

A TAEIAINE

BOKINREIREI 1

Bokinreirei Ataeiaine 1

Boretiaki iroun Ana Ekaretia Iesu Kristo ibukiia Aika Itiaki ni Boong aika Kaitira
Te Kaawa ae Tioreti Reiki, Iutaa

Tautaekanan karoana © 1996 mairoun Ana Ekaretia Iesu Kristo ibukiia Aika Itiaki ni
Boong aika Kaitira
A kawakinaki koaua ni kabane
Kariaiakan te Taetae n I-Matang; 15 Okitobwa 1992
Kariaiakan te raitaeka: 15 Okitobwa 1992
Rairan Young Women 1
Gilbertese

Kanoana

Nambwan te Reirei ao Atuuna	Iteranibaa
Kabwarabwaraana	v
Kairi aika Onoti ibukin Rekerekeia Membwa aika iai aia aki Konabwai	ix
Pagpuyo ingon nga usa ka Anak nga Babaye sa Dios	1
1 Natin te Atua te Ataeiaine	2
2 Iesu Kristo, te Tia Kamaiu	5
3 Imwin ana Katootoo Iesu Kristo	8
4 Ukoukouran ana Iraorao te Tamnei ae Raoiroi	12
Kakoroan Bukin Mwiokoia Aine ae Tabu	17
5 Reken te Kakatia Inanon te Rikirake ae Tabu	18
6 Reken te Kakatia Ngkai	20
7 Reirei Karaoan bwaai nako ni Botaki	24
8 Iango n aron Mwiokoara aika Tabu	29
Buoka ni bwai nakon mwin te Utuu	33
9 Karineia Kaaro	34
10 Boutokaaia Membwa n te Utuu	40
11 Te Rikirake ao te Ikawai inanon te Toronibwai, Mwakoro 1	45
12 Te Rikirake ao te Ikawai inanon te Toronibwai, Mwakoro 2	50
Ataakin te Nakoanibonga	55
13 Katabuaia n te Kateibai nake iai irouia te Nakoanibonga	56
14 Ana Kairiirii te Tama n Uea inanon te Mweenga	60
15 Te Nakoanibonga ae te Merekitereka	65
16 Aine ao ake iai irouia Nakoanibonga	70
Rabakau ataakin Rongorongo n te Utuu ao Mwakurin te Tembora	75
17 Bukin Tuua ao Otenanti	76
18 Maare n Tembora---E Tangiraki ibukin maiun te Utuu ae Akea Tokina	80
19 Aia Rekoote Aomata	85
Rekereke ma te Mwakuri ni Mitinare	91
20 Buokiia Tabemwang	92
21 Te Katootoo ae eti e Kairaraangjia Tabemwang	97
Karkaan te Maiu n Tamnei	101
22 Rairannano	102

23	Te Kabwara bure	105
24	Te Tataro ao te Rau n Nano	109
25	Te bong ae te Tabati	113
26	Te Koaua	117
27	Kamate nanoan taeka Aika a Tabu	121
28	Totokoan te Bure	125
29	Te Kaua Oki	129
30	Mwakuri	132
Maiuakinan te Maiu ae Itiaki		137
31	Bootaki ni Kakukurei: Moan Mwaneka ibukin Boontaeka aika Wanawana	138
32	Itiaki rinanon te Kataneiaaki	143
33	Aki Tabeakinan te Iraraang Nako ni Kawai ni Kabwakabwaka	147
34	Iango Aika Itiaki	152
35	Maiuakinan te Itiaki Ribuakon Kairoro	157
36	Kakawakin te Koaua Inanon Maiuakinan te Maiu ae Itiaki	162
Kateimatoaan Maiuraoin te Rabwata		167
37	Tararuaan Rabwatara	168
38	Amwarake Aika Raoiroi Ibukin te Rabwata ao Tuan te Mauri	172
39	Kamanenaakibuakan te Turaka	176
40	Tararuaakin te Mauri inanon te Mwenga	181
Karikirakean te Itamwaomwao ao te Boboonnano		187
41	Te Konabwai ni Waaki	188
42	Te Konamaki ni Kataia	192
43	Maiuakinan te Raoiroi	195
Babairean Buokam		199
44	Kamanenaan te Tai ma te Wanawana	200
45	Maneunan te Mwakuri	204
46	Bukin ao Maneunan te Reirei	209
47	Kaungakin Karikirakean Taarena	212
Karikirakean Rabakau ni Kairirii		217
48	Te Kaataninga ae Reme te Taratara iai bwa Kaanga Atibu ni Kateiwae	218
49	Anganakiia Tabemwaang te Mwiokoaki	222
50	Nakon te Tia Kaeti Irouia Ataeiaine: Bairean Reirei man te Maungatabu n aia Taeka ake a Taekin	226
Tamnei		

Kabwarabwaraana

RONGORONGO NI KABUTA

Te kooti aio e kananonaaki ibukiia ataeiaine n te Ekaretia. Inanon reiakinan reirei aika koreaki inanon te boki n reirei aio e riai te ataeiaine n ataa raoi ana baire te Uea ibukina ao ni buokaki ni kairakin ana rinerine ma aroarona n ana boto ni iango te euangkerio aika kakawaki.

E taku Unimwaane M. Uratiro Baerata, “E bon riai tuangakiia taan reirei bwa ana reiakina raoi taeka aika tabu ao aia boki n reirei imwain karekean riki boki n reirei tabeua. A mwaiti taan reirei aika tibankoko man te reirei ae katauaki n aki rinanoi raoi. Ngkana a namakina kainnanoan kamanenaakin reirei tabeua taan reirei i tinanikun taeka aika tabu ma te boki n reirei ni kairan te reirei, a riai moa ni iangoa kamanenaan Nuutibeeban te Ekaretia” (M. Uratiro Baerata, n Conference Report, Eberi 1983, iteraniba 93; *Ensign*, Mei 1983, iteraniba 68).

Anga Reirei n te Iunite

Te anga reirei n te iunite e tangira te okioki, kamatebwai mwaka, ao reirei iaon boto ni iango nikarokoa ae a ota ao ni kamanenaaki ni boong nako. Te boki n reieiaio e tibwaki ni mwakoro aikai:

Maiuakinan maiun te Ataeiaine ae Natin te Atua
Kakoroan Bukin Mwiokoia Aine ae Tabu
Buoka ni bwai nakon mwin te Utuu
Ataakin te Nakoanibonga
Rabakau ataakin Rongorongo te Utuu ao Mwakurin te Tembora
Rekereke ma te Mwakuri ni Mitinare
Karakaan te Maiu n Tamnei
Maiuakinan te Maiu ae Itiaki
Kateimatoaan Maiuraoi te Rabwata
Karikirakean te Itamwaomwao ao te Boboonnano
Babairean Buokam
Karikirakean Rabakau ni Kairiirii

Inanon te anga reirei n iunite aikai, katautaui kainnanoia ataeiaine n am kiraati ni bon titirakiniko:

Baikara kanganga aika a kaitara ma ngaa?
Baikara reirei ake a tia n reke irouia?
Baikara bwaai ake a kaman ataia n taekan te bwai?
E ngaa man reirei aikai aika e kaekai kainnanoia?

Ngkana ko a tia ni karaua n iangoi kainnanoia ataeiaine, kamatebwai atuun reirei ma oin reirei n tatabeua ni iangoia bwa reirei raa aika a aitara ma kainnano akekei. Man te babaire raoi imwain taina e kona ni kakoauaki bwa a na reke reirei n aia iunite ataeiaine ao ko na katauraoa riibootin te kooti ae bwanin raoi.

Taeka Aika Tabu: Aan te kooti aio bon taeka aika a tabu. Kaungaia ataeiaine bwa ana uoti kaobiin aia mwakuri ake a karaoi nakon te kiraati ni katoa wiiki.

Anga am reirei n te aro are a na kamanenaaki taeka aika tabu ni katoa wiiki. Ngkana e aki tau te tai ke aki tau te kakauongo, rinei baike a na riai n kamwakuraki. Kamanenai taeka aika tabu n te aro ae wanawana. Am katauraoi e kona n riki bwa te bwai ni mwakuri ae korakora.

Tooki ni buoka te anga Reirei

A riai ataeiaine n am kiraati ni wareki taeka aika tabu ni katoaa kanoan te reirei. Kateimatoa n anganiia titiraki ke ni kaota te kanganga. Tao ko na kaoti kibun taeka aika tabu iaon te burakibooti n te aro bwa aonga n ataa te tabo ae ana rairia. N angiin te tai e kanakoaki te titiraki imwain warekan taeka aika a tabu. Ngkana e aki, ataeiaine ana wareka kaua te rongorongo ae tabu bwa aonga ni kona ni kaeka te titiraki.

N tabetai e kona te ataeiaine n anga ana kaeka ae e eti ni bon oin ana taeka n aki rairaki nakon taeka aika tabu. Ngkana e riki aio, anga riki titiraki tabeua n te aro are e na kona ni wareki taeka aika tabu; n aron aei, “E kanga aron Bauro n taekinna?” ke “Baikara iango aika kakawaki inanona?” Imwain ae ko na katabeia ataeiaine ni ukeabai taeka aika tabu, ko bon riai naba ni katabeko ni ukeabai bon ngkoe. Katauraoiko ni kamatebwai mwaka, tataro, ma te nano ni koaua iaon kiibu ake ana ukeria ataeiaine inanon te kiraati.

Teaching—No Greater Call (33043) te kaubwai ae rangi ni manena ibukiia taan reirei ni kabane. E mena iai iango ibukin katauraoan reirei, katauraoi ma te tamnei, anga iaon te anga reirei n aron kawain te takakaro, botaki, ao titiraki, kamaataata iaon burakibooti, reirei iaon bwai, ao iango ni kairaraangia membwa n te kiraati. E karika naba te iango ni kairakin te aroaro inanon umwanreirei, kateakin umwanreirei, ao iango riki tabeua n aron karairoan te rabakau n anga reirei. Okiokiria ibukin buokam ni katauraoi a n anga reirei.

Nuutibeeban te Ekaretia: A reke inanon nuutibeeban te Ekaretia rongorongo ao karaki ake a na kona ni buoka karairoan te reirei.

BAIREAN KANOAN TE REIREI

Moan mwaneka
aika riai

Iai inanon reirei n tatabeua baikai:

1. **Te Kaantaninga:** Aio e kateretere oin te reirei—tera ae ko tangiria bwa ana ataa ataeiaine ke ae ana karaoaia imwin te reirei.
2. **Te Katauraoi.** E airi ikai ma bwai ake a kainnanoaki n te anga reirei, n ai aron tamnei ao beeban te anga reirei, ao baika ko katabeaki iai bwa ana kainnanoa karaoaia ni moantaa. Angin tamnei aika ana mwaneweaki n te reirei a kairaki i akuun te boki n reirei. Nambwan te tamnei e kaota n nen te tamnei i akuun te boki n reirei. Te nambwa ae man uarereke e kaota te tamnei ae tamnein te tabo ni boki n te auti ni botaki. Aki riai ni kamwaeaki man te boki n reirei. Beeban kanoan te anga reirei ma beeба ni mwakuri a kaairaki n tokin reirei n tatabeua. Tai kamwaeia man te boki n reirei. A konaaki baikai ni manga karaoaki.

Taraia: *Angiin* reirei a tangiri taeka aika tabu, tiaoki, ao burakibooti.

3. **Aron Waakinan te Reirei.** Koroboki akana i angamaingin te rain a taekin aanga ni karikirakean te anga reirei, ao rabwatan te reirei e tei ibukin te rongorongo are e na reiakinaki. Man te rongorongo are katauraoki, rinei bwai ao anga ake kabanea n raoiroi ni kaitarai kainnanoia ataeiaine n te tai ae riai. (Ngkana e riai ni manga reitaki te reirei ni karakaaki nakon teuana te kiraati ma taina.)

Rabwatan te reirei iai inanona baikai:

- a. **Moanakin te Reirei.** Aio te kawai ae iangoaki ni moanakin te reirei ao e na taui aia iango membwa n te kiraati.
- b. **Aan atu.** Kiibu n tatabeua nako n te reirei iai aia boto ni iango. Anga reirei iaon kiibu n tatabeua ni kamanenai taeka aika tabu, karaki, anaitaeka, ao mwakuri ake a katauraoaki.
- c. **Kabaneana.** Aio e anga bwaninin reirei ao iango n tibwauan namakin iaon te boto ni iango are maroorooakinaki ao/ke te koaua n te boto ni iango ae kakawaki n te euangkerio.
- d. **Kamwakuran te Reirei.** Aio te iango ni babaire ni mwakuri ae onoti, katabeam, ke te tia nakon buokan te ataeiaine n tatabemania kamanena te boto ni iango are maroorooakinaki inanon maiuna. (Ngkana e riai, ko kona ni karekea te tai imwain moanakin te kiraati are imwina ibukiia ataeiaine a tibwauai aia mwakuri ake atia ni

karaoi. Ko kona ni kauka te iango n taekinna n ae kimototo ni kangai, “N te wiiki are nako ti taetae iaon _____. Kam kataia? Aekara am namakin iai? Ngkana aki moantaa ni kaeka ataeiaine, ko kona ni manga taekinna, “I kataia ao aio au namakin iai” N bwuan am namkin, ko buokiia ataeiaine bwa ana rabakau ni kamanenai boto ni iango inanon maiuia.)

- e. **Mwakuri aika a Iangoaki.** Aio are a reitaki iai mwakuri ake a na baireaki bwa ana karababaa ao ana boutokaa te reirei.
-

REIAKINAIA ATAEIAINE

Ko reiakiniia ataeiaine, n tiaki ti te anga reirei! Tataro ma nanom ni koaua ni karekean ana ibuobuoki te tamnei bwa e na buokiia n ataia ao n noora manenana ni koaua n aron natin te Atua aika aine.

Te anga reirei ae nako raoi e mena inanova ataa kin te ataeiaine, ana karo, ao ana utuu.

Iangoia ataeiaine n tatabemaniia. Iangoia ma ana utuu.

Taraia ataeiaine n tatabemaniia ao manenaia n ai aron are Karaoia Tama are i Karawa.

Kariaia n tatabemaniia nakon aron aia konabwai ao buokia bwa e na rikirake i nanon te euangkerio.

Karekea ataa kin te ataeiaine man te titiraki nako moa:

Baikara mamaten nanona, baika e tangiri, ana tarena, ao tiana?

Baikara rongorongona ao ana mwakuri: N te mwenga? N te ekaretia? N te reirei? N te mwakuri? Ma ana karinan?

Baikara kainnanona?

N na kanga ni buokia?

Te kabanea ni kawai ae tamaroa ni buokan te ataeiaine bon buokana bwa e na ataia ao e na maiuakina te euangkerio. E taekinna n ana reirei Beretitenti Maerion K. Uraomonii: “Ataa kin te euangkerio man te taeka ae koreaki, e aki batu n tau. E na riai naba ni maiuakinaki. N aron teuana, ataa kin te euangkerio ao maiuakinana a na uaia n airi. E aki kona temanna n ti ataa te euangkerio n aki maiuakinna. Ataa kin te euangkerio e mwakorokoro aron rekena: temanna e ata teuana, e ongeaba nakon baike e ataa; e kona ni manga ataa riki teutana ao e ongeaba nako iai. E waakinako te waaki aio n ake tokina. Anne aron te kawai ae e kona iai temanna ni karekea te atatai ae bwanin n ataa kin te euangkerio” (Maerion K. Uraomonii, “Records of Great Worth,” *Ensign*, Tebetembwa 1980, iteraniba 4).

Kairi aika Onoti ibukin Rekerekeia Membwa aika iai aki Konabwaiā

Ngke e moana ana mwakuri Iesu n rabwata ae mamate, e rin inanon te umwantabu n ana taaun ae Natareta n te Tabati ao e teirake ni wareware.

“Ao e uotaki nakoina ana Boki te burabeti ae Itaia. Ao ngke e kauka te boki, e kunea te tabo are e koreaki iai, e mena tamnein te Uea iaou, ibukina bwa e a tia ni kabirai bwa N na taekina te euangkerio nakoia kananoanga, e kanakoai bwa N na karau nanoia ake a uruaki nanoia, n na taekina te kamaiuaki nakoia taenikai, ao kaokan aia taratara matakī, ni kainaomataia akana rootaki” (Ruka 4:17–18).

Inanon ana mwakuri ni kabane, e moanibwaia ake a kainnanoa te ibuobuoki ae onoti te Tia Kamaiu. E ngae ngke te tia reirei inanon te umwa n reirei e aki karekei anga n rabakau ni kataneiakiiia membwa ke bwai n anga reirei nakoia membwa ke bwai n anga reirei nakoia membwa aika aki konabwai, bon iai aia atatai ma nanoia ae tauraoi ni kairiia membwa aikai n te tai ae riai ni mwakuri n reirei n te kiraati. Aeka n aomata aikai a reke inanona ake a rootaki aia iango, aia kakauongo, aia taratara, aia taetae, aia katei (ao aia taetae), namakin, te reitaki ma aomata, roroona, ao aki konbwaina ni karina te reirei. Aikai kaeti aika a ibuobuoki nakoia taan reirei ni kaekaan kainnanoia membwa aikai.

Atai kainnanoia ao konabwaia membwa n am kiraati. Kakoaua mai irouia taan kairiirii n te nakoanibonga, kaaro, membwa n te utuu, ao ngkana iai riaina, ma membwa aika mauku ni iangoi kainnanoia.

Imwain weteaia membwa bwa ana wareware, n anga aia reirei, ke aia tataro, kaongoia ni moantaii n titirakinia, “Tera am namakin ngkana ko wareware i matan te kiraati, tataro imataia aomata, ao ai arona nako naba?”

Kataia ni kauarerekea karekerekeia mauku aika membwa n aron aki konabwaia.

Taraia raoi bwa mwakuri ni kabane a karaoaki n te aro ae e na reke otan te membwa n te kiraati.

Karaoi katei aika manim man iraoirao. Ngaira n tatabemaniira bon natin te Atua ae ti kainnanoa te tangira ao te ataibwai, n aki mwannanoi mamarara ke kakaiakina.

Taan reirei inanon te Ekaretia a riai ni uringa bwa membwa n tatabemaniia, n aki tabeakin rabwataia, aia iango, aia namakin ke aroaroia, iai aia riai ae tau nakon te rikirake ni kaea te maiu n Atua. Iai kabaeera bwa ti na karaoa te mwakuri ae onoti, ngkana e riai, n reiakiniia bwai ni kabane ake a kona n raweia. Uringa ana taeka te Tia Kamaiu, “are ko karaoa nakon temanna ae te kabanea ni mangori ibuakoia au reirei aikai, ko a tia ni karaoa nakoiu” (Mataio 25:40).

*Maiuakinan maiun te Ataeiaine
ae Natin te Atua*

Natin te Atua te Ataeiaine

TE KAANTANINGA Te ataeiaine n tatabemaniia nako a na ata raoi reitakiia ae kakawaki ma Tama are i Karawa.

- TE KATAURAOI
1. Katauraoa te beeба ma taeka i aona ae *Natin te Atua te Ataeiaine* ae koreaki i aona.
  2. Tamnei 1, Te Tama ao te Nati te Aine, e mena n tokin baan te boki n reirei.
  3. Katauraoa te beeба ae te kaate, ke beeба i bukiia ataeiaine n tatabemaniia ma anaitaeka uoua man tokin te kibu “Kam Bane n Tangiraki.”
  4. Angan te ataeiaine bwa e na katauraoa te wareware n te katangitang “O My Father” (*Hymns no. 292*).
  5. Anganiia ataeiaine bwa ana anga te kibu n taeka aika tabu, karaki, ke anaitaeka ae ko bon taku.

ARON WAAKINAN
TE REIREI

Kabwarabwaraan
te kiraati

Kabwarabwaraana: Antai ngkoe?

Moana te kiraati aio ma ni kabwarabwaraakim, ao kariaia ataeiaine bwa ana karaoa naba anne. Inanon tain te kabwarabwara kaungaia ataeiaine bwa a na tibwauai rongorongoia n aia utuu ke ibuakoia raraioa. Imwin te kabwarabwara, tuangiia ataeiaine bwa ana iangoa rekerekeia inanon maiuia. Koteia nakoia bwa a kakaokoro rekerekeia ataeiaine ao ibukin te kakaokoro anne, e rangi ni kinaki naba. Imwina katereterea bwa te ataeiaine n tatabemaniia nako bon natin te Atua ae iai tinana ma tamana, tibuna, tibu toruuna ao ai arona nako naba.

Maroorooakinan
tamnei ao
te burakibooti

Ni Kabane Ataeiaine bon Natin te Atua

Imwin banen taian kabwarabwara, koteia ae tiaki ni kabaneia ataeiaine ae ti te arona aron rekerekeia (tabemwang akea tariia ao mwaneia, etc.) ma ni kabane iai tinaia ao tamaia, mangaia are ngaia ni kabane bon naati aine. Tuangiia ae ko na kabotoa am iango iaon rekerekene te karo ma te nati te aine.

Kaota tamnein te karo ao te nati te aine.

Tuangiia membwa n te kiraati bwa ana kataia ni iangoa rekerekene te tama ao te nati te aine, tuangiia ataeiaine bwa ana kaota te rekereke ioun te tama ae riai ni karaoaki bwa e na kabobongaki. Koroi kaeka nako iaon te burakibooti iaan te atu ae “te Tama” ao kaineta te marooroo ni karekei aeka n rongorongo aika oti iaon te katoto n te burakibooti n aron aikai.

Imwina tuang te kiraati bwa ana katereterea bwa tera ae riai ni karaoia te nati te aine ni a kaunga rekerekene te tama ma te nati te aine, kaira te marooroo ao rimwi tau mwin kaeka iaon te burakibooti iaan te atu ae “Nati te Aine.”

Te katoto
te burakibooti

Te Tama	Nati te Aine
1. E katauraoi baika a kainnanoaki	1. E kaota te nano ni kakaitau
2. E kakauongo	2. E tau mani kawakin ana taeka tamana
3. E kairi	3. E karinerine
4. Anga reirei	4. E ongeaba
5. Tangira	5. E tangira
6. Karaua te nano	6. E ibuobuoki
7. Akea tokin rekerekene	7. E aki totoki rekerekene

	Tuanga te kiraati bwa n reitakin rekereken te nati te aine ma tamana iaon te aba, a bane n tibwaa te rekereke ae onoti—ae Natin Tama are i Karawa te aine kaota tamnein “Natin te Atua.”
Te katangitang ni wareware	Ibukin buokaia ataeiaine bwa ana ataia ae naati aine bon natin te Tama are i Karawa, tuangiia bwa ana iangoa rekerekeia ae natina aine n aron taekan te anene “O My Father” a kanakoaki bwa katangitang n anene. (E na rangi ni ibuobuoki karaoan aio bwa te wareware ae te katangitang akuuna, e na kaman raweaki ngkana e riai, ma e kona ni warekaki n ti ngaia ke n aneneaki.)
Kuarerekeana	Ni kaeti ma te anene, kauringia kaain te kiraati n aron ana tangira te Tama are i Karawa nakoira n ara tai ni maiu n tamnei. Bon ngaia tamaia tamneira; ngaira natina. E kawakiniira ao e reireira ao e kinaira raoi.
	Ko bon Tangiraki
Maroorooakinan taeka aika tabu	Tuanga te kiraati bwa te Uea e taekina te titiraki ae kakan ongora ae karika Iobi ni kaota aron moan waakina. Tuanga te membwa n te kiraati bwa e na wareka ao ni maroorooakina Iobi 38:4–7. Maroorooakina te taeka ae tabu aio ma aron rekerekena nakoia ataeiaine. Ko kona ni kamanenai tabeua titiraki n te marooroo aio:
	<ul style="list-style-type: none"> • Te tai raa ae nanonaki n te baibara te rongorongo ae akea tokina? • Bukin tera ngkai a uaia n anene itoi ma natin te Atua ni kakatia? • Tera ana kaeka Iobi, ke ngkoe, ae ko na anga nakon kaekaana titiraki te Uea, “Ko mena iia ngkoa ngkoe?”
Manga taekinan taeka	“Iai te Atua i karawa ae aki bibilitaki ao e teimatoa, akea tokina, e kamoamoaki ao e maiu n aki toki. Iai rabwatana te iriko ao te rii. E manga uti ao e tabu man itiaki. E maeka n te utuu ae ti teuana. Ngaira bon membwa n ana utuu. Ti maeka n te maiu ae imwain te maiu aio ma ngaia inanon te tai ae aki tianaki” (Buruti R. Mwakongki, <i>Making Our Calling and Election Sure</i> , Brigham Young University Speeches of the Year [Provo, 25 Maati 1969, iteraniba 5]).
Maroorooakinan te burakibooti	Koteia nakon te kiraati bwa ataeiaine a tangiraki iroun Tama are i Karawa n te maiu n tamnei. Akea tokin ana tangira ao e aki bibilitaki. E bon tangiraki ngkai iroun Tama are i Karawa. Tuanga te kiraati bwa ana atong kakabwaia tabeua ake a kaota tangiraia iroun Tama are i Karawa. Kawara te kiraati n ibuakoia ni katobibia uoua te tai titiraki nakoia bwa ana iangoi kakabwaia ake a tia ni karekei ma iroun Tama are i Karawa.
Kamatebwaian taeka aika tabu ao maroorooakinaia	Ngkana e tia aio, rairaki nakon te burakibooti ma baike e kantanningaaki te Tama bwa e na karaoi ni kabobonga rekerekken te tama ma te nati te aine. Inanon maroorooakinan kakabwaia iroun te kiraati, kotei kawai ake e kaoti te Tama are i Karawa n ana tangira nakoia natina ataeiaine.
	Tuangija ataeiaine bwa ana kakaea ao ni wareki taeka aika tabu ake a kaoti kakabwaia ake a kaman taekinaki iroun te Tama are i Karawa are e berita nakoira bwa e na kaitarai kainnanora.
	<p>Ioane 14:16–18 (karaunano) Iakobo 4:10 (kairi ao reirei) Mataio 7:7–11 (buokan katokan te kanganga ao ataibwai) Ioane 3:16 (Ana tangira te Atua)</p>
Manga taekinan taeka	Tuangija membwa n te kiraati bwa ana katereterea bukin kakawakin ataakin ae naati aine bon natin te Tama are i Karawa. Imwin ana kaeka te kiraati, wareki anaitaeka aikai nakon te kiraati: “Te koaua iaon ae te aomata natin te Atua—te Atua imwain te kariki bwai. . . . “Bwa te aomata natin te Atua ao bon te ataibwai ae kakawaki ae tauraoi nakoia aomata” (Maerion K. Uraomonii, n Conference Report, Eberi 1973, iteraniba 136; ke <i>Ensign</i> , Turai 1973, iteraniba 14). “I tangiriko bwa kona taekinna riki nakoimi, . . . ‘Ngai (te nati temwane ke te nati te aine) natin te Atua’ ao ni karaoan anne moanna n te bong aio ni maiuna te maiu ni kaaniia te

Beeba ni Koroboki	koraki ake ana karika maium bwa te maiu ae kakukurei ao mani uaana ibukin ataakin ae Antai ngkoe" (Aero B. Rii, n Conference Report, Okitobwa 1973, iteraniba 10; ke <i>Ensign</i> , Tianuare 1974, iteraniba 6).
	Tibwatibwai beeба ake a taekinaki ieta nakoia membwa n te kiraati. Kaungaia ataeiaine bwa ana kona ni kamate nanoi ana taeka aika nano ni kamwakuri inanon maiuia.

	E Kantaningaia te Tama are i Karawa bwa ti na Keekee nakoina ni Kaaniia
Ana anga reirei te tia reirei	Katereterea ae man taeka aika tabu ao ara burabeti, a ataia ae ngaira bon natin Tama are i Karawa. Ti maeka ma ngaia ao e tangiriira. Man taeka aika tabu ao man taian kakabwaia ake a kaotaki n te kiraati, ti a ataa ana kantaninga Tama are i Karawa ae anganiira bwa ti na karekea te reitaki ae tamaroa ma natina ataeiaine n tatabemaniia nako.
Marooroo	<p>Tuangija aine bwa ana inagoia bwa tera ae a kona ni karaoria ni kaota iai aia kantaninga ni kan reita ao ni katamarooa rekerekeia ke reitakiia ma Tama are i Karawa.</p> <p>Rairaki nakon baike a riai ni karaoaki n rekerekene te tama ao te nati te aine. Titirakinia titiraki aikai ni kaota aron baikanne ni kona ni kamanenaaki n te karikirake ao katamaroan te irekereke ke te reitaki ma te Tama are i Karawa.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ti na kanga ni kaota ara kaaitau nakon te Tama are i Karawa? (Man te ongeaba ni kaotakin kukureira.) • Ti na kanga n reitaki n tuanga te Tama are i Karawa? (Inanon te tataro.) <p>Katereterea ae n tabetai ataeiaine a bware nanoia ibukina bwa e tuai kaekaaki aia tataro. Ma te Tama are i Karawa ni wanawanana e katauira bwa ti na reimaurua ibuakon ara kanganga, ni butuira ni kairiira nako ike e riai iai.</p> <ul style="list-style-type: none"> • E kanga arora n reirei ma iroun Tama are i Karawa? (Man reiakinan ana taeka ni booki aika tabu, man te kakauongo nakoia ana burabeti, ao man te kakauongo imwin te tataro.) • E kanga arora ni kaota ara tangira ibukin Tama are i Karawa? (Man kawakinan ana tua [nora Ioane 14:15] ao man buokaia tabemwang [nora Mataio 25:40 ao Motiae 2:17].)

	Kabaneana: Te Reitaki ae Tabu
Taeka aika tabu	Anganiia ataeiaine bwa ana karekea ao ni wareka Tuua ma Berita 88:63. Imwina kotea nakoia ae te Tama are i Karawa e kantaningaira ni kabane bwa ti na nakoina ni kaaniia.
Ana anga reirei te tia reirei	Kauringia ataeiaine ae ngaia bon natin Tama are i Karawa, ao e tangiriia. Man aia mwakuri ao aia rinerine, a iangoa korakoran te reitaki ae na mena irouia ma ngaia. E bon aki kona n tannako. Ngkana a karaoa nanona, tataro ibukin ana kairiiri, e na ataaki irouia te kawai are e na iraki ni maiuia ao man kakoaua ae ngaia bon natin te Atua are a tangiraki iroun tamaia.

	Kamanenaakin te Reirei
	Rikaakin ana taeka ake uoua ake a koreaki iaon beeба ao kaumakiia ataeiaine bwa ana kamate nanoa te rongorongo ao ni kamanena ni maiuia.

TE KAANTANINGA Ataeiaine n tatabemaniia ana ata Iesu Kristo bwa aia Tia Kamaiu ao matena bon kariaiakana nakon te manga uti ma ni maeka ma tamana ae te Atua riki.

TE KATAURAOI

1. Tamnei 2, Te Tia Kamaiu, ae katekeaki i akuun te boki n reirei. Imwain ae waaki te kiraati, kaota te tamnei ni katereterea iaon te taibora ni karekea te namakin ae rau.
2. Kanakoa nakoia ataeiaine bwa ana taekina aia karaki, wareki taeka aika tabu ke anaitaeka ake ko bon taku.

ARON WAAKINAN
TE REIREI

Te burakibooti ao maroorooakinan taeka aika tabu

Taeka aika tabu a kakoaua ba Iesu bon te Kristo, Te Tia Kamaiua te Aonnaaba

Korea *Iesu bon te Kristo* ao kibun taeka aika tabu iaon te burakibooti. Tuangiia ataeiaine n tatabemaniia bwa a na rairi kiibu n taeka aika tabu ake iouna. Wareki ni botaki. Tuangiia ataeiaine bwa ana mwakena te kibu n taeka. Maroorooakin raoi taeka aika tabu.

Iesu bon te Kristo

Ioane 3:16–17
Ioane 14:6
Tuua ma Berita 76:40–42
1 Niibwai 22:12
1 Ioane 4:14
Motiae 3:17–18

Taekina ae aikai tabeua ibuakon kiibu aika batu ae kakoaua bwa Iesu bon te Kristo, te Tia Kamaiua te aonnaaba.

Kabwaran buure are ni maten Iesu Kristo e Karekea te maiu ao te Kamaiuaki ae aki Totoki

Maroorooakinan taeka aika tabu

Karekea ae na ibuobuoki n taekina te katenua n taekan te onimaki. Marooroo ma te kiraati bwa tera ae nanonaki nakoira ni maten Kristo. E riai am marooroo ni iai inanona baikai.

1. E anga Kristo maiuna ma nanona ni koaua n te aro bwa a na kamaiuaki aomata ni kabane.
2. E a kaman katabuaki Kristo, ke n rineaki, nakon te mition aio imwain karikan te aonnaaba.
3. Ana bure Atam e uota te mate nakon te aonnaba. Bwainikirinakin Kristo e kabwarai rekenikai ibukin uruakan tuua ao e karekea nakoira te tokanikai iaon te mate.
4. Kristo e aki ti kabwarai ana bure Atam ma bon ibukira naba—*ngkana* ti ongeaba nakon tuua ao otenanti n te euangkerio.

5. Ibukina ngkai bon natin te Atua, Kristo ni bon ti ngaia ae iai mwakana iaon te mate. E a bon tia ni karekea te tibwanga ma iroun te Atua mwakan te maiu ae aki mamate. Irarikina naba, ibukina ngkai bon ti ngaia te aomata ae akea ana bure ae maiu n te aonnaba, ao bon ti ngaia te aomata ae akea mwakan Tatan iaona. Mangaia are bon ti ngaia te aomata ae maiu ae kona ni kabobonga kabwaraan buure.

6. Ibukina ngkai e bwainikirinaki Kristo, ana bane aomata ni kabane ni manga kautaki.

7. Burabeti, ni ikotaki imwain ao imwin maiun Kristo i aonnaaba, a kaota kakoauaana.

Koroi kibun taeka aika tabu aikai iaon te burakibooti:

Aramwa 11:42–43

Aramwa 11:40

Kairiia ataeiaine bwa ana karaurau ni wareki taeka aika tabu mani kona ni kunei uoua bukin maten Kristo aika kakawaki. (Ti kona ni manga kautaki, ao ti kona ni kamaiuaki ke ni karekea te maiu ae aki totoki.)

- Ni kaeti ma Aramwa, aeka n aomata raa aika ana karekea te maiu ae aki totoki? (Ake a kakoaua te ara ae Iesu Kristo.)

Karaki rongorongo

Tuanga te kiraati bwa a tia ni kataia ni iangoia bwa e ana kanga iroun te Tia Kamaiu ni katoka iaona ara bure. Warekia kabaibati ke karekea te ataeiaine ae na wareka ana taeka Unimwaane Ootion F. Uitenii:

“Rimwi e roko te kanikina ae moan te kamimi, ae te katanoata ma ieta, ae aki kona ni kaakiaki. Bon te mii, ke te kaotioti inanon te mii, ngke I wene iaon au kainiwene n te taaun ae karako ae Korombia, Raenkaatita Kauntii, Bentirewaania. I tara n ae I mena inanon te nne n Aroka ae Ketetemwane, te tia kakoaua marakin te Tia Kamaiu. I noria ni bon arona ngkoa n ai aron ae I nora temanna. E tei i akuun te kai ae tei n te tabo ae mawawa, I nora Iesu, ma Betero, Iakobo ao Ioane, ngke a rin n te mataroa ae uarereke i angatai. E kitaniia abotoro ake teniman ikekei imwin tuangaia bwa ana katorobubua n tataro, e nakon te itera are teuana natin te Atua ike e katorobubua naba n tataro. Te tataro ao ti te arona ma are a taneiai iai ni kabane taan wareware n te Bwaibara: ‘O Tamau, ngkana e katauaki, ke anaaki ma irou te mwangako aio; e na aki tauaki nanou ma e na tauaki nanom.’

“Ngke E tabe n tataro awaanako ranni matana i moana, ae kaitaraai. I rangi n rootaki n taraana ao I a manga tang naba, n te nano ae nanoanga. E bane nanou nakoina, I tangiria ma tamneiu ni kabane, ao e nako nanou nakoina ngkai akea riki nanou.

“E teirake ao e nakonako ni kawariia abotoro ake a katorobubua—a matunako! E karaua ni ioia, ni kautiia, ao n te bwana ae maaraara n rau, n akea te nano n un ke n aki karaurau, e karaurau n tuangia bwa ana taratara ma ngaia teuana te aoa. Ikanne E a tokaria rawatan buren te aonnaba n toka iaon angana, Ma marakin te mwane, aine ao ataei e neborake i nanon tamneina—ao aki kona ni kataratara ma ngaia n teuana te aoa ni kananoangana!” (*Through Memory's Halls: The Life Story of Orson F. Whitney* [Independence, Mo.: Zion's Printing and Publishing Co., 1930], iteraniba 82).

- Iai kaokoron te rootaki are rinanona Kristo ma ae iroura? E mwanuokinaki te kaaitau iroura nakon bwai n tituaraoi ake uoua ake E anganiira?
- Tera ae ti riai ni karaoia bwa e na manena kabwaraan buure inanon maiura?

Titiraki ni kareke iango

Ni Karekean te Kamaiuaki, Ti riai n Raira n Nano ao n Rairaki nakon te Tia Kamaiu

Koreia iaon te burakibooti: *Ereman 14:13*.

- Ni kaeti ma Ereman 14:13, ngkana ti kakoaua raoi Iesu Kristo, tera ae ti na namakinna bwa e na karaoaki?

Ikotia iaon te burakibooti: *Tuua ma Berita 19:16–19*. Wareki kiibu aikai ni kabaibati.

- Tera ae ko namakinna ngkana ko ata Iesu Kristo ae a tia ni maraki ni mate ibukin am bure n te aro ae, ngkana ko raira nanom, ko na bon aki manga maraki ibukiia?

Ikotia iaon te burakibooti: *Tuua ma Berita 58:43*.

- Ni kaeti ma Tuua ma Berita 58:43, tera ni koaua ae riai ni karoia te aomata ae raira nanona?

Te raira n nano ni koaua e anaa te tai ma te mwakuri. Ti riai ni kaotiira ao te Uea ae ti a tia ni kitau ara kaairua.

Manga taekinan taeka “Aomata tabemwang a kakoaua te raira n nano ae karina. Ngkana ko kona n toki mani karoan te bwai teuana . . . , te raira n nano ni koaua ae riki ko atia ni kataua inanon te tai ae tau bwa ko a bon tia ni kakoaua kitankin te bure ni maium” (Rooren C. Taan, *Read, Ponder, Pray*, Brigham Young University Speeches of the Year [Provo, 7 Maati 1972], iteraniba 4).

Marooroookin taeka aika tabu Taekina te anga nano ao te kabwarai buure bwa e riai ao e kakawaki. Buure tabeua a tangira te anganano nakoia mataniwi n te nakoanibonga. Ma e na rangi ni kainnanoaki ae batu ni karekean te e kabwara bure.

- Tera riki ae riai?

Taekinna ae aomata aika a taekinaki n taeka aika tabu aika tenua aikai a rairi nanoia ao a ukoukora kabwaraan aia bure, ao a boraoi aia mwakuri. Karekeia ataeiaine bwa ana karaurau ni wareki taeka aika a tabu ni kabaibati:

Enoti 1:4–8

Motiae 4:1–3

Aramwa 38:8

- Ni katoai katootoo aikai, e kanga n reke kabwaran aia bure aomata?

Kauringia ataeiaine bwa ni kabwaran ara bure ti riai n rairaki nakon Tama are i Karawa ma te onimaki inanon Iesu Kristo. E a tia Iesu Kristo n reitia nakoira n tatabemaniira nako uoua bwaai n tituaraoi. Te manga uti e katauaki nakoia aomata ni kabane. Te kamaiuaki ke to maiu ae aki totoki, e tianaki nakon mwaitin ara onimaki inanon Iesu Kristo ao ara raira n nano ma nanora ni kabane.

Kabaneana

Te koaua Ko kona n anga am koaua iaon kakawakin Iesu Kristo ae ara Tia Kamaiu. Buokia ataeiaine bwa ana ata kakawakina ibukiia. Ngkana akea Ngaia ao ana akea nakoira te manga uti ke te kantasinga ni manga oki nako matana. Ibukin Kristo e aki ti reke iroura te kantainga anne, ma te berita naba n taian kakabwaia inanon te maiu aio rinanon ara onimaki.

Imwin ana Katootoo Iesu Kristo

TE KAANTANINGA Ataeiaine n tatabemaniia ana riai ni kataua te rimwin ana katootoo Iesu Kristo.

- TE KATAURAOI
1. Tamnein 2, Te Tia Kamaiu
  2. Bon nanom: Katauraoa beebar taekan te reirei anne ni kabanean te kibu, “Ti Konaa n Rabakau n Rimwin Iesu Kristo.”
  3. Angan te ataeiaine bwa e na anene ke ni wareka te anene “Come, Follow Me” (*Hymns*, no. 116), ke katauraoi ni kaira te kiraati n aneneia.
  4. Anganiia ataeiaine bwa ana karaki, taekin taeka aika tabu, ke anaitaeka aika ko bon taku.

ARON WAAKINAN
TE REIREI

Kabwarabwaraana

- Tera manenana ni maium bwa ko na toua mwiin Iesu Kristo? (Katereterea ae Iesu Kristo bon te katootoo ae kororaoi ibukiia aomata ni kabane bwa ana iria.)

Te Anene Tuanga te ataeiaine ke te kiraati are e moan anganaki bwa e na anenea, te anene ae “Come, Follow Me” (*Hymns*, no. 116), ke tuatua bwa e na warekakaki taekana.

Iesu Kristo e katea te Katootoo ae Kororaoi nakoira bwa ti na Rimwina

Ukoran taeka
aika tabu ao
maroorooakinana

Anganiia ataeiaine bwa ana wareki ao ni mwaken taeka aika tabu aikai:

- 2 Niibwai 31:10
2 Niibwai 31:16–17
1 Betero 2:21

“E tuangiiia ana reirei te Tia Kamaiu i Niibwaite ake tengau ma uoman, “Tera aroia aomata ake a riai n nako iai?” Imwina, e bon manga kaekaa ana titiraki, ao e taku, “E koaua ae I atuangkami, bwa ngaia bon Ngai” (3 Niibwai 27:27). Ti te arona te anga reirei ae kamanenaaki nakoia ataeiaine ni kabane. Te kaeka bon ti te arona.

Anganiia ataeiaine bwa ana wareka ao ni mwakena Ioane 13:15.

Burakibooti

Tuangiiia ataeiaine bwa ana taekin tabeua aroaron ao raoiroin Iesu aika ti na konaa ni iria. Korea aia iango iaon te burakibooti ao maroorooakin katootoo aika raraoi. Tabeua ma iai ngaiia aikai:

Nimamannei ao nanorinano

Mataio 11:29 (E nimamannei Iesu ao e nano ri nano.”)
Biribi 2:8 (Iesu “e kanano rinanoa, ao e ongeaba ni karokoa te mate.”)

Totokoan te kataaki

Mataio 4:1–11 (Iesu e totokoi ana kataitai Tatan.)
T&B 20:22 (E aki kakauongo Iesu nakon taian kataaki.)

E tangiraki ao e beku ibukiia tabemwang

Mareko 1:40–44 (Iesu e katoka te rebera.)
Ioane 11:20–46 (Iesu e kauta Rataro man te mate.)
3 Niibwai 17:7, 9–10, 21 (Iesu e katoki aoraki ma kanganga ao e kakabwaiia ataei.)

Ana anga reirei
te tia reirei

Katereterea ae iaon bwai ni kabane e kaota te katootoo Iesu nakoira bwa ti na rimwina. Ti a bon tia n tuangaki bwa ti na rimwina. Ngkana ti ongeaba nakon te tua anne, ti na bon namakina te kakatia ae korakora ni maiura. Rairakii koroboki iaon te burakibooti.

- Ti na kanga ni kaota te nanorinano ni maiura? (N aron te katootoo, ti kona n ongeaba nakoia ara karo ao nakon tuua, ti kona ni katikui kainnanora ma nanora aika itiaki ibukiia tabemwang i etan ake bon oin nanora.)
- Baikara kawai ni katoa bong aika ti na irii bwa ana katootoo te Tia Kamai? (N aron aei, tera te kataaki ae onoti ae iai iroum ae ko na tokanikai iaona n te bong koraki? E na kanga ni buokiko ana katootoo Kristo n tokanikai iaon kataitai aika?)

Ti konaa n Reireira n Toua Mwiin Iesu Kristo

Ana anga reirei
te tia reirei ao manga
taekinan taeka

Tuangia ataeiaine bwa ana kakauongo nakon Maerion K. Uraomonii ni katereterean arona n reirei n rimwiin ana katootoo Lesu Kristo:

“Inanon au tai ni moan rikirake ao te boki ke te beeба ae atunakin ‘Tera ae na karaoia Iesu?’ e reke inanon baiu. Te titiraki ae taekinaki bwa tera au kantaninga n arou n ataei. E aki reke warekan te tai ae I kaitaraaki ma kataaki ake a kaminoi au iango ao I titirakinai “bwa tera are karaoia Iesu?” Ngke I karaua ni iangoa te titiraki (anne) I rairaki nakon taeka aika tabu n aron are koreaki iroun Ioane, I kunea te kaeka ae maataata man koaua; Iesu e karaoi n taai nako nanon Tamana. E kaokioka aio bon ngaia n taekinna . . .
‘ . . . akea te bae I karaoia ibuki; ma a tia n reirei Tamau, I a atong baikai.

“Ma teuana e kanakomaiai bon raou; e aki katukai n ti ngai te Tama; bwa I karaoi bwai ni kabane aika e na kukurei iai.’ . . . (Ioane 7:15, 16, 18; 8:26, 28, 29; 10:30). . . Imwin ataakin ae Iesu e na karaoi n taai nako nanon Tamana, au waaki are imwina bon kakaean ana kawai Iesu ni kakoauaan nanon Tamana. I ukeuke inanon te Nu Tetamenti, I kunea bwa teuana te bwai ae e karaoia bon te kamwataua raoi ma te bwai are e taekinna bwa nanona, ae tauaki mwina n te O Tetamenti. Bwa e karaoa aio n aron ae kakoauaki n ana taeka ae koreaki n te Nu Tetamenti, e kotea kibuna n taeka aika a tabu man te O Tetamenti e raka iaon tebubua te tai.

“N tokina, ae rangi ni kakawaki, I ataia bwa e aki toki n reitaki ma Tamana inanon te tataro. E karaoa aio tiaki ti ibukin kan ataakin nanon Tamana ma e na karekea naba te korakora ni karaoa nanon Tamana. E aki mamamatam ao e tataro. . . E noraki bwa inanon karaoan ana mwakuri i aon te aba e bon tuai karaoi iango aika a bubura ke ni kaitibo ma kangaanga n akea te tataro [nora Mataio 4:2; Ruka 4:2; Ruka 6:12–13; Mataio 26:39; Ruka 22:42, 44]. . .

“N onimakinan baikana a taekinaki n ikotaki ma taeka aika a tabu, Iangoia n au tai ni kairake bwa te kabanea n tamaroa ibuku ae te moan waaki ae tamaroa nakon katokan kangaanga ma kaekaan titiraki bon te waaki n ai aron ana waaki Iesu: buoka karekean te kantaninga ni karaoa nanon te Uea; n na ata raoi nanon te Uea are kaotia; tataro ma naom ni koaua ma te onimaki ni karekean ataakin nanona ao te anga nano ni karaoia. . .

“Te kabanea n anga ae tamaroa nakon katokan kanganga ma kaeka aika raraoi nakon titiraki ake I kunei inanon maiu, I nori raoi ao aikai:

“1. N au tai ni kairake, I ukoukori taeka aika a tabu.

“2. I a tia ni kataia ni kaitara ma kakaewenako ke titiraki ma te kantaninga ae itiaki ni katokia n ai aron are katokia Iesu.

“3. I a tia, n rinanon te kamatebwai ma te tataro, ni katinei aanga n ai aron au atatai ae boto iaon iango aika kakawaki n te euangkerio.

“4. I a tia ni karaoa au moti n aron au iango.

“5. I a tia ni uota taekana nakon te Uea, n tuanga kangaanga, n tuanga te bwai ae I tangiria ni karaoia ae eti i matana, ao I tuanga bwa e na anganai te rau n au iango ngkana e eti au moti” (Maerion K. Uraomonii, “What Would Jesus Do?” *New Era*, Tebetembwa 1972, iteranibaa 4–6).

Marooroo

Maroorooakin kawai ake nimaua ake e kamanenai Beretitenti Uraomonii ni kan ataakin te bwai ae na karaoia Iesu nakoiu bwa na karaoia.

Burakibooti
(bon nanom beebaia)

Korei kawai aikai iaon te burakibooti, ke katauraoi beeбаia ibukiia ataeiaine.
Maroorooakin aroia ataeiaine ni kamanenai kawai akanne n tatabeua inanon maiuia n rimwin ana katootoo Iesu n ataakin nanona ae a na karaoia.

Kuarerekean ana taeka	"N irakin te kawai aio E maiuakina te maiu ae kororaoi Iesu. Ti aki konaa ni boraoi ma ana mwakuri. Ti konaa, tao ni karaoi rikirake aika korakora n ai arona ao akea riki te kawai" (Uraomonii, "What Would Jesus Do?" iteraniba 5).
-----------------------	---

Ana anga reirei te tia reirei

Te karaki

Man Irakin ana Katootoo te Tia Kamaiu, ti konaa ni Karikirakei Maiura

Katereterea ae ngkana ti toua mwiim ana katootoo te Tia Kamaiu man te bwai ae uarereke e konaa ni uoti rikirake aika korakora ni maiura. Te rongorongo aio e kaota aron te ataeiaine ni kataneiaa n anga ana reirei Iesu ao n nori rikirakeia inanon maiuna.

"E a roko ni matoan maiun Tiarote. E onrake n te aki rau n nano. E taraa n nako buaka bwai nako. . . . Raona a teiararoa; mwengana e aki kamaiu mata. E riao ana kanganga Tiarote. . . .

"[Ni karekean te ibuobuoki, e nako Tiarote nakon Margarita Ameti, te aine are maiuna te aeka ni maiu are e tangiria Tiarote.] E kabwaroi ana karaki Tiarote ni kaoti marakin nanona ma mamaana, aki kakukurein maiuna. . . . Margarita imwin ana taeka ae maaraara n nanoanga e taku, 'Ko kona ni bitii ni kabane baikanne ngkana iai ni kabane baikanne ngkana iai ni koaua nanom ni kan karaopia.' . . .

"[Ni moanakin te maiu ae boou, e iangoia Ameti nakon Tiarote]: 'Maiu inanon uabwi ma aua te aoa ae aongkoa e mena irarikim Iesu, e nori bwai ni kabane ake ko karaoi. Imwina kawarai, ao ti na marooroo iaona. Ko konaa ni karaoa anne?'

"Ma te nanokokoraki, e kaeka, 'Eng, Nei Ameti.' . . .

"Ai imwin tawanou ngke e nakon mweengana Tiarote. E ataia ae e kantaingaki bwa e na buoka katokaan te katairiki iaon te taibora. E nakon te turooa ao e kaotinakoa rabunan te taibora ae mwaniuuu. Ngke e taakinna iaon te taibora, e nori taabo aika baareka iaona. Ao ikai are e moan nora iangoan te bitaki.

"'Ngke arona bwa e na amwarake Iesu ma ngaira, N na bon aki katoka rabunan te taibora ae baareka,' E taku nakoina.

"E ana te kunnikai ae boou. Ao ni ikotaki ma te iango arei e uota te boora ni ue man te tabo n aroka. E katoka te bwata iaon te raurau ae boou n onea mwin ae takanana. E korea te burawa ma te karaaurau. . . .

"'Te kambane n tairiki?' e titiraki te tama. . . .

"'Tii ngkoe Tamau,' e wiingare Tiarote. . . .

"E bue n un tinana, . . . ao e tekateka, e taku, 'I aki ataia bwa teraa ae reke inanona ibukira. I taku bwa ana roko imwain nakora.' . . .

"'I aki ata temanna ae N na katauraoi bwai ibukina,' e taku.

"A itaramata kain te utuu. Anne tiaki aron Tiarote.

"Inanon te ruu ni katangaina [imwin te katairiki] e buuta te nutibeeba Tiarote mai kabin te bwariko ao e moana warekana. E uota te nutibeeba nakon mweengana, ao e kawakinna [karaba]. Imwin tabeua te miniti e katikua inano. . . . 'N na bon aki konaa ni wareka aio ngke Kristo e tekateka ike e kona ni wareware ma ngai e iango. Ao e uotia n otinako, ao e katikua n te baeki ni maange. . . .

"[Te bong are imwiina e nako ni mwakuri Tiarote]. . . . E aki kukurei n ana mwakuri. . . .

"'E mena Kristo irariku' e iango inanon nakonakona n rin n te titoa. . . . E taku ma te wiingare ko na mauri nakoia ni kabane ake e kaaitibo mangaia. . . .

"[E bon kataa are e konaa ni katoki aia kangaanga ana aomata ngke e tabe ni kauringa arona ni mwakuri ngke arona bwa e mena Kristo irarikina. N te tairiki arei e oki nakon Margarita Ameti ni mweengana ni maroorooakina te kakatai.]

"'I bon kataia, N Ameti, n ai aron are I kona, ao—e raoiroi, e karaoi bwai nako n te aro ae kakaokoro. I taku bwa I nora ae ko nanonna. E koaua, e aki bitaki te bwai are katabeaiangaai. I bon kananoanga, ao I aki konaa n nakon te reirei, ao I maeka n te auti ae kamwara. . . .'

“ ‘Ah, raou! Ko a tibwa unika te kora uabwi ma aua te aoa n nako. . . . Ko konaa n taua anne n ai aron are koa kaman karaoia? Iai iroum te (kiing) n taekana. Bon Kristo. Te katamaroa e aki rang ni bitii bwaai; ma Kristo e konaa. Ti uringa ni kawakina nakonakona ni katoa bong ni kaan nakoina.’

“ ‘N na karaoia,’ e taku Tiarote” (Tiaenete Kureiki, n *Stories That Live*, kambwane Lucy Gertsch Thomson [Te Kaawa ae Tioreti Reiki: Teetierete Kambwana ni boki, 1956], iteranibaa 34–43; e taekinaki inanon ana *Aine Te Ekaretia Ni Boong Aika Kaitira :Te Boki N Reirei ibukia Aine, Mwakoro B* [1979], iteranibaa 9–10).

Marooroo

Ngkana e reke taina, maroorooakinna bwa baikara bwai ake ana bitaki ni maiuia ataeiaine ngkana a karaoa are e karaoia Tiarote ao n toua mwiin ana katootoo Iesu Kristo.

Kamwakuran te Reirei

Kaungaia ataeiaine n tatabemaniia bwa ana kaoti tokii ake a na buokiia ni karaoi bwa ana katootoonga Iesu Kristo n toua mwiin ana katootoo. Kaewea nakoia bwa ana bitii aroia ni karaoi bwai n aron are karaoia Tiarote.

Ukoukoran ana Iraorao te Tamnei ae Raoiroi

TE KAANTANINGA Ana kakaea raoiroin ana iraorao te Tamnei ae Raoiroi ataeiaine

- TE KATAURAOI**
1. Tamnei 3, Niibwai, Reiman, ao Remuera, a katukaki i akuun te boki n reirei.
  2. Bon nanom: Uota te kaawere ke te tikaabu ae bubura tau n niroaia ni katoobibia te atu.
  3. Bon nanom: Katauraoa te kaate ae bubura (ae katamaroaki mataniwiina) ao te been ibukiia ataeiaine n tatabemaniia bwa ana kaewea te marooroo n te burakibooti.
  4. Anganiia ataeiaine bwa ana karaki, taeka aika a tabu, ke anaitaeka ake ko bon taku.

ARON WAAKINAN
TE REIREI

- Kaotakina ni karaoaki **Kabwarabwaraana**
- Tuanga temanna te ataeiaine bwa e na katokaa te mataing i ubuna. Tuanga bwa e na rairaki tabeua te tai n te aro bwa e na aki ataa te tabo ae kaitaraa. Ngkai tuanga bwa e na kotea te bwai teuana (n aron te katootoo te tabo ae meang inanon te ruu, te burakibooti, ke te bwai riki teuana). E kona n tuangko bwa e aki ataia ke e na bure ana kaeka. Ngkai e bon bae naba te kaawere imatana, tuanga te membwa n te kiraati bwa e na tei irarikin te bwai ae ko aranna ao taetae n te bwana ae bebete, “E mena ikai.” Ngkanne tuanga te ataeiaine anne bwa e na taekinna bwa e mena iia te burakiooti. Ngkana e kakoaua te bwana, e na bae n anga ana kaeka ae eti.
- Marooroo
- Tera ae kaotaki n te kaotioti n aron ara mwakuri ma te Tamnei ae Raoiroi? (Ni mwaitin te tai ti aki konaa n nora te tabo ao ti na waaki ni bon oin nanora ibukina bwa ti matakni bwaai tabeua. Ti kona ni kunea te tabo ae ti na kaea ngkana ti ukoukora te Tamnei ae Raoiroi. Ti aki kona n nora te Tamnei ae Raoiroi, ma ti konaa n ongo ke n namakina ana kairiiri ibukina bwa e na taetae te Tamnei ae Raoiroi nakoira ni karaurau, ti riai ni kakauongo nakoina. Ao ti konaa n onimakina te Tamnei ae Raoiroi bwa e na kairiira nakon te tabo ae eti.)

Ti kona ni maiu bwa ti na itiaki n ana ibuobuoki te Tamnei ae Raoiroi

- Marooroo
- Ko kanga ni karekea te Tamnei ae Raoiroi? (Imwiin te bwabetiito ni kateboakin te ran, te aomata ae iai irouna te nakoanibonga ae te Merekiteraka e katoka baina iaon attuu, e kamatoai bwa te membwa n te Ekaretia, ao e tuangai bwa N na karekea te Tamnei ae Raoiroi.)
- Katerea koteia bwa ngkana ti kamatoaki, e aki tuangaki te Tamnei ae Raoiroi bwa e na nakoira, n onean mwina ti tuangaki bwa ti na butimwaeaa te Tamnei ae Raoiroi. E taku Niibwai bwa te Tamnei ae Raoiroi . . . ana bwai n tangira te Atua nakoia ake a ukoukoria” (1 Niibwai 10:17). E ti ke e aki bwa ti na karekea ana kairi te tamnei e bon nakoira n tatabemaniira nako.
- Te kaate nakoia n tatabemaniia i bukin te marooroo n te burakibooti
- Anganiia ataeiaine te kaate ae karaoaki n te beeба ae rawawata. Tuangiia ataeiaine bwa ana kaewea man te burakibooti marooroo nako aon te kaate. A konaa ataeiaine ni katinea te kaate iaon te O ni mwengaia bwa te bwai ae na konaa n noraki n te taina. Korea te atu n taeka ae *Itiakina* iaon te burakibooti.
- Marooroo ma ataeiaine bwa teraa ae a konaa ni karaoia bwa ana itiaki n ana iraorao te Tamnei ae Raoiroi. Korei aia iango iaon te burakibooti. Uringnga ni mwaneweи baikai:

Itiakina

1. Rairannano man te bure.
2. Ongeaba n ana tua te Tama are i Karawa.
3. Tataro ibukin ana iraorao te Tamnei ae Raoiroi.
4. Bubuti inanon te onimaki.
5. Kabwara buren te aonnaaba.
6. Maiu ni koaua nakon te berita ni bwabetiito.
7. Tatauraoi ni butimwaea te reirei.

Ana anga reirei
te tia reirei

Katereterea bwa ngakana ti tia ni ukera ana kairi te Tamnei ae Raoiroi, te bwai ae kakawaki bwa ti na kakauongo nakon bwanaana ae “maaraara n rau” (1 Niibwai 17:45). E konaa n taetae nakoira n taian taeka, ma bwanaana e aki toki n roko iroura n te iango, te namakin, ke te nano. E ngae ngke te nano aio e konaa n rang n riao nakon te aomata temanna, e konaa n aki namakinaki iroun are temanna ngkana e aki itiaki ni butimwaea te Tamnei ae Raoiroi. Ti riai ni kakaonimaki man tataro ni karekea ana iraorao te Tamnei ae Raoiroi.

Te karaki ao tamnei

Karakina te rongorongo aio:

Taneiaia ni mwakuri Niibwai, Reiman, ao Reemuera a kaota aron kakaawakin te itiaki iroura n ana kairi te Tamnei ae Raoiroi. Riiiaai ma ana utuu a maeka i Ierutarem n tain te buakaka ae korakora, ngke e a kaan kamaunaaki te kaawa. E tangiria te Uea ni kamanoia te utuu ae raoiroi aio, mangaia are e tuanga Riiiaai bwa e na kitana te kaawa. Temanna natin Riaai te mwane, Niibwai ae rangi ni itiaki. E kakauongo Niibwai nakon te Tamnei ae Raoiroi ao e ibuobuoki ni kaira ana utuu nakon te aba ni berita. Ma tarin Niibwai ake uoman, Reiman ao Reemuera, aki batu ni kakaonimaki n ai aron Niibwai. Aki kokoauaa ae te Uea ae kairia, ao a ngurengure ni kaitaraa tamaia ma taria. A kokoauaa ae nano baba tamaia ngke e katuka mweengaia ae rau ma aia bwai aika batu i Ierutarem ao ni mwananga n te rereua. A bon kataia n tiringa tamaia ma taria. Akea aia kantaninga Reiman ma Reemuera bwa ana karaoa nanon te Uea. A matoatoa nanoia ao akea aia namakin ae e konaa te Tamnei ae Raoiroi n taetae nakoia (nora 1 Niibwai 17:7-45).

Taeka aika tabu

Karekea te ataeiaine bwa e na wareka 1 Niibwai 17:45.

Maroorooakinna bwa e aera Reiman ao Reemuera ngkai aki ongo te bwana ae uarereke ae bwanan te Tamnei ae Raoiroi. Koteia bwa e ngae ngke e aki toki n taetae nakoia ni katoa tai, ai bon te “namakin ni kawai” irouia ao aki konaa n namakina ana taeka.

- Bukin teraa ti kainnanaa ara namakin ae mamata bwa ti aonga n ata ana kairoro te Tamnei ae Raoiroi?

Koteia ae aki toki n taetae nakoira te Tamnei ae Raoiroi n te namakin ae rau ke ni kamwenga raoi, ke n roko ana reirei rinanon namakinan te mweenga buaka.

- Ti na kanga ni kaakea te konaa n namakina ana kaumaki te Tamnei ae Raoiroi? (Ngkana ti kaaki taekaia, n rawa n rairi nanora, ni kakauongo riki nakon bwanaia tabemwang.)

E kona te Tamnei ae Raoiroi ni Kakabwaiai Maiura

Maroorooakinna
te burakibooti

Ngkai korea te atu taeka ae *Kakabwaia* iaon te burakibooti.

Maroorooakin kawai aika kakaokoro are e konaa iai te Tamnei ae Raoiroi ni kakabwaiai maiura. Uringa n rabuni kakabwaia ake a koreaki. Ngkana bon nanom, kamanenai taeka aika tabu. Tuangiia ataeiaine bwa ana kaewei baikai nako aon aia kaate.

Itiakina	Kakabwaiā
<ol style="list-style-type: none"> 1. Rairannano man te bure. 2. Ongeaba n ana tua te Tama are i Karawa. 3. Tataro ibukin ana iraorao te Tamnei ae Raoiroi. 4. Bubuti inanon te onimaki. 5. Kabwara buren te aonnaaba. 6. Maiu ni koaua nakon te berita ni bwabetiito. 7. Tatauraoi ni butimwaea te reirei. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. E reirei bwaai nako ao e uoti bwaiā nakon ara ururing (Ioane 14:26). 2. E kaoti nakoira bwai aika ana roko (Ioane 16:13). 3. E reirei koauan bwai nako (Moronaai 10:5). 4. E kakoaua te Tama ao te Nati (T&B 42:17). 5. Te tia karaunano (Ioane 14:26; T&B 42:16). 6. E kaoti bwai nakon ara iango ao nanora (T&B 8:2).

Te karaki

Karakin karaki aikai ni kaoti kawai ake e kona iai te Tamnei ae Raoiroi ni kaoti kakabwaiā nakoia ake a kakauongo nakoina.

Ngke e okira mweengana Tieni man te reirei n te kaabong, e kuneia ana karo bwa a tatanningaia. E taku tinana, “Ai am karo ae Kaara e mate n te ingabong aio Taman ao ngai ti na nako n tiku ma Mangarita tabebong ni karokoa e tia te taunimate. I ataia bwa ti konaa n onimakiniko n tararuuaan bwaiā n te mweenga inanon nakora. Kawara Tiifia Mwatin ngkana ko kainnanaoa te ibuobuoki.”

Ngke a butinako ana karo, e namakina te kukurei, n akea ae na anga te oota. E tangira te namakin iaon te kairiirii. Mangaia are e kamatebwai iaon ana warebwai, e kaoia raona tabemwang, ni katairiki ma ngaia, rimwi e tekateka ni kabanea warekan te karaki ibukiia ana kiraati n te taetae ni Imatang.

N te tai are e wene n ana kainiwene, e namakina te aki rau teutana. E tuai man tiku n ti ngaia ma imwaina. E taratara nako inanon te rootongitong, e ongo bwana aika uarereke. Ngkana e kakauongo e konaa n rangi n ongo—bwana aika ana tabwena ke n uruaki kanga bwanaan temanna ae na kataia n rin? E bukibuki nanona. E tara te tai. E taraa ni bwaka nako te tai n tiringen te taura, e katorobubua n tataro, ao e toka n ana kai ni wene. Ma ni kaeti ma te tai, ai fibwa uabwi te miniti.

Ngke e tabe ni miimii Tieni bwa tera ae na karaoia, e aki kakarongoa ni bubuti buokana ma iroun Tama are i Karawa. Boni ngkekei naba, e uringa rongorongan Beretitenti Tawita O. Mwakeei ngke te ataei ni mwane ngke e maaku ao e tataro ibukin buokana. Ma te kangaanga e tamwarake n otinako man ana kainwene ao e katorobubua irarikin ana kainiwene. Ngke e tataro, e roko te namakin ae rau inanona. E okira ana kainiwene, ao e waetata ni matu.

N te reirei n te bong are imwiina, e tabe n tiku nanon Tieni ao e tauraoi nakon ana ukeuke n ana warebwai.

Marooroo

- Baikara kakabwaiā ake uoua are e uoti te Tamnei ae Raoiroi nakon Tieni? (Uringa te bwai are e a kaman ataia, ao namakinan te rau).

Te karaki

“E rawawata te tamnei irouia kaain te taromauri n tauni mate ngke e nang toki ibukin te tina ae aki mate ni uarerekena. Taeka a rangi ni kateke nano, ma angiiā ake a botaki a namakina aki nako raoina. E kanga te Tama are i Karawa ni kataua anganakin te tina ae tangiraki ni katikui imwiina ana utuu ma aman ataei aika uarerekene bwa ana tararuaeaki iroun te karo ae maroaa man nanoanga?

“N tokin kanoan te botaki e karaurau n teirake te karo man ana kai n tekateka ao e rianna nakon te tabo ni kabwarabwara. ‘I namakina ami nanoanga ma tabeaiangami,’ e taku karaurau, ‘ma iai te bwai ae I riai n tuangkami bwa kam na rau. Teuana te aoa imwin maten kainnabau ao I aki ataia bwa n na kanga ni kaitara te kanganga—N na kanga ni waaki n akea ngaia. Ma e kaona tamneiu tamnein te rau, ao e reke irou te namakin bwa ana nako raoi bwaiā ni kabane. Tai raraoma iroura ti na bon nako raoi.’

“Te Tamnei ni karaunano aio e kaoniia kaain te botaki. A bane n okiri mwengaia ma te rau” (Tibentia J. Kantei, “‘Thy Constant Companion’: The Promised Blessings of the Holy Ghost,” *Ensign*, Okitobwa 1980, iteraniba 33).

Marooroo	Ana marooroo ataeiaine n aron ana kakabwaia te Tamnei ae Rairoi nakon te karo ae te ataei.
----------	--

Kabaneana

Manga taekinan taeka	Wareka te rongorongo aio:
----------------------	---------------------------

“E ngae ngke bon te tua ae riki n te tai ae ti teuana, namakinan ana taeka, ke te wareware ae ongo temanna bwanana, e nako ma iroun te Atua. Baikai ni kabane bon ana bwai n tituaraoi te tamnei nakon ae a tia ni karekea te Tamnei ae Rairoi n tain te bwabetito ao e bane nanona ni kakatia n ana kairaraang” (S. Tiriwoti Iang, “How the Holy Ghost Can Help You,” *New Era*, Okitobwa 1971, iteraniba 6).

Kauringia ataeiaine bwa rabakauia ni konaa n ongo nakon bwanaan te Tamnei ae Rairoi e nakon kakaonimakiia nakon ana tua te Uea. Ngkana a kakauongo nakon te Tamnei ae Rairoi, e konaa n riki rabakauia bwa te bwai ni karau nano ao ni kairi, te rao ni koaua ae aki bilitaki. Ti kainnanao te aki tiku n ti ngkoe ngkana ti itiaki ti kona ni butimwaea te Tamnei ae Rairoi.

Kamwakuran te reirei

Tuangjia ataeiaine bwa ana uota aia kaate nakon mwengaia, katinei iaon te O, ao okirii imwain am tataro n te tairiki. Kaewenakoia bwa ana ukoukora te Tamnei ae Rairoi bwa raoia ae aki bilitaki.

*Kakoroan Bukin Mwiokoaia
Aine ae Tabu*

Reken te Kakatia Inanon te Rikirake ae Tabu

TE KAANTANINGA Te ataeiaine e riai n ataa rikirakena ae tabu ao n rabakau kakaean te kakatia inanona.

- TE KATAURAOI**
1. Kaoa te aine (temanna ae a tia ni mareaki n te tembora ao iai ana utuu), ae a tia ni katauaki irouia tan kaeti n te nakoanibonga, bwa e na taetae nakoia ataeiaine iaon ana kakatia n ana itera te aine. Tuanga bwa e na karekerekei kakatia tabeua ma kataaki ake e a tia ni kaitibo ma ngaia, n ikotaki ma tabeua ngke ti tebo arona ma ataeiaine n te kiraati. E kona n taekin mwakuri ake e atia n nori aika onoti ao rinerine ake e buokia ni kaanii nakon te Tama are i Karawa ao kakabwaia ma kakatia ake a riki. E riai ni katuruturua kakatian te aine ni katoa te roro. Iangoia bwa tao e na kabanea uabwi te miniti. Tuanga bwa e na karekea aia tai ataeiaine n titiraki ma ni kaoti aia namakin KE

Ko konaa te tibu te unaine, te tina, te aine ae a tia ni mare, ae a tia ni katauaki irouia taan kaeti n te nakoanibonga, bwa ana katereterea n ae kimototo kakatian te aine ae a tia n noria. Ko konaa ni iangoia bwa ana taekin kakatia aika a tia ni kaitara ma ngaia ngke a roko n roroia ataeiaine katuruturua nakoia ae e katauaki nimaua ke onoua te miniti nakoia. Ko konaa n taua aia tai ni kaota te kainikina ngkana e boo aia tai.
  2. Ngkana iai riaina ao ko tangiria ni karaoia, katauraoa katootoongan te rongorongo man te moan botaki ni Beretitentii n Ataeiaine te membwa n te kiraati n tatabemaniaa ao aia irua.

ARON WAAKINAN
TE REIREI

Te Irua ae na taetae
ao maroorooakinana

Ana marooroo ao
ana koaua
te tia reirei

Ana anga reirei
te tia reirei

Ti kona ni Kunea ma te Kakatia ni Kinaa bwa Antai Ngaira ao Antai ae ti na riki n ai Arona

Kabwarabwara te tia taetae ae onoti ke taan taetae ao katereterea ae n te bong aio e na reiakinaki n te kiraati rikirakeia ataeiaine ae tabu ao te kakatia ae roko man rikiia bwa natin te Atua aika ataeiaine. Tuangia ataeiaine bwa a konaa n anga aia titiraki ma aia kaoti iango imwin te taetae.

Imwin te taetae ao titiraki man te kiraati, katereterea am kaaitau nakon te tia taetae ke taan taetae.

Katereterea am tangira nakoia aine n am kiraati. Tuangia bwa ko rangi ni kaaitau. Korakoraia ma aia ingainga ngke a moan ninia te aonnaba ae boou ma n rikirake iai. kamaataataa kakawakin te kukurei ngkai ni karaaoan mooti man rimwian Iesu Kristo. Ti riai ni karaao anne ngkai tiaki n te tai ae rimwi ngkana a toki ara kanganga aika ngkai ke ngkana a koro nanon miira ma ara iango. N te aonnaba ni kataaki aio ao kakaewenako bwa te tai teuana e aki kona n roko. Te kakatia ae koaua man rau a kona n reke taia inanon te maiu nakoia ake a maiu n aron are e tangiria te Tama are i Karawa bwa ana maiunna.

Taekinna bwa e kanga te euangkerio ni kairiira ao ni kakabwaiai maiura ni buokiira n ara beku ae tabu man rikirake bwa aine ngaira.

Ti kona ni Karekea te Kakatia ni Bongin Maiura

Katereterea am kakatia ngkai ko riki bwa te aine ao am koaua n aine aika itiaki nii Boong Aika Kaitira ni kaeti ma kukureim ae korakora ni maium.

Ngkana e reke taina ao raoiraoin te nano, ko konaa ni kaoia ataeiaine bwa ana kabwarabwarai tabeua kakatia ae a tia n noria n aia tai n ataeiaine Aika Itiaki ni Boong aika Kaitira.

Kabaneana

Wareka te kakaewenako teuana ae onoti nakoia ataeiaine n tatabemaniia man te Botaki ni Beretitentii n Ataeiaine.

Nakoia raora aika tangiraki:

Ko a kabwaia man nanonaki iroun te Tama are i Karawa ni maiu n te bong aio. E onrake te aonnaba n te kantara ao taai aika a korakora nakon tai riki inanon rongorongoia aomata. Ririki aika onoti aikai ibukin te katauraoi e na kaonrakeaki n taian kukune ukeuke, kakae, rikirake, taataangaki, rootaki, ao reirei n ana babaire te Atua ma baika e kantaningai ma irouum, natina aine.

Te aonnaba naba aio e onrake n te taraabuaka ao iango ni kariirii. Ko na kaewenakoaki, kataaki, kauntaba, ao ekakinako n te bong koraki n taian babaire ao kairoro ni kairiribai.

E atai baikai Tama are i Karawa ao e ataiko. Iai ana onimaki iroumi bwa kam na karaoi ririki aikai n te katauraoi n riki n aroia ataei aika ongeaba aika kam konaa ni manga kaetaki nakon te mition ao te toki are e tangiriko ni kanoaia. Tataro n taainako, ataa am tia kamaiu Iesu Kristo, kamatebwai taeka aika tabu ao iangoi kawai aika onoti aika ko kan kamwakuri n anga reirei inanon maium. Maiu ni kororaoi ni kakabwaia man te nakoanibonga, kakukureiko, ao nakonako ni karauko ma te kakatia ao ni kakaitau n ana euangkerio Iesu Kristo.

Ko otawaniniaki irouia aika batiake a tangiriko ni kamwaneko ao ni kairiko . . . raom n am aobiti n am kiraati, mataniwi aika ikawai, am bitiaoburiki, am karo ao am utuu, ao iaona riki, ao i aona riki ni kabane Iesu Kristo ao te Tama are i Karawa.

Ti bia konaa ni kaairaki ibuakoia ake a tararua ao ni korakora aia tangira nakoim.

Ti tataro n aki toki bwa kam na kakabwaiai ao ni kakorakoraaki inanon am katauraoi ni maeka ma te Tama are i Karawa riki, ibukina bwa e a tia ni “kaoia ni kabane nakon Kristo” (T&B 20:59) “ao ni kakororaoaki inanona” (Moronaai 10:32).

Ae tatangiriko,

Aia moan Beretitentii Ataeiaine

Reken te Kakatia Ngkai

TE KAANTANINGA Membwa n te kiraati n tatabemaniia ana namakina te kakatia ngkai a riki bwa ataeiaine aika itiaki nii boong aika kaitira.

TE KATAURAOI

1. Uota te beeba ao bentira ibukiia membwa n te kiraati.
2. Uota te kiraati n tirotiro.
3. Katauraoa te beeba ae bubura ma taeka iaona aika ana taeka Beretitenti Aero B. Rii:
“Te kukurei e aki taraaki bwa te bwai ae riki i tinanikum ma te bwai ae riki i nanom.”
4. Karekea te ataeiaine bwa e na wareka te mwakoro n taeka ae atuuunaki n te
“Kariki Bwai.”
5. Karekea te ataeiaine ae na anga te karaki, taeka aika tabu, anaitaeka ake ko taku.

ARON WAAKINAN
TE REIREI

Te bwai n reirei

Kabwarabwaraan: Baika Riki

Kabuta te kiraati n tirotiro i marenaia membwa n te kiraati tuangiia ataeiaine n tatabemaniia nako bwa ana iango ni karaurau n titiraki aikai ngkai e tabe n taraa tamneina inanon te kiraati n tirotiro:

- Tera ae ko noria n te kiraati n tirotiro?
- Te ataeiaine ae ko noria n te kiraati n tirotiro e kukurei? Bukin teraa?
- Te ataeiaine ane ko nooria te ataeiaine ae ko tangiria ni katootoonga?
- Tera ae bwaka nanom riki iai n aron te ataeiaine ae ko noria?
- Tera ae ko tangiria ni bita iai aron te ataeiaine ae ko noria?
- Baikara tarena ma kakabwaian te ataeiaine ae ko noria?
- Te raa ae ko tangiria n noran te ataeiaine

Te kukurei ni Bootaki . . .

Botaki n taubwi n itamwaomwao ni kakukurei

Tibwatibwai beeba ao bentira nakoia membwa n te kiraati. Tuangiia bwa ana korea te rain ae eti mai ieta nako nuukan te beeba inano ao kanikinaai koorom aikai n “Te kukurei ma te kakatia ae teimaan” ao “Te Kaongoraa ae tinnaki ma rauaki n nano” ao tuangiia ataeiaine bwa ana korea te botaki ni kakukurei n te koorom are a taku bwa e botau riki nako iai. Ko kona n anai aran botaki ake atia ni koreaki bwa ana kabotauaki nakon nanoia ma aia namakin membwa n am mwakoro ao am kiraati.

1. Te uua
2. Kanakin te kabanea ni katairiki
3. Buokan temanna
4. Te boobwai
5. Te karekei taabo aika raraoi n te reirei
6. Te tataro
7. Karikan te bwai
8. Te itutuu
9. Te nakonako

10. Tararuuaan te ataei
11. Kaitiakan mwengam ke am ruu
12. Te kakarabakau ma raom
13. Warekan taeka aika tabu
14. Te tokanikai n te kauaaba
15. Warekan te boki ae raoiroi
16. Katiaan te mwakuri ae bubura
17. Te ongora n te katangitang
18. Kuukanakin te amwarake ae kangkang
19. Taenti
20. Tuangakin temanna taekan te euangkerio

Imwin banen aia taubwi ni itamwaomwao ni kakukurei ataeiaine, tuangiia bwa ana iangoi botaki riki tabeua aika kakukurei ao ikoti nakon koorom. Katuruturua nakon te kiraati ae a konaa ni kakaokoro a ia beebe ma aia kaeka, ibukina bwa e bane ni iai te nano ao aki konaa ni boraoi kaeka.

Te Tama are i Karawa E tangiriira bwa ti na Katia

Kabwarabwaraaia ao marooroookinaia	Imwin tian karaoan te taubwi ma itamwaomwao ni kakukurei irouia membwa n te kiraati, anganiia bwa ana kabwarabwarai taeka: <i>kangare, karauaki n nano, katia ni kukurei</i> . Marooroo ma te kiraati ni kakaokoron namakin aikai ao kaeti nakon n neia.
Marooroookinan taeka aika tabu	Tuanga te kiraati ngkana a kona n uringa bwa tera are e a tia n tuangiira te Tama are i Karawa n aron te kakatia ao te kukurei. Katereterea bwa taeka aika tabu a kamanenai taeka aikai n te aro ni kakaibibiti. Imwin aia ururing n tia ni marooroookinaki, korei kibun taeka aika tabu aikai iaon te burakibooti. Anganiia ataeiaine bwa ana kakaea n aia boki ao ana wareki ni kababati ni botaki. Katurua nakon te kiraati bwa e tangiriira Tama are i Karawa bwa ti na kukurei ao ti na kakatia.
Marooroookinan taeka aika tabu	<p><i>Kiibu: 2 Niibwai 2:24–25; Ioane 13:15, 17; Aramwa 41:10</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Te kakatia aio te bwai ae ti kona ni karekea n te bong aio, ke te bwai ae na ti reke iroura n te tai rimwi? <p>Kaeti aia kaeka ataeiaine nakon te atatai ae a kona ataeiaine ni kukurei ngkai ao a na riai n uaiakina te kakatia ngkai.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Antai tabena te noria ae iai te kakatia ao te kukure ngkai irouum? <p>Ni kaekaan te titiraki aio, kaoia membwa n te kiraati bwa ana karekea Tuua ma Berita 58:27–28 ao a na warekia ni kababati. Katuruturua te mwakoro n taeka ae “ibukina bwa te mwaka e mena inanoia,” katerea ae ataeiaine n tatabemaniia iai te mwaka irouia ni karokoa te kukurei nako nanon maiua.</p>
Te beebe ni katanoata	Kaota te beebe ni katanoata n ana taeka Beretitenti Aero B. Rii: “Te kukurei e aki nanonaki iaon te bwai ae riki i tinanikum ma e nanonaki n te bwai ae riki i nanom” (“A Sure Trumpet Sound: Quotations from President Lee,” <i>Ensign</i> , Beberuare 1974, iteraniba 78). Kakimototoa ni marooroookina koauan te anaitaeka ao arona ni mwakuri inanoia ataei n aine n tatabemaniia.
Marooroookinan te burakibooti	Katereterea bwa e ngae ngke iai te mwaka iroura bwa e na bairei ara iango, n angjin te tai ti aki kukurei. Tuanga te ataeiaine bwa e na iangoia bwa bukin teraa ngkai aki kukurei. N ana kaeka te kiraati, taui mwiin kaeka n te anga maing n te burakibooti. Katuka te angatai n te burakibooti bwa e na itiaki ibukin tauan mwin kawai n tokanikai iaon te aki kukurei rimwi riki inanon te reirei. Aikai katootoo ni bukina:

Bukin te aki Kukurei	
1. Aki ongeaba nakon te Uea	6. Te aki tangiraki ke nanonaki
2. Akean te bwa ae kaantningaaki	7. Aki raoiroin te maiu n te mweenga
3. Ingarake n nano ao te maaku	8. Akean raom
4. Mamaaran te nano ae ota	9. Te maroaa
5. Aki katiaan te bwai	10. Te nano mwaka
	11. Buakakan te reitaki ma te Tama are i Karawa

Ti Kona ni Karekea te Kakatia Ngkai

Maroorooakinan te burakibooti

- Ngkai te ataeiaine ae Itiaki ni Boong aika Kaitira, tera ae ko ataia ke teraa ae iai iroum ae na konaa ni buokiko ni ka tokanikaiko iaon bukin aki kakukureina ao karekean te kakatia ae korakora?

Tuangia ataeiaine bwa ana karikirakei mwaitin bwai ake ana konaa ni karaoi ni buokiia ni karekea te kakatia ngkai. Kabobonga te rinan ane iaon te burakibooti n tauan mwin aia kaeka, ao tuangia ataeiaine bwa ana tau mwia i akuun aia beeба. Kaeti mwakuri aikai ni buokiia bwa ana namakina te kakatia n aroia ae ngkai te ataeiaine ae Itiaki nii Boong aika Kaitira. Kaeta te marooroo n te aro ae angaraoi ma teina, ni katuruturui mwakoro aikai:

1. Te ataeiaine ni bon ti ngaia, e tangiraki ao e bongana iroun te Tama are i Karawa ao n ana utuu.
2. Te ataeiaine n tatabemaniia nako iai irouna te bwai ae na tibwauaia ae na konaa ni buokiia tabemwang.
3. E kona te ataeiaine ni karikirakea ana tarena n te kawai are e na konaa iai ni karekea te rauakin nanona.
4. Te ataeiaine iai i rouna te mwaka ao te mwiokoaki ni bita ao ni kaeta maiuna nakon kawai aika raraoi ao ni kakukurei.
5. Ataeiaine Aika Itiaki ni Boong aika Kaitira iai irouia taai aika onoti ni konaa ni kakoroi bukin tia aikai.

Kabanea ni kaotia bwa te kakatia ao te kukurei e riai n riki bwa mwakoron maiuia ngkai—tiaki te bwai ae tao e na kantningaaki ibukin te tai rimwi.

Manga taekinan taeka

Angan te ataeiaine are wareka te anaitaeka ngkoia bwa e na wareka te anaitaeka ni kotei ma iai bwai aika ana uota te kakatia ngkai nakoia n tatabemaniia. E onrake te aonnaba ni bwai aika tamaroa aika a konaa ni kakukureira.

Kariki bwai

“Inanon te moan waaki (ma tiaki raoi te moan waaki—te tai ae ti teutana inanon te kariki bwai arona anne n tai nako), I ataia n ana baire Tama are i Karawa ibuku ao tariu ao mwaneu n tamnei. Ngaia e karietaataaki ao e kakororaoaki ao e tabu, Tamara ae tangiraki e tangiriira bwa e na reke ara tai n rimwin kawaina. Ana Moan bungiaki, tarira te ikawai Iesu, e katauraoa te aonnaba ike ti na maiu ao n rikirake ao n ata te tangira ao te tararua ni koaua. Bon te mwakuri ae matoatoa n te aonnaba ae aki kororaoi kaaina ao tuua aki bibitaki, ao ti riai n rinerine bwa tina konaa n rimwina.

“Mangaia are . . . I taekina ‘Eng.’ Ao I tataninga au tai.

“[Iesu] e katauraoa karaoan te aonnaba ibuku ao ibukim, natin te Tama. Ao n te bong teuana I kitana te tabo ae I aki kona n uringa ngkai I roko ikai, ni moana ikotakin maiu ma te aonnaba.

“Inanon te raneanea ae aki tianaki n te tai n ataei, anne moan kinaakin te tamaroa—te boi ae moan te boiarara, e moan noraki taari ao taai ao te tano ao mwaimwain te maabubu e bwakara ubuu, te manibeeru, uee, ao kaai a baoua n te aro ae kamimi n te ang.

“Ao ngke I tabe n rikirake, ao te aonnaba e tabe n rikirake ni kamimi, ao i kabitoun nanou e moana kawana te aabue, te maraki ae kakateke ae tangiran te aonnaba.

[Iesu] e karoaa te ota ae karaurau ni bwaka n raaitiiti n te tairiki ao e karaoi nuu inanon te ang—ota, aika koora ni buruu, ao n ana bong taai n takina otana ni moan matana ae koora n aoranti n uraura, bwa e na kamaunaa te buruu—roro ae te tairiki—otin taai. Ao iai matau n noria.

“Ao e karaoa te ang bwa e na karaurau ni biri ribuakon ngaa ma ngaa baanikai, ae kiakia n tirewa ibuakon te ran n anene ao ni bwakabwaka iaon kawaina nako taari, ao mannikiba a kaona angin te ingabong ma taian ee ni bwana aika maraurau. Ao iai taningau n ongo.

“E karaoi baai n riing aabuee n raneanea ae ‘Ko uara?’ ao ‘N na buokiko’, ke ‘I a moanna n tangiriko’; ao maata ana taetae, ni konaa n noora tinanikun taeka, n ataia, n noria.

“E anganai buuroou ae nooraba ao e ongo ao e namakina te aonnaba are e karaoia, ao inano i kabin nanou e koburake ana tangira te aonnaba n onrake. E anganai rannimata ni kakatia bwa ana bwaro.

“A reke iroum baikai naba. Bon bwai n tituaraoi—kakabwaia i akuun ara konaa ni karekei.

“Ao n te taina n te bong teuana ngke I a tia n nooraaba [Iesu] ao Tamau e a tia ni butimwaea manga okiu, I kantaninga, ma raou, bwa ti na moana kaetan tabon te aonnaba n aron aio. Ao natira ana rairaki inanon kamwaitoron otan te ingaabong ibukin karawa ao aia aonnaba n taekina, ‘Ko rabwa ngkoe, Tamau’ (Ann Buutiate, “Creation,” *Improvement Era*, Tebetembwa 1967, iteraniba 56).

Kabaneana

Kaota am koaua iaon kakawakin te aomata ae kukurei ngkai ao taian katia aika konaa n roko man karaoan ni koaua katein te ataeiaine ae ifiaki nii boong aika kaitira. Kamatoaia ao kaungaia ataeiaine nakon tauan mwiokoia bon ibukiia ma kukureia ngkai.

Kamwakuran te reirei

Anganiia membwa n te kiraati bwa ana rinea teuana ke uoua kawai ni buokiia ni kakaea te kakatia ngkai. Iangoia bwa ana rinea teuana ke uoua bwaai ae ana karekea aia iango iaona inanon te wiiki ae na roko.

Reirei Karaaoan bwaai nako ni Botaki

TE KAANTANINGA	Ataeiaine n tatabemaniia a na rangin kakaitau n te kakatia ae konaa n roko man te reirei karaaoan bwaai nako ni botaki.
TE KATAURAOI	Uoti beeба ao bentira ibukiia membwa n te kiraati.
ARON WAAKINAN TE REIREI	<p>Te Reirei Karaaoan bwai nako ni Botaki e Rangi ni Kakawaki ao te Mwakuri ae Tabu</p> <p>Tuangiia ataeiaine ntatabemaniia bwa ana kataautua ae aongkoa e a tibwa anganaki te mwakuri. Ngkana ko wareka kabwarabwaraan te mwakuri anne, tuangiia ataeiaine bwa ana katei baia ngkana e teke nanoia ni kabwarabwaraan taekan te mwakuri nakoia.</p> <p><i>Kabwarabwaraan taekan te mwakuri</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ko kona ni katia te bwai ae manena ae na konaa n roota kukureia ake irarikim. 2. Ko na buoka rinean taekan mwakuri ao ni karika te ang ae kakukurei ibukiia tabemwang. 3. Ko na buoka babairean te kabanemwane. 4. Ko na iangoia bwa tera te mwakuri ae na karaoaki, e na tia n ningai, ao e na kanga aron karaoana. 5. Ko na katea aoana. 6. Ko na katia n rauniia te botaki ae bwanin ao ni konaa n reke am tai ni kakukureia. <ul style="list-style-type: none"> • Te mwakuri teraa ae a tia ni kabwarabwaraaki? (Reirei karaaoan mwakuri nako ni botaki, ke te aine ae tararua ana utuu.)
Marooroo	Katereterea ae te reirei karaaoan mwakuri nako ni botaki bon ngaia teuana ma i buakon mwioko ake ti a tia n anganaki. Te Tama are i Karawa e tangiriia mwane ao aine bwa ana taua ae te moan korakora nakon mweengaia, toaia, ao aia utuu. Ara utuu bon mwakoron mwiokoara ae tabu.
Ana anga reirei te tia reirei	Kaoia ataeiaine bwa ana nora te mwakuri n te ekaretia ae kaotaki iroun te tina n te karaki aio:
Te karaki	<p>“Ni bon aekaia roro n rikirako, I kataia ni kataua aia tangira au karo. I bon tuai rangi ni iangoa te mwaiti ae aki konaa n anaaki abwakina ma tiana iaon te tai, te korakora, te mwaane, ke te taotaonaki n nano ae a kabanea ibuku. E kaineti aio riki nakon tinau.</p> <p>“E taraa, ngkai, ni mwaiti te tai ae I kauntaba ma tinau, I kauntabai baika e tei ibukina, bwai aika e tuangai bwa N na karaolia, bwai aika e tuangai n aron maiuna n ataei. I kauntabaa te iango ae ngai, te ikawai ma ibuakoia naati aika itiman, iai irou ni kabane te mwiokoaki, ke anne ae i namakinna. E bon nakoiu katean te katootoo—te taeka ae kororake nanou n ribaia—ni kaira te kawai, ni katai bwaai ao ni kabuanibwai anne aron taraana, e itiaki te kawai ibukiia ataei bwa ana karaoa ae ana konaa ni karaopia. I uringa arou ni kauntaba nakon aeka n tein bwanaan tinau ni weteai bwa n na buokia. A waekoa n tarere n au iango taeka ao I kona n ongo tangiia naba ngkai:</p> <p>“ ‘Kuritite, buokai n te katairiki.’</p> <p>“ ‘A tangira kaitiakan aia kau bwebwe.’</p> <p>“ ‘Kuritite, Tiu ao Kaai a kauntaeka, kam aki kona ni karaoa te bwai teuana?’</p>

	<p>“Naentii e kainnanao te kakauongo, ko konaa ni wareka ana karaki?”</p> <p>“I aki toki n namakina te kan atonga ‘Tiaki,’ ma, n te koaua I bon aki.</p> <p>“Imwina e roko Tebetembwa ao I taonnako nakon te reirei. Ni kabanea maiu n rikirake e uoti te reirei ma iango n tangira nakoiu. Ikanne are a kaitibo iai au karo; Ikanne are e moan reke iai aia tangira ao a mareaki; Ikanne, are I bungiaki iai. Ngaia are e ingainga nanou n taraa te waaki nakon ‘mweengau.’</p> <p>“Ma n te tai anne, inanon Tebetembwa, iai riki ae raka iaon anne: I tangiria n nako man mwengau—oin mweengau. Ao inanon nakonakon te tai ao I wareka ana reta tinau ae e tuangai n aron kanoan te bongina ma te bongina ake e karaoi, I moanna ni kunea I kabin nanou, bwa e anga ana tai ni kabane, mwane, korakorana, ana iango nakoia natina. I ataia bwa ni kabane botaki, ni kabane botaki, ni kabane kaitiaki i nanon te mweenga, ni kabane anga reirei—ni kabane bwaai—ni kaineti ke n aki kaineti n reitaki ma buokan ana utuu. Ao ni kabane baikai I karaurau ni karekea te ataibwai ae mena ikekei.</p> <p>“Imwina n te bong teuana I roko ni mweengau man au kiraati n te ingabong ao I kunea te reta ma iroun tinau. Bon te reta ni kabuta, e onrake n rongorongan te mweenga. E taekina aron Teewe ao Taen, aika bwebwe, ae a kabwangaunakoa te beebea n nako tinaniku ae bwanin inanon te boo n nako taari, ae taonako ngke a katauraoi ni mwananga nakon ana botaki n aine. E taekina aron te tina ni karekea ana tai ni kabwaka i ran Tiaente. E kaota aron te tina ni kaira Naentii nakon te reirei n Tiaenti, ao e matakaukinna, ao e kamoamoa irouna.</p> <p>“Bon te reta naba ni kangai, n te bong ae koraki, ma e kuri kangaanga rokou n te kauoua ni baa ngke e a karina n roko inanou man butanako i rabwatau. Ai aron taai ngkana e kaoti mai akuun te nang, n taakina otan taai. I konaa ni waetata n nora tinau ngkai bon te tina ae aki tinaniku beka, e tangira . . . bon te aomata ae karaoa ae batibuku nakon riki temanna, ma bon te aomata ae I anganna te kabanea ni uarereke.</p> <p>“I bwaka ni wene iaon au kainiwene n tang; n tang ma te kukurei n te kukune ae karina; ma te aki kukurei n au aki kukurei, ao arona n aki ataaki rootakin tinau. I waetata ni korea te reta nakoina man tuanga au tangira ao au kakaitau ibukina. Te reta ae aki batibuku n raoiroi, ma e rangin mwamwannano, ao e waetata ni korea boona:</p> <p>“‘Nakon Kuritite, I wareka am reta, ao I tang’ (Kristine Walker, “I Found My Mother,” <i>New Era</i>, Okitobwa 1974, iteraniba 27).</p>
Marooroo	<ul style="list-style-type: none"> Bukin tera e kakawaki irouia ataeiae bwa ana kakaitu ma n atai mwiokoia tiina ae te reirei ni karaoi mwakuri ni botaki?
Ana anga reirei te tia reirei	Katereterea ae te kakatia are e reke iroun tinan Kuritite e kona n reke iroura n tatabemania nako. Te rauaki n nano ae roko nakon te tia reirei karaaoan mwakuri ni botaki n atakina bwa e buoka ana utuu ni kakukureia ma ni kamatoa rinanon ana mwakuri nii boong nako. Ngke a kaoti kukureia membwa n ana utuu, e namakina rakan raua nanona.
<hr/> <p style="text-align: center;">Te Reirei Karaaoan Mwakuri ni Botaki ibukin te Mweenga e raka riki nakon Kawakinan te Mweenga</p>	
Ana anga reirei te tia reirei	Katereterea ae te reirei ni karaoi mwakuri ni botaki ibukin te mwenga e irekereke ma aeka ni mwakuri aika kakaokoro, a bane ni kakawaki. E korakora kakawakina, n te koaua kawakinan te auti bwa e na itiaki ao n tararuai kainnanon te utuu. E ngae n anne, iai riki te itera ae kakawaki nakon te reirei karaaoan mwakuri ni botaki ibukin te mweenga n aron are e koteia Titita Beere S. Tibaebote, te beretitenti ni kabuta n te Botaki n Aine:
Manga taekinan taeka	“Te reirei karaaoan mwakuri ni botaki ibukin te mwenga n aron ae I noria, e tibwaki ni itera aika uoua: reirei karaaoan mwakuri ao kawakinan auti. Te reirei karaaoan mwakuri e booti inanona karaaoan mwakuri e kare ana makuri te tamnei ae raoiroi ae, te tangira, te inaomata, te rau teitoman n te utuu. E karaaoaki bwa te nne ni maeka ao te tabo ibukia kain te utuu ni motirawa man katabetaben te aonaba ao ni kakaean te otaa te korakora arona e rangin rau te moanakin e raoiroi te katei ea manga raoi, mwane, aine, ao ataei iai irouia n tatabemania te aro ae a karaoa ni karaaoan te mweenga ao te aroaro n te utuu ae e itiaki inanon te tangira.

	<p>“Kawakinan te auti e irekereke ma te mwakuri ni kawakin ae kaitiakanan te auti, karaaoan nanona, ma kateimatoan raoiroina. Aio e irekereke ma tararuaan te mwane, aki tararuaan aio e konaa ni karekea te nakobuaka n te utuu” (Beere S. Tibaebote, <i>A Woman’s Reach</i> [Te Kaawa ae Tioreti Reiki: Teetierete Kambwana ni boki, 1974], iteranibaa 24–25).</p>
Marooroo	<ul style="list-style-type: none"> • A kanga mwakurin te mweenga ao reirei karaaoan mwakuri n te mweenga n uaia ni irekereke? Ana kanga ni kauoua reken kaniwangaia? <p>Anganiia ataeiaine bwa ana kabwarabwara te mweenga ae iai maneuanana n te tamnei ae tabe ni karikirakeaki. Anganiia naba bwa ana katereterea bwa bukin tera rabakau n aron tararuaan te mwane ke katauraoan amwarake a kakawaki ni karikan te mwenga ike e na mena iai tamnein te Atua.</p>
	<p>Te Ataeiaine e a Kona Ngkai n Riki Bwa te Tia Kabobonga te Mweenga</p>
Maroroookinan te burakibooti	<ul style="list-style-type: none"> • Ko na kangaa n riki bwa te tia kabobonga te mwenga inanon te mwenga ngkai? <p>Ko konaa ni korei kaeka iaon te burakibooti. Taraia bwa ana iai inanon kaeka iango ake a oti n te anaitaeka ane ieta.</p>
Botaki ni karaoi mwakuri aika uarereke	<p>Tibwaia ataeiaine nakon uakoraki ao angan te kurubu teuana te kanganga teuana ma ibuakon aikai. Tuangia bwa ana maroroookinna ma ni katauraoa te kaetieti ae teretere n aron angan katokan te kanganga ao ni kakoroi raoi mwakuri aika a kainnanoaki. Tuangiia bwa ana taekin itera ni ibuobuoki. Katauraoi beebea ao bentira ibukin tauan mwin rongorongo.</p>
	<p><i>Mwakuri 1</i></p>
	<p>Ko a okira mweengam man te reirei ao ko nora tinam bwa e aoraki n te maraki n atu ae korakora. E tang te merimeri, tarim uoman a kauntaeka, ao e tei mangaon te auti. E a kan oki tamana ibukin ana katairiki. Teraa ae ko na karaopia ni karekean te tamnei inanon mwengam? E na kanga ni wakinaki anne?</p>
	<p><i>Mwakuri 2</i></p>
	<p>E na mwawa nako tinam ni karokoa tain te katairiki ao e a tia ni mwiokoiko bwa ko na bairea te amwarake ae baeranti ibukiia am utuu ae aman. Kaotia bwa ko na kanga n rinea ao ni katauraoi bwai iaon te beebea n amwake. Katereterea aron bairean am tai n te aro bwa ana tauraoi bwaai ni kabane n te tai ae ti teuana.</p>
	<p>Kariaia ataeiaine tabeua te miniti bwa ana mwaku iaon kanganga; Imwina tuanga te kurubu n tatabeua bwa ana kaota aia kaetieti nakon te kiraati. A riai ni bane membwa n te kiraati n anga aia iango iaon bwai ake a kaotaki. Ngkana ana iai te tabo ae na bae ni kainnanoaki iai te rongorongo, kanoaia boni ngkoe.</p>
Ana anga reirei te tia reirei	<p>Katereterea ae e ngae ngke e tuai n reke ae bon oin mweengana, te ataeiaine bon ngaia te tia karaoi mwakuri n te mweenga ao e konaa ni katamarooa angin tangirakin te mweenga. Kawai ni karaaoan aio e kona ni uota te kakatia ae korakora nakon ana utuu. Ngkana e reke taina, ko kona ni karakina te karaki aio, ae katauraoki iroun te tina:</p>
Te Karaki	<p>“Ngke e okira mwengara Karen man ana kaoreti ibukin motirawana, a mwaiti baika a kangare ake ti uaia ni karaoi, ti nako ni bobwai, ti kakamari, ti itua te kawaerake mwarairai ma toana ti kakaei ara mwakuri, ao ti katia ni karaoi mwakuri riki tabeua n ai aron te utuu.</p> <p>“Kawakinan te mwenga e aki rangi ni mwannanoaki ibukin mwakuri aika raraoi. Te ruu ni katangaina e ribwa man mangaongao ni bwaai ni ituutuu.</p> <p>“E waetata n taonnako te wiki n te aro ae waekoa, ao n te aoa 5:00 ni bwakantaain te katenibong ana roko raona n anaia n okira te tabo n reirei. Iai au mwioko n te aoa 3:00 p.m. mangaia are I kiitinna ni kaboo mangaia ao I nako ao e kukurei ni mena ikanne ni butimwai tarina ake a uarereke ngkana arona bwa a oki man aia reirei ao man tararuaia ni karokoa okin tamaia man te mwakuri.</p> <p>“Imwin naba nakou ni kaea au mwioko, a bane n roko raoraon Karen ao a taku bwa ana baenikai ao aki konaa n anaia ni karokoa aoa 9:00 pm. E baarongaki raoi ana tuutikeeti ao e a tauraoi, e kunea Karen bwa iai ana tai ae aua riki te aoa. E tekateka irarikin te biaano</p>

ma Titeuati ni buokia ni kataneiaa, e tekateka n te tabo n tei ao e nakon Rootia ni buokia n nukum ana nutibeeba. E katauraoa te taibora ao e katauraoa te katairiki n tauraoi ni itiaki ngke e oki tamana man ana mwakuri; ao, e karekei aia buoka mwanena, e kaitiaka te umwa ni kuuka imwina.

“Imwin nakon tamana ma ataei ni mwane nakon te botaki n te tairiki, Karen e ikoti ni kaitiaki bwaai ni kabane ao te ruu are onrake e bitaki nakon t ruu ni katangaina n te utuu ae kamoamoa te aba iai. Ngkanne, e kunea bon ngaia bwa iai riki te nikira n aoa, ao e kaitiaka te tabo n tebotebo.

“E a tairaa n te tairiki anne ngke I oki man au mwioko, I ruo rikaaki ni kaninganingaia ataei ni mwane. Ngke I nakonako inanon te ruu ni katangaina ao i nora te tabo n tebotebo ao te umwanikuuka, i namakina te kamoamoa ae onoti.

“Inanon au taetae ngai ma kaainnabau iaon te bwai aio, ti nora te iango ae ngkana e rikirake, Karen e a bon kaman tia n riki bwa te tia tararuua te mweenga. Ti uringi tai ake ti noria iai inanon te tabo ni kuuka ni karaoi bitiketi aika karewerewe ma mwanena aika uarereke. Ti uringa bwa ni Kiritimati ae nako e kabooa te mwakoro ni Kunnikai, ae te bwai ni kakairi, ao e kakubaai n nora te kamumun ae tamaroa ae mwarairai. I bwaina te kamumun anne ma te kamoamoa. E kangaa te ataeiaine ae tamaroa moana ni maiuna ni katamaroaa mweengara.”

Marooroo

- Kawai raa ake e karaoi Karen ni uota te kakatia nakoia mwanena? Tamana? Tinana?
- E kanga karoan mwakuri n te mweenga ni botaki ni uotiko ni kaaniko nakon am utuu?
- E kanga te babaire raoi ao te kaitiaki ni kaungaia membwa n te utuu ni karaoi aia kabanea n tamaroa?
- Bukin teraa ngkai iai te namakin raoiroi ni kawaran te mweenga ae itiaki?
- E kangaa te mwenga ae kawakinaki raoi ni kaota aia tangira membwa n te utuu ibukiia nako?
- E kanga karoan mwakuri n te utuu ni botaki ni ikota namakinan te tamnei n te mwenga?

Katereterea bwa te mweenga ae baireaki raoi man tararuuaaki raoi ao ni kaoa tamnein te Uea e karika te onimaki ao te kamoamoa inanon te aomata are e maeka iai. A namakina te mweengaraoi riki ma te rau. Bon te tabo naba ike e karikirakea aia onimaki ao aia koaua. Te mweenga anne e tangira te mwakuri irouia ake a maeka iai ao e kaota te tabeaianga iroun te membwa n te utuu. Bon te mweenga ae kaota aron karoanbwaa ma te mwakuri korakora.

Mwakuri n te aro ae riai

N ikotaki ma te botaki ni beretitentii n te kiraati, ko konaa ni iangoi mwakuri n te wiiki ni buokiia membwa n te kiraati bwa ana atai rabakau ma mwakuri ake a na aitara ma karoan mwakuri n te mweenga ni botaki. Aikai tabeua iango (karekea ana kariaa te mataniwi n te nakoanibonga imwaain kaoakin te irua ae te tia taetae):

1. Kaoa te tia rabakau bwa e na anga reirei n te kiraati n ai aron onean mwin te uaotia n te taebu, onean mwiin te biuti, karoan te buraka n te iti, kanakoan ranin te tingka ke te tabo ae bae iai te ran, ke katinean te tamnei.
2. Reiakin anga aika eeti n aron katamaroan kunnikai aika uruaki ao ni karaoi bootaki ni bonobono ma membwa n te kiraati.
3. Kaoa te tia rabakau bwa na anga reirei iaon kamanenan te mata, karoana, rineakin te kunnikai, ao ko anganai rongorongo aikai nakon babairean kunnikai.
4. Kaoa te tia rabakau bwa e na anga reirei iaon baika a na ukeukeraki ngkana e kaboaki te kunnikai, aron te wareware ao atakin beebeaia, ao arom n tararuai.
5. Kaoa te tina bwa e na anga reirei nakon te kiraati n aron te tebotebo, te onoono, te kamiriki, ao tararuuaia merimeri ma ataei aika uarekereke, ni ikotaki ma aron kamwengaraoan te merimeri ae nimwatoaua.

6. Kaoa te tia rabakau bwa e na anga reirei nakon te kiraati iaon babairean te mwane, kataumwane, ao te boobwai n taarau.
7. Kaoa te tia rabakau bwa e na anga reirei iaon katamaroan te mweenga, n ikotaki ma kamanenaan te mata, baeranti, tangiraoi, ao kawai aika a konai ataeiaine ni karakai taraaia ni mweengai.
8. Bairea te tai ibukin karaoaan amwarake, n aron te keeke ni bootaki, te noo kangkang ae taabangaki, te kaingaabong, ke te katairiki.
9. Karaoa te botaki ni iraorao ike a konaa aomata nako ni uoti amwarake aika mamate nanoia tabemwang iai bwa te bwai ni iooki.
10. Karaoa te botaki ni kuuka n te tairiki n tibwatibwai kiraati nakon tiim ni katauraoi amwarake ma rengarengan aika n neaki n te baeki ke te bwaoki.

Iango n aron Mwiokoara aika Tabu

Reirei

8

TE KAANTANINGA A riai ataeiaine ni karikirakea te iango ae eti n aron mwiokoia ae tabu ae te aine n umwa ao te tina.

TE KATAURAOI 1. Bon te nano: Katauraoi beebar te anga reirei n aron ane iangoaki n te kabane.
2. Angan te ataeiaine bwa e na anga n te karaki, taeka aika tabu, ke anaitaeka ae ko bon taku.

ARON WAAKINAN
TE REIREI
Te Karaki **Ti Kataua ana Kantanina te Uea n Aron Mwiokoia Aine**
E rirarikin te tabo ni koro atibu te tia rianna ao e noriia teniman mwane ni mwakuri. E titirakina mwane n tatabemaniaa nakon bwa teraa ae e karaoia. E bane ni kakaokoro aia kaeka iaon te mwakuri ae ti teuana. “I korea te atibu,” e kaeka te moan aomata. Ana kaeka te kauoman, “I kareke tenua te maibi ni koora n tebongina.” E ngare te kateniman n aomata ao e taku, “I buoka katean ana auti te Atua.”

Ana anga reirei te tia reirei ao maroorooakinana

- E kangaa n reke aia iango mwaane akekei ni kaeti ma taraan aia beku?
- E kangaa te kateniman n aomata n rangi ni iangoa aron kakan ongoraan ao manenan ana mwakuri?

Taekinna ae e konaa n iai ara iango ae eti ao ni kaairua n aron mwiokoan te aine numwa ao te tina. Tabemwaang a tarai bwa mwioko aika akea manenaia, ma mwiokoara bon mwakoron te berita ae moan te tabu are ti karaoia imwain ae ti roko n te aonnaaba. Bon mwakoron kakabwaia ake a roko nakoira aika natin te Atua aika ataeiaine.

E katereterea Beretitenti Tibentia W. Kimboro bwa “ti karaoi berita, berita aika moan te tabu, i karawa imwain ae ti roko n te maiu ae mamate.

“Tia tia ni karaoa ara berita. Ti karaoi imwain kariaian ara tabo iaon te aba. . . .

“Ti anga ngaira nakon Tama are i Karawa, bwa ngkana e kanakoira nakon te aonnaaba ni karekei rabwatara ao n anganiira te tai ae akea tokin boona ae kona n anga te aonnaaba, ti na kawakin maiura bwa ana itiaki ao ni mare n te tempora ae tabu ma ni katei utuu ao n reireiniia te raoiroi. Aio bon te taeka ni bau, te berita ae tabu” (Tibentia W. Kimboro, “Be Ye Therefore Perfect,” atureeti ae kanakoaki i Tioreti Reiki n reirein taekan te Aro, 10 Tianuare 1975, iteraniba 2).

- Baikara mwiokoara ake ti berita nakon Tama are i Karawa are ti na kataua imwain ae ti roko n te aonnaaba? (Ti na mare ao ni katei utuu.)

E anga ana taeka ni katauraoi Beretitenti Kimboro, “Tai kareke te kaairua ae kitanankin anne n rin ni karaoan mwakuri tabeua ake ana karika kitanakin mwiokoakim ae aki totoki n aron te bung ao karikirakean tamneia natin Tama are i Karawa” (*Ensign*, Noema 1979, iteranibaa 102–3).

Ataakin Manenan Mwiokoara

Ana anga reirei te tia reirei ao maroorooakinana Taekinna ae ana taratara te aonnaaba n aron mwiokoia aine e kaairua teutana ibukina bwa e kakaonoti. E rangi ni katuruturua inaomatana te aine ni butimwai ao e kuri ni kaakea inaomatana n anga. Ana taratara te Uea e rababa. E katuruturua ana mwakuri te mwaane ao te aine bwa a na tatangira ao ni mwamwakuri. E konaa te taratara aio ni buokiira ni kamwawaia man te kamwaneaki inanon te tinanikubeka ao te aki kukurei.

Katereterea bwa ngkana ti kakoaua ae maiun te aine numwa ao te tina e reitinako ao e kabotu, e bon riai. Ma ngkana ti kan atai manenara aika a tabu man noori bonganara aika korakora, e na korakora manenan mwiokoara nakon mwakuri riki tabeua n te aonnaba aio. Man te kukurei ao te unga n nano ni buokiia buura mwane ao ni uoti, tararuai ao n reiakina te raoiroi nakoia tamnei, ti konaa n namakina kakoroan bukin te kantninga ae korakora.

- E na kanga te atatai ae itiaki ao te iango ae raoiroi ni mwiokoan te aine numwa ao te tina ni kakabwaia maiura?
- E na kangaa te iango n ae iai iroura te iraraang nako i nanon bongin maiura nakon mwiokoara?
- E na kanga ana reirei te Uea ma ana toro ni buoka katanara man kangangan tauakin bwain aonnaaba?

Mwiokoan te Aine n Umwa ma Buokana

Taeka aika tabu	Tuangia ataeiaine bwa ana wareka Tuua ma Berita 25:5, 14, 16, ae reke iai ana kaetieti te Uea nakon Ema Timiti. Katereterea bwa te taeka aio e na karau nanoia mwaane numwa ma te iango n nimamannei a kona n anganaki aine ni kabane.
Ana anga reirei te tia reirei	Te aine e na bon aki konaa ni kauarerekea korakoran te mwaka ni karau nano ao ni ibuobuoki nakon buuna. E kona ni kainnanoa te rauaki n nano ao ni kaungaki nakon karaaoan mwiokoana ae te mwane n umwa ao te tia karekei bwai, te mataniwi ke tia reirei.
Manga taekinan taeka	<p>Ngke e weteaki Beretitenti Tibentia W. Kimboro nakon te abotoro, e onrake n te Kimwareirei ngke e karekea te wewete. E taekina aron buuna ni buokia ao ni kaungaa.</p> <p>“ ‘Ngkana e wewete te Ekaretia, ti ongeaba.’ Ma te iango ae kakawaki bon tiau ao au aki konabwai ma mamarau ao I tokanikai. A bwaro ran ni mata, n aki reke tokiaia . . . I tang man tang . . . n te aro ae I nanobuaka iai. E tekateka irariku kainnabau iaon te bwiia, n torotoroba irau, ni kataia ni karaua nanou. . . .</p> <p>“ . . . Kainnabau bon kamaiuau. E karaua nanou man kaungaii ao e reitinako n taekinna bwa ti teuana te kawai rimwi. . . .</p> <p>“ . . . I reitinako n tuanga Kamira bwa I aki koaua n te bwai ae N na karaoa, e ngae ngke I atiai n taainako bwa ti teuana te kooti. E bon reitinako ni kaungaii ao ni kateimatoa ae butimwaeen te wewete bon ti ngaia ae kariaki” (Eteuati L. Kimboro ao Anterea E. Kimboro, <i>Spencer W. Kimball [Te Kaawa ae Tioreti Reiki: Tabo ni Boki, 1977]</i>, iteranibaa 191–92).</p>
Marooroo ao ana anga reirei te tia reirei	<p>Koteia bwa e waaki nako Beretitenti Kimboro n riki bwa ana burabeti te Uea ae korakora.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ae kara aron mwiokoan Kaamira n aine numwa ma aron ana ibuobuoki nakon maiun kainnabana? <p>Taekinna bwa ngkana iai iroura te iango ae eti nakon mwiokoara n aine numwa ao n tia ibuobuoki, ti konaa naba ngaira ni karekea te kairaraang ae korakora ibukin raoiroin maiuia mwaane numwa n taai rimwi, n aki tarai anuan maiuia. Ti bon riai n aki kaakeai kakawakiia aine n aron mwiokoia n aine numwa.</p> <p>Taeka aika tabu ao maroorooakinina</p> <p>Angan te ataeiaine bwa e na wareka 1 Korinto 11:11.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ana kangaa mwane numwa ao aine numwa ni buokiia i bon irouia? <p><i>Mwiokoan te Tina ao te Tia Reirei</i></p> <p>E taekinna Beretitenti Tawita O. Mwakeei: “Te nakoa n tina e kaan nakon te Atua. Te mwakuri ae te kabanea n rieta, te mwakuri ae te kabanea n te tabu ae moanaki iroun [te aine]” (inanon Conference Report, Okitobwa 1942, iteranibaa 12–13).</p> <ul style="list-style-type: none"> • E kangaa ana rongorongo te burabeti aio ni kakorakorai ara iango nakon mwiokora? • E kangaa te atatai n rongorongo n aron aikai ma iroun ana burabeti te Uea ni buokiira ni kamwawai iango n aonnaaba ngkana tabeman aine aika tiina a taku n aia iango bwa bon te tibwanga ao te uota ao e anai inaomataia aomata? <p>Katereterea bwa te maiu n tina e reireiniira bwa tina tangira ao n ataa te anga karea.</p>

	E taku Beretitenti Tibentia W. Kimboro: “A riai ataeiaine ni babaire ao ni katauraoi ibukin te mare ao te katei utuu ao ni karikirakeia ataei. Bon inaomatam ae tabu ao boni nnen te kukurei ae akea n ai arona” (“Privileges and Responsibilities of Sisters,” <i>Ensign</i> , Nobembwa 1978, iteraniba 103).	
Te Karaki	E a rotaki n te kaentia te tina ae te ataei ae tinaia uoman ataei aika reirei ngkao. Imwain matena, ao e babaire buuna ma te O n Aoraki bwa e na kamwaea buuna ae Mereriin, nakon te tabo teuana inanon ana o te O-n-Aoraki bwa e na bikiniki ma ngaia ao natiaa ataeiaine uoman. Bon te bootaki ae a tataneiai ni kakaraoia ma aia utuu ae kakatia iai imwain aorakin tinana. A bane n tekateka iaan te kaai ae te meiboro, a kana aia kawanou, ao a kakatia inanon tabeua te tai ae kakawaki ni botaki inanon te utuu. Imwiin te mwakuri anne, e a manga okira te O n aoraki Mereriin n toka iaon ana kai ni wene ao e korei baikai n ana boki ni kareke rongorongo.	
Marooroo	“I aki toki ni kaongoaki ae ‘ngkana iai te marurung ao iai iroum bwaai ni kabane.’ N te bong aio I a kunea bwa e aki koaua, ibukina bwa a bane n reke irou bwaai ni kabane ao e bon tuai naba reke marurungu. Bwaai ni kabane nakoiu n aron te tekateka iaan te kai are e bubura arei n te bong aio kaainabau ae tangiraki ao natiu aika kakateke. Akea riki ae I tabe iai. Mwiokoau n aine numwa ao n tina e karekea nakoiu te kakatia ae korakora ma te kukurei i nanon maiu. Te bikiniki ao kakukurein aonnaaba I a katikui imwiu n aki toki, ma au utuu e na tiku irou n taai nako n akea tokina.”	<ul style="list-style-type: none"> • E kangaa ana iango te aine numwa ae ataei ao te tina ni mwiokoana ni buoka aorakina? • E kanga ana iango n rootii aia iango natina aine nakon mwiokoia ngkana a riki n aine numwa ao n tina?

Kabaneana

Beretitenti Tibentia W. Kimboro e anganiira te anga nano aio:

Manga taekinan taeka ao bon te nano beeban te reirei	“Te riki bwa te aine ae raoiroi bon te bwai ae mimitong inanon te roro. Te riki bwa te aine ae raoiroi inanon minominon te aonnaaba aio imwain te kaua oki iroun ara Tia Kamaiu, bon te wewete ae rine. E konaa ni waerake korakora n te aine ae raoiroi ao ni kairaraang n te bong aio nakon tebwina te tai teraa ae na raka riki nakon tain te rau. E a tia ni katukaki ikai bwa e na buoka te rikirake, kamanoan, ao te tararuaan te mweenga—ae ana moan bootaki ae rine te bootaki n aine” (<i>Ensign</i> , Nobembwa 1978, iteraniba 103).
--	---

*Buoka ni bwai nakon
mwin te Utuu*

TE KAANTANINGA	Ataeiaine n tatabemaniia a na kataia ni karikirakea reitakiia ma aia karo.
TE KATAURAOI	<p>1. Karekea katotoongan titiraki inanon te reirei aio ibukiia ataeiaine n tatabemaniia. Ko konaa ngkana ko tangiria n anganiiia ataeiaine te titiraki teuana te wiiki imwaina n te aro bwa aonga ni uotia nakon te kiraati ni kanoaia.</p> <p>2. Anganiiia ataeiaine bwa ana anga taeka aika tabu, karaki, ke anataeka ake ko taku.</p>
Taeka nakon te tia reirei	Ngkana ko katauraoa te reirei aio, bita te bwai n reirei ngkana iai ataeiaine n am kiraati ae akea tamaia ke tinaia ni mweengaia.
ARON WAAKINAN TE REIREI Te Karaki	<p>Ti Kona n ata Kinakin aia Tangira ara Karo</p> <p>Wareka moan mwakoron te rongorongo aio, “Mwakuri ni Karaoki n te Mwenga n te Motirawa.”</p> <p>“E kangaanga irou bwa N na taekina aio ibukina bwa I taraa n raa, ma N na bon aki mwantuoka te Kiritimati ae nako. Noria, iai raou aio ae maeka i eta n te katabuki, ma ana utuu iai irouia [bwaa ni kabane]—te auti ae bubura, kaa aika raraoi, kunnikai . . . ma tai kaairua irou . . . bon aomata aika a raraoi ao a korakora aia ibuobuoki nakoiu. Taman Karen bon te membwa n te bitioburiki, ao bon iai mweengaia ae kororaoi maiuia—bon te aekaki ae I aki toki ni iangoia bwa a koro raoi.</p> <p>“. . . Eng, I aki toki n roko ikekei, ao a kaoai bwa a na kaea aia katairiki n tairikin Kiritimati. A bane n nakoraoi bwai. I nanona ae ti amwarake inanon te ruu n amwarake ma taura nenea, kiraati aika boobuaka, raurau ma mwangko aika atibu, uaai kai ni waiteke ma buun. E kakabwaia te amwarake tamana n te moan waaki.</p> <p>“. . . I tuai ma ni karekea te bwai n tangira ae raka boona iaon nimaua te taara i inanon maiu. I konaa ni iangoia bwa aekakira ngkana e kaoti Tianta Kirauti nakon te tairiki. . . .</p> <p>“Ngke e kabwakaai Burata Miira ni mwengau I namakina te rawa n rin, e taku, ‘Meerii Kiritimati Tiereere. Ti rangi kakatia n rokom ioura.’ E rangi ni maem ao n taraa ni karo. I tangiria n tuanga bwa e rangi n taraaraoi, ma e a ti otinako naba au taeka n taku, “Ko rabwa e rangi ni korakora!”</p> <p>“E roka te mataroa mangaia are I tei ni katanga te beero man tarataraa beenin te auti. Iai kunnikain te wintoo are e raeia te kamea n te ririki ae nako. I baikoa ni kabotaua mwengaia kaain te utuu ae te Miira ma mweengara ae uarereke ao e a kaan bwaka. I ongo rebwerewben ana kau au karo ni kaea te mataroa ao te TV e kaotaa te ruu ni katangaina. E kauka te mataroa ma n takaarua nakoiu, n tuangai bwa I a rangi n rimwi ao te bwai ae I riai ni karaoia bwa N na tiku ni mweengau n tairikin Kiritimati . . . ma e nuka ni kebo ao e aki nanona ae e taekinna ngke e taku, I bon taetae nakoiu.</p> <p>“. . . Akea te bwai irariku ae taraa ni Kiritimati ma ti nuka ni kuae iaon te bwia ao te kai ni Kiritimati ae booraoi ma boora aika uarereke n tine n te biin ni iira. E mangaongao te auti ma boin irikon te tiibu ae taona nanon te auti.</p> <p>“E roko tinau n tei n te mataroa ma bwaina ae mane ae mwarairai . . . I konaa n nooria n ana taetae bwa iai irouna te maraki n atu ae booitera. ‘Au iango bwa e na tiku n te mweenga te ataeiaine ae karako ni buoka tinana.’</p> <p>“E bwaka rannimatau; I namakinna i buuau. I taua angan tinau, ao te bwai ae I konaa n taekinna bon’ kabwara au bure tinau I aki rangi n nanonna.</p>

	<p>“I nakon au ruu ao I kaina au mataroa, I buti booroi ni kamwawai ana kau mwane ae uarereke man te kawai.</p> <p>“E aki reke n au iango bwa I a kangaa naba ni bunigaki n au utuu ma tiaki n te utuu n aron te Miirati . . . E boni kanganga ngkana bon ti ngkoe n te utuu ae te membwa n te Ekaretia. A tuangai Eereta bwa e na bon matoa bwa iai nakoau ae mena I mwaiu, ni katea te katootoo. I kataia ma e taraa n ae au utuu I taku bwa a namakinna bwa te bwai ae bubura irou kaainakin te Ekaretia ao te bita maiu. . . .</p> <p>“ . . . I a bon wene naba n au kainiwene n aki tataro. I bon aki konaa I a bon kurakai ao I aki iangoa te Uea ae e konaa n ongo irou.”</p>
Marooroo	<ul style="list-style-type: none"> • E kangaa ana namakin Tiereere irouia ana karo? Bukin teraa? • Teraa am namakin irouia ana karo Tiereere? • Teraa ae karaoia Tiereere ni karikirakea mwengana?
Te Karaki	<p>Wareka kabanean te karaki</p> <p>“Ni ingabongin Kiritimati I mwintaa n uti ngke e a rin otan taai inanon au ruu. Moan ingabongin Kiritimati! I kibarake ma te namakin ni Kiritimati. . . . I karina bwaiu man otinako nako nanon te ruu ni katangaina . . .</p> <p>“ ‘Anne ibukim, Tierree,’ [e taku tinau], e kotea te baoki i aan te kai.</p> <p>“E butua te bwaoki tamau nakoiu. Te bwaoki ae bubura ma akea te beebea ma e kabaeaki ni moimoti n reeban aika kitanaki. I taku bwa te kabaraaki are I kainnanoia, ma tiaki. Ngke I buuta beebana ni kaaki, ao iai te kunnikai ae mwarairai ae I tuai man noria. Bon te bwai ni kawai ae [rangni boobuaka.]</p> <p>“I aki konaa n taekina te bwai teuana inanon teuana te miniti. E bae ikeikeu.</p> <p>“ I aki kakoaua! Moan te kamimi! I kaokioka taekinana ngke I katea te kunnikai ni kaitaraai.</p> <p>“ . . . E tannako tamau, ma I waaki nako n tekateka irarikina. I aki konaa n taua baiu n rabwatia ao n anganna te inga ni bea ae bubura, ao I aki ataia bwa maanra karaoa arei irou!</p> <p>“ ‘E kanga n reke iroum, tamau? I ataia, bwa ko aki konaa ni karekea!’</p> <p>“E karekea taraan te kai ni wene ao e aki kakarongoaa, ma e in wiina kanga ni bwake teutana. E waetata n tabeka baina riaon angau ao e a manga karina ni kaakia. I bon tekateka ikekei teutana man tarai nanangan bubuan waena iaan ana mwarairai ni iangoa ana tangira n anga ao ai bubura raa te beku ae wene imwaiu” (Kaerore C. Otetin, “Holiday Homework,” <i>New Era</i>, Ritembwa 1972, iteranibaa 22–23).</p>
Marooroo	<ul style="list-style-type: none"> • E kangaa ongoraam ni kabanean te karaki ni bita am namakin n aron taman Tiereere? • Bukin tera ngkai ko taku bwa te ataeiaine aio ma tamana a uaia n aki atai aia namakin? • Tera te kanikina ikanne ae ana karo Tiereere ae a tangiria? • Ko mimi n tabetai ngkana a tangiriko am karo? • N te kawai teraa ae a kaotaa iai aia tangira am karo? • Ko na kangaa n rabakau n ataa am karo riki?

Ataakiia Karo bon te Kiing nakon te Reitaki ae Raoiroi

	<p>Katereterea bwa ara tangira ao ara kakaitau ibukiia tabemwang e rikirake ngkana ti roko ni kan ataia ao n atatai riki n aron rongorongoia, aia mwakuri, ao aia namakin.</p>
Titiraki	<p>Ngkana a bane n tia titiraki irouia ataeiaine ni moantai, maroorooakin n te tai aio. Ngkana e aki, tibwatibwai katootoo nakoia ataeiaine. Kaungaia bwa ana kanoai ni katiae n aron ae a konaa inanon te wiiki ae na roko. Ngkana aki konaa ni katiae titiraki, a riai n titirakinia aia karo ibukin te kaeka.</p>

Tera ae ko Ataia n aron Tinam?

1. Arana iroun tamana: _____
2. Tabo ni bung: _____
3. E rikirake irouia ana karo? _____
4. Mwaitia tarina ao mwanena: _____
5. N nena n te utuu (te ikawai, te bina ao tabeua riki): _____
6. Ana mwakuri tamana: _____
7. Iai tararuan kaubwaia? _____
8. Rekerekeia ana utuu ma te aro: _____
9. Baikara mwakurin te tamnei ae batu riki n ururingaki irouna? _____
10. Iai rongorongona ae onoti ke kateina? _____
11. Te aekara reitakina ma ana karo? _____
12. Teraa ana reirei? _____
13. Baikara mwakuri aika e rangi ni ururingii inanon ana reirei? _____
14. E mwakuri i tinanikun mweengana imwain ana iein? _____
15. Teraa tiana ae uaikinna ni maiuna? _____
16. Teraa ae karika te kukurei irouna? _____
17. Tera ae nanokawaki iai? _____
18. Baikara kangaanga aika e a tia n tokanikai iaoia? _____
19. Tera ae kakatia riki iai ni karaoia ma ana utuu? _____
20. Tera ae katiaa ni karaoia n ana tai ae mwaawa? _____

Tera ae ko Ataia n aron Tamam?

1. Arana: _____
2. Tabo ni bung: _____
3. E karikirakeaki irouia ana karo? _____
4. Mwaitia tarina ao mwanena: _____
5. N nena inanon te utuu (karimoa, te bina ao tabeua riki): _____
6. Ana mwakuri tamana: _____
7. Iai otangan kaubwaia? _____
8. Rekerekene ana utuu ma te aro:
9. Baikara mwakuri n te tamnei ae rangi ni ururingaki riki? _____
10. Iai rongorongona ae onoti ke kateina? _____
11. Aekara aron reitakina ma ana karo? _____
12. Teraa ana reirei? _____
13. Baikara mwakuri aika a rangi ni ururingi n ana reirei? _____
14. Teraa ana mwakuri? _____
15. Teraa tiana ae uaikinna ni maiuna? _____
16. Teraa ae kakukureia? _____
17. Teraa ae kananokawakiia? _____
18. Baikara kanganga aika e a tia n tokanika i aoia? _____
19. Teraa te mwakuri ae kakatia riki iai ni karaoia ma ana utuu? _____
20. Teraa ae kakatia riki iai ni karaoia n ana tai ae mwaawa? _____

Marooroo	<p>Kamanenai titiraki, reita te marooroo.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ko ataia bwa bukin teraa am karo a namakina ae a karaoia n aron te Ekaretia? • E na kangaataakin aron maiuia ngkua am karo ni buokiko n ataa aia namakin? • E na kangaataakin kaeka nakon titiraki iaon beebea n titiraki ni buokiko ni karika te reitaki ae tamaraoa ma tinam ao taman? <p>Kabanea te marooroo ni katereterea nakoia ataeaine bwa te aine are i nanon te karaki e rikirake ni kaan nakon tamana imwin ataakin ana namakin. Koteia bwa kakaean ae raka riki n aron rongorongoia aia karo e na buokiia ataeaine ni katamaroa reitakiia ma aia karo.</p> <hr/>
Taeka aika tabu	<p>E a tia Tama are i Karawa n tuangiia Ataeaine bwa a na Karineia aia Karo</p> <p>Anganiia ataeaine bwa ana raira te Otinako 20:12. Katereterea ae te Atua e tuangiira bwa ti na karineia ara karo. Imwaain ae wareka te Otinako 20:12 te membwa n te kiraati, tuangiia ataeaine bwa ana kakauongo ibukin te berita ae kanakoaki ma te tua.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Teraa te berita ae anga te Uea nakoia ake a karineia aia karo? • Teraa ae nanonaki n te berita aio? • E aera ngkai ko taku bwa te Atua e karaoia bwa te tua nakon karineia aia karo? <p>Angan te ataeaine bwa e na wareka ana kauring Bwauro nakoia 1 Korete 3:20.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Teraa bukina iroun Bwauro ngkai e anga te ongeaba nakoia kaaro? <p>Katereterea bwa ataakin te karinerine ao te ongeaba nakoia ara karo n te aonnaba e buokira ni karekea te reitaki ae tamaraoa ma ngaia. E konaa naba ni katauraoira nakon tangiran ao n ongeaba nakon Tama are i Karawa.</p> <hr/>
Iango n titiraki	<p>Ti mwiokoaki bwa ti na Katamaroa ara Reitaki ma ara Karo</p> <ul style="list-style-type: none"> • E koaua bwa te Atua e tuangko bwa ko na karinea ao n ongeaba nakon am karo e katamaroa n te tai naba anne am reitaki ma ngaia? • Baikara bwai aika onoti ae ko konaa ni karaoia ni katamaroa reitakim ma am karo? <p>N aia kaeka ataeaine, kuarerekei aia kaeka iaon te burakibooti. A konaa iango aikai n riki bwa te kairi.</p>
Marooroo n te burakibooti	<div style="border: 1px solid black; padding: 10px;"> <p>Ni katamaroa reitaku ma au karo, N na—</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ongeaba. 2. Kakaonimaki nakoia n aki taekin taeka n riibuaka nakoia ke ibukiia. 3. Kaota te nano ae raoiroi ma membwa n te utuu ni kabane. 4. N na riki bwa te aomata ae raoiroi ngai. 5. Bwaina te ibuobuoki n te mweenga. 6. Kataia n ota bwa bukin teraa ngkai ngaia bon ngaia. 7. Kamaataatau au mwamwan nano ao kaaitau. 8. Maroroookin au kangaanga, babaire, ao am tia ma ngaia. 9. Kaongoia n taainako bwa I mena iia. </div>
Ana anga reirei te tia reirei	<p>Katereterea ae te nati te aine e konaa ni karaoi bwaai aika batu ni katamaroa reitakina ma ana karo. Kaaro aika kakaokoro ana bon kukurei ma bwaai aika kakaokoro, ma te riki n aomata ae raoiroi te kawai teuana ae ataeaine nako a konaa ni karineia aia karo. Te nati te aine e aki konaa ni bita ana karo, ma e konaa ni katamaroa ao ni kakorakora reitakina ma ngaia n oneakin aroarona. Unimwaane Rooren C. Taan e anga te katootoo ae raoiroi:</p> <p>“I uringa te kaotioti ae karaoaki bwa te tamnei ae nakonako. A taekinna kaaro ae ti natia te mwane ae oki man te buaka. A bon tuai man reitaki te karo ma te nati. Bon te tabo ike a tangiriia iai te tama ao te nati a tangiriia i bon irouia ma e aki reke kawaia ni bon</p>

kamaataataia, ao ngaia are a kaoti kairiribai ibukina bwa e taku temanna bwa e ribaaki iroun are temanna. . . E roko ni katokina te kaotioti ngke a ti taku naba te ataei ni mwane nakon tamana n ai aron aio:

“ ‘Tamau, I aki toki ni kauntabako ngke I uarereke ibukina bwa ko aki roko n te tuangai ae ko tangirai, ma I kunea naba bwa I tuai man tuangko ae I tangiriko. E tau, Tamau, N nangi tuangko ngkai: I tangiriko.’

“Inanon te tai ae karina a uaia te tama ao te nati ni kaota te kukurei n aron te tangira ae kararaabaki ma te kakaaite inanon ririki ma ririki e a raanga nako. E aki konaa n riki aio ngke arona bwa e aki karaoaki aio iroun te nati te mwane ni kaotia bwa e bure ngkai e aki kamaataataa n ai aron ana karo” (n Conference Report, Eberi 1969, iteranibaa 22–23; ke *Improvement Era*, Tuun 1969, iteranibaa 52–53).

Te burakibooti
ao te karaki

I kota te taeka ae *Tuangia bwa ko tangiriia* nakon taeka akana iaon te burakibooti.

E iangoia te ataeiaine temanna bwa e na katamaroa ana namakin n aroia ana karo n nakon Tama are i Karawa n te tataro. N ana tai n tataro, e iangoia bwa e na karabwa te Uea ibukia ana karo, e ngae ngke e bon aki kakaraoa aio ma imwaina. Ngke e tabe n taekina ana kaaitau e waetata n rio n ana iango bukina ngkai e kukurei ibukiia ana karo. E teirake man te katorobubua ao e onrake n te tangira ae boou ma te atatai ibukiia uoman aomata ake e taku n ana iango bwa natin te Atua n ai arona ngaia.

Burakibooti
Iango n titiraki

Ikota *Tataro ibukin te buoka* nakon taeka ake a karinanaki iaon te burakibooti.

- Teraa ae ko na karaoia ni katamaroa reitakim ma am karo ao ikanne ko na kakukureia te Tama are i Karawa?

Botaki ni Kakukurei aika a iangoaki

1. Bairea te tairiki ibukin “Karineia Kaaro.”
2. Karikirakea te baire n te aro are e na konaa te ataeiaine ni uotia nakon mweengana, ma tarina ao mwane, ni kamaataataa ana karinerine ao ana kakaitau nakoia ana karo.
3. Iangoia bwa ataeiaine n tatabemaniia e na kaota nanona ni kaaitau nakon ana karo n te koroboki.
4. E konaa te ataeiaine temanna ni kaota ana iango are e na kaota nanona ni karinea ana karo iai.

Tera ae ko Ataia n aron Tinam?

1. Arana iroun tamana: _____
2. Tabo ni bung: _____
3. E rikirake irouia ana karo? _____
4. Mwaitia tarina ao mwanena: _____
5. N nena n te utuu (te ikawai, te bina ao tabeua riki): _____
6. Ana mwakuri tamana: _____
7. Iai tararuan kaubwaia? _____
8. Rekerekeia ana utuu ma te aro: _____
9. Baikara mwakurin te tamnei ae batu riki n ururingaki irouna? _____
10. Iai rongorongona ae onoti ke kateina? _____
11. Te aekara reitakina ma ana karo? _____
12. Teraa ana reirei? _____
13. Baikara mwakuri aika e rangi ni ururingii inanon ana reirei? _____
14. E mwakuri i tinanikun mweengana imwain ana iein? _____
15. Teraa tiana ae uaikinna ni maiuna? _____
16. Teraa ae karika te kukurei irouna? _____

17. Tera ae nanokawaki iai? _____
18. Baikara kangaanga aika e a tia n tokanikai iaoia? _____
19. Tera ae kakatia riki iai ni karaoia ma ana utuu? _____
20. Tera ae katiaa ni karaoia n ana tai ae mwaawa? _____

Tera ae ko Ataia n aron Tamam?

1. Arana: _____
2. Tabo ni bung: _____
3. E karikirakeaki irouia ana karo? _____
4. Mwaitia tarina ao mwanena: _____
5. N nena inanon te utuu (karimoa, te bina ao tabeua riki): _____
6. Ana mwakuri tamana: _____
7. Iai otangan kaubwaia? _____
8. Rekereken ana utuu ma te aro: _____
9. Baikara mwakuri n te tamnei ae rangi ni ururingaki riki? _____
10. Iai rongorongona ae onoti ke kateina? _____
11. Aekara aron reitakina ma ana karo? _____
12. Teraa ana reirei? _____
13. Baikara mwakuri aika a rangi ni ururingi n ana reirei? _____
14. Teraa ana mwakuri? _____
15. Teraa tiana ae uaikinna ni maiuna? _____
16. Teraa ae kakukureia? _____
17. Teraa ae kananokawakiia? _____
18. Baikara kanganga aika e a tia n tokanika i aoia? _____
19. Teraa te mwakuri ae kakatia riki iai ni karaoia ma ana utuu? _____
20. Teraa ae kakatia riki iai ni karaoia n ana tai ae mwaawa? _____

Boutokaia Membwa n te Utuu

TE KAANTANINGA	A na rabakau ataeiaine n tatabemaniia aron boutokaon ao ni kakaonimaki nakon ana utuu.	
TE KATAURAOAI	<ol style="list-style-type: none"> 1. Tamnei 4 ao 5, membwa n te utuu ake a uaia ni boutokaia, e mena i akuun te boki n reirei kaoti tamnei n taina ae riai inanon te reirei. 2. Karaoa katootoongan te taeka ae tabu inanon te kabane ibukiia ataeiaine n tatabemaniia. 3. Angan te ataeiaine bwa e na anga te karaki, taeka aika tabu, anaitaeka aika ko bon taku. 	
Taeka nakon te tia reirei	Ngkana ko katauraoa te reirei aio, mwannoia membwa n te kirati ake akea tamaia, tinaia, ke tariia ao mwaneia inanon mweengaia ke iai membwa n aia utuu aika a mamara n te Ekaretia.	
ARON WAAKINAN TE REIREI	<p>Kabwarabwaraana</p> <p>Ana anga reirei te tia reirei ao maroorooakinana</p> <p>Tuangija ataeiaine bwa ana iangoa te tai ae a na taetae iai ma raoia ao a namakinna bwa e aki ongora raoia nakon te bwai are e taekinna. Imwina tuangija bwa ana iangoa te tai ae a kakauongo raoi iai nakoia raoia ni baike e taekin.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Teraa am namakin ngkana e aki tabeakiniko raom? • Teraa te kaokoro ae reke ngkana a kakauongo raom ma nanoia ae bane nakon te baere ko taekinna? <p>Taekinna bwa ngaira n tatabemaniira ti kainnanoa aia kariaia aomata ake a na boutokaira, ni kakaonimaki, ao ni kaungaira. Te utuu e konaa ni karekea te korakora aio, te anginnano, ao te kabomwi ngkana a bane membwa ni ikotaki ni boutokaia n tatabemaniia nako. E a tia te Uea n tuangiira bwa ti na ikotaki ni kabaeaia utuun aonnaba. Namakinan te ikotaki bon te kiing nakon aia utuu aika itiaki nii boong aika kaitira. Kaaro aika a ikotaki ni boutokaia naatina, boutokaia kaaro, ao taari ao titita a boutokaia i bon irouwia a buoka karekean te namakin aio. N te aro bwa ana konaa ara utuu n roko n tiaia ae akea tokina, ti riai ni ikotaki ni mwakuri ao ni boutokaa temanna ma temanna.</p>	
Ana anga reirei te tia reirei	Manga taekinan taeka	“Ke e riki n teuana ane tararua ao ae kateitei. Ke e riki n teuana ane iai ana atatai ao nanona ae tatauraoi ni kabwara bure, ane kakaea te kabanea n raoiroi inanoia aomata. Katikuia aomata n raoiroi nakon are ko moan kunea” (Mwaawin T. Atiton, n te Conference Report, Eberi 1992, iteraniba 26; ke <i>Ensign</i> , Mei 1992, iteraniba 20).
Marooroo	<ul style="list-style-type: none"> • Antai ae na boutoka ae ti na kona n noria? (Kaaro, tarira, mwanera, utuura tabemwang, taan reirei, raora, ao mataniwiin te Ekaretia.) • Antai ara boutoka ae aki noraki? (Tama are i Karawa, raora aika tangiraki ake a kaman rimoara, ao te koraki ake iaon kawaia n roko.) 	
Ana anga reirei te tia reirei	Katereterea ae e kakawaki ibukira bwa ti na ataa aron ao n ningai ae ti na anga ara boutoka nakoia membwa n ara utuu. Te kawai ae raoiroi ni moanakina bon te ikikina n aron ataakin te bwai ae karaoia te membwa n te utuu inanon te Ekaretia te mwakuri, te reirei, ao n te mwenga. Ti kainnanoa te atatai bwa n ningai ae ana kaaitara iai ma taian kataitai.	

	Boutokaa am karo
Marooroo	<p>Katereterea ae atuuun te utuu, te karo e mwiokoaki ibukin aron maiun te utuu n te maiu ae mamate ao n te maiu n tamnei.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Baikara mwiokoia ami karo aika kakaokoro ae iai irouia inanon ami utuu? (E bon tannako aron temanna ma temanna ao kaekaaia a kona ni ikotaki iai aroaro aika mwaiti ike e katauraoi te karo ibukin ikotakin bwaai aika a rabwata, a namakinaki, aika taekinaki, ao kainnanon te tamnei.) • Ko na kanga n ataa ana mwakuri tamam n te bong koraki ao ana mwakuri n te Ekaretia ae tangiraki ma irouna? Teraa ae ko konaa ni karaoria ni boutokaa tamam ni mwakuri aika kakawaki aikai?
Ana anga reirei te tia reirei	<p>Taekinna bwa te ataeiaine e atai mwiokoan tamana ao n tataro ibukina n te bong koraki, e na bae n ataa bwa teraa te mwakuri ae konaa ni karaoria ni boutoka ao ni buokia. N tabetai te kabanea n raoiroi te tataro ibukina n te bong koraki. E konaa naba n tuanga tamana bwa e na tataro ibukina ke, ngkana kainnanoana, bwa e na anganna te kakabwaia. Katuruturua ae e konaa ni iai te mwaka ae korakora n te aeka ni boutoka aio.</p>
Marooroo	<ul style="list-style-type: none"> • Tao n ningai ae ko na kainnanoa te buoka ae tabu ao te kakabwaia ae okoro? (Ngkana ko karaoa te ukeuke ae kakawaki, moanakin ririkin te reirei, ngkana ko anga am reirei, mwamwae, ao tabeua riki.) <p>Katereterea bwa n tabetai ti kainnanoa te korakora ae raka ma iroun te Uea ngkana ti kaitara ma ingainga n nano, kataaki, ke kabwakabwaka. Angiia taama a kataua buokaia natia ngkana e ataaki irouia kainnanoia. Ma e bon nakoira te tibwauai namakin aikai ma tamara ao n tuatua ibukin aia buoka.</p> <ul style="list-style-type: none"> • E na kanga te tuatua ana kakabwaia te tama n riki bwa te kawai ni boutokaa tamam? Katereterea bwa e ngae ngke te tama akea irouna te nakoanibonga e na bon aki konaa n anga ana kakabwaia te nakoanibonga, e konaa n anga ibuobuoki n aro aika bat.
Karaki ao marooroo	<p>Karakin karaki aikai ao kamanenai titiraki ni kaunga te marooroo.</p> <p>Ngkai Tiara e mena n te reirei ae rietaata ae raroa man mwengana, iai ana kangaanga ao e rangi ni waetata ni kainnanoa te ibuobuoki ae wanawana. Tamana tiaki te membwa ae marurung n te Ekaretia, ma Tiara e namakinna bwa ti ngaia te aomata ae e na tuanga ana buoka. Ngke e tibwaua ana kangaanga ma ngaia, e rawa n te moan tai ni buokia. Ma n tokina e anganna te kaetieti ae raoiraoi n aron ana kangaanga. E tua taman Tiara rimwi nakon tinana, “I tuai man rangi ni kamoamoa n ai arou ngke e ukoukora au kaetieti natiu te aine.”</p> <ul style="list-style-type: none"> • E kanga Tiara ni kaota boutokaan tamana? • Teraa te rootaki ae na reke man ana bubuti Tiara ibukin ana kaeti tamana? • Te aeka n reitaki ra iroun te tama ao natina te aine ae anga ao ni karekei aeka ni boutoka? <p>Taekinna bwa ai aron ae ti kukurei ngkana a nori baika ti karaoi tabemwaang ke a kamoaira ibukin karaaoan te mwakuri raoi, ao ai arona naba ma tamara. Te nati te aine temanna e korea ana taeka ae onoti nakon tamana iaon ana bong ni bung. E kabaneaki, ni kangai, “Ngkoe te mwaane ae rangi ni korakora ae I ataia. N tabetai I ongora ma irouia raou bwa a taekin bwaai aika aki kakukurei ibukin tamaia. Ma ngai e raka kukureiu nakoim ngkai tamau ngkoe. I rangi n tangiriko. Ko rabwa ibukin bwaai aika a mwaiti aika ko karaoi ibuku ao e moa riki ibukin am katootoo ae korakora.”</p> <ul style="list-style-type: none"> • E kanga te reta ae aiaron aio ni karekeia te namakin iroun te tama? • Baikara kawai riki tabeua aika ana kaota te tangira, karinerine, iraorao, ao te akoi? <p>Tuangjia ataeiaine bwa ana iangoa te kabanea n tai are a kamoamoa iai tamaia n te bwai, teuana, man te taratara nakon te mwakuri.</p> <ul style="list-style-type: none"> • E na kanga te nati te aine ni katereterea ana kakaitau ibukin bwaai n aron aikai te mweenga ae e kamwengaraoi, kuniikai, kaetieti, katootoo aika raoiroi, ibukin te maiu?
Burakibooti	<p>Te mwamwaninga ao te rinan ane iaon te burakibooti ma kawai riki tabeua ae e konaa iai te ataeiaine ni boutokaa tamana.</p>

	Boutokaa Tinam
Marooroo	<ul style="list-style-type: none"> • Baikara mwiokoan te tina aika a kakaokoro ni mwengam? (Kaeka a konaa ni iai inanona tabeua aroaro ike tiina a katauraoi ibukin baika a irekereke aika noraki, nanomwaka, kabonganaa am iango, ao kainnanon te tamnei.) <p>Buokiia ataeiaine n ataia bwa mwaitira mwakuri aika na karaoi te karo ni karikirakea te utuu ao anga karea ae batii ni karaoaki irouia kaaro inanon maiuia.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Teraa ae kakaraoia tinam n te bong koraki? Mwaitira te mwakuri ae na tangiraki ni mwiokoana n te Ekaretia? Teraa ae ko konaa ni karaoia ni boutoka tinam ni mwiokoana aika kakawaki?
Ana anga reirei te tia reirei	Tuangiia ataeiaine bwa ataakin mwiokoan tinaia bon te moan ni mwaneka nakon te boutoka. Katereterea bwa ni mwaitin bwai ake a karaoi ni boutokaa tamaia e na buokiia naba ni boutokaia tinaia. A konaa n tuangiia tinaia aia kaetieti, tataro ibukiia, ao ni kamaataataai aia kakaaitau ni bwaai ni kabane ake a karaoi tinaia.
Te karaki ao maroroakinana	<p>Karakina te karaki aio:</p> <p>Imwin maten tinana, e kunea te nati te aine ibuakon ana bwaai tinana bakete aika karauaki ni kabaeaki ma taeka iaon beebea ao reeta. E onrake n te kukurei ngkai e ataa bwa e a tia tinana ni kawakin kamaataataan te tangira ma te kakaitau are e a tia ni karekei ma irouia membwa n te utuu inanon ririki. A riki bwa kaubwaina. Akea ana iango te nati te aine ae bwaai aikai a korakora nanonaia nakon tinana.</p> <ul style="list-style-type: none"> • E kangaa am iango n aron ana namakin te tina e karabwaki irouia natina ni bwaai aika e karaoi? N am iango e na ataa ngke arona bwa e aki karabwaki?
	Boutokaia am Karo
Ana anga reirei te tia reirei	Katerererea nakoia ataeiaine ae kaaro a kainnanoa riki ae raka nakon ae ti te taetae ni boutoka ma irouia natina. Ni kabane utuu a boraoi aia kakumekume ake a ikotaki nakon te mwioko ae iai iroun te karo.
Te Karaki	<p>Karakina te karaki aio ae kaota te bwaai ae karaoia te nati te aine ni boutokaia ana karo:</p> <p>Inanon te tai are e weteaki buuna nakon te botaki ni beretentii n te titeiki, e tei te tina temanna n te tabo ni kabwarabwara ni karakina kukureina ibukin te boutoka ae aki toki ni karekeia ma iroun natina te aine te ikawai. E uringa bwa ngke e taua te nakoa ni bitiobi buuna e buokia Kurititen ni bwaai aika batii ake a tangiraki ibukin te utuu ae waniman. E karakina naba ana rongorongo Kurititen ae koreia n ana boki ni koro rongorongo ae tibwauaia ma ngaia teuana te ririki imwin Koreana, e taku: "I ataa bwa e aki rangi ni batii ae i riai ni karaoia ibukin au utuu, ngaia are I a kawenea au tia bwa N na buokiia n taai nako ngkana a kainnanoia. Ma te merimeri ae kaoti, tinau e na kainnanoa te buoka ae raka ae onoti. I tangiria bwa n na mena ikekei ngkana e kainnanoai. I ataa bwa ngkana I tabeakina au utuu, I bon tabeakina naba Tama are i Karawa."</p>
Marooroo	<p>Tibwauai aroaro aikai ma ataeiaine ao tuangiia bwa teraa ae ana karaoia ni kaitara ma te aekaki teuana ni buokiia aia karo ke ni kaota aia tangira ao tabeaiangaia ibukiia.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. E aoraki tibum te unaine ao e tangira te tararuaaki ae raka inanon mweengana. 2. Tibum te unimwane e taonaki n te boo ao e riai n roko ni maeka ni mweengam. 3. Kanuringan aia mare am karo. 4. Te aki mamatam n te Tabati ae na roko, ao ko atai tabeua mwakuri ni kataitai aika onoti ni kaitara ma tinam ngkai. 5. E kainnanoa am buoka tamam, ma iai raom ae na kawariko imwin te reirei ao e tangiria ni bootaki ma ngaia. 6. Ana mwae tamam ao tinam ngaia ni kauoman man te mwenga inanon te bong anne, ao tarim ake a uarereke ma mwanem ana oki man te reirei n te tai naba anne.

Boutokaan Tarim ao Mwanem	
Ana anga reirei te tia reirei	<ul style="list-style-type: none"> • E aera ngkai n tabetai e kangaanga ae ko na kamaataataa nanom ao am boutoka ibukiia tarim ao mwanem? <p>Taekinna ae tabeman aomata a bwainrang ni kaota aia tangira nakoia tariia ao mwaneia. Tabemwaang a reke irouia te katei are a kamangoriia tariia ao mwaneia ngke a bon riai ni karikirakeia.</p>
Te Karaki	<p>Titita Ema Rae Mwakeei, buun Beretitenti Tawita O. Mwakeei, e taekina temanna te ataeiaine are e kakatia n takakaro ma raona ngke anenei kuuna ibukiia aia irua ke ibukiia raoia.</p> <p>“Te bong teuana e ongora mwanena te ikawai, ao ngke a roko ni mweengaia, e bwainingarea ana anene, e ngare ao e kaenaena n taku, “Ko taku bwa a kan ongo am anene aomata. A bon ti baka ni kewe! Imwiin anne e aki manga oki n anene, e na taraia bwa e na raoa nako mwanena ke e na mena n te tabo ae e na aki ongo iai ana anene. . . . N taabo ike a nako iai . . . (tariia ao mwaneia) a riai n tataro ibukin ana tokanikai temanna, ao ngkana e mwakuri temanna ao e namakinna bwa e raoiroi ana kekeiaki ibukin te tataro arei, e tangiriia ana utuu bwa ana roko n ana tai ae kakawaki ni maiuna ngkana e maroaa ke ni maiuna ngkana e maroaa ke ni maaku ni karekea te tokanikai. Te bwai ae kainnanoia bon te kaungaaki ni kamoamoaki, ao aio e riai n roko ma irouia membwa n te utuu. Te kukurei tera imwiin te kanganga ni katauraoi ao ni karaoi mwakuri ni butimwaea te utuu ae akea arona ma ti te kaunganano ni kamoamoa ae ana anga” (Emma Rae Riki Mwakeei, <i>The Art of Rearing Children Peacefully</i> [Burowoo: Buringam Iang Uniwitite Boreti, 1952], iteraniba 11).</p>
Te Karaki	<p>Te nati te aine temanna e uringa bwa tamana e karaoa ana kamataku iaon aroia ataei ni kona ni bonoti kainnanoia inanon te utuu. “N te tai teuana [te karo] e uoti uoua bwaketi nako nanon te ruu ni katangaina—teuana e kakanoa n te ran, ao teuana akea kanoana. Imwiina e tuangiira n tatabemaniira bwa ti na iangoa te bwai ae ti na un ke ni maamaa ke ni bwara n nano iai n te bong arei. Ni katoa te bwai are ti atonga arana, e itia te mwangkona te ran man te bwaketi are e on. Imwina e tuangiira bwa ti teboo arora ma te bwaketi arei, ao ngkana iai te bwai ae riki inanon te bong anne ae aki karauira, teuana te mwangko ni karinerine ae kakanoaki man te bwaketi. N te aro anne tina kakaaniia te roko i kabin te bwaketi nikarokoa ae bon bane kanoana. E rairakia te bwaketi are teuana. E tuangiira bwa ti na kangaa ni buoka te aomata are e bane kanoan ana bwaketi ni manga kanoaia riki. E kawaerakeira bwa ti na kateboi ara mwangko ni manga kanoa te bwaketi are akea kanoana. Imwiina e kabanea tamara n taekinna bwa mweengara te tabo are ti kanoai iai bwaketi ao ti riai n taratara ibukiia man namakinaaba nakoia tabemwaang, ibukina bwa mwiokoara te buokia tarira ao mwaneia ni bonoti kainnanoia” (Eric G. Stephan ao Judith Stephan Smith, <i>What Happy Families are Doing</i> [Te Kaawa ae Tioreti Reiki: Teetierete Kambana ni Boki, 1981], iteranibaa 57–58).</p>
Burakibooti ao maroorooakinana	<p>Karinan n taeka ake iaon te burakibooti bon kawai ake a iangoaki irouia ataeiaine bwa a na kateia ao ni boutokaia tariia ao mwaneia. Kaeta te marooroo, ni kamanena te karaki are imwaina ao te kamataku bwa aan te marooroo. Ko konaa ni uotirakei titiraki n aron aikai:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Teraa am namakin ngkana te membwa man te utuu teuana e reke irouia te kaniwanga ke te bwai teuana? Ko tauraoi n tibwaua te bwai ae bon am bwai ma tabemwaang? Iai te tai ae ko otinako ni boutokaa tarim ke mwanem? E kanga aron rootakin reitakim ma te aomata anne? Ko na tataninga temanna bwa e na karaoa te bwai ae raoiroi ibukim imwain ae ko anga am boutoka nakoia?
Marooroo	<ul style="list-style-type: none"> • Teraa ae na karaoria te ataeiaine n itera aikai ni kaota ana boutoka? <ol style="list-style-type: none"> 1. Mwanem e karaoa te mwakuri ni mitinare. 2. Te titita ae mareaki ao kaainnabana aki batu n otinako ibukina bwa a batu natiiia. 3. Te titita ae ataei e anganaki tibwangana bwa e na anga te moan tataro n te moanrinan. 4. E anganaki te ataei ni mwane te nakoanibonga ni moantaii. 5. Te titita ae na ira te reirei iaon te biaano n tairikin te kaabong ae na roko. Iai am ukeuke ae kakawaki ae na booaki n te reirei n te Kanimabong.

Ana anga reirei
te tia reirei

Kabaneana

Angan te membwa n te kiraati bwa e na wareka Tuua ma Berita 108:7. Tuangiiataiaeaine bwa aia iango ni boutoka e konaan eweewe. A konaan iango aikai ni buta nako ma irouia nakoia membwa n aia utuu ni kabane ni kauarekereke a iraorao te inanoi ao te namakin ae rau ma ni ikoikotaki inanon te utuu.

Kamwakuran te reirei

Iangoia bwa ataeiaeaine n tatabemaniia a karaoa te bwai teuana inanon te wiiki ae na roko ibukin tamana, tinana, mwanena ao tarina ae na kaota ana boutoka ibukiia.

Te Rikirake ao te Ikawai inanon te Toronibwa, Mwakoro 1

Reirei

11

TE KAANTANINGA A riai ataeiaine n tatabemaniia nako ni kinaa ae a rikirake inanon te inaomata ao ana ukoukora riki ke te kan riki n toronibwai.

TE KATAURAOI

1. Tamnei 6, 7, 8, 9, Te ataeiaine ae te merimeri, Te Ataeiaine, Te Ainenumwa ao te Mwanenumwa, ao te Tina ae te ataei ma natina. A bane ni katukaki ni kabanean te boki n reirei.
2. Uoti bentira ibukiia membwa n te kiraati.
3. Karekea katootoongan te titiraki iaon iteranibaa aikai ibukiia ataeiaine, ke katauraoa warekaia ni kabaibati nakoia.
4. Bon nanom: Karaoa katootoongan te kamate nano, “Nakomai otinako” ibukiia ataeiaine bwa ana uotia nakon mwengaia.
5. Anganiia ataeiaine bwa ana anga taeka aika tabu, karaki, ke anaitaeka ake ko taku.

ARON WAAKINAN

TE REIREI

Ana anga reirei
te tia reirei ao
maroorooakinana

Ngkai ti tabe ni ikawai, Ti riki ni Kamamaaraa te inaomata ao te rangin toronibwai

Kaota tamneia ataeiaine n roroia aika kakaokoro. Tungiia ataeiaine bwa ana iangoi tamneia ataeiaine. Kamanenai titiraki ni kaungaa te marooroo iaon rikiraken te konabwai ae roko nakoira n airi ma te aro ni ikawai. N aron te katootoo aei:

- Teraa ae konaa ni karoia te roro ae nimaua te ririki ae aki konaa ni karoia te merimeri? (Te nakonako, te taetae, te oneia, te karoai rinerine aika bebete, ao tabeua riki.)
- Teraa ae konaa ni karoia te roro ae uabwi ma uoua ana ririki ae aki kona ni karoia te roro ae tebwi ma aua? (Kabuta te kaa, te boo n taeka, te mwakuri, te iein, te katei utuu, tabeua riki.)
- Bukin tera ngkai ti aki kantaninga bwa te roro ae nimaua te ririki e na karoai ana mwakuri te roro ae tebwi ma aua te ririki ke ni karoai baika e na karoai te roro ae uabwi ma uoua te ririki?

Buokiia ataeiaine bwa ana nora te okoro man te onimakinaki nakon te rikirake n toronibwai bon te bwai ae aki kona n riki n te tai ae ti teuana ao bon iai tokin ana konabwai te roro teuana ma teuana.

Manga Taekinan
Taeka

E taku Beretitenti Tibentia W. Kimboro:

“Inanon te moan bwi n ririki ni maium iai kakatia, kukurei, boong aika aki kaantiningaaki. Am karo ma am utuu a kawakiniko, a reireiko ao a kamwarakeko, a kunnikaiko ao a kataniko; ma ngkai inanon te kauoua ni bwi n ririki ni maium iai te rauaki ni motirawa man te aro ni kairiirii. Kaokorona bwa ngkoe ko karikirakea bon arom n aron kabatiaakin mwaitin am moti. Ko a ikawai ao ko a moana ni kakaei tai ae na raka riki iai am moti. Ko a ikawai ao ko a moana tauakin mwiokoam” (“President Kimball Speaks Out on Planning Your Life,” *New Era*, Tebetembwa 1981, iteraniba 47).

Marooroo

- E aera bwa e na aki atongaki moan bwiin ririkin maiun bwa “ririki aika aki kaantiningaaki”? Antai ngkao are mwiokoaki ibukim n te tai anne?
- A kangaa am karo ao am utuu ni kataniko?
- Baikara mwiokoam aika boou are ko moana tauaia n tain te bwabetito?
- E aera ngkai e memeere te kairiirii n te kauabwii n ririki ni maium?
- Aekara aekaki ni moti aika ko kona ngkai ni karoai aika ko aki konaa ni karoai ngke tebwina am ririki?

Taeka nakon te tia reirei	Kakoaua raoi bwa ana ota raoi ataeiaine n aron moan tauakin te mwiokoaki ao te kan riki n toronibwai a bon riai ao bon ngaia ae E kaantiningai Tama are i Karawa. Ma e aki nanonaki aio n ae te kan inaomata ni kairakin maiura i bon iroura ke man aia kairiirii kaaro mataniwi n te nakoanibonga. E ataatai aomata te Uea nakoira n te inaomata are E anganiira. Rakan riki ae ti reiakinna bwa ti na iria nakon te eti, bon karakaan riki te toronibwai nakoira n te maiu n tamnei, ao bon karakaan riki inaomatara ao kamatoaan inaomatara” (Booiti K. Baeka, “Self-reliance,” <i>Ensign</i> , Aokati 1975, iteraniba 89).	
Burakibooti	Korea te taeka ae onimakinaki iaon te angamaing n te burakibooti ao te taeka ae toronibwai iaon te angaatai. Korea te kainikoto man onimakinaki nakon te toronibwai. Koteia bwa Iotebwa Timiti are te burabeti e anga kabwarabwaraana ae raoiroi n te toronibwai ngkana iai ae titirakinna bwa e kanga ni kairiia Aomata aika itiaki. Karekea temanna bwa e na wareka te taeka aio: “I reireiniiia boto ni iango aika eti, ao a bon kawakiniiia i bon irouia” (ae taekinaki iroun Ioane Teira, <i>Millennial Star</i> , 13;339).	
	Koteia bwa iai uoua baika a kakawaki n aron te toronibwai. Ti riai moa n atai boto ni iango aika eti. Imwina e riai ni iai iroura te konabwai ni kairiira i bon iroura ni kaeti ma boto ni iango akanne.	
Titiraki	Ni buokaia ataeiaine ni konaa ni ubaea aroia n toronibwai, anga titiraki aikai. Tibwatibwai bentira ao katootoongan titiraki nakoia ataeiaine n tatabemaniaa nako. Wareki taeka ake a tia ni katauraoaki. Taeka ake n te anga maing a kaota te rikirake ae kainnanoaki, taeka ake n te angaatai a kaota te toronibwai. Tuangiiataeiaine bwa ana bon taua aia bwi ni warennna man teuana nakon tebwina iaon te bwai teuana n tatabeua, teuana te kabanea ni uarereke ao tebwina te kabanea n rietaata.	
E tei ibukia 1	Aron am taubwi	E tei ibukin 10
<ol style="list-style-type: none"> 1. Aomata tabemwang a iangoi angin bwai ake I karaoi. 2. I kamwawai mwakurin te mwenga ao mwakurin te utuu aika bebete. 3. I ririmwi n au bwai ibukin te reirei ke ni kainnanoa te kauringaki nakon te kamatebwai. 4. Akea au kareke mwane, ti ae reke irou are a anganai au karo. 5. Ngkana e roko te tai n teirake ke te tai ni kataneiai n au tarena, Iai au kangaanga n aron waakinana i bon irou. 6. Ngkana a nako buaka bwai ibuku, kakaea au kaeka ke N na bukina temanna riki. 7. Akea au babaire ae nene ibukin bwaai ake I tangirii ni karaoi n aron ae bon au mwakuri ke kanoan te reirei. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. I konaa ni karaoa au moti ae boboto iaon boto ni iango aika kakawaki n te euangkerio e aoria ngkana e na nanona te bwai ae kaokoro ma are karaoaki irouia raou. 2. I kinaa bwa I kainnanoa te ibuobuoki ni karaoon mwakuri n te mweenga ao ni boutokaia au karo ma te utuu. 3. I babairea mwakurin au reirei ao I bairea au tai ni kamate bwai. 4. Iai au kareke mwane teutana bon man oin au mwane. I konaa ni babairea au mwane ao ni bairea au kabwianibwai ao au kaiko mwane. I ataa aron karaoon te bobwai ae wanawana. 5. I reireinai ni kateituaai n te aro are N na uti iaon te tai ni kataneiai n au taarena. 6. I taua te mwiokoaki ibukin au kaairua ke au kangaanga. 7. I karikirakei rabakau tabeua ake a na buoka reiakinai ibukin mwakuri ao ni karekean taabo ni kamatebwai n te iango. 	

	Aron am taubwi	E tei ibukia 10
E tei ibukia 1		8. I burenibwai ni wareki taeka aika a tabu i tinanikun ake n te kiraati.
8. I burenibwai ni wareki taeka aika a tabu i tinanikun ake n te kiraati.		9. I aki toki n ririmwi n taian kiraati ke bootaki.
9. I aki toki n ririmwi n taian kiraati ke bootaki.		10. I burenibwai ni karaoa au aki mamamatam ibukina bwa I uun ao I baki ngkana I karaoia.
10. I burenibwai ni karaoa au aki mamamatam ibukina bwa I uun ao I baki ngkana I karaoia.		E tei ibukin 10
		8. Iai au baire ni kamatebwai ao ni wareki taeka aika a tabu n taai nako.
		9. I konaa ni babairea au tai ao I kakaonimaki.
		10. I karaoa au aki mamamatam ngkana I kainnanoa ana buoka te Uea n au kangaanga aika onoti.

Ti konaa n riki n rangi n Toronibwai

Marooroo ao bootaki iaon tareboon

Imwin anaakin titiraki irouia ataeiaine, katuruturua bwa te riki n toronibwai bon te mwakuri ae teimotoa. Ti aki konaa n toronibwai n te tai ae ti teuana. Ma ti rikirake n aro aika kakaokoro n taabo aika kaokoro n aron uabaeaia n te titiraki.

N aia ibuobuoki ataeiaine, rinei uoua ke teniua bwaai man te titiraki ae a rangi ni bongana nakon am kiraati. Ngkana e bon tau buburan te kiraati, tibwaia nakon kurubu ao angan te kurubu teuana te atu ni iango ae a na maroorooakinna. Tuangiia ataeiaine bwa a na tibwaua aia iango iaon te kan riki n toronibwai. N aron te katootoo: te mwamwaninga ao tibwauai kawai ake ko na kauringko iai bwa ko na kataneiaiko ke ni katiai mwiokoam n te bong koraki, kawai n tararuai kabanemwane ao ni kakoaua bwa e moan bwai te kabwianibwai kawai ni kakorakorako n te bong koraki man taeka aika tabu. Temanna te ataeiaine man kurubu n tatabeua ana korei mwiin iango ake a taekinaki. Ana kanakoi aia riibooti kurubu nako ni mwin aia kakae nakon te kiraati.

Maroorooakinan taeka aika tabu

Tuangiia ataeiaine bwa ana raira Tuua ma Berita 93:13–14, 20, ao ni warekia ma ni mwaken kiibu aikai. Buokiia bwa ana ataa te karaka ao te rikirake ae aki riki n te tai ae karina. Te tia Kamaiu e rikirake nakon te “kororaoi ae bwanin” ao e karekea “te nanoanga ibukin te nanoanga.” Tuangiia bwa ana iangoa te kibu 20.

- Teraa te berita ae reke nakoira n te kibu aio? (Ti konaa n rikirake n ai aron ae karaoia te Tia Kamaiu, teutana imwin teutana, ao E roko n te kororaoi ae bwanin.)

Katereterea ae ai aron naba te kiochio, ae raure ma ni nnena e na urua boni ngaia, ai aron naba rikirakera inanon te toronibwai ae tangira oin ara mwakuri ao te korakora. N tabetai te rikirake aio e konaa ni kammaraki.

Taekan te Kamatenano ae na Tibwaaki nako (bon te nano)

Wareka te kamatenano aio:

Otinako

Taabo n otinako tabeua a kammaraki . . .

Ao te reirei ae boou

E maraurau

E kakamaku riki te riki

n aakea

nakon te nakonnano

ae e kakaninganiga.

Ma ngaia are uringa

ao uringa

bwanan te buu ni wewete

katani ngkami:

“N na bootii ngkami . . .

n ai aron te moaaine

ae bobotia natina iaan baina . . .”

Te tabo ni karikirakea

te korakora.

(Dianne Dibb Forbis, *New Era*, Ritembwa 1977, iteraniba 7.)

Marooroo	<ul style="list-style-type: none"> Baikara “Taabo n otinako tabeua” ao “reirei aika boou” aika ko noori inanon maium inanon te kauabwi n ririki aei? (Katootoo tabeua n aron aikai: rikiraken te koaua, kabwakabwaka aika boou, kataaki aika boou n te reirei, bitakin aaro n iraorao ma raaao ao tabeua riki.) Karaoi ni kabane baika a riiriki aika a boou aikai ao babaire n taaitabetai aika a konaa ni karekea nakoim namakinan aron te “nakonnano,” te maraki, ao te maaku. Teraa “bwanaan te buu ni wewete”? (Te <i>clarion</i> bon te buu ae tangiraoi man oota raoi tangina n tai ake rimoa.) Ngkana ti aki koaua raoi ke ti maaku ngkana ti kataia n rikirake, tera ae e iangoia te kamatenano bwa ti na karaoia? Aomata raa ao taaboraa ae a konaa n anganiira katanara? (Te Uea, ara karo, ara utuu, mweengara.)
Maroroookinan taeka aika tabu	<p>Tuangjia ataeiaine bwa ana raira Tuua ma Berita 29:1–2 ao wareka te kibu aio ao mwakenna.</p> <ul style="list-style-type: none"> Antai ae berita bwa e na ikotiira “n aron te moa aine ae botia natina kiokio i aani baina”? <p>Taekinna bwa te kaan nakon Tama are i Karawa ao te Tia Kamaiu, ti konaa n rikirake n te korakora.</p>

Kabaneana

Ana anga reirei te tia reirei	<p>Katereterea ae ngkana te riki n toronibwai, ti kakukureia Tama are i Karawa. E ingainga ibukira bwa ti na rabakau karaoan bwaai aika bat i bon iroura. E aki kukurei ma naake a ti karaoi bwaai ngkana a tuangaki. (Nora T&B 58:27–29).</p> <p>Taekinna bwa ngkana ti moana te aki onimakinia tabemwang, ti kainnanoa reiakinara bwa ti na ongo te kaetieti ae itiaki, “Te wewete ae korakora” ma iroun te Uea. Ti kainnanoa te rabakau ni kawakiniira n ana boto ni iango. Tama are i Karawa, ae ingainga n taningai rikirakera, e na bon anganiira te korakora ni katiaa.</p>
-------------------------------	--

Titiraki

<p>E tei ibukia 1</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Aomata tabemwang a iangoi angiin bwai ake I karaoi. 2. I kamwawai mwakurin te mwenga ao mwakurin te utuu aika bebete. 3. I ririmwi n au bwai ibukin te reirei ke ni kainnanoa te kauringaki nakon te kamatebwai. 4. Akea au kareke mwane, ti ae reke irou are a anganai au karo. 5. Ngkana e roko te tai n teirake ke te tai ni kataneiai n au tarena, Iai au kangaanga n aron waakinana i bon irou. 6. Ngkana a nako buaka bwai ibuku, kakaea au kaeka ke N na bukina temanna riki. 7. Akea au babaire ae nene ibukin bwaai ake I tangirii ni karaoi n aron ae bon au mwakuri ke kanoan te reirei. 8. I burenibwai ni wareki taeka aika a tabu i tinanikun ake n te kiraati. 9. I aki toki n ririmwi n taian kiraati ke bootaki. 10. I burenibwai ni karaoa au aki mamamatam ibukina bwa I uun ao I baki ngkana I karaoia. 	<p>Aron am taubwi</p> <p>E tei ibukin 10</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. I konaa ni karaoa au moti ae boboto iaon boto ni iango aika kakawaki n te euangkerio e aoria ngkana e na nanona te bwai ae kaokoro ma are karaoaki irouia raou. 2. I kinaa bwa I kainnanoa te ibuobuoki ni karaoan mwakuri n te mweenga ao ni boutokaia au karo ma te utuu. 3. I babairea mwakurin au reirei ao I bairea au tai ni kamate bwai. 4. Iai au kareke mwane teutana bon man oin au mwane. I konaa ni babairea au mwane ao ni bairea au kabwianibwai ao au kaiko mwane. I ataa aron karaoan te bobwai ae wanawana. 5. I reireinai ni kateituaai n te aro are N na uti iaon te tai ni kataneiai n au taarena. 6. I taua te mwiokoaki ibukin au kaairua ke au kangaanga. 7. I karikirakei rabakau tabeua ake a na buoka reiakinai ibukin mwakuri ao ni karekean taabo ni kamatebwai n te iango. 8. Iai au baire ni kamatebwai ao ni wareki taeka aika a tabu n taai nako. 9. I konaa ni babairea au tai ao I kakaonimaki. 10. I karaoa au aki mamamatam ngkana I kainnanoa ana buoka te Uea n au kangaanga aika onoti.
---	---

Te Rikirake ao te Ikawai inanon te Toronibwai, Mwakoro 2

TE KAANTANINGA	A riai ataeiaine ni ukoukora kakorakoraana n ana reitaki ma ana utuu ngkai e tabe n riki n toronibwai.
TE KATAURAOI	<p>1. Uoti beeба ao bentira ibukiia membwa n te kiraati.</p> <p>2. Uoti uoua mwakoro ni kunnikai teuana ae rangi ni uarereke ma n taraa ni boou ibukin te kurubu ae rorona aio ao teuana ae rangi ni bubura ma n taraa ni kara ibukin roron te kurubu aio.</p> <p>3. Anganiia aman ataeiaine bwa ana katauraoi imwain kanakoan te kamataku n ara tai aio.</p> <p>4. Man ana kariaia am tia kaeti n te nakoanibonga, rinea aman kaain te botaki ni babaire. Tabeka 1 ao 2 a riai ni uotaki irouwia rooro aika tebwi ma ituua ke roro n rikirake. Tuangiiia bwa ana anganiia ataeiaine iango aika raraoi ibukin karaoaia bwa ana roko raoi ma kaetaia inanon aia utuu. Tabeka 3 e riai ni uotaki iroun te tina ao te roro ae tebwi ma aua ke tebwi ma nimaua (tao natina te aine). Tuangiiia bwa ana tibwaua te iango ma te kiraati iaon kawai ake ana reitaki iai tiina ma naati aine aika a ikawai. Membwa n te botaki ni babaire a riai ni kabongana ae na aki raka nakon aua te miniti. Ko riai ni kaira te marooroo ma am iango ni ibuobuoki ao n titiraki n te aro bwa e na kaitara ma are kantaningaaki n te reirei.</p> <p>Ngkana akea riain ana marooroo te botaki ni babaire, karaoa te botaki n te kiraati iaon tabeka aika kakawaki ikotaki ni korei bwaai ake ana karaoia ataeiaine ma aia karo ni kawakina reitakin te utuu ae korakora n tain te rikirake.</p> <p>5. Anganiia ataeiaine bwa ana anga te karaki, taeka aika a tabu, ke anaitaeka ae ko bon taku.</p>
Taeka nakon te tia reirei	N te aro bwa e na nako raoi ana tai te kiraati, reiakina te reirei ao karaoi tibwanga ma te karaurau. Tao teuana ma te itera nakon uoua te katenimwakoro n te reirei ae na kainnanoaki ibukin ana marooroo te botaki ni babaire.
ARON WAAKINAN TE REIREI	Ngkai ti tabe n Rikirake n Toronibwai, ti Kainnanoa kaetan te bitaki n ara iango ao n ara namakin
Botaki ni kakukurei ao marooroo	Kaotia nakoia ataeiaine mwakoro ni kunnikai ake uoua. Tuanga temanna te ataeiaine bwa tera ana iango ngkana e bwaina te moti ni kunnikai. E na mwengaraoi? E na kukurei ni bwainna ibuakoia raona? E aera bwa e na aki? Tuanga te ataeiaine riki temanna bwa ana iango ao ana namakin ngkana e bwaina te kunnikai ae rangi ni bubura. E na mwengaraoi ngkana e bwainna? E aera bwa e na aki?
Ana anga reirei te tia reirei	Buokiia ataeiaine bwa ana iangoa aron maiuia n te tai aio. A rikirake n ikawai ao a moanna n taui tibwanga ao a moanna n taui tibwanga aika korakora ibukin karaoaia. Tao ana kona n namakina te nano n ataei n tabetai. N tabetai ana namkina te aki rauaki ni karaoan tibwangan te ikawai. Ngkai a tabe n rikirake n aroia ni kan riki n toronibwai e konaa ni iai irouwia te namakin anne, a bon konaa ngkana a kunnikaina te kunnikai ae bubura. Koteia bwa bitakin aia namakin e konaa ni kamangaongao nakoia ma aia utuu.
Te Bitaki	Kamanenai bitaki aikai ni buokiia ataeiaine bwa a na atai oin aroaroia aika bitaki ao aio e konaa n rootia tabemwaang.
	Karo: [Ma tinana n ana ruu Karo] Tinau, ko aki riai ni karaoa au ruu ngkana I mwawa inanon te ngaina. I a bon ikawai tau ao n rabakau n tararuia.
	Te Tina: E tamara, Karo. I kukurei ngkai ko tangiria ni uota te tibwanga anne. Au kantaninga bwa e bia reke te nano anne irouwia mwanem. [E otinako man te ruu ao n tabeua te teekan.]

	Karo: [Man ana ruu] Tinau! I a tibwa uringa ae I riai ni ira te kamataku te itera n aoa n nako. I aki konaa ni kunea au kunnikai. I ataia bwa e bon mena n te tabo teuana n au ruu!
Marooroo	<ul style="list-style-type: none"> • Teraa ana kawai Karo ni kataia n riki n toronibwai? • Teraa ana namakin tinana n te aro aio? • E boraoi aroaron Karo ma ana kantaninga ni kan toronibwai? • Teraa am iango n aron ana iango tinan Karo ngke e aki kunea kunnikaina Karo? • Teraa ae a kainnanoia n uoman Carol ao tinana bwa ana atai bitakin aroaro?
Te Bitaki	<p>Linda: [E kawara tamana, ae e wareware] Tamau, I kona ni karaoa te bwai teuana ibukin te kareke mwane?</p> <p>Te Karo: Ibukin teraa?</p> <p>Linda: I tangiria ni kabooa au kau.</p> <p>Te Karo: I taku bwa ti a bon tibwa kabooi tabeua kaau ibukim.</p> <p>Linda: Ma aikai kaau n takakaro ibukin ara kiraati ngkana a kamwae n takakaro n te booro.</p> <p>Te Karo: E uara ngkana e kamanenaaki ana bwai tarim are e a mane?</p> <p>Linda: [E un] Oh, tamau, ko bon aki tabeakina aron taraku? A bon aki ataibwai kaaro. [E taon nako]</p>
Marooroo	<ul style="list-style-type: none"> • E kangaa aron Linda ni kataia n riki n toronibwai? • E kangaa n reke irouna te aro aio ni kaota arona n toronibwai ao ni ikawai?
Taeka aika a tabu	<p>Tuangiiataeiaine bwa ana wareka Ebeto 6:1–4. Tuangii bwa ana maroorooakina otaia n te reirei aio n aron bitakin te marooroo imarenan Linda ma tamana.</p> <p>Katereterea ae mwakoron te rikirake bon ataakin karaoan ara iango, ara namakin. Kaaro ma ataeiaine a kainnanoa kabwarabwaraan aia tangira ao karaoan te nano rinano ma tabemwaang inanon te tai n rikirake ao ni ikawai.</p> <p>Kabanea mwakoron te reirei ni marooroo ma ataeiaine n rongorongo aikai iaon te toronibwai.</p>
Manga taekinan taeka	<p>“E rangin nanoanga te Uea ma te inaomata ae E anganiira. Ni mwaitin ara tai n reiakina rimwian te eti ai bon mwaitin naba ara toronibwai n tamnei, rakan inaomatara ae tabu” (Bootti K. Baeka, “Self-reliance,” <i>Ensign</i>, Aokati 1975, iteraniba 89).</p> <p>“Ma te atatai ae noraki n te <i>toronibwai</i> bon mwiokoan ae itiaki ngkana e kitana te Uea ni kamaunaa, e aoria, bwa e riki bwa te buoka ae kairia mwane man kawain te rairoi. . . .</p> <p>“Ma n arona ni kabane, te mwaane bon ngaia ae e aki tabwanin raoi. E aki tau nakon te onimakinaki n oin korakorana, ke ni bwain te iriko. Te Uea bon te tia kaetia, are e na onimakinna ibukin ana kairi, ana kaetieti, ao n ana kairi te tamnei.” (Buruti R. Mwakongki, <i>Mormon Doctrine</i>, 2nd ed. [Te Kaawa ae Tioretii Reiki: Tabo ni boki, 1966, iteranibaa 701–2].</p>

	E Kakawaki Kateimatoan Reitakin te Utuu ae Matoatoa inanon taai n Rikirake aikai
Titiraki ni Iango	<ul style="list-style-type: none"> • Tera am kaeka ngkana ko namakina te aki rangi ni kainaomataki?
Te Karaki	<p>Katereterea ae n tabetai ara kantininga ni kan inaomata ma n toronibwai a matoatoa n te aro ae ti moanna ni karaoi mwakuri buaka ni kaitarai kariaiakaki nakoira. Unimwaane Tiemiti E. Taorometi (te Mataniwi ni kabuta inanon te Ekaretia) e taekina taekan karakin te manibeeru are e kiba nako nanon ana aobiti ni n tain te tiamwa. Imwiina e biribiri rinanon te ru n te tai ae bat, e aki kunea te manibeeru te tabo ae uki n te wintoo ike e moan rin ma iai. E ataia Unimwaane Taorometi bwai tabeua ae aki ataia te manibeeru. E ataia ae ngkana e tiku te manibeeru ni mwane inanon te ruu e na bon mate. Te kantininga bwa e na kainaomata, e toua te wintoo ma ni kaokia. E kataia ni kaira te manibeeru ni kaotinakoa man te wintoo. Ma e aki konaa ni kairaki. E kakorakora ni kairia, ma e un te manibeeru ao e tenaa baina. E teimatoa ni kiba n aki akaka ma e aki kunea te wintoo ibukin karekean inaomatana. N te bong are imwina, e mate. (Nora Tiemiti E. Taoremeti, “The Parable of the Unwise Bee,” <i>Improvement Era</i>, Nobembwa 1962, iteraniba 817.)</p>

	Iangoia nakoia ataeiaine ae a mwaiti aomata inanon maiuia ae a tangiria ni buokia ao ni kairia n aia ukeuke ibukin te inaomata ae te toronibwai. Aomata aikai a ataia ao ataibwai ni bwai aika e aki ataaki irouia ataeiaine.
	<ul style="list-style-type: none"> • E na kanga te aki ongeaba ni karika te inaomata ao te toronibwai ni matoatoa karekeana? • Teraa kaairuan te namakin ae ko tangiriia am karo bwa ana katukuko ni inaomata ni karaoa are ko tangiria? • Bukin teraa bwa e na aki raoiroi te iango aio ke n tararaoi? • Kanga antai irouum ao am karo ae kam mwioko nakolina? (Ti bane ni mwioko nakon Tama are i Karawa.)
Ana anga reirei te tia reirei	Katereterea ae a tia te Uea ni katuka te mwioko ae rawawata iaoia kaaro bwa a na reireiniia ma ni kataneiaia natia n aron ana tua. Karekea temanna bwa e na wareka Tuua ma Berita 93:40–43 ao 68:25. Taekinna ae taeka aika a tabu a reireiniira naba bwa ataei a mwiokoaki bwa ana ongeaba nakoia aia karo, n aron are ti a tia ni maroorooakinna. Te kawai n rikirake n toronibwai n anguin te tai e kanganga. E kantanningaia ataei bwa ana ongeaba ngkai a tabe n reiakina te kan riki n toronibwai. Inanon te tai aio ngkai a tabe kaaro ni buokiia ni karaoi mwiokoacia, a konaa kaaro ni iai aia kangaanga ni kariaia ataei bwa ana riki n toronibwai. Ma iai kawai ike a kona iai ataeiaine ni kateimatoa te reitaki n te utuu ae matoatoa inanon te tai aio.
Botaki ni babaire	Kabwarabwaraia membwa n te botaki ni babaire are a tia n anganaki ma imwaina n te tai aio. Tibwatibwai beebea ao bentira nakoia ataeiaine ao iangoia bwa ana korei iango ake a namakinna bwa e kakawaki nakoia. Ngkana e reke taina, kaoia ataeiaine n anga aia titiraki ngkai e waaki te botaki ni babaire.
	<i>Tabeka 1</i> (e na uotaki iroun te roro ae tebwi ma itua ke te roro ae tebwi ma itua ke te roro n rikirake): “N na kanga ni Katamaroa au Reitaki ma au Karo?”
	Iango aikai, ke tabeua ake a kuneaki, a konaa n riki bwa moan waaki ibukin te kaoti aio: Ngkana e aki nako raoi te reitaki, iai irouum te mwiokoaki ni kataia ni katamaroa te itera anne. Aikai kawai tabeua ni katamaroa te reitaki:
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Karekea te tai ni ikotaki n taetae ngkana iai te keerikaki irouia kaaro. 2. E riai n ataaiki irouia am karo ae iai inanom te nano ni kan kaitau ni baike a karaoi. 3. N aki kakarongoa kataia kakaea bwa tera ae a karaoia am karo, imwina buokiia n aki taningaa tuangakim. 4. Kabwara am bure ngkana ko a tia ni kamatauninga te karo. 5. Tauraoi n taai nako ni kabwara aia bure am karo ibukin babaire aika ware n nanoaki (nora T&B 42:88; 64:9–10). 6. Ikotaki n tataro. 7. Kawakina te namakin ae rau.
	<i>Tabeka 2</i> (e na uotaki iroun te roro ae tebwi ma ituua ke te roro n rikirake): “N na kanga ni karekea onimakinan au Kaaro?”
	Iango aikai, ke tabeua ake a kuneaki, a konaa n riki bwa moan waaki ibukin te kaoti aio:
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kaaro a tangiriia natia, ao n anguin te tai aki namakina te tabeaianga ibukiia. Ao n tokina, a kona n totokoi aia kariaia nakoia natia bwa a na karaoa te bwai teuana ngkana e aki taraa n kabuanibwai ke n nanobaba. <p>A riai ataei n atatai ao n anganiiia aia karo te rongorongo ae tau n aron te mwakuri ni kakukurei ae iangoaki bwa a na namakina te rauaki kaaro n anga aia kariaia nako iai.</p> <ol style="list-style-type: none"> 2. Mwaitin te koaua ae a na katikua kaaro irouia ataeiaine e na mwaiti rekerekena ma aia mwakuri ataeiaine. Rakan mwaitin ae karaoia bon ngaia ae kona ni kawakina ana moti n nano, rakan mwaitin ae ko bon reireiko bon kauarerekean te kakai irou ni katokaaki iaona. Anguin te aki nakoraoi ae ririki inanon te mweenga a bon bebete n aron karaoran te mwakuri n te auti, kamatebwai, ao katuuaa. Ngkana e konaa te ataeiaine ni kokoaua bwa a bebete baikai, a na karekea ngaia ma tamana te onimakinaki inanon ana toronibwai ao ni ikawai.

Tabeka 3 (e na kaotaki iroun te tina ao te ataeiaine ae tebwi ma aua ke tebwi ma nimaua rorona): “Ti na kangaa ni kaetiira nakon Bitakin Reitakira?”

Iango aikai, ke tabeua ake a tia ni kuneaki, a konaa n riki bwa moan waaki ibukin kaotakiia:

Te Tina:

1. A moanna kaaro n taneiai nakon te anga reirei ao te anga kaetieti aika onoti nakoia natia. Ao n tabetai e matoatoa ibukiia n uringa kakawakin bwaai tabeua nakoia natia. “Kaaro, uringa ngke kam uarereke I uringa bwa e aera ngkai ko tangiria ni karaoa te bwai teuana ae ko tangiria ni karaoia I uringa bwa e kangaa aron ingaingam ni kariaia, arora am namakin nakon te kabuakaka, ao bebetera namom ni kai rootaki, ao a kanga bwaai tabeua, n aki rangi ni kakawaki, n aki tabeakinaki. Ni kabane baikai kaaro ti butiko bwa ko na uringa” (Ritiati L. Evana, Riibooti n te Maungatabu, Eberi 1968, iteraniba 87; ke *Improvement Era*, Tuun 1968, iteraniba 89).
2. E konaa ni kangaa ibukin te karo n tararua te atatai n rikirakena ma n riki n inaomata, ma n reitaki ma temwangina n te aro n ikawai e konaa ni uota te mimi ao te kukurei.

Te Nati te Aine:

1. E kam maraki nakon te karo ngkana e anganaki te katei ae aki karinerine. “Iai nanoia kaaro . . . ae a konaa n rotaki, . . . ngaia bon aekam, a kai namakina te kabuakakaaki ao te aki atai nanoia. Uringa bwa bon akea inanon te raoiroi, ae ana aki karaoia nakoim.” (Ritiati L. Evana, *Improvement Era*, Tuun 1968, iteraniba 90). Maroorooakin kawai ake ana kaota te karinerine ibukiia kaaro inanon te tai n rikirake aio.
2. Namakin aika a nako buaka a kona ni babaireaki ma e aki nanonaki bwa e na kabatiaki n tauaki ke ni kanakoaki man te utuu. Kaaro ma ataei a kona ni kunei kawai ake ana kamwawai namakin aika a nako buaka.

Te Tina ao te nati te aine:

Iangoi kawai ake ana reitaki iai n te aro ae taraa n ikawai. “Bon am bwai ao ngkoe bon aia bwai, ao ngkoe ma ngaia ni ikotaki ami bwai te inaomata, te riai, te mwiokoaki, n tekateka n tibwauai ami iango ao iangoa am moti temanna ma temanna, bwa ngkami ni kauoman ae e konaa n ongo te aba iroumi ao ni karineaki—ao mwakuri, ma n tatara ao ikotaki ni baire ibukin bwaninin te kukurei n taai nako ao n aki toki” (Ritiati L. Evana, *Improvement Era*, Tuun 1968, iteraniba 90).

Kaina te reirei ni katuruturua bwa bitakin te namakin ao te iango irouia ataeiaine ma aia utuu inanon tain rikirakeia e aki kakaokoro. Kabaeakin utuu aika mamatoa a konaa ni katootoongaki inanon te tai aio n reken te ataibwai ao te ibuobuoki.

Kamwakuran te Reirei

Iangoia nakoia ataeiaine bwa ana kamanenai aia iango ake a korei n aia boki ni maroorooakin aia namakin ao kainnanoia ma oin aia karo.

Ataakin te Nakoanibonga

Katabuaia n te Kateibai nake iai irouia te Nakoanibonga

TE KAANTANINGA A riai ataeiaine n tatabeniiia n ataa kakawakin katabuaia n te kateibai mataniwi n te nakoanibonga.

TE KATAURAOI

1. Katauraoi katootoongan titiraki aikai ibukiia ataeiaine n tatabemaniia:
Ko konaa n atong araya aobitia n te nakoanibonga aikai ake a tabe ma ngkoe:
Te Beretitenti n te Ekaretia _____
Membwa n te Kooram ae te Tengaun ma Uoman
_____, _____, _____,
_____, _____, _____,
_____, _____, _____,
_____, _____, _____,
Te titeiki ke mition beretitenti _____
Te bitiobi ke beretitenti n te mwanga _____
Am tia reirei i aan mwenga _____,
Antai am mataniwi n te nakoanibonga? (Kakoaua bwa e riai n ataaki irouia ataeiaine ae n aio bon tamaia, ngkana e taua te nakoanibonga.) _____
2. Uota te bentira ibukiia ataeiaine.
3. Katauraoi ibukiia ataeiaine katootoongan titiraki ake wanua n nambwaia are e reke n ana iango Titita Ateta Kaabi.
4. Anganiia ataeiaine bwa ana anga te karaki, taeka aika a tabu, ke titiraki ake ko bon taku.
5. Ngkana iai n am iango, kaoti “Kakabwaia n te Nakoanibonga,” inanon *Family Home Evening Video Supplement 2* (53277).

**ARON WAAKINAN
TE REIREI**

Bootaki ni kakukurei

Ti kona ni Katabuaia n te Kateibai Mataniwi n te Nakoanibonga

Tibwatibwa te bentira ao titiraki nakoia ataeiaine. Tuangia ataeiaine bwa ana kaota aran ae taua te nakoanibonga iaon te beebea ni n nena ae katauaki. Ngkana a bane, tuangia bwa teraa aia iango ana katabuaia n te kateibai ao ni boutokaia mataniwi n te nakoanibonga aikai.

Marooroo

Burakibooti

- Teraa ae nanonaki n te boutoka ao katabuaki n temanna n te kateibai?

Teuana ana kabwarabwara te rikitionare ni kabwarabwaraan te taeka ae boutoka bon te karikirakea te nano ke bukina ke kamatoa ke kamaeua bwa e bwainaki ke e eti buoka. Te taeka ae katabuaia n te kateibai nanona bwa “ko na anga buokan ke onean mwi nakon.” (*Webster’s New Collegiate Dictionary*, 7th ed. [Springfield, Mass.: G & C. Merriam Co., 1973], iteranibaa 1171, 1174.)

Korei kabwarabwara aikai iaon te burakibooti.

Iaan kabwarabwara, korei taeka aika *Bukin teraa ao Ni kangaa*. Mai nano, koreia inanon koorom n tatabeua mataniwi n te nakoanibonga iaon te titiraki (bitiobi, tia reirei iaan mwenga, tabeua riki.)

Boutokaa: “ni karikirakean te nano ke bukina ke nakon tauakin ke kamaiua bwa e bwai ke eti: buokana.”

Kamatoa: “Anga te buoka ke anga nakon

Bukin teraa   Ni kangaa

Beretitenti n te Ekaretia

Kooram te Tengaun
ma Uoman

Titeiki Beretitenti

Bitiobi

Tia Reirei iaan mwenga

Te Tama

- Baikara tabeua bukina ngkai e tuangiira te Uea bwa ti na boutoka ao ni katabuia n te kateibai ara mataniwi? Baikara kawai tabeua ae ti na kona ni karaoa aio?

Ibukiia mataniwi n te nakoanibonga, tuangiia ataeiaine bwa ana atonga teuana bukin ae e aera ngkai ana boutokaia ao te kawai aio. Korei kaeka aikai irarikin aran te mataniwi n te nakoanibonga. Kaungaia ataeiaine bwa ana iangoi kawai aika onoti ni boutoka te mataniwi n tatabemaniaa. N aron te katootoo, n onean mwin ae koreaki, “Karaoa ae tua te bitiobi,” a konaa ni koreia. “Ni butimwaea kariaiakan te tibwanga n taetae n tain te botaki n toa ao katauraoi ni koaua ibukina.”

Taeka aika a tabu
ao manga taekinan
taeka

Ni buokaia ataeiaine bwa a na riai ni boutokaia aia mataniwi n te nakoanibonga, tuangiia bwa ana wareki taeka aika a tabu aikai ao anaitaka: Tuua ma Berita 1:38; Tuua ma Berita 112:20; 2 Bwaebwaeti 20:20; ao Amota 3:7.

“Te inaomata ae onoti nakon te katabu n te kateibai n te nakoanibonga e mena irouia aine n ai aron ae irouia mwaane. E konaa ni uarereke ana kairi te tamnei ao akea te raka, n te mweenga ke inanon ana bootaki te Ekaretia ike aki karaoa aia katabu ni kateibai aine n te nakoanibonga.” (Mataio Kauri, *Matthey Cowley Speaks* [Te Kaawa ae Tioret Reiki: Teeterete Kambane ni Boki 1954], iteraniba 194).

Ti konaa n anga ara Boutoka n te Tataro nakoia ara mataniwi

Taekinna bwa te kawai teuana ae kakawaki iroura ni buokiia ara mataniwi bon te tataro ibukiia.

Te Karaki

Kaoa te membwa nakon te kiraati bwa e na tibwaua te karaki ae inano aei n aron kukurein temanna te ataeiaine iroun ana utuu Unimwaane Etira Tabu Bentin ngke a kakorakoraia ni mwiokoa nakoanibonga:

“Te moan tai (I roko) nakon te Tioret Reiki Umwantabu ibukin te maungatabu ni kabuta n te Ekaretia i mimi ni buburan te auti, ma ae kamimi riki onraken te ruu n rokoia Mataniwi ni kabuta ake a ikotaki ikekei.

“I nanon ririki ake I rikirake iai, a mwaiti ibuakoia ake a kawara ara manga i Montana. Akea ara terewition, ao ti aki konaa n ongora n te maungatabu iaon te rerio. Ti rangi ni ingainga n te waaki aio ngkai bon te kakabwaia ae onoti. N aron otau, a tia ni karika te mwaaka ao te onimaki irovia mwanie tabeman.

“Imwina ni bongin Eberi anne . . . I kunea teuana bukin korakoran te Mataniwi ni Kabuta.

“I tekateka ma onoman natin Unimwaane Etira Tabu Bentin, temanna ma ibuakoia bon raou n au ruu n te kaoreti. E unga nanou ngke e teirake Beretitenti Mwakeei ni mereakina aran te tia taetae are imwina. I mataku ma te karinerine ngke e a mwananga Unimwaane Bentin, ae I tuai kaitibo ma ngaia, nakon te bwai n taetae. Te mwane ae bubura, ae raka iaon onoua te buuti abwakina. Te mwane ae iai ana kanikina a PH.D., te mwane ae kinnaki iaon Amerika bwa te tia koroboki n te ikotaki n ununiki ao te tia kakoaua ibukin te Uea, te mwaane ae maem ma n rau ao e koaua, temanna ae a tia ni kaitara ma taan ongora ni kabuta te aonnaba. I namakina te bai ae riinga baiu. Te ataeiaine ae karako ae eiinakoiu ao e wirikiriki, ‘Tataro ibukin te Tama.’

“Ma I kubanako, man taku, ‘bwa te rongorongo aio e karuoaki rikaaki n aron rinanna, ao I riai ni uouotia nako. E riai bwa N na, ‘Tataro ibukin Unimwaane Bentin’?”

Ko kantaningaaki bwa ko na taekina te tataro ibukin tamam”? N aron namakinan te mwakuri ae riai ni waetata ni karaoaki, I raranako moa ni wirikirikia, ‘Tataro ibukin te Tama.’

I namakina te wirikiriki arei bwa e mwananga rikaaki nakon te tabo ike e tekateka iai Titita Bentin ma atuuna ae kaboobaraakia.

“E bati te tai inanon te bong anne ae I uringa te rongorongo anne—Tataro ibukin te Tama, te tama n Uea n te mweenga. Tataro ibukina ngkai e tei ibukin te beretitenti n te mwakoro ke te tia reirei i aan mweenga. Tataro ibukina ngkana e riki bwa te tia koroboki n te bootaki, ngkana e raure ueen ana bitineti, ke ngkana e karekea boona. Tataro ngkana e anga ana reirei n tain te botaki n utuu n te tairiki. Tataro ibukin te tama ae a tia ni mwakuri inanon aoa aika maan n te aro are e na karaoa ana mwakuri ni mitinare Tierote ao Taaiana nakon te reirei ae rietaata n te kaoreti. Tataro ibukina ngkana e anga ana taeka n te bootaki n toa ke ngkana e kakabwaiaa te tina bwa e na kamarurungaki man aorakina. Tataro ngkana e bwabetitoa Uriam ke ngkana e angan te merimeri arana ao ana kakabwaia te karo. Ao ngkana e a okira mweengana n te tairiki ma te kua, Tataro ibukina. Tataro ibukin te tama ni moa man bwai aika a uarereke ao aika a korakora.

“Inanon ririki aika a nako ni maungatabu ni kabuta a roko ao a nako, ao ni katoa te tai e teirake Beretitenti Bentin n taetae, I a tia ni iangoia, ‘Natina, aika uoman iaon te kontenanti, a ikotaki ngkai n te tataro ibukin tamaia.’

“Ao I a tia ni kakoaua bwa te rongorongo ae kimototo ae a tia n taonnako inanon ririki aika a nako bon te rongorongo ae kakawaki ae konaa n tibwauaia te utuu. Teraa te mwaka ae tataro ma te onimaki ae konaa ni karekea te aomata ae na kaaitarai kataakina ni maiuna n te tabo teuana n te aonnaba bon man te wirikiriki iroun natina te ataeiae ao te ataei ni mwane, ‘Tataro ibukin te Tama’” (Erein S. Mwakeei, “Pray for Dad,” *New Era*, Tuun 1975, iteraniba 33).

Katuruturua bwa te katabu ni kateibai ao boutokaan te nakoanibonga e raka riki nakon ae kateakin bain temanna. E nanonaki te tataro ibukiia, taekinaia ae raoiroi, ao ongeaba nakoia.

Ti konaa ni Kakorakoraia Roronga aika a tau n te Nakoanibonga

Ana anga reirei
te tia reirei

Taekinna ae e kabaeki te ataeiae bwa e na boutokaia ake a taua te nakoanibonga n aki ikotaki ma ake ana mataniwi. E konaa ni iai ana konabwai ae korakora ni kakorakoraa ao ni katabuia ataei ni mwane n te kateibai ake ana roro.

Te Karaki

Tuangija membwa n te kiraati bwa ana karakina te karaki aio:

E weteaki te roronga ae e a riki bwa te unimwaane bwa e na karaoa ana mwakuri ni mitinare n aba aika ianena e anga ana taetae n ana uoote n tain te botaki n toa. A mwaiti roro n rikirake ake a iri n ikotaki ma te mwaiti ae bati ae ataeiae.

“Inanon ana taeka ni kainiin I moana namakinan korakoran te iraraang ae a tia n reke ma irouwia raraon te roronga aio are e a bon mwaane n ana ririki n te aro n tamnei. Imwin katereterean ana tangira ibukiia utuu ma ake a tangiraki, ao imwiin banen ana koaua, e taua ni kamatoai iteran te tabo ni kabwarabwara ao e rara nako mwaina. E kabaraaka atuuna teutana. Imwina e tararake, ao e taetae ni karaurau. ‘Ao I anga au kaaitau nakoia raou ni kabane, e kaineti riki nakoimi ataeiae ake kam a tia ni kawakin aroaro aika a raraoi ao ni kaungaai ni karaoon anne.’ Bwanaana e rikirake ni bubura ao e reitia n taku. ‘Kam batu n rabwa ibukin ami kaunga nano ae a tia ni buokai ni katauraoi ibukin te mwakuri ni mitinare’” (Ateta G. Kaabi, “By the Way She Is,” *New Era*, Tebetembwa 1976, iteranibaa 10–12).

Marooroo

- Baikara kawai tabeua ake a konaa ataeiae ni kaungaa nanon te roronga ae te mitinare?
- Tera te mwakoro ae a konaa ni karaoa ni kaineti ma ana moti n nano ni karaoa te mwakuri ni mitinare?
- E na kanga am iango ma aroarom ni kaungaa nanon te roronga?

Manga Taekinan
Taeka

Katereterea ae ataeiae iai irouwia te konabwai ni kaunga inanoia kaain te nakoanibonga ni mwiokoia. Wareka ana taeka Titita Ateta Kaabi ae kaoti kawai ake a irekereke ma te aro ae kaotaki:

"Ataeiaine n Ana Ekaretia Iesu Kristo ibukiia Aika Itiaki ni Boong aika Kaitira, [1] iai ataa kina irouia ataei ni mwane ake ko ikoikotaki ma ngaia ae iai irouum te raoiroi ae taabangaaki ae ko na bon aki kitanna? [2] E ataaki irouia ae man baika ko taekin ao ni karaoi ko butimwai ma te karinerine nakon am karo ao [3] ko iri aia kaetieti mataniwiin te Ekaretia? [4] E ataaki irouia ae ko na baenikai n moti n nano ni karokoa ae koa roro n 16 ibukina bwa anne ana kaetieti ana burabeti te Uea? [5] Man am mwakuri e ataaki irouia ae ko a tia ni motikia n am iango bwa ko na raoiroi ao ko na aki kamamaaraa? [6] A kona n taraa aron am iraorao ni karekean aia koaua ni karinerine bon ibukiia? [7] E na kona am taeka, kunnikain, am rinerine ni kakukurei, booki ni katangitang, ao tamnei ni buokiia ataei ni mwane aika ko ikoikotaki ma ngaia ni konaa ni karikirakea te karinerine ibukiia aine? Ngkai ataei ni mwane a otara nakon te aonnaba bwa a unoraki man te mwiko ae riai ibukiia aine, [8] iai irouia te kona n nora te itiaki ao te tangira irouum ae na kaungaa te nano n rau ma ni karinerine, ibukin te nakoa ae tabu?

"Te kamimi bwa I aki ataa ma imwaina, ma tiaki te ataeiaine ae kaunga nanon te ataei ni mwane bwa e na karaoa ana mwakuri ni mitinare ae namakinaki iai ana kairaraang. Bon man ana mwakuri n anga nano ao ni kakoaua nakon ana euangkerio Iesu Kristo ae anga te kaotioti rinanon mwakana ma kaungaan nanona nakon te raoiroi" ("By the Way She Is," iteraniba 13; nambwa a ikotaki).

Kamwakuran te Reirei

Beeba ibukin
te anga reirei

Angan te membwa n te kiraati katootoongan titiraki ake wanua ake a iangoaki iroun Titita Kaabi. Tuanga bwa e na uotia nakon mweengana ao e na tataroakinna bwa teraa ae riai ni karaoaki irouna. Iangoia bwa ataeiaine a katikui beebea ibukin te anga reirei inanon aia boki ni kauring ao e burenibwai irouia okirakin te beebea anne n tarai manenaia.

Beeba n Titiraki

Ko konaa n atong araia aobitia n te nakoanibonga aikai ake a tabe ma ngkoe:

Te Beretitenti n te Ekaretia _____

Membwa n te Kooram ae te Tengaun ma Uoman

_____, _____, _____, _____,

_____, _____, _____, _____,

_____, _____, _____, _____,

_____, _____, _____, _____,

Te titeiki ke mition beretitenti _____

Te bitiobi ke beretitenti n te mwanga _____

Am tia reirei i aan mwenga _____, _____

Antai am mataniwi n te nakoanibonga? _____

Ana Kairiirii te Tama n Uea inanon te Mweenga

TE KAANTANINGA	Ataeiaine nako a riai n ata mwiokoan te tama n Uea inanon te mweenga.
TE KATAURAOI	<p>1. Uota te bentira ibukiia ataeiaine n tatabemaniia nako.</p> <p>2. Ni kamanenai titiraki aika inano, katauraoa katootoongan te titiraki n te reirei aio ibukiia ataeiaine nako. Ngkana e aki katauaki iroum kamanenaan te titiraki, anganiia membwa n te kiraati titiraki. Anganiia ataeiaine anaitaeka ake a kaineti ma aia titiraki ao ni katauraoi nakon te ikotaki ni marooroo.</p> <p>3. Anganiia ataeiaine bwa ana anga te karaki, taeka aika a tabu, anaitaeka ake ko bon taku.</p> <p>Ataeiaine n am kiraati a roko man utuu aika kakaokoro. Tabemwang iai tamaia aika tama n Uea aika a raraoi inanon aia utuu. Tabemwang iai tamaia aika aki kakaonimaki ao tiaki membwa n te Ekaretia. Tabemwang akea tamaia inanon mwengaia. N aki ongoi aroia n aia utuu ngkai, bukin te reirei aio bwa e na reiakin ana mwakuri ma ana karinan te tama n Uea ma aron te tama n Uea ni kakabwaia ana utuu.</p>
Taeka nakon te tia reirei	
ARON WAAKINAN	
TE REIREI	
Titiraki	<p>Te Karinan n Tama n Uea bon ana baire te Uea ibukin Utuu</p> <p>Anganiia ataeiaine te bentira ao katootoongan titiraki aikai. Kataua tao nimaua te miniti ibukiia bwa ana kaekai titiraki. Katereterea bwa akea ae na nora aia kaeka. Koteia ae na bae n raka iaon teuana te kaeka ae eti.</p> <p>Tera ae ko Ataia n ana Karinan te Tama n Uea?</p> <p>Rinei kaeka aika eti ni kaitarai baikai:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ana ota te tama n Uea bon— <ul style="list-style-type: none"> a. Karekean ana kakabwaia te tama n Uea. b. Te ota ibukin karekean bwai man ana titoa te bitiobi. c. Ana kawai n tautaeka te Uea ae tabu. 2. Te kabanea ni kakawaki ni botaki inanon te Ekaretia te— <ul style="list-style-type: none"> a. Te kooram ibukia kaain te Katengaun ma Uoman n Abotoro. b. Te Moa ni Beretitentii. c. Te Utuu. 3. Te kariaiakaki ni kaira n am utuu bon— <ul style="list-style-type: none"> a. Te Beretitenti n te Ekaretia. b. Te bitiobi. c. Tamam (ke tinam, ngkana akea te tama n te mweenga). 4. Te kariaiakaki ni kaira te utuu, tabeua mwiokoan te tama bon— <ul style="list-style-type: none"> a. Kaira ao kaeti bwaai ni mwengana ao n raoiroin te utuu. b. Karekei kainnanoia ana utuu. c. Ukoukoura te Uea ibukin ana kaotioti ae kaineti ma ana utuu. 5. Tabeua mwiokoan te tina bon— <ul style="list-style-type: none"> a. Karikia ao kaikawaia ataei. b. Buoka karekoan kainnanoia kaain te utuu. c. Riiki bwa toana, tia kawakin, ao raona bwa buuna te mwane. 6. N aron ana babaire te Uea, ae tabena ibukin tangiraia ao reiakinaia ataei? <ul style="list-style-type: none"> a. Ti te tama. b. Ti te tina. c. Kaaro ni kauoman.

7. Inanon ana babaire te Uea—
  - a. Iai te reitaki ae bwanin imarenan te mwaane ao te aine.
  - b. E kakawaki riki te mwaane ibukina bwa e mena irouna te nakoanibonga.
  - c. E tangiriia natina aine te Uea n ai aron tangiraia natina mwaane.
8. E ngae ngke e kaira te utuu te tama, n te aro ae na riki bwa te tama n Uea n te utuu, e riai bwa—
  - a. Karekea te reirei ae rietata.
  - b. Karekea te mwakuri ae raoiroi.
  - c. Karekea te Nakoanibonga ae te Merekitereka.
9. Iai iroun te tama mwiokoan te tama n Uea ibukina bwa—
  - a. E kororaoi riki ao e tau.
  - b. Bon mwiokoana ae tabu.
  - c. Bon te tua ao te rau.

Imwiin banen te titiraki irouwia ataeiaine, wareki titiraki ni kabaibati. Imwiin warekan titiraki, tuangiia ataeiaine bwa ana anga aia kaeka. Imwiina wareware, ke angan riki temanna bwa e na wareka, te anaitaeka ae oti inano.

Iai inanon anaitaeka te iango ni ibuobuoki ibukin te kaeka ae eti nakon te titiraki ae kaeti nako iai. A ikotaki maan aika uarereke ni kaota kingin taeka. Imwiin warekan anaitaeka n tatabeua, kinaa te kaeka ae eti ke kaeka nakon te titiraki.

Titiraki 1

“Ana tautaeka te Uea ai aron tein ana waaki te tama ni Uea. Te utuu . . . bon te nuuka” (Buruti R. Mwakongki, *Mormon Doctrine*, 2nd ed. [Te Kaawa ae Tioreti Reiki: Tabo ni Boki, 1966], iteraniba 559; maan aika uarereke a ikotaki).

Titiraki 2

“Te utuu bon te bootaki ae rangi ni kakawaki n te tai aio ao n aki toki. Tibwangara ni maiura te karekei rabwatara ma ara utuu nako” (Iotebwa Biriteng Timiti, Riibooti n te Maungatabu, Eberi, 1972, iteraniba 13; ao *Ensign*, Turai 1972, iteraniba 27).

Titiraki 3

“Inanon te mweenga e mena te kariaiakaki ni kaira te mweenga n taai nako iroun te tama, ao n taekan te mwenga ni kabane ma baike a rekereke ma te mweenga akea te kariaiakaki ae kakawaki riki” (Iotebwa B. Timiti, *Gospel Doctrine* [Te Kaawa ae Tioreti Reiki: Tetierete Kambane ni Boki, 1975], iteraniba 27; maan aika uarereke a ikotaki).

Titiraki 4

E taku Beretitenti Etira Tabu Bentin, *“E kateia taama te Atua bwa ana kaira te mweenga. Taama ana karekea te tangira, te anga reirei, kaetieti”* (inanon Riibooti n te Maungatabu, Eberi 1984, iteraniba 6; ao *Ensign*, Meei 1984, iteraniba 6; maan aika uarereke a ikotaki).

“Te Nakoa n tama bon te kairiirii. E a bon kaman arona anne; ao e na teimatoa n arona. Te tama, man ana ibuobuoki ni iango ao ni kaunga toam ae aki totoki, ko kaira te mweenga” (*Father, Consider Your Ways*, beebea 1973, iteranibaa 4–5]. (E taekinna Etira Tabu Bentin, *Ensign*, Nobembwa 1987, iteraniba 49.)

Ngkai e kakawaki te iango aio, ko konaa ni maroorooakina te kaeka ae tabangaki. Koteia ae ni kabane kaeka ake tenua ake a oti n te titiraki a bon eti. Tuangiia ataeiaine bwa ana karin iango ake e na karaoi te tama n Uea nakon atuun te mwenga. N ana taeka Beretitenti Bentin e iangoi tabeua, ma ko bon konaa ni karekei ma irouwia ataeiaine tabemwang n ai aron katean te banna ni katootoo ae raoiroi, n tibwauai ana koaua ao mamaarana, n norakiia membwa n te utuu ae a reireiaki boto ni iango aika a eti.

Titiraki 5

“Inanon te tai ni karikibwai, e kanakoaki te mwioko ni bung ao ni kairirakeia ataei nakon te tina. Te mwioko ni karekean bwaaiaon te tama. Bon akea inanon taeka aika a tabu ae bita te atatai ae kakawaki aio; ao n etina, reirei aika a boou ao burabeti a kamatoa te reitaki aio imarenaia taama ao tiina.” (“The Church and the Proposed Equal Rights Amendment” [boki], iteranibaa 11–12, *Ensign*, Maati 1980; maan aika uarereke a ikotaki).

“Ma e tekeraoi, [te tama] e aki tangiraki bwa e na kairi ao ni moti ao ni mwakuri n aki iango, n akea buokana. [Iai] kaainabana—toana, tia iango, raona tia buokia, raraona” (*Father, Consider Your Ways* [beebea n rongorongo], iteraniba 3; maan aika uarereke).

Manga taekinan taeka ao marooroo

Taeka nakon te tia reirei

Titiraki 6

“N te koaua te mwioko ae korakora e tokia iaoia taanga ni karokoia ataei nakon te aonnaaba. Tiaki ti te amwarake, kunnikai, ao kamanoaia a tangiraki ibukiia, ma te tangira, boaaki raoi, reiakinaia ao kataneiaakiia” (Tibentia W. Kimboro, “Train Up a Child,” *Ensign*, Eberi 1978, iteraniba 5; maan aika uarereke).

Titiraki 7

“Inanon te Ekaretia iai te reitaki ni inaomata ae bwanin imarenan te mwane ao te aine.

Te Euangkerio . . . e moan karaoaki iroun te Uea ibukiia mwaane ao aine naba. . . . Taian tibwanga ao baika riai n te euangkerio a uaia ni kakawaki ibukiia mwaane ao aine. Te Uea E tangiria natina aine ao arona naba bwa E tangiriia na tina mwaane” (Tiaon A. Witetiou, *Evidences and Reconciliations* [Te Kaawa ae Tioreti Reiki: Kambane ni Boki, 1960], iteraniba 30; maan aika uarereke).

Titiraki 8

“E ngae ngke te tama bon atuu ana utuu, n aron aia taeka utuu aika itiaki nii Boong aika Kaitira. Aki konaa n atongaki bwa tama n Uea ma ti ngkana te mwaane e taua te Nakoanibonga ae te Merekitereka ao te aine e mareaki ke ni kabaeaki nakon buuna te mwane inanon te tembora, ao ataei ake a bungiaki inanon te berita ke ni kabaeaki nakoia kaaro” (“A Light Unto the World” [Te ota nakon te Aonnaba Nakoanibonga Merekitereka reirei ni kamatebwai, 1967–68], iteraniba 55).

Taeka nakon
te tia reirei

Ngkai ana iai ataein aine n am kiraati ae akea irouia te Nakoanibonga ae te Merekitereka, ko konaa ni wareki ao ni maroorooakin taeka aikai.

“Nakon buokan te iango, ‘Kainnabau [ke te tama] tiaki te membwa n te Ekaretia, ao e aki karinea naba,’ I anga au kaeka ma te tangira: ‘Nakon titita, te membwa ke tiaki, ma bon te tama n te utuu ao atuu te utuu. . . . Boutokaia n ana mwakuri nako. Kaotia nakoina bwa ko kokoaua ao ko onimakinna n ana mwakuri ni kaira te utuu. Kaunga n taian katootoo aika karinerine’ (Riete K. Tikaote, “Father Is Head of the Family,” *Ensign*, Beberuare 1977, iteranibaa 84–85).

Titiraki 9

“Te karinan n tama n Uea moan te tabu ao e na reitinako n taainako ao n akea tokina. Bon iai, ngkanne, bukina ngkai mwaane, aine ao ataei a na riai n ata te karinan aio ma te kariaiakaki inanon aia auti ana aomata te Atua. E aki nanonaki bwa tao ana antai ae na tau riki nako iai. *Ke ana iai te titiraki ae antai ae kororaoi ni maiuna. E kaatuuaki te iango iaon te tua ao te rau*” (Iotebwa B. Timiti, *Gospel Doctrine*, iteraniba 287; uaan aika uarereke).

Ana anga reirei
te tia reirei

Taekinna bwa te taeka ae te tama n uea e irekereke ma te taeka ae te tama. Ma ti kamanena te taeka aio n te aro ae onoti. Te taeka ae karinanin te tama n uea e kaineti ma rinan n aomata mairoun Atam rikaaki rinanon rooro nako ake a reitaki ni botaki n te Otenanti n te tembora n aki toki. Aomata aikai a kateimatoa reitakin aia utuu n aki toki. Ngkana e mare te taanga n te tembora, e riki te mwaane ao te aine bwa mwakoron te utuu ae akea tokina. E aki ti riki te mwane bwa te tama, ma bon te tama n uea n te utuu. Nanona bwa mwiokoana ni buokiia kaain ana utuu bwa ana maiu n te aro are ana konaa n okira te Tama are i Karawa. Ao, ibukina ngkai e taua te nakoanibonga ae te Merekitereka, e kona ni kakabwaia ana utuu ao n reireia te kawai are e konaa ni karaoia.

Te Ataeiaine e kona ni Boutokaa Tamana ni Mwiokoana

Maroorooakinan
te Burakibooti

Tuangija ataeiaine bwa ana iangoi kawai ake ana konaa ni boutokaia aia karo iai. Korei iango iaon te burakibooti. A kona n oti baikai i nanon aia iango:

Kawai ni Boutokaa te Tama

Bwaina te ongotaeka
 Karekea te tai ae tau ni bootaki
 Tibwauai tabeaianga ao namakin
 Tuatua ana kakabwaia te tama
 Ukora ana kaeka ao ana iango
 Karekea atakina iroum
 Karaoa te barna ni katootoo ae raoiroi nakoia
 tarim ao mwanem
 Anganna te tangira ao te kakaitau
 Karikirakea, ma tai urua
 Boutokaia n ana bootaki n utuu n te tairiki

Te Karaki

A kona n namakinna ataeiaine tabemwang bwa e na bon kanganga katereterean aia tangira ma aia boutoka nakoia aia karo. Ko na bon kukurei n tuanga te ataeiaine bwa e na taekina te karaki aio:

Ngke te ataeiaine titita Roiti Kurititentien, e titiraki ana tia reirei n tabati nakoia membwa n ana kiraati bwa ana tuanga tamaia ae a tangiria. E namakinna Roiti bwa e matoatoa te tibwanga ibukina. E mamara tamana n te Ekaretia, ao te reitaki imarenaia e maranga. E bon tuai mwanewreaki te bwai ae te tangira inanon ana utuu. E tiku imwiia membwa n te kiraati n tain te motirawa bwa e na tuanga ana tia reirei ae e aki konaa ni karaoa. Ni bon oin ana taeka, ao e taku:

“Ma e aki anaaki nanon Titita Initi. E taraii ao e taku, ‘Akea nanona bwa teraa am karo ke teraa ae karaopia, e kainnanoa te ongo ma iroum taeka akanne, ni mwaitin ae a kainnanoia kaaro riki tabemwang bwa ana ongo. I tangiriko bwa ko na berita nakoia ae ko na kakoroa bukin te mwioko aio.’”

“I kariaia, ao inanon boong tabeua I namakina te rawawata ae korakora. I ataia bwa e ti kona ni mwemwe ngkana I kakoroa bukin au mwioko. Te tairiki teuana, imwin nakoia ake tabemwang bwa ana matu: I tataninga ma te nako n nano ibukin tataningakin te tai n taekin taeka akanne. E moko tikareti tamau ao e teirake ni katuka te mannang inanon te tabo ni mannang. Ma te ruru, te nako n nano, ni kuri n aki oti bwanana ao I taku, ‘Tamau, I tangiriko.’”

“E katan nakoa nukana nakoia, ao e aki rairaki ke n taekina te bwai teuana. I taku bwa tao e tuai n ongo irou. Ao I a manga karaurau ni kaokia. ‘Tamau, I tangiriko.’ Ao imwiina, n rangi ni karaurau, e rairaki nakoia. Au namakin ae mamara, ae aki kona n riingaki e waanako ranimatan tamau rikaaki iaon tabana. E rabwatai ni baina ao e katikai nikaaniia ao e kiitina taubukin atu. Anne te moan tai inanon tebwi ma onoua au ririki ae I konaa n uringa iroun tamau ao ngai ni inga.

“N te bong aio ai te tina ngai ma au utuu ae bubura. I tangira riki te kibu n taeka ae kakateke, ae e aki toki ni kamanenaaki inanon mweengara. Ao teraa ae reke ngkai iroun tamara? N te bong aio e riki bwa te ibonga ae rietata, e mwakuri ma te karaurau ni karikirakea uean te Atua” (Roiti Kurititentien, “Telling My Father I Loved Him,” *Ensign*, Beberuare 1978, iteraniba 51).

Kabaneana**Ana anga reirei te tia reirei**

Kauringia ataeiaine bwa n te rinerine ae tabu te tama ngaia te Tama n Uea n te mweenga. E a tia n anganna te Uea te mwiokoaki ibukin tararuakin maiun tamneia ao maiun rabwataia ana utuu, ao e na katabeaki n te mwioko anne. Bon weteana bwa e na kaira ao ni kaeti mwiokon mwengana ao ana utuu ni kaeti ma tamnein te itiaki ao te tangira. Iai katabean te membwa n te utuu ni boutokaa ao ni kataua n te kateibai te tama ni mwiokoana ae te Tama n Uea. E mwaiti ae riai ni karaopia te ataeiaine ni buoka kakoroan bukin te mwiokoaki aio ni konaa ni kairaraangia membwa n te utuu tabemwang ni kamatoa tamaia ni mwiokoana ae kakawaki.

Kamwakuran te Reirei

Tuangija ataeiaine bwa ana rineia man te karinan ane iaon te burakibooti uoua ke tenua bwai ae ana karaopia inanon te wiiki aio ni boutokaa tamana ni mwiokoana ae te Tama n Uea.

Tera ae ko Ataia n ana Karinan te Tama n Uea?

Rinei kaeka aika eti ni kaitarai baikai:

1. Ana ota te tama n Uea bon—
  - a. Karekean ana kakabwaia te tama n Uea.
  - b. Te ota ibukin karekean bwaai man ana titoa te bitiobi.
  - c. Ana kawai n tautaeka te Uea ae tabu.
2. Te kabanea ni kakawaki ni bootaki inanon te Ekaretia te—
  - a. Te kooram n te Katengaun ma Uoman Abotoro.
  - b. Te Moa ni Beretitentii.
  - c. Te Utuu.
3. Te kariaiakaki ni kaira am utuu bon—
  - a. Te Beretitenti n te Ekaretia.
  - b. Te bitiobi.
  - c. Tamam (ke tinam, ngkana akea te tama n te mweenga).
4. Te kariaiakaki ni kaira te utuu, tabeua mwiokoan te tama bon—
  - a. Kaira ao kaeti bwai ni mweengana ao n raoiroin te utuu.
  - b. Karekei kainnanoia ana utuu.
  - c. Ukoukoura te Uea ibukin ana kaotioti ae kaineti ma ana utuu.
5. Tabeua mwiokoan te tina bon—
  - a. Karikia ao kaikawaia ataei.
  - b. Buoka karekean kainnanoia kaain te utuu.
  - c. Riiki bwa toana, te tia kawanaa, ao raona bwa buuna te mwaane.
6. N aron ana babaire te Uea, ae tabena ibukin tangiraia ao reiakinaia ataei?
  - a. Ti te tama.
  - b. Ti te tina.
  - c. Kaaro ni kauoman.
7. Inanon ana babaire te Uea—
  - a. Iai te reitaki ae bwanin imarenan te mwane ao te aine.
  - b. E kakawaki riki te mwane ibukina bwa e mena irouna te Nakaoanibonga.
  - c. E tangiriia natina aine te Uea n ai aron tangiraia natina mwaane.
8. E ngae ngke e kaira te utuu te tama, n te aro ae na riki bwa te tama n Uea n te utuu, e riai bwa—
  - a. Karekeea te reirei ae rietata.
  - b. Karekeea te mwakuri ae raoiroi.
  - c. Karekeea te Nakaoanibonga ae te Merekiteraka.
9. Iai iroun te tama mwiokoan te tama n Uea ibukina bwa—
  - a. E kororaoi riki ao e tau.
  - b. Bon mwiokoana ae tabu.
  - c. Bon te tua ao te rau.

Te Nakoanibonga ae te Merekitereka

Leksyon

15

TE KAANTANINGA Ataeiaine n tatabemaniia a riai n atai mwiokoia ao katabeaia te koraki ake a taua te nakoanibonga ae te Merekitereka.

TE KATAURAOI

1. Tamnei 10, Kaokan te Nakoanibonga ae te Merekitereka (62371), e katukaki i akuun te boki n reirei.
2. Ngkana e riai, karekea katotongana ibukiia membwa n te kiraati ae beeban “Aobiti ao Mwioko inanon te Nakoanibonga ae te Merekitereka,” n tokin te reirei.
3. Anganiia ataeiaine bwa ana anga te karaki, taeka aika a tabu, ke anaitaeka ae ko bon taku.

ARON WAAKINAN

TE REIREI

Manga taekinan taeka

Kabwarabwaraana

“Te Nakoanibonga bon mwakan te Atua ae kanakoaki nakoia mwaane bwa ana karaolia ibukin te kakabwaia ao kamaiuaia aomata. Ngkai ti atonga n tabetai bwa taan taua te nakoanibonga bwa ‘te nakoanibonga,’ tiaki riai ni manuoka ae te nakoanibonga e aki bwainaki iroun ke n rabwatanaki irouia te koraki ake a taua. E tauaki iaan te tararua ae tabu bwa e na kamanenaaki ibukiia mwane, aine, ao ataei. E taku Unimwaane Tiaon A. Witetiou, ‘E aki raka aroia mwaane nakoia aine iaon te kakabwaia ae otinako man te Nakoanibonga ao toana bon aia bwai.’ (*Priesthood and Church Government*, Te Kaawa ae Tioreti Reiki: Teeterete Kambane ni boki 1939, iteraniba 83.) N aron te katootoo, e na riai n ti te arona irouia ara ataeiaine mwaitin angaraoin reken kakabwaia ma irouia tan kairiiri n te nakoanibonga n aroia ara ataei ni mwane” (Taarin H. Ookiti, n Riibooti te Maungatabu, Eberi 1992, iteraniba 51; ke *Ensign*, Meei 1992, iteraniba 36).

E a Kaokaki te Nakoanibonga ae te Merekitereke

Ana anga reirei
te tia Reirei

Kaota tamnein kaokakin te Nakoanibonga ae te Merekitereka. Katererea ae Betero, Iakobo, ao Ioane a taua kingin te Nakoanibonga ae te Merekitereka. A kaoti nakon Iotebwa Timiti ao Oriwa Kauterii n te tai ae a kaan kateakin te Ekaretia nakon kaokan mwakan te nakoanibonga nakon te aonnaba.

Iai Mwiokoia ae Onoti Kaain te Nakoanibonga ae te Merekitereka

Mwakuri man
te burakibooti

Katereterea ae te Uea e karaoa te nakoanibonga bwa e aonga ni buta nako tabon aonnaba aba n ueana ao ni kakabwaia nakoia membwa nako n te Ekaretia. Aobiti n tatabeua nako n te Nakoanibonga ae te Merekitereka e a tia n anganaki mwiokoana ae onoti n te aro bwa e na kakoroaki ao ni kamwakuraki ana iango te Uea n aron ana kantanninga.

Katereterea ae ko na wareki tabeua kaeka ake ana kaota te aobiti ke kooram n te aobiti ke Kooram n te Nakoanibonga ae te Merekitereka. N te tai naba are e iangoia te ataeiaine bwa e ata te aobiti ke kooram ae ko taekinna, e riai n tabeka baina. Wareki ni kabane kaeka ni ibuobuoki e ngae ngke a ataa te kaeka ataeiaine n te moan kaeka. Imwin warekan kaeka ni ibuobuoki, tuangiia ataeiaine bwa a na anga te kaeka ae eti.

Ngkana a otinako kaeka aika a eti, korea teuana imwin teuana iaon te burakibooti.

1. (a) Membwa n au kooram bon taan kakoaua aika onoti ibukin Iesu Kristo nakon te aonnaba. (b) Membwa n au kooram a kamatoaki n aia kateibai membwa n te Ekaretia n taabo nako bwa burabeti, mamata, ao taan anga kaotioti. (c) I aki toki n au taeka n tain te maungatabu ni kabuta. Te kooram raa ae I riai ni mena iai? (Te kooram ae te Katengaun ma Uoman n Abotoro.)

2. (a) E katabeaki au kooram ni karaoi mwakuri ni mitinare ni kabuta te aonnaaba ao ni kaira kabutaan te euangkerio nakon aba ianena. (b) E kona n nakon te ware ae itua kooram aikai aika mataniwi ni kabuta n te Ekaretia. (c) Ngkana e waaki raoi, ao au kooram e na karekea te mwaiti ae itingaun mataniwi ni kabuta. Antai ngaira? (Teuana ma ibuakon kooram n te kaitingaun.)
3. (a) E kona ni iai te mwaiti ae ruangaun ma onoman membwa n au kooram. (b) I kona ni bwabetito ao n anga te Tamnei ae Raioiro iaoia aomata ake a rin n te Ekaretia. (c) Ko aki toki n norai n airi ma toau ni karaoa te mwakuri ni mitinare. (d) I aki toki ni weteaki bwa n na kaira te mwakuri ni kakabwaia nakoia aomata ake a aoraki. Teraa te nakoanibonga n au aobiti? (Unimwaane)
4. (a) I taua te Nakoanibonga ae te Merekiteraka. (b) Ko aki toki n norai n tain te maungatabu ni kabuta. (c) Ngai mataniwiia ibonga aika a rietata inanon te Ekaretia. (d) Ti temanna te mwane ae taua te aobiti aio inanon te Ekaretia n te tai teuana ma teuana. Teraa mwiokoau ae I weteaki nako iai? (Te Beretitenti n te Ekaretia.)
5. (a) Ngai te ibonga ae rietata. (b) Aika a mwakuri ma ngai uoman kauntira ao tengaun ma uoman riki taan tei. (c) Ngai ae I mwiokoaki ibukin mwakuri ni kabane n te Nakoanibonga inanon tabeua uuote inanon te Ekaretia. (d) I aki toki n taetae ni maungatabu n te titeiki. Teraa ae I mwikoaki iai? (Te titeiki beretitenti.)
6. (a) Ngai mataniwiia ibonga aika rietata inanon te uuote. (b) Ngai te beretitenti n aia kooram ibonga n au uuote (nora T&B 107:87–88). (c) Angiin au mwakuri I tabe ma rikirake inanon au uuote. (d) Teuana ma ibuakon au beku ae kakawaki bon te marooroo ma ataeiaine. Tera mwiokaou ae I weteaki nako iai? (Te bitiobi).
7. Akea tian mwaitia membwa n au kooram. (b) Tao I riki bwa te bitiobi ke te kauntira. (c) Te titeiki beretitenti ngaia te beretitenti n au kooram. Teraa nakoanibonga n au aobiti? (Te ibonga ae rietata.)

Marooro

Ni korakoran ana atatai te ataeiaine n aron mwiokoana ao katabeana n te Nakoanibonga, e na rinanoi rongorongo ake a kuneaki inanon “Aobiti ao Mwiokoan te Nakoanibonga ae te Merekiteraka.” Kamanenai taeka aika tabu ngkana e kainnanoaki bwa e na kaekai titiraki ake ma irouia aine.

Aobiti ao Mwiokoan te Nakoanibonga ae Merekiteraka

	Mwaiti inanon te Kooram	Mwioko	Kibun taeka aika tabu
Aobiti			
Unimwaane	96	1. Anga reirei 2. Tataekina 3. Bwabetito 4. Kamatoa 5. Kairi botaki 6. E kaira te mwakuri ni kakabwaia nako te aoraki 7. Mwakuri inanon Kauntira ni katuuaa n reirei n te Ekaretia 8. Mwakuri inanon mwiokoan te Nakoanibonga ae te Aaron 9. Katabuia unimwaane tabemwang ke ibonga, taan reirei ke riikan	T&B 20:29, 41–45; T&B 42:43–44, 80
Ibonga ae rietata	Mwaitia ni kabane ibonga aika rietata inanon te titeiki—	1. Kakoroi bukin mwiokoan te unimwaane ni kabane 2. E konaa ni katabuaki nako ana aobiti te bitiobi, titeiki beretitenti, ao tabeua riki.	T&B 20:67 ao 107:10; T&B 84:111 ao 68:19
Tama n Uea	Akea te kooram; tama n Uea bon ibonga naba aika a rietata.	1. Kakoroi bukin mwiokoan te unimwaane ao te ibonga ae rietata 2. Anga ana kakabwaia te Tama n Uea	T&B 107:39–53

Aobiti ao Mwiokoan te Nakoanibonga ae Merekitereka (reitana)

Aobiti	Mwaiti inanon te Kooram	Mwioko	Kibun taeka aika tabu
Ka itingaun	70	1. Mataniwiin te Ekaretia 2. Anga reirei nakon te aonnaba ni kabane	T&B 107:25, 34, 38, 93–97
Abotoro	12	1. Kakoroi bukin mwioko ni kabane n te nakoanibonga 2. A tei bwa taan kakoaua aika onoti iroun Iesu Kristo nakon te aonnaba ni kabane 3. Aia kooram kain te Katengaun ma uoman e taua kingin te aba n uea iaon te aba; a kamwakuraki king ni maten te Beretitenti n te Ekaretia.	T&B 18:26–27; T&B 107:23, 33

Te Katabu nakon te Nakoanibonga ae te Merekitereka bon te Kakabwaia ae Korakora

Ana anga reirei
te tia reirei

Katereterea ae te nakoanibonga ae te Merekitereka teuana ma ibuakon ana kakabwaia te Atua ae kakawaki nakoia natina. Te nakoanibonga ae te Merekitereka e anganii mwaane te mwaaka ni karaoi otenanti ni kamaiu ake a kainnanoaki ibukiia aomata bwa ana karekea te maiu ae akea tokina n ikitaki ma ana kakabwaia te Atua aika korakora. Kioina ngkai e rietata te nakoanibonga aio e rangi ni kakawaki nakon te rikirake ae akea tokina, te katabu nakon te Nakoanibonga ae te Merekitereka te mwaneka ae kakawaki ni maiun te mwaane.

Katereterea ae ni kabane ataei ni mwaane inanon te ekaretia a riai ni katauraoia nakon te katabuaki nakon te Nakoanibonga ae te Merekitereka. E na marooroo ma te bitiobi ao te Titeiki Beretitenti, ao ana taubwiia riaina ni katabuaki nakon te Uea ao te Ekaretia. Ngkana a kunea bwa e tau, e na katabuaki nakon te Nakoanibonga ae te Merekitereka. E karekea te nakoanibonga aio ma te berita ao te tua (nora T&B 84:33–44), are e kabwarabwaraki nakoina.

Manga taekinan taeka

Urimwaane Maerion K. Uraomonii e reireiniira n mwioko ake a roko nakoia ake a taua te nakoanibonga. E taku:

“Kabwarabwaraan teuae a tia n reke irouna te Nakoanibonga ao e a manga urua e katereterea te tua te Uea n taekana aio: ‘ . . . ane e urua te tua aio imwin tian rekena irouna, ao e a manga kitanna, e na aki reke nakoina kabwaraan ana bure n te aonnaba aio ke n te aonnaba ae na roko.’ [T&B 41:41.]

“N reitaki ma te rekenikai ane e taekinaki ibukin uruakina, e na kaumakaki temanna nakon te titiraki n aron kariaian te mwioko n te tua; n aron ae na titiraki iaonga ni karokoa e wareka te kibu are e rimwin rongorongan te rekenikai. Ikanne e karekea reireiana ae tekoraki ake a tuai karekea te berita ao te Tua aki rangi ni batu ngkana iai, a raoiroi riki nakoia ake a tia ni karekea ao a urua. Bwa e taku te Uea inanon te kibu: ‘Ao, te kananokawaki nakoia te koraki ake e a tia n reke irouia te nakoanibonga, . . .’ [T&B 84:42.]

“Te bwai ae te nano n aro bon karokoan tuua ma berita ae ana bwai te nakoanibonga” (inanon te Riibooti n te Maungatabu, Eberi 1962, iteraniba 18; ke *The Improvement Era*, Tuun 1962, iteraniba 416).

Taeka aika tabu

N rinanom ao maroorooakin Tuua ma Berita 84:41–42 n aron ae kainnanoaki ni buokaia ataeiaine bwa a na ataa mwiokoia ae korakora irouia mwaane bwa ana katoka iaoia ngkana a katabuaki nakon te Nakoanibonga ae te Merekitereka.

Marooroo

Maroorooakin titiraki aikai n te kiraati ni buokiia ataeiaine bwa ana atai kainnanoia ni kaota te karinerine ibukin te Nakoanibonga ae te Merekitereka ao ake iai irouia.

- N akean te Nakoanibonga ae te Merekitereka, e na iai angaraoin te rikirake ae aki toki irouia aine?
  - Te aekara iouna karinean te Nakoanibonga ae te Merekitereka ae oti n ara iango, ara taeka, ao ara mwakuri?
  - Ngkana ti karinea ake iai irouia te Nakoanibonga, aekara irouia aron karineakin te Nakoanibonga ae te Merekitereka?
  - Ngkana ti tangiria ni kaungaia ake iai irouia te Nakoanibonga teraa ae ti riai ni karoia?
-

Kabaneana

Ana anga reirei
te tia reirei

Ni katuruturua kabanea aron kakawakin karinean te nakoanibonga ae te Merekitereka ma tekoraki ake a taui. Te koraki ake a taua te Nakoanibonga ae te Merekitereka a anga nanoia bwa ana ongeaba ioun te Tama are i Karawa ma ni kamanena te nakoanibonga ni kakabwaiaia natina. Ti te arona Ngaia, ma Ngaira ae ti bane ni kataia ni uaiakina te katotonga te Atua. Ara onimaki ao ara kakoaua irouia e na kamarurunga ao ni kairiia n te tamnei nakon karinean nakoanibonga ae bwanin.

Aobiti ao Mwiokoan te Nakoanibonga ae Merekitereka

	Mwaiti inanon te Kooram	Mwioko	Kibun taeka aika tabu
Aobiti Unimwaane	96	<ol style="list-style-type: none"> 1. Anga reirei 2. Tataekina 3. Bwabetito 4. Kamatoa 5. Kairi botaki 6. E kaira te mwakuri ni kakabwaia nakon te aoraki 7. Mwakuri inanon Kauntira ni katuuua n reirei n te Ekaretia 8. Mwakuri inanon mwiokoan te Nakoanibonga ae te Aaron 9. Katabuia unimwaane tabemwang ke ibonga, taan reirei ke riikan 	T&B 20:29, 41–45; T&B 42:43–44, 80
Ibonga ae rietata	Mwaitia ni kabane ibonga aika rietata inanon te titeiki—	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kakoroi bukin mwiokoan te unimwaane ni kabane 2. E konaa ni katabuaki nakon ana aobiti te bitiobi, titeiki beretitenti, ao tabeua riki. 	T&B 20:67 ao 107:10; T&B 84:111 ao 68:19
Tama n Uea	Akea te kooram; tama n Uea bon ibonga naba aika a rietata.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kakoroi bukin mwiokoan te unimwaane ao te ibonga ae rietata 2. Anga ana kakabwaia te Tama n Uea 	T&B 107:39–53
Ka itingaun	70	<ol style="list-style-type: none"> 1. Mataniwiin te Ekaretia 2. Anga reirei nakon te aonnaba ni kabane 	T&B 107:25, 34, 38, 93–97
Abotoro	12	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kakoroi bukin mwioko ni kabane n te nakoanibonga 2. A tei bwa taan kakoaua aika onoti iroun Iesu Kristo nakon te aonnaba ni kabane 3. Aia kooram kain te Katengaun ma uoman e taua kingin te aba n uea iaon te aba; a kamwakuraki kiing ni maten te Beretitenti n te Ekaretia. 	T&B 18:26–27; T&B 107:23, 33

Aine ao ake iai irouia Nakoanibonga

TE KAANTANINGA Ataeiaine n tatabemaniia a riai n ataia ae te aine ma buuna a konaa n rin n te kabanea n rietata ni mimitongin tiretio ti ngkana a ikotaki.

TE KATAURAOI 1. Katauraoi taeka ni koroi iaon beeба ibukin te reirei.
2. Anganiia ataeiaine bwa ana anga te karaki, taeka aika a tabu, ke anaitaeka ae ko bon taku.

ARON WAAKINAN
TE REIREI **Iai Reitakiia Aine ae Kakawaki nakoia Mwaane ao te Nakoanibonga**
Tuangiia ataeiaine bwa ana wareka 1 Korinto 11:11 ke Tuua ma Berita 131:1–4.
• Tera ae taekinaki n taeka aika tabu aikai ae tuangiira bwa e riai ibukira bwa ti na karekea te kabanea n rietata ni mimitong n te aba n uea ae tiretio?
Buokiia ataeiaine bwa a na ataa aron karekean mwiokoia ae tabu, a riai n rin n te mare ae moan te itiaki ma ae iai irouna te nakoanibonga ae e itiaki. A riai ni uaia n atai mwiokoia ae a riai ni karaoia inanon ana baire te Atua ae akea tokina, imarenan te mwaane ae riai irouna te nakoanibonga ae e itiaki. Te mwane bon taun te aine, ao te aine bon taun te mwane.
• Tera ae taekinaki ni karikanibwai 2:18 ibukin te mwaane ngkana akea te aine?
Katereterea ae “te tia buokia” e nanonaki bwa te Uea e tangiria ni karaoa Atam ma temanna ae na tau ibukina, temanna ae kororaoi ni mena irarikina.
Wareka Moote 5:1. Koteia bwa te moan mwaane ao n aine iaon te aonnaaba iai reitakiia ae kakawaki i bon irouia. “Ao Ewa, naba ae buuna a uaia ni beku ma ngaia.”
• E aera bwa e kakawaki bwa te mwane ma buuna a riai ni uaia ni karaoi bwaai ni ikotaki? Teraa te reitaki ae te kabanea ni kakawaki ae mena iroun te ainenumwa? E na kangaa aron te mwane ni karinea buuna?

Manga taekinan taeka Wareka te rongorongo aio iroun Beretitenti Tibentia W. Kimboro:
“Ni kanikinaean te bwai ae kakawaki, e taku te Uea bwa e anganaki te aine irouia Atua,
“ ‘Mangaia are e na kitana tamana ma tinana te mwane, ao e na nim ma buuna: ao ana riki n ti te irikona.’ (Karikanibwai 2:24.)
“Ko nora anne? Ngaia ae te aine e mena n te moan tabo ae e rine ibuakoia, iaoia naba kaaro aika tangiraki ioura. Aroia naba ataei ana mena n aia tabo aika kakawaki” (“The Blessings and Responsibilities of Womanhood,” *Ensign*, Maati 1976, iteraniba 72).

Titiraki man te iango **Te Ataein Aine e ria ni Boutokoa ana Itoman nakon te Nakoanibonga**
• Teraa am iango irouia te koraki ake iai irouia te nakoanibonga ae raom ni mwakuri? Ko boutokaia? Bukin teraa ke teraa bukina bwa ko na aki?
Taeka ake a koreaki ni beeба Kaoti taeka aikai teuana imwin teuana. Tuangiia ataeiaine bwa ana iangoia ngkana te taeka anne e kaota te mwakuri ni boutoka ke te aki boutoka. Katea te taeka anne iaon te burakibooti ni nnena ae eti.

Kababanei kateakiia iaon te burakibooti

Aki boutoka	Boutoka
Aki mwannanoa	Kamarurunga
Kamamaraa	Kakorakora
Aki tabeakina	Kamatoa
Kaaki taekana	Kairi

Marooroo

- Teraa oin te kaokoro imarenan taeka inanon kooram aika uoua aikai? (Te kooram teuana e tei ibukin mwakuri aika eti; ao ae kaitara, akea uaana, ao bon te mwaaka n urubwai.)

Titiraki man te iango

- E ngaa man taeka aikai ae katereterea am iango nakoia ake iai irouia te nakoanibonga aika raom ni mwakuri?

Kamatebwai
ao marooroo

Wareka ao maroroookin kamatebwai aikai ni buokiia ataeaine bwa ana ataia ae a mwaiti aia aanga ni kaota aia boutoka nakoia ake iai irouia te nakoanibonga ngkai.

Kamatebwai 1

E weteaki Riini bwa te beretitenti irouia ataeaine n Tianuare. E noria bwa ataei ni mwaane a katikui angjin mwakuri iaoia ataeaine ngkana iai aia ikotaki ni mwakuri. E bitaki nanon Riini ao e riki n aki kona n taona nanona. E nang kaururinga naba aia mataniwi ataei ni mwane ni bwaai ni kabane. E aki tangira te aro ni kairoro, ma e maaku bwa ngkana e aki ao bon akea te bwai ae na tia. Imwin te marooroo ae maan, e iangoia ana tia kaeti bwa e na bita ana iango. E iangoia bwa e na karikirakea ana iango ni mwiokoana ao n reitakina ma ataei ni mwaane ake iai irouia te nakoanibonga.

E kariaia te reirei Riini n ana tatato ae nako man nanona e nako bwa e na mwakuria iangoana bwa baikara mwiokoana n reirei ake e anganaki ao arona ni kakoroi bukiia ni waetata ao man roko raoi. E kantaninga ma n tatato bwa ataei ni mwaane a katiai mwiokoaoa n te aro ae waetata man roko raoi.

E mwakuri ana tatato nakon ana iango are e iangoia. A ongo ataei ni mwaane ibukina bwa e kinaia ae taan kairiri n te nakoanibonga. Ataia ae ataeaine a mwioko irouia ao a boutokaia ao a kaungaia. A moana karaoan tibwangaia ae bwanin. N akean te ibutubutu ni iango, e moanna Riini ni katuka ana mwioko iaoia kaain te nakoanibonga. Te namakin ae kakukurei!

- Teraa ana iango Riini ni katabeana n ana mwakuri ni boutokaia kaain te nakoanibonga?
- Teraa ana iango Riini ni boutoka nakon bitakin aroarona ma te koraki ake e tabeakinia?

Kamatebwai 2

E ingainga ni kukurei Tienii ma raona ataein aine ngke a maroroookina aia baire ibukin kanoan tairikin te kanimabong. Inanon boong aika a batia ao a kaman babairea aia katairiki ae onoti n ana auti Turia ni bukamarua tokin ririkin te reirei. Taman Tienii bon te beretitenti n te mwanga, ao mwanena ae Tawita, e a bon tibwa tia ni katabuaki nakon te nakoa ae te ibonga, iai naba ana babaire ae kakukurei ibukin tairikin te kanimabong. Inanon aia mwanga ae tei n okoro i Kenai Aratika, e burenibwai reken ana tai Mataniwiin te Ekaretia ni Kawariia. N te kanimabong anne a baireia bwa ana buti n te kaa nako Angkareti, ae raroana tao 150 te maire, bwa ana ira aia botaki naati ma kaaro ni kamwae n aia Maungatabu te Ekaretia. E rangi ni ingainga taman Tienii kioina ngkai e a bon tibwa mataniwiina te nakoanibonga a mwaiti ana titiraki aika e na mwemweki.

N te Kanimpong, e otinako Tienii man ana reirei e tawanou ao e kawaetata ni kaea mwengana. Ngke e roko, e kunea tamana ao Tawita bwa a taraa n rangi n uruaki nanoia. E ituaki tinan Tienii n te buruu ao e rangi n aoraki n tararuia mwanena ma tarina ake a uarereke. Irarikin anne, ngke e tabe Tawita ni baarongai ana bwai, e katinea ana baeki ni matu n te neera n raeuaia. A nang otinako kanoana. E taraa n ae e na aki reke irouia irakin te maungatabu.

Tuangiia ataeiaine bwa ana kariniia n onea mwin Tienii n ana tabo ao ni kabanea te karaki. Tuangiia ataeiaine bwa ana iangoia bwa teraa kakabwaia ake e na uoti Tienii nakon ana utuu ma ana mwaanga ngkana e tiku ni mweengana man aki ira ana botaki ni buoka tinana. A konaa baikai ni karina tamnein te anga karea are e tabe ni kantaningaia, ana kairi te Tamnei ae Raoiroi are e na karekea tamana ni buokia ni kakoroi mwin weteana nakon te nakoanibonga ae boou, te mwakuri are e na katia iai mwanena ae Tawita, ao ana kakaitau nakoina.

Kamanenai titiraki aikai ni kaunga riki te marooroo:

- Ngkana e tiku ni mwengana Tienii, e na kangaa ni buoka tamana?
- Teraa am iango n aron ana namakin mwaanena ae Tawita nakon mwaanena?
- Tera te kaokoro ae na reke ngkana e karaoa aio ma nanona ni koaua n anga karea n akea te ngurengure?
- Tera te rootaki ae na reke nakoia ataei inanon te utuu man ana katootoo?
- Tera ae ko konaa ni karaopia n arom n ataeiaine ni boutoka te ataei ni mwaane ae taua te nakoanibonga? Korei aia iango ataeiaine iaon te burakibooti. A konaa ni ikotaki nako iai aikai:
  1. Kaatuua am iango iaon iango aika a raraoi.
  2. Anga iango.
  3. Karaoa nakolina ae ko tangiria bwa e na katootoonga.
  4. Karekea te taninga ni kan ongora.
  5. Koaua raoi n am nebo.
  6. Boutokaia inanon ana mwakuri ao wewete.
  7. Riki bwa ana kauntira ngkana ko weteaki.
  8. Karaoa are ko anganaki.
  9. Katabua n te kateibai ma am tataro.

Kabaneana

Manga taekinan taeka Wareki rongorongo aikai:

“Akea ae raka arona n te kiraati inanon ana Ekaretia Kristo ae koaua; ao n etina ni koaua bon akea te kakaokoroaki imarenan te mwaane ao te aine ma a ti kinaki bwa aomata aika a maiu. Mwaane bon iai aia mwakuri ae ana karaopia ao mwakaia ibuklia membwa n te Ekaretia ni kabane n akea te roro.

“Mangaia are aine: Te bwai n tituaraoi nakolina a kamwakuraki ibukin karikirakean te baronga. Te tibwanga aio e tibwaua raoi te mwioko are a karaopia mwaane ao aine bwa ‘raao ni koaua’ n te mwioko ae karikirakeia aomata. Temanna bon reitan are temanna ao tiaki ti ana mwakuri te itera teuana ma a uaia ni karaoi aia mwakuri inanon mwakurin te aonnaaba” (*Priesthood and Church Government*, Tiaon A. Witetiou [Te Kaawa ae Tioreti Reiki: Teetierete Kambane ni Boki 1939], iteraniba 92; a karinaki man reireiti).

“Akea n te rongorongo ae aine a katia ni inaomata ni iango ao ni mwakuri ake a anganaki ma n te Ekaretia aio man te bong are a kaokaki iai aine a bon tia n anganaki te tibwanga ae bwanin inanon te Ekaretia, ao inanon tembora n ana Euangkerio ae kaokaki te mwaane e aki konaa n anganaki te kabanea n rietata n otenanti ngkana akea buuna irarikina bwa e anganaki inaomatana inanon te maiu ni kabane.

“Aio e angan te aine te mwiokoaki ae korakora are, ngkana e karinea ma ni kamanena, e na karakaaki te mwaka iaona, ma ngkana e kaaki taekana ke e kabebetea karaoana ke tao e aki karikirakea, e konaa ni kabua ae reke irouna ngkai ao ikanne e kabua inaomatana ni bungiaki ibukina bwa e korakora te kaniwanga aio ainan te Ekaretia aio a riai ni kukurei n aki toki ao ni kataua kamanenaana ao n tangira te reitaki ae kakawaki ae akea boona. Ike e mwaiti ae kanakoaki, e mwaiti ae e na kantaningaki” (Reea D. Witetiou, *Priesthood and Womanhood*, ae taekinaki inanon te *Priesthood and Church Government*, Tiaon A. Witetiou, iteranibaa 90–91).

Te Koaua

Kariaia ataeiaine bwa ana ataa am namakin ma kukureim ibukin reitakim ma te nakoanibonga. Buokii bwa ana nora ae ngaia n tatabemaniai a konaa ni kakabwaiai maiuia ake irarikiia ake a taua te nakoanibonga. Ngkana a karaoa aio, ana karekei kakabwaia n te nakoanibonga ao ni karekea te konabwai ae korakora ni kakoroan bukin oin mwiokoia.

Botaki ni Kakukurei aika a Iangoaki ibukiia roro n Rikirake ake iaon Tebwi ma Onoua te Ririki

Kaoa te ataei ni mwaane bwa e na iriia ataeiaine n aia botaki ni kakukurei ae onoti. Kamwakuri boto ni iango ake a reiakinaki n te reirei aio ngkana ko babaire ao ni kakoroa bukin te botaki ni kakukurei. Kakoaua bwa a bane ni iai tibwangaia bwa e aonga n nako raoi te botaki ni kakukurei. E konaa te botaki anne n teuana ma ibuakon aikai:

Karekea te botaki ni marooroo iaon kawai ike ataeiaine a konaa ni buokiia ataei ni mwane ni karinea ao ni karikirakea te nakoanibonga ao ni katauraoi ibukin karaoan aia mwakuri ni mitinare.

Karaoa te nakonako n otin taai ao amwarake ni kaingabong.

Buoka katauraoia ataei ni mwaane ibukin karaoan aia mwakuri ni mitinaree n reireiniia ni karaoan te kariki ke amwarake aika baikoa.

Mwakuri ma mataniwi n te nakoanibonga, rinea te mwakuri ni ibuobuoki ni buoka te membwa n am aono.

*Rabakau ataakin Rongorongo n te
Utuu ao Mwakurin te Tembora*

TE KAANTANINGA A riai ataeiaine n ataa aron karaaoan tuua ao butimwaean otenanti ni kairaraang ni maiuia.

TE KATAURAOI

1. Tamnei 11, Bwabetito (62018); 12, Tuan te Toa (62021); 13, Tembora.
2. Korea te kai n tamwarake man te beeба, ke koreia iaon te burakibooti, katikui ruu ni kai n tamwarake ibukin te koroboki.
3. Anga kibun taeka aika a tabu aikai: Enoti 1:15–17; T&B 82:10; ka nimaua n ana Koaua te Ekaretia, T&B 84:19–22; Moote 6:58–59; Ruka 22:19–20.
4. Katauraoa te beeба ibukin marooroo n tatabeua titiraki ni kanoan titiraki, taeka aika a tabu, ao anaitaeka ake a kaeti nakoia n tatabeua.
5. Anganiia ataeiaine bwa ana angan te karaki, taeka aika a tabu, ke anaitaeka aika ko bon taku.
6. Ngkana iai n am aono, kaotia “Tembora ibukin tuua aika akea Tokiia,” inanon *Family Home Evening Video Supplement* 2 (53277).

**ARON WAAKINAN
TE REIREI**

Tibwanga man taeka aika a tabu

Ana anga reirei te tia reirei

Marooroo

Kabwarabwaraana

Imwain teiraken te reirei, anga kibun taeka aika a tabu. Tuangjia ataeiaine bwa ana tauraoi ni wareki taeka aika a tabu aikai ni kaitara ma te tabo ike aitara iai ma te reirei.

Buokiia ataeiaine bwa a na rabakau n ataa aron kakawakin te boraraoi ae bwanin ae ti karaoria ma tabemwang. Ni karaoa aio, tuangjia ataeiaine n tatabemaniaa bwa ana katautaua ae temanna e anganna ana mwakuri imwin te reirei tenua te bong n te wiiki. E tamaroa te boo, ma e a tia te tia kamwakuri ni kariaia kabwakaana nakoina n te tai ae a konaa iai.

- Ko na kukurei ngkana ko rin inanon te aeka ni boraraoi aio? Bukin tera ke e aera bwa ko na aki?
- Teraa ae ko na kainnanoia n ataia imwaain ae ko rin inanon te boraraoi ma te aomata temanna?

Koteia ae te inanoi ni boraraoi, ti riai ni iai iroura onimakinan te itera are teuana. Ti kainnanoa ataakin ae ti na kakoaua te aomata are temanna.

Ngkana a reke iroura Otenanti n te Nakoanibonga, ti karaoi ara berita aika a Tabu

Ana anga reirei te tia reirei

Maroroakina te burakibooti

Kateretereae ae iai te aomata temanna ae ti kona n onimakinna n taai nako bwa e na kawakina te boraraoi. Ngkana ti karaoi boraraoi ma te aomata temanna, ti ataia bwa ana riai ni boraoi n taai nako ma n aki bwaka. Boraraoi ma te aomata aio a atongaki bwa berita, ao a uoti nakoira kakabwaia aika akea tokin booia. Te aomata aio bon te Uea.

Angan te ataeiaine are tibwangana Enoti 1:15–17 bwa e na warekia.

Korea te taeka ae *berita* iaon te burakibooti. Imwina wareki kabwarabwara aikai:

“Te *berita* bon te bauta ae tabu, ni boraraoi, ke te berita imarenan te Atua ma te aomata temanna ke botaki n aomata aika a rineaki” (Buruti R. Mwakongki, *Mormon Doctrine*, 2nd ed. [Te Kaawa ae Tioret Reiki: Tabo ni Boki, 1966, iteraniba 166; maan aika a uarereke a ikotaki]).

- Ti na kunea ia taekan ara berita ma Tama are i Karawa?

	Koteia ae taeka aika a tabu a reke iai angiina. A katereterea te bwai ae kantaningaia Tama are i Karawa ma iroura ao te bwai ae beritaia nakoira bwa boon mwina.
	Angan te ataeiaine are tibwangana Tuua ma Berita 82:10 bwa e na warekia. Koteia bwa karekean te kakabwaia e reke man kawakinan ara itera n te boraraoi. Ti kona ni katukui ara iango iaon Tama are i Karawa bwa E bon kakaonimaki ni kabane.
	Katereterea bwa a mwaiti otenanti n te nakoanibonga ae a tangiria bwa ti na karaoi berita ma te Uea ngkana ti kataua te otenanti.
	Kore te taeka ae <i>otenanti</i> iaon te burakibooti.
	• Tera te otenanti?
	Kamanena te anaitaeka ae inano ni buoka aia atatai ataeiaine bwa tera te otenanti.
	“Te <i>otenanti</i> bon ma kainkina te tamnei iaon te aba. E ataaki naba bwa karaoan te mwakuri ae kaota te berita ke te boraraoi ma te Uea” (Tiaon A. Witetiou, <i>Priesthood and Church Government</i> , rev ed. [Te Kaawa ae Tioret Reiki: Teetierete Kambana ni Boki, 1954], iteraniba 348; maan aika uarereke a ikotaki).
Tamnei	Kaota tamnein te bwabetito, te toa, ao te tembora. Koteia ae te bwabetito, ao te kabaeki n tembora bon otenanti ni kabane. Ngkana ti karekei n tatabeua, ti kaotia bwa ti a tia ni karaoi boraraoi, ke berita, ma Tama are i Karawa.
Taeka aika a tabu ao marooroo	Anganiia ataeiaine bwa ana raira Moote 6:58–59 ao Ruka 22:19–20 ao ni wareki. Kotea aron kanikinaean te otenanti ni bwabetito ao te toa ae a buokira ni kauringu ara berita.
	• Bukin teraa ngkai a bon riai otenanti n te euangkerio? E aera ngkai e aki ti tau karaoan ae raoiroi iroun te aomata?
	Angan te ataeiaine bwa e na wareka Tuua ma Berita 84:19–22.
Ana anga reirei te tia reirei	Koteia ae Tuua ma Berita nako ao otenanti n te euangkerio bon ibukira. Kawakinan te berita ao karaoan otenanti a buoka kaokara nakon Tama are i Karawa. Karaoan berita aikai karekean otenanti aika a tabu, ao te kakaonimaki ni kawakin ara berita ti tebo ma tamwarakean te kai n tamwarake ae kaokira nakon Tama are i Karawa.
	Manga taekinan taeka ao ibuobuoki ke te burakibooti
	Karekea te ataeiaine ae na wareka te kibu n taeka ae inano. Inanon karaoan anne, kaota te kai n tamwarake ae te beebe ao korea teuana te rain iaon te burakibooti.
	“Ngke e mwananga Iakobo mai Beerateba nako Aaran, e roko irouna te mii ike e noria iai iaon te aba i tabon te kai n tamwarake ae roota karawa ae tei ietana te Uea. E noriia anera n ruo ao n tamwarake iaona, ao e noria Iakobo bwa te berita are e karaoia ma te Uea bon ngaia kaai ake a nim ma te kai n tamwarake ake e tatamwareke te aba iai ni karekei kakabwaia ake a beritaaki ni kaineti nakoina bwa e na rin i karawa ni botaki ma te Uea” (Maerion K. Uraomonii, “Temples—The Gates to Heaven,” <i>Ensign</i> , Maati 1971, iteraniba 16).
Marooroo	Maroorooakinna bwa baikara berita ake ana iangoaki bwa ngaia ake kaain te tamwarake n te kain tamwarake. Ngkana a taekin berita ataeiaine ao, koreia iaon kaai n te kai n tamwarake. E na bon ibuobuoki ngkana e iangoaki irouia ataeiaine berita ake a reitaki ma otenanti n te nakoanibonga n ai aron te bwabetito ao te kamatoaaki, tauan te toa, katabu nakon te nakoanibonga, kabaeki, te mare ae akea tokina ae te tieretiare. (Ko kona n raira Motiaeia 18:8–10; T&B 20:37; 20:75–79; 84:33–34, 39–40; 132:6.)
	Maroorooakina aron karekean otenanti aikai ao mwakenaia ni kaeti ma berita ake ana kariaira “n rin i karawa ao ni botaki ma te Uea.”

Ti Mwiokoaki ibukin kawakinan Berita ake ti Karaoi ma te Uea

Ana anga reirei te tia reirei	Kabotoa nakoia ataeiaine bwa ngkana ti karaoi berita ma te Uea, ti karaoi berita aika a tabu nakon “te aki toki n uringa ao ni kawakin ana tua” (T&B 20:77). N te tai naba are ti karaoa te berita ma te Uea, e moanaki ma ikanne mwiokoara bwa ti na ururinga ara berita ao ni kawakinna.
Taneiaim	Taekina te taneiai iroun te ataeiaine n Tamoa ae te titita.

"Imwin tian reken te kaetieti ma iroun au bitiobi ao titeiki beretitenti, I rin n te tembora. Ai te kabwaia teraa te rin inanon te auti anne! A ure matau, taningau, ao nanou n rawei reirei. I namakina te berita are I karaoia bwa e ninia ian ao riin rabwatau. I namakina ae I tei i matan te Uea ni katoa te tai are I karaoa te berita ma Ngaia. . . . E riki ni bwai nakou are I kakoaua bwa I mena n te aonnaaba ma tiaki bwaina" (Sipua J. Matuauto, "The Glorious Moments," *Ensign*, Aokati 1974, iteraniba 64).

Katuruturua ae te aomata ae taua te nakoanibonga ae karaoa mwakurin te otenanti e bon onea mwin te Uea. Tuanga te ataeiaine bwa e na wareka te kanimaua n ana koaua te ekaretia ni kabaibati.

Ana anga reirei
te tia reirei

Taekinna bwa E atai Tama are i Karawa berita ake ti karaoi. Ana bon iai taai ake ti na namakina iai te maroaa ngkana ti kataia ni kawakin ara berita. Ma e ataira te Uea ao E na bon kaaniira n ara tai ni uneaki bwa ti na tiku ni kakaonimaki.

Manga taekinan taeka

Wareki ana taeka mataniwiin te Ekaretia aikai:

"Ngkana ti waaki nakon te ran ni karaoa ara berita ni bwabetito ma Tama are i Karawa bwa ti na toro irouna ao ni kawakin Ana tua, E bon kabaeaki naba ibukira bwa E na bon aki kitaniira, ni katikuira n tii ngaira, e na aki mwanuokiniira n ara tai ni kataaki ma n taonaki ni kanganga, ake a karaoaki bwa ti na kaitarai. E na bon kaan nakoira ao E na kamatoaira. Anne Ana berita, ao. . . . ti kabaeaki nakon te berita are E karaoia" (Tioti Q. Kaenon, *Gospel Truth*, vol. 1, Kambane Tiereeta L. Niukitita [Te Kaawa ae Tioreti Reiki: Ana titoa ni Boki Tion, 1957], iteraniba 170).

Maroorooakina ataaki ana berita Tama are i Karawa bwa E na buokia ni kakorakorai ara konabwai ao ni kateimatoai ara berita ake ti a tia ni karaoi.

Te Kawai are ti Karaopia ni Kawakinan ara berita e bon kairi maiura

Te karaki

Taekina te karaki aio ni kaota aron ana berita te ataeiaine ni kairaraanga maiuna.

Inanon ririki aika a nako e bwabetitoaki te ataeiaine inanon te nei irarikin mwengana. Ngke e tabe n tekateka ma kuniikain ae mwaimwai, e katereterea tamana nakoina ae bwabetitoana bon moan mwanekana n tei iaon te kawai nakon te aba n Uea are te tieretiare. E reireinna bwa e na riai ni katauraoia ibukin te kauoua ni mwaneka inanon maiuna, te kabaeaki ao te mare n te tembora. Imwina e karaua ni katereterea bwa ngke e kamatoea, e na karekea te bwai n tituaraoi ae te Tamnei ae Raoiroi. Te bwai n tituaraoi aio e na buokia ni kawakin berita ake e karaoi.

Inanon kamatoakina, e karaoa ana berita ae raba nakon te Uea bwa e na bon aki karaoa te bwai teuana ae na totokoia man touakin te kauoua ni mwaneka. Rinanon ana bong n rikirake, n ana moti ao ni kataakina ake a matoatoa, e uringa ana berita. Ngkai inanon ririki ake imwina, ai te tina irouia naati aika onoman, e uringa aron kakawakin te berita arei ni buokia ni kateimatoa ni karekean te kabaeaki ni mare n te tieretiare ao ni moana ana utuu ae akea tokina.

Titiraki ao
kananrikaaki

Iangoakin titiraki aikai e kona ni buokia ataeiaine n ataa aron maiuia n rootaki man kawain kawakinan aia berita ma te Uea. Ko kona n tuangiia ataeiaine bwa ana kaekai n tatabeua titiraki n te marooroo inanon te kiraati, ke ko kona n tibwa te kiraati nakon tenua te kurubu ao angan teuana te titiraki teuana bwa ana maroorooakinna ma n anga aia riibooti i aona.

Aikai titiraki, ao iango ake ana buokiko n anga am kaeka.

1. Tera ae na rootaki iai maium ngkana ko aki karaoi berita? (Nora T&B 58:30; 132:7.)
"Anaia uoman mwane, ae ti tebo aron raoiroia, aia katei,, aia tangira, a kokoaua man eti, ma e bwabetitoaki temanna ao e aki are temanna. E korakora te kaokora imarenaia, bwa temanna natin te Atua ai kamaiuaki n ana tua, ao are temanna e bon tiku inanon te rootongitong" (Iotebwa B. Timiti, *Gospel Doctrine* [Te Kaawa ae Tioreti Reiki: Teeterete Kambane ni Boki 1986], iteraniba 97).
2. Tera rootakin maium ngkana ko karaoa te berita ma ko aki kawakinna? (Nora T&B 1:14–15; 58:29; nora ana taeka Unimwaane Kaenon.) E na kanga ni kaokoro te maiu n akean kakabwaia e kamataataa Unimwaane Kaenon?

3. Teraa rootakin maium ngkana ko karaoi berita ao ko tiku ni kawakin? (Nora Motiaeae 5:7, 15; T&B 54:6.) “Te Atua. . . ibukin ana tangira ibukira, E karokoi berita nakoira, n te aro bwa ti aonga n tibanako man te kaairua, man te tanginiwenei, man te nanokawaki, ao bwa ti na teirake nakon katokin rietaatan mimitongin berita nakoia ake a kakaonimaki ni karokoa te toki” (Eireei L. Kurititeatin, n Riibotin te Maungatabu, Okitobwa 1972, iteraniba 46; ao *Ensign* Tianuare 1973, iteraniba 51).
-

Kamwakuran e Reirei

Iangoia bwa ataeiaine n tatabemiia ana kamanenaa te tai inanon tauakin te toa ni iangoi berita ake e karaoi n te bwabetito ma ni baireia bwa e na kanga ni kawakin raoi inanon te wiiki ae na roko.

Maare n Tembora—E Tangiraki ibukin maiun te Utuu ae Akea Tokina

TE KAANTANINGA	E riai n ataaiki irouia ataeiaiaine bwa te mare n te tembora e riai ibukin maiun te utuu ae akea tokina.
TE KATAURAOI	<ol style="list-style-type: none"> 1. Tamnei 8, Taani mare te mwane ao te aine, ae mena ni kabanean te boki n reirei. 2. Anganiia ataeiaiaine bwa ana anga te karaki, taeka aika a tabu, ke anaitakea ae ko taku. 3. Ngkana e tauraoi n am aono, kaota “In This Holy Place,” n te wiiteeo <i>Come Unto Me</i> (53146), ko kona n tangira uoua te wiiki n anga te reirei aio.
ARON WAAKINAN TE REIREI	<p>Kabwarabwaraana</p> <p>Kaotia nakoia ataeiaiaine tamnein te tia mare te mwaane ao te aine. Korea te taeka ae mare iaon te burakibooti ao tuangiia ataeiaiaine bwa ana iangoi taeka aika ana kabwarabwara te tamnei ao te taeka bwa tera nanona nakoia. Waetata koroi taeka iaon te burakibooti. Te karinan n taeka aio e konaa ni karin taeka n aron aikai: <i>te kunnikai ni mare, te kukurei, te mwaamwa ni berita, te maiu ae aki toki, te kariaiakaki n rin inanon tembora, Uee, aia tangira taan iein, te botaki, bwai n tangira, raa, utuu, te kariaiakaki ao te botaki.</i></p> <p>Kamauna te taeka ae <i>mare</i> man te burakibooti ao korea te taeka ae <i>marera n te tembora</i> n onea mwina. Katereterea nakoia ataeiaiaine ae iai te kaokoro imarenan te mare n te tembora ma te baka ni mare, n aron ae karaoan te bootaki ae abwabwaki ao n anga bwai n tangira. Ma te mare n te tembora bon te botaki ae tabu . . . te berita imarenan te tia iein te mwaane, ao te aine, ma te Uea. E berita te mwaane ma te aine ao te Uea, ao te aine e berita ma te mwane ao a uaia ni berita ma te uea. Tuangiia ataeiaiaine bwa ana kinai taeka aikana iaon te karinan n taeka ae kabwarabwara te mare n te tembora ma tiaki te baka ni mare. Kamronronii taeka aikai. Tuangiia ataeiaiaine ngkana a tangiria ao a konaa ni ikoti taeka riki tabeua nakon te karinan n taeka.</p> <p>Kaota tamneia taani mare te mwane ao te aine ao katereterea bwa te mare n te tembora e aki karaoaki ni irianaki ma te botaki n aron ae kakaraoki n te baka ni mare inanon umwantabu. E karaoaki n te aro ae uarereke, e bebete inanon te ruu ae katikiraoia. A katorobubua taanga ni kaitara ma te tabo n tei imataia utuu ma raa ni koaua ake a taua te kariaiakaki ni kabaebae. Te mwaane ae iai irouna te kariaiakaki n rin inanon tembora. Te mwane ae iai irouna te kariaiakaki ni kabaebae n te tai ngkai ao n aki toki e anganiia ana taeka n reirei. Imwina e karaoa te otenanti ni kabaebae.</p>
Tamnei ao ana anga reirei te tia reirei	
Marooroo	<p>Tuangiiataeiaiaine bwa ana iangoi bukin ae a rarawa te roro n rikirake ni mare n te tembora. A karinanaki inano bukina ae anga te roro n rikirake. Waekoa n rinanom teuana ma te kiraati ao iango riki tabeua ake ana anga ataeiaiaine.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Tabemwaang aki ata kakawakin te mare n te tembora. 2. Tabemwaang a mare inanon uarerekeia. 3. Tabemwaang a rawa ni kamanenai kunnikai. 4. Tabemwaang aki tau (aki itiaki, aki kawakina Tuan te Mauri, aki kabwaka aia kabwianibwai, ao tabeua riki.) 5. Tabemwaang iai aia karo, membwa n te utuu, aia koraki ke raoia ake ana aki reke rokoia n te baka ni mare. 6. Tabemwaang a iein ma ae tiaki te membwa. 7. Tabemwaang a nano kokoraki n aia tangira bwa ana bon mare ibukin ae akea tokina.

Ngkai tuangiia ataeiaine bwa ana iangoa bukin tangirakin te mare n te tembora. A karinanaki tabeua inano bukina irouia te roro n rikirake. Waeatata ni iangoi ni ikotaki ma iango riki tabeua ake a anga membwa n te kiraati.

1. Bon ana tua te Atua.
2. E a tia te Tama are i Karawa ni beritai kakabwaia aika batu nakoia ake a mare inanon ana auti ao a maiuakin ni kaineti ma te tua are e karaoaki.
3. Bon ti te kawai ni karekean te mwaane numwa ao te aine numwa ao te utuu ni ikotaki n aki toki.
4. E konaa ni katauiira bwa ti na maeka imatan te Atua, ike moan te rietaata ni mimitongin te aba n Uea are tiretio.
5. A tia n reireiaki kaaro ma ni kaantaningaa te mare n te tembora ibukiia natia.
6. A tia rao ni mareaki n te tembora.
7. E batu aia tangira i bon irouia taanga ao a tangiria ni ikotaki n aki toki.
8. E konaa toana n ataa manenan are toana n te euangkerio.
9. E konaa toana ma are toana ni kakoaua raoiroin ma kakaonimakin toana.

Te Mare n te Tembora bon te Otenanti ae Akea Tokina

Te Karaki

Wareki ana taeka Unimwaane Buruti R. Mwakongki:

“Ngai ma kainnabau ti maroorooakina warekan ara kakabwaia aika batu. Ti atong bwai aika tiraua ake atia n roko iroura, ibukin te Ekaretia, ibukin ara utuu, ibukin kaokan te koaua ae akea tokina ae atia n riki n te bong aio; ao imwina e roko ni kaungana te marooroo irouna n ana titiraki aio: ‘Tera te kakabwaia ae korakora ae atia n reke ni maium?’

“N akea te tabwara I anga au taeka n taku, ‘Te kakabwaia ae korakora ae a tia n roko nakoiu n tebwi ma tenua bongin Okitobwa n 1937 n te aoa 11:20 n te ingabong ngke I a katauaki bwa n na katorobubua inanon te Tioret Reiki Tembora n ana bao ni karea te Uea ma ni butimwaiko bwa toau n aki toki.’

“E taku, ‘Ngai, e reke iroum te kamwaninga.’

“I ataia bwa titeuana te bwai ae rangi ni kakawaki iroun ae itiaki nii bong aika kaitira ae na karaoia n te aonnaba aio bon te mare ma te aomata ae riai, inanon te tabo ae riai, iaan te kariaiakaki ae riai, ao ngkanne ngkana a tia ni kabaeaki n te mwaaka ao te kariaia are kaokia te burabeti ae Eria—te nikira ni bwai ae rangi ni kakawaki bwa e na karaoia te aomata ae itiaki ni boong aika kaitira bon te maiuakin kanoan te berita ao ni kabaeaki iai ngkai ao n aki toki” (“Agency or Inspiration?” *New Era*, Tianuare 1975, iteraniba 38).

Ana anga reirei
te tia reirei

Katereterea bwa te mwaaka are kaboa te mwane ao te aine ni ikotaki ibukin ae aki totoki bon te nakoanibonga. Ngkana e mareaki te mwane ao te aine n te tembora, a karaoia te berita, ke a berita, ni mwaakan te nakoanibonga nakon Tama are i Karawa bwa ana maiuakin maiu aika a raoiroi ao ni kawakin ana tua. E berita te Tama are i Karawa bwa ngai, ma natia, ana ikotaki n te utuu ae aki toki. E berita naba te Tama are i Karawa nakoia taanga kakabwaia aika batu aika onoti ngkana a raoiroi ma ni kawakin ana tua.

Marooroo

- Bukin teraa ngkai te mare ma te aomata ae riai, n te tabo ae riai, n te kariaiakaki ae riai ti te bwai ae rangi ni kakawaki ae na karaoia te aomata n te maiu aio?
- Teraa kakawakin te mare?
- Teraa bukina ngkai a kantanningaia natina mwaane ao natina aine bwa ana mare n te tembora?
- Iai riki te mwaka irarikin te nakoanibonga ae konaa ni kabaeia te mwane ao te aine ibukin ae akea tokina?
- E na kanga te mare n te tembora ni buoka te mwane numwa ao te aine numwa n rikirake inanon ae akea tokina?
- Ngkana a mareaki taanga ni mwakan te katei, te boraraoi ni mare anne e kabaeaki ni karokoa te maiu ae akea tokina? Bukin tera ke e aera bwa e na aki?

Ana anga reirei
te tia reirei

Katereterea bwa te Tama are i Karawa E tuangiia natina mwane ao natina aine bwa ana mare n te tembora. E taku Beretitenti Kimboro, “Ti inanon te mare n te tiretio ae konaa iai temanna ni kunea te kawai ae eti, te kawai ae irariki. Te maiu ae akea tokina e aki konaa n reke n te kawai riki teuana. E rangi n teretere ma n rangi ni koaua te Uea n te bwai ae te mare” (*Marriage—The Proper Way*, *New Era*, Beberuare 1976, iteraniba 6). N reitinako bwa te mwane numwa ao te aine numwa ae akea tokina, a riai tanga ni mareaki ni mwakan te nakoanibonga n ana auti te Uea ao ni maiuakin berita ake a karaoi inanon te tembora.

Aio ngkai te Tai ni Katauraoi ibukin te Mare n te Tembora

Manga taekinan
taeka ao marooroo

Wareki ao maroorooakin anaitaeka aika uoua aikai ma irouia Beretitenti ni Kawai n te Ekaretia:

“I kakoaua bwa akea te roro n rikirake ae itiaki ae te mwaane ke te aine ae kona n anga ana tai ae tatara n nakon ana auti te Uea ni moana iai maiuia ni ikotaki. Berita ni mare ake a anaaki inanon taabo aika a tabu aikai a bwainaki ngkai ao rimwin aki toki boni kakoaua ni kaitarai kariirii aika batu inanon te maiu ake a na riki n urui mweenga ao n uruana te kukurei.

“Kakabwaia ao berita ake a roko man moanakin te maiu ni ikotaki, ibukin taai ao ae akea tokina, inanon ana tembora te Uea, e aki kona ni karekeaki ni kawai riki tabeua ao roro n rikirake aika a itiaki ni boong aika kaitira aika mwaane ao aine ake a moana maiuia ni ikotaki ni kunea reitakia ae akea tokina iaan te berita ae akea tokina e riki bwa aana ake a kateaki i aona te rau, te kukurei, te raoiroi, te tangira, ao ni kabane rekerekene te maiu ae akea tokina, ikai ao n rimwi n aki toki” (Ebwa J. Kuraante, “Presidents of the Church speak on Temple Marriage,” *New Era*, Tuun 1971, iteraniba 8).

“Ngkai, koraan maiun te mare ae kakukurei a taiaki inanon te roro n rikirake. Te kukurei e aki moanaki n te bao ni karea; e moanaki inanon tain te roro n rikirake ma aroaro aika a onoti koraan te kakukurei aikai a taiaki n am konabwai ni babairea am namakin. Te itiaki e riai n tatao ibuakoia aomata aika roro n rikirake. Inanon te Ekaretia iai ti teuana te aeka ni katei. E kaineti nakoia mwaane ao nakoia aine. Ngkana ko rimwin te katei anne—e boni koaua, bwa ngkana ko kakauongo nakon ana kairiirii mataniwiin nanom—ko na ataa te babaire inanon te rikirake ao irakin nanon te katei ni itiaki anne bon katokin korakoran te maiu ni mwaane, ao ana bau n uea te nano n aine ae tikiraoi, bon aan te mweenga ae kukurei, ao te rekenibai nakon te korakora n te baronga ae akea tokina.

“Te aki tarabwai n te roro n rikirake bon te bwai ae rereke n te roro. Uabwi, tenibwi, abwi te ririki ae ko riai ni kabooa. Te Babaire ao te itiaki bon taian koraa ake a taiaki ni batu ni konaa n tibwatibwaki inanon ririki, ao ririki akanne a baikoa n taonnaiko—o, a waetata” (Tawita O. Mwakeei, “The Choice of an Eternal Companion,” *Improvement Era*, Eberi 1965, iteraniba 285).

Te Katia e kona n roko nakon te Ataeiaiine rinanon te Mare n te Tembora

Te Karaki

Wareka te karaki:

“E riki anne ni moan Tabatin Maati. Ke e aki? Au keeti bwa e na aki reke moana; ibukina bwa Karen, Emirii, ao ngai bon raao aika rangi ni itangitangiri n aki toki. Inanon bukamaruan bongi ni bung ao ituakin bwauti aika ti te aekana inanon te moanrinan n te roro n ataeiaiine ke ni mwanangan te tiim ae taboro ke e n tereboror taina n te reirei ae rietaata, kakaokoron aroarora aika abwabwaki a taraa ni karineaki irouia, ao ibukin tebwi ma nimaua (15) te ririki ti bon aki kamaaeaki.

“Imwin te anga beebea n te reirei ae rietaata, e ngae, ngke a moana bitakiia inanon ara katia ni kukurei ni kirim. Karen ao Emirii a tiku n te mweenga ao a kaea te reirei ae rietaata, ao ngai I maeka tenua riki te aoa raroana n ana tabo ni matu te kaoreti ae uarereke ma niiman irua. Imwin te kekeiaki ni ikotaki, ao ti iangoia bwa tera ae na riki nakon ara iraorao tabeua riki te maire. Ma ti waetata n ataia. . . .

“I ataia bwa reitakira ae onoti e a tia ni bua, ma I bon tiku ni kubanako n tebongina ni kauka au meeri ao ni kunea te katanoata ni mare ma iroun Emirii. Ae kamimi riki bon akean te taeka ae tembora n te katanoata.

"I ienikuri ni kaea mweengau n tokin te wiiki ao I kaeta mweengan nei Emirii. Ikanne ti taetae—n taetae n te aro ae ti mwanuokin kawai ake ti mena inanona n ririki ake a nako. E ti ata Teete uoua namwakaina, ma e rangin tikiraoi, e wanawana, te aomata ae kinaaki n te tabo n reirei. Ana uaia ni bane aia reirei, ao imwina e na rin Teete n te reirei iaon te wii. A kaman kukurei raoia ni buoka aia kabane mwane, n te aro ae ana akea te kanganga. Imwin reken ana beebea, e manikangare Emirii, bwa te bwai ae ana karaoaia bon ti te tekateka n reekena te mwane.

"I a manga moana namakinan te kaan nakon Emirii, ma I mimi bwa I ongo bwanan nanou bwa e aera ngkai akea mwanewean te tembora n ana katanoata. 'E aoria, ma ti bon aki kona,' e taku, kateina ae aki karinerine e aki aitara ma te tabeainga ae I ataia. Teete bon kaain te aro ni bwabetito n te moan tai, ao irarikina ti tangiria ni mareaiki ni mweengaia n ti ana karo ma ni bon karaoa ara baka. E bon riai ni kaonoti ao n nanonaki te mare, n tiaki ti te arona ibukiia aomata nako. E na bon ira te Ekaretia Teete n te bong teuana. Ma e ngae ngkana e aki, au karo bon tiaki te membwa ao e tuai tuuka tinau man ana koaua. E na bon aki katokai naba.'

"N te tai are I taneiai raoi iai Emirii man ana katei ni wiitata, kateina n aki mamaku e a manga katea te oo imarenara. Tera ae n na taekinna? Imwin tabeua te tai ni baka ni baba n taetae ni kataia ni kabebeteai, I taekina tia kabo."

Tooki inanon te karaki ao tuangia ataeiae bwa ana iangoa te titiraki aio:

- Ngke arona bwa raom Emirii, teraa ae ko na taekinna nakoina?

Reitaanako te karaki:

"Tenua te wiiki imwina I ira aia mare Teete ao Emirii n te mweenga n tikii. N aki botau ma au kantanninga, bon te bwai ae kakuba—e ngae ngke e aki karaoaki rinanon te aro. A uaia ni wareki kamatenano nakoia n tatabeman ibukin taikan te baka, ma tangin te buruute ae beebeite i akuuna. Imwina iai te taenti, ao ranin te uanikai ibukira ngaira Moomon ao te tiaambein ibukiia ake tabemwang. Ana karo Teete bon te naan kabanea n rangi ni kaubwai, n aron ae I ataia, ao a tibwa tabe ni iangoa aron te mare ae bwani. A rangi ni kukurei ma natia te aine ae boou (ao teutana naba rootakia n te tiaambein.) Ma I nora tinan Emirii bwa e uraura ao e tibutaua matana—n aron ae atia ni katuumaua te tang. Anne aroia tiina—ngkana ti temanna natia.

"E bon kamimi bwa e tiku Emirii ni kakaonimaki n te Ekaretia. Ma ana mwakuri n te reirei ao katabeana n te aro ni iein, e kakaonimaki ni kaei ana bootaki ao e riki naba bwa te tia ibuobuoki n te tabo ni boki. Ngaia ma Teete a maeka n te ruu ni maeka n ara uoote ao I aki toki n noria. E aki toki n anganai riibooti ni maare ao ni kakarakina raoiroin Teete nakoina. 'Teraa te maiu.' I taku.

"Onoua namwakaina imwina Karen e mare ma te mitinare ngkao ae a tibwa tia ni karekeana beebea ae te mwatita tikurii n te reirei. A mareaiki n te Rookan Tembora ao I aki kona n nako. Ma I ira te baka n te tabo ni botaki, ao e rangi n tikiraoi. . . .

"I nonora Emirii ngkai, e aki toki n roko nakon te umwantabu ma te mimi ni bwai ni kabane ake e karaoi 'bon akea te kanganga' e taku, te aomata ae rangi n etieti. "Naako kaea am umwantabu ao ngai n na nakon au bwai." Ma e bon aki nakon ana bwai. Ma i akuun au iango ao I kona n nora Emirii ngke ti uarereke: ti tataro bwa tamana ae tiaki te membwa e na bwabetitooia, ma te kaantaninga bwa e na kairia tamana nakon aia botaki ataein te buraimwarii, ni kataia ni baka n aki ataibwai ngkana e nako ni korookee ngke e bon riai ni kaea ana anga beebea n taikan te aro. Ma te roro n ataei bon moan mwakoron te maiu ae uarereke. Tera te kaokoro iai ma ae abwabwaki?

"Karen ao Emirii, a uaia ni ikotaki ni karaoi bwai, iai aia merimeri aine ae kaka teuana aia wiiki. I ana te kunnikai ae bingke nakon ana ataeiae ae uarereke Emirii ao e a reke naba nanona ma ngaia. E tuangai tinan Karen n te umwantabu n te bong teuana bwa Karen, Tawita, ao ai Melissa ae uarereke ana roko ni Maati bwa ana kawara te merimeri ao ni kakabwaia ike e mena iai tibuna ao teniman riki mwanen Karen bwa ana tei ni kamronron.

"Ao e roko te moan Tabati ni Maati. . . .

"Ngke I karekeana kawaiu . . . inanon te umwantabu, I kaitibo ma Emirii ao natina inanon te tabo ni marooroo. Ai tibwa ana moan tai n okira te euangkerio ma imwin bungiakin Turia.

Ti taetae teutana te miniti ao ti a rin inanon te umwantabu. Emirii ao tinana a tekateka n te rain are i matau. . . .

“Inanon rainin atu ma tabonanga ake I nori man au tabo ae te kaarinan ma i buki, I nora baangin Karen ao ana utuu ni kabongana te kaintekateka are ma i nuka. . . .

“Imwin anene ao katanoata ngke a bane ao imwin tauakin te toa, e tei i akun te tabo n taetae bitiobi Etuati ao e taku, ‘Te tanimaeaontaaio iai kanoana ae kaonoti. I ataia bwa angija ami koraki ataa Karen Ewanti ma ngke te ataeiaine. E tanrikaaki nakou Emirii ni kakeea matana, ao e karina atuna ni kaokia nako mooa ngke e tabe ni waaki te bitiobi. ‘E raoiroi, te tanimaeaontaaio Karen ngkai Karen Tiantati, e uota ana merimeri te aine bwa e na karekea arana ao te kakabwaia ma iroun buuna. Ae buoka te kamronron bon tamana ma tarina.’

“Ngke I tara Tawita n anaa natina ma iroun Karen ao e uotia ma te rau nako mooa, I konaa n nora iteran Emirii. A waetata ni waanako rannimatana nako aon ramwan Turia. E ioi tabon angana ao e kabuua atuna i roroan natina. E mwaneia ni baina tinana, ao I konaa n noria bwa e tang naba ngaia. E tararake Emirii, ao I ongo ana wiirkiriki, ‘Oh, mwamwa! Antai ae na kakabwaia natiu?’

“‘I kakabwaiako, Melissa, ma te nano ae itiaki ao rabwatau,’ I ongo ana taeka Tawita Tiantai I matan te ruu, ‘ao ko na maiuakina te maiu ae raoiroi, bwa ngkana e roko te tai, ko na kaitibo ma te nati te mwane ae rineaki iroun te Tama are i Karawa, temanna ae karinea te nakoanibonga ao e na kairiko nakon ana tembora te Uea ni kabaeaki ma ngaia ibukin te maiu ae akea tokin.’ Inanon te kakabwaia ao n nikiran te botaki, e a tia niniran te merimeri ae Turia n tooma rannimatana.

“Ao ngkai, e ngae ngke e a ririki n nako. . . . N te tai naba are I nora te tina ma natina nti ngaia, iai te bwai ae burita buroou. Bwa ibukina e teimatoa norakin Emirii” (Karoriin Uaite Tiooki, “I Keep Seeing Emily,” *New Era*, Tuun 1975, iteranibaa 26–29).

Kabaneana

Manga taekinan taeka

Wareki ana taeka Unimwaane Booiti K. Baeka aio. Ko kona ni karaoa katotongan te karaki aio ibukiia ataeiaine n tatabemaniaa.

“I katea tamneina bwa ko roko nakon te tembora bwa ko na kabaeaki ibukin te tai aio ao ibukin ae akea tokina. iai nanon ae korakora nakoim iaon taekan te otenanti ni kabaebae ae tabu, ma e aki kona ni koraoaki aio i tinanikun oo aika a tabu. Rianakon aeka ni waaki nako ake a tokariira inanon te mare n te bao ni karea e rangi n rianako manenana e aoria ni baenikai ke n totokoaki. . . .

“Ma aio tiaki kakoroan bukin rongorongo te tangira. Inanon te boki, ke te kaotioti, iaon te tabo ni kaotioti, iaon te tabo ni kaotioti, e ruo rikaakiaki te roki. ma e aki rangi ni koaua ma aron te tangira. Aio tiaki tokina—ai tibwa moanakina” (*Eternal Love [Te Kaawa ae Tioreti Reiki: Teetierete Kambane ni Boki, 1973]*, iteraniba 20).

TE KAANTANINGA E riai n ataaki irouia ataeiaine kakawakin kawakinan aia reekoote aomata.

- TE KATAURAOI
1. Katauraoa kaka teuana katootoongan titiraki ake uoua a kona ni kuneaki ni moanakin te reirei. Kaairia ma kibun taeka aika a tabu ma tiaki kaekaaia.
  2. Tauraoi n tuangiia ataeiaine temanna ma ibuakoia am bakatibu ao e kangaa te aomata aio ni kairaraangko ni maium; ke karekea am irua, ae atia ni kariaiakaki irouia am tia kaeti n te nakoanibonga, n tuanga te kiraati aron te bakatibu.
  3. Katauraoa te beeба n anaitaeka n tokin te reirei n anganii membwa n te kiraati.
  4. Katauia uoman ke teniman ataeiaine bwa ana taekina teutana aron temanna tibuia ke tibu toruia ao aron te aomata aio n roota maiuia.
  5. Katauia ataeiaine bwa ana anga taeka aika a tabu, karaki, ke anaitaeka ae ko bon taku.
  6. Nora banen te reirei ibukin rongorongan ana botaki ni kakukurei te utuu ae ko bon taku.
-

ARON WAAKINAN

TE REIREI

Titiraki

E tuatua te Tama are i Karawa nakoia natina bwa ana Kawakin aia Reekoote Aomata

Tibwaua te kiraati nakon uoua te kurubu, kakoaua bwa ana iai katein ana mwakuri ao te bentira. Angan te kurubu teuana titiraki ao kibun taeka aika a tabu ibukin tiete. A ae inano ao aron naba te kurubu are teuana ae Tiete B. kataua tao nimaua te mimiti ibukiia ataeiaine ni kaeka te titiraki.

Titiraki—Tiete A

1. Antai are e moan taua mwiin te moan rongorongo n te Boki n Ururing? (Moote 6:5–8.)
2. Atongiia uoman burabeti n te O Tetamenti ake a kawakin booki n ururing. (Moote 6:45–46; Maraki 3:16.)
3. Ngkana a karaoaki otenanti n te nakoanibonga n aron te bwabetito ao te mare n te tembora, a kawakinaki ia reekoote? (T&B 128:7.)
4. Tera teuana bukin kawakinan te tionare ke rongorongan te aomata? (2 Niibwai 25:23.)
5. Ngke E kaoti Kristo nakoia Niibwaite, E kunea bwa iai taaia aika a kakawaki ake aki koreaki n te reekoote. Tera are E tua bwa ana karaoia aomata? (3 Niibwai 23:6–13.)

Kaeka ibukin Tiete A

1. Atam
2. Enoka ao Maraki
3. Iaon te aba ao i karawa
4. Te kaungaia natira bwa ana kakoaua inanon Kristo
5. Te korei rongorongan taai ake a tia ni mwanuokinaki n te reekoote

Titiraki—Tiete B

1. Ti kangaa n ataia ae Iesu kanoan Tawita ao Aberaam? (Mataio 1:1.)
2. Tera bukina ngke e oki Niibwai ma tarina nakon mweengan Raabwan? (1 Niibwai 3:1–4.)
3. Teraa bukina ngkai e kawakina rongorongan maiuna Niibwai n te reekoote ngke a kitana Ierutarem ngaia ma ana utuu tamana ao a mwananga nako Amerika? (1 Niibwai 1:1–3.)

4. Antai ae reireina Atam ao natina ni kawakina te boki n ururing? (Moote 6:46.)
5. E kanga Aberaam ni karekea te rabakau n atai inaomata n te nakoanibonga ao te kariki bwai? (Aberaam 1:31.)

Titiraki ibukin Tiete B

1. Te rongorongo aio e koreaki n te Bwaibara
2. Te karekei aia reekoote i Iutaia ao rikiia aia bakatibu.
3. Ibukina bwa iai irouna ataakin te raoiroi ao karinean te Atua.
4. A reireinaki ni bain te Uea.
5. E koreaki n aia reekoote tamaia.

Marooro

Anganiia kaain kurubu bwa ana riibootina te kaeka nakon aia tiete n titiraki nakon te kiraati. Ngkana a tia ataeiaine n anga aia kaeka nakon titiraki, tuangiia kaain te kiraati bwa ana kaekai baikai:

- Te aeka n rongorongo teraa ake a kawakinaki iroun Moote, Niibwai ao Aberaam n aia boki n ururing? (Araia membwa n te utuu, taai aika a kakawaki, ana koaua te aomata, taetae ni burabeti ibukin bwaai aika a na roko, kakabwaia ake a karekei ma iroun te Tama are i Karawa, ao tuua ake a reke irouua.)
- E aera ngkai e kakawaki kawakinan ana reekoote te aomata? (Man ana reekoote te aomata e kona te aomata n tibwauai ma kanoana inanon maiuna, ana koaua, ana iango ao ana namakin, ao ai te reekoote n te kakabwaia nakoina ma iroun te Tama are i Karawa.)
- Ko kangaa n ataia ae te Tama are i Karawa E tangiriko bwa ko na kawakina te reekoote ni maium? (Ma ni moanakin te tai, E tuangiia natina bwa ana kawakina te reekoote ni maiua. Ao burabeti ni boong aikai a kaungaira bwa ti na kawakin reekoote ni maiura n aration are rinanon maiura.)

Te Karaki

Aia Reekoote taan Rabakau ni Bwaai ni Kawai e kona ni Uota te Kakatia ao te Korakora
Wareka ke taekina te karaki n te iango aio:

“Ai tamau ae korakora Beniamina e mate 30 te ririki n nako ao tabeua ana bwai a nneaki inanon bwaoki n te ruu ieta n autin te tabo n ununiki.

“ ‘I miimii bwa bukin teraa tibuu e kamaiui ana bwai ai tamau inanon ririki ni kabane aikai.’ E ngurengure Ioane ngke e buoka baireana ma tinana ao mwanena. E a tia ni mate tibu tabeua te wiiki imwaina ao Tienii Riin, ae ti natina te aine ae maiu, ao natina uoman a tia n roko ni kaitiaka mweengen te utuu nikawai.

“E kaaki bwarana Ioane inanon te bukibuki i nukan te ruu. ‘Nao, ko a tia ni miimii n aron rikin am utuu n te man aoraki ae e uruani waakana ao tera ngkanne manenan kamaiuan baikai? Tara te boki ae a bwai ni kawai aio: *Pamela, or Virtue Rewarded*. Tariu!’

“ ‘N aron anne,’ e kaeka titita Ariti, ‘e atia ni koreaki katootoongan te moan karaki ni Ingiriti. Karaua katikua inanon te bwaoki ni ka “maiua.”’

“ ‘E tau, teraa aron aio? Te boki ae uarereke ae kamanenaaki teutana? Antai ae reke n ana iango bwa e na kamaiuaki anne? . . .’

“E mwananga n noria Tienii ao e taraa te boki are e taua Ioane. . . .

“ ‘Ko ataia bwa teraa ae taekinaki iai?’ E titiraki Ariti ni botia tinana ao mwanena.

“ ‘Karaua,’ e kaeka Ioane ngke e tekateka ni wareki baana aika a raea ikai ao ikekei.

“Meei 4, 1888. . . .

“ ‘E, tara n ai aron te taaeari ke te tionare ke te bwai teuana!’

“Meei 4, 1888: Tinau e kaina au waaiaariin inanon te bwaoki n te ingabong aio. E taku e rangi ni batu te kataitai nakoiu imwain kamirikaia kaa. E eti ana karaki, bwa I taku. Te bwai ae raoiroi irouua ataei ni mwane ake tabeman bwa a wanawana nakoiu ke ngke arona ao ti na bon aki konaa ni kamaiura ngaira aika waniman man abara ae teutana aikai. Ngke arona bwa e maiu naba tamara tao ti na bon kona riki.

"Tebetembwa 3, 1888: Mitita Kaata e tuanga tinau n te bong aio bwa e a tia n reireinai bwaai ake e atai ao n na bon kainnanoa riki te tia reirei ae atatai riki. Iai Titita Kentoro i Koorowire ae a tia ni karaoa te kamataku n te tai teuana n te botaki ni katangitang i Biiratororobia imwain irakin te Ekaretna ngke e mwaes ni Wairio. E berita tinau nakoioi bwa N na kona n tuanga bwa e na kairai bwa ana ataei n ana reirei. Te kangaanga bwa ana mwaitira boon ana reirei. N na riai ni katauaki bwa N na kawakina mwanen te moa ao ni kawakin bunimoa bwa boon au katangitang. . . .

"Eberi 8, 1892: I kunea n te bong aio bwa iai tenua bwai aika I tangiri riki nakon bwaai nakon te Uea, au utuu, ao au katangitang. Ao I ataa ngkai bwa tangiran te bwai ae teuana e aki tau imwain tangiran are teuana. Ngkana a raraoi, a bane n nako raoi.

"Ritembwa 1, 1892: E rangi n tairaa ma e aki reke matu. I tabe ni katangitang n te tairiki anne man ana ibuobuoki tinau. I tuangaki bwa N na nako Tioreti Reiki bwa e na karekeaki n neu n te botaki ni katangitang. . . .

"Mati 5, 1893: Imwin tabeua te wiiki ni kataneiai ae kaairaki ma te tataro, I mwananga nako Tioreti Reiki n tuoaki. Mitita Tiin, te tia kairi, e tuangai bwa ngai te tia katanga te waaioriin ae rangi n nako raoi ae a tia ngkai n ongo iaon Teenwa maeao. E aki rangi ni bati i Teenwa maeao ae a tia n ataia, ma e rangi ni kukurei tinau ngke I tuanga. N na bon mena i Teenwa ibukin te kataneiai ni waetata, ao e na bon tau au kareke mwane ibuku ao teutana ibukin tinau ma tabemwang. N te Tabati n tain te toa N na katanga ana rinerine Mootiate are I reiakinna ibukin te kataitai.

"Mati 11, 1893: E aera ngkai e riki aio? E aera bwa e riki n au tai ni maiu aio? Imwin te toa n te Tabati, e weteai bitiobi Reeinote nakon ana aobiti ao e tuangai mwin te kataitai. I tuanga bwa I a tia ni kabaeaki, ao e tuangai bwa N na riai ni katuka moa te katangitang inanon tabeua te ririki. E katereterea nakoioi bwa i mwain ae I kareke mwane, iai riki ae I kabaeaki iai nakon te Uea. N akea ana 'nanououa' n ana iango bwa bon nanon te Uea, e tuangai bwa N na kataua te wewete aio. I ataia bwa I bae ni bwai nako nakon Atuan, ao tabeua te ririki n raure nako ma au waaioriin e aki rangi ni maan, ma I ataa bwa e motiki roon bwai nako ake I konai ni uoti. Ma te nanouoa n nanou e riao ngaia are I berita nakon te bitiobi bwa ngkana iai te anga ni kareke mwane ibukira, N na kariaia te wewete. . . .

"Mati 13, 1893: I tuanga tinau ngke e tairiki ao e rangi ni kukurei. E taku bwa tamau e aki toki ni iangoa te mwakuri ni mitinare ma e tiringaki imwain karaoana. I a kona ngai ngkai ni bonota mwina n ana mwakuri ni mitinare. I tuanga bwa tera arora ni kareke mwane, e rawawata moana. I katereterea nakoia bwa n na bon aki manga kataua ni kaboa nako te aba, ao I tuanga te baere I tuanga te bitiobi. E taraii ao e taku, 'Ben iai ara anga ni kareke mwane. Iai ana bwai te utuu aio ae tau ibukim ni kanakoa nakoim n am mwakuri ni mitinare. Ko riai ni kaboa nako am waaioriin.'

"Mati 17, 1893: E riai ni kawakinaki te berita, ao iai kawaina. N te Moanibong ae na roko, N na nako Tioreti Reiki ni kaboa nako au waaioriin. Ngkana e reke ae I kainnanoia ibukin kantokau, N na waetata ni mwawa ibukin au mwakuri ni mitinare. I a tia ni katia au moti ao I a rau.

"Mati 23, 1893: I tuo n te ingabong aio ao I anaa au waaioriin mani nnena. N te bong anne I katang katangitang ake I tangiri. N te tairiki ngke e nang mamara te ota ao e aki reke te katangitang, I katuka te bwai ni katangitang ni nnena. E a tau. N na mwananga ningabong.

"'Ngaia anne,' E taku Ioane. 'E bon toki ikanne. Akea riki. Tera ae riki? E oki ni manga karekeana waaioriin? Eng? E bon konaa ni katangitang n te botaki ae bubura? Tinau, ko ataa bwa teraa ae riki?'

"'I aki ataa, Ioane,' e kaeka tinana. 'I taku bwa bon iai temanna ae karaoia, ma I aki tabe ma te karaki anne. Ko bon ata te bwai ae kakawaki ibukina.'

"'Taua!' e takarua Ioane. 'Noria, iai riki teutana ane e koreaki i akuun te boki.' E tarai e kimototo, e bekobeko teutana ni kabua te baere na otinako mai buana, ao e angan Tienii te boki. 'Tinau,' e taku, I maaku ni kakoauai ana taeka riki.

"E ana te boki Tienii, e kaania te wintoo ni kareke te ota, ao e tara te iteranibaa. Te bai are e korei taeka aikai e aki matoa n aron are e moan teirakea te tionare, ma tenaan man a karauaki ni baireaki raoi. E warekia:

“Tuun 23, 1938: Te moti ae korakora ae I a tia ni karaoia ni maiu bon te kanakoa te bwai ae ko tangiria nakon te Atua ae moamoa tangirana. E aki kona ni mwanuokai ibukina Beniamina Raentaate” (Karen Nooren, “Benjamin: Son of the Right Hand,” *New Era*, Meei 1974, iteranibaa 35–37).

Marooroo

- Man ana taneiai Ariti ao Ioane, teraa ae ti karekea ni kawakinan te tionare?
- Teraa ae a tia n ataia Ariti ma Ioane n taikan ai tamaia man ana tionaro?
- Arora am iango n aron ana namakin Ariti ao Ioane n aron warekan ana tionare ai tamaia?
- E na kanga ana tionare Beniamina Raenaate ni uota te kukurei nakon oin maiuna?
- E na kanga te tionare ae ana bwai te aomata ni kakabwaiaa ni maiuia ataei n tatabeman ao tibuia?
- Ko atai bwai aika kakanongora ni maiuia am karo ngke ti tebo rorom ma ngaia?
- Ko tangiria n ongora aia taeka n aron maiuia n ataei, n aron moan kaaitiboa ao ni mare, ao n aron rongorongom ngke ko uarereke?
- E na kanga ataakin maiuia am karo ke am bakatibu ni buokiko ni maiu n ninikoria n te bong aio?

Ana anga reirei
te tia reirei

Katereterea bwa inanon warekan ana tionaro ai tamaia, Ariti ao Ioane e reke irouia rongorongan ana utuu Beniamina Raenaate. A nora naba ana tangira ibukin te Tama are i Karawa. Ngke a noora ana tangira, e rikirake aia tangira. E konaa te tionare ni buokira ni kauringiira bwai inanon maiura. Kawakinan reekoote n te tionare e kona ni uoti kakatia nakoia natira ma tibura.

E taku te aine, “Bon te katei n ara utuu kawakinan te tionare. . . . Inanon ara botaki n utuu n te tairiki e wareki nakoira tamara rongorongo man ana tionaro tibura, ao e kairai anne bwa N na kawakina teuana. Ngkana e reke irouia kanoan iteran te kakatia ae I karekea man warekan ana tionaro tibuu, e na manena ara tai ni kawakinna” (Laura Kall, e taekinaki ni Kaateriin Ruubeeki, “A Journal Called Lucy,” *New Era*, Nobembwa 1981, iteraniba 40).

Aia karaki aomata

Tibwauia ma ataeiaine karakin temanna am bakatibu ao taekina aron am taneiai ae reke irouum ni maium. Imwiina tuangia ataeiaine ake a tia ni katauraoa karakin tibua ke aia bakatibu ni karakin nakoia membwa n te kiraati.

Kabaneana

Tibwatibwai beeban ana rongorongo Tibentia W. Kimboro aio ao wareki ni kabaibati: “Ti imanonoia aomata aika a rikirake bwa ana moanna n te bong aio bwa ana korei ao ni kawakin reekoote aika a kakawaki n oin maiua” (*The Angels May Quote from It*, *New Era*, Okitobwa 1975, iteraniba 4).

“I berita nakoim bwa ngkana ko kawakin am tionaro ao reekoote, ana bon riki bwa kairan am utuu, nakoia natim, tibum, ao tabemwaang, inanon te roro nako. Ti bane ni kakawaki nakoia ake a kaan ao n tangiraki iroura n te aro ae ti taneiai iai, ana konaa naba n ataa ao n tangiriira. Ao n te bong arei ngkana a ikotaki ara utuu n te maiu are aki toki, ti na bon rangi n rena” (“President Kimball Speaks Out on Personal Journals,” *New Era*, Ritembwa 1980, iteraniba 26).

Kuneakiia am bakatibu n am FamilySearch®

Bon te nano mwakurian kakaean rongorongan te utuu

KAANTANINGA

E riai n ataaki irouia membwa n te kiraati bwa teraa ana FamilySearch, e na kangaa ni buokiia ni kinaa aia bakatibu, ao teraa ae a konaa ni karaoia ni buokiia bwa e na boongana.

KABWARABWARAANA

Te mwakuri aio e na kairia ataeiaiine nakon te tabo ike a na tauraoi iai n aia FamilySearch.

TE KATAURAOI

N te katauraoi, e na iangoia te tia kaeti bwa teraa te mwakuri ae riai n tauaki. E riai riki n taraaki taabo aika a kaan, e konaa n ana tienta te tabo ni kareke rongorongo, ana tienta te titeiki, te tabo ni botaki, ke mweengan te membwa. Ngkana e riai, rinea te tabo ae raka iaon teuana (n te aro ae na kona n raka iaon temanna te ataeiaiine ni mwakuri n te tai teuana.)

Takea: Ngkana e bubura te kiraati, e na raoiroi n tibwaaki nakon kurubu aika uarereke.

Bairei kanoan mwakoron te botaki ni kakukurei. Ngkai ataeiaiine tabemwaang a waakina aia FamilySearch, ake tabeman a kona n reiakin rongorongan te utuu n aia reekoote. E konaa ikai n reitaki n te reekoote n te uuote. A konaa ni kaairaki mwakuri tabeua iaon kaetieti ibukin tembora ke takakaro ake a buoka ana iango te roro n rikirake ni iangoia aia bakatibu.

A konaa ataeiaiine n anganaki imwain te bootaki ni mwakuri ma aia karo bwa a na kanoai aia beebea n riki n oki riikaaki nakon tokin aia atatai.

Mwakurian ao ataaakin rongorongoia ara Bakatibu

Botaki ni Kakukurei

Tuangia ataeiaiine bwa ti ukoukorii mwiiia ara bakotibu bwa ti na anganiiia te tibwanga ae booraoi ma ana iango te Atua ni kabaeakin te utuu n aron ae ti karekea ikai n te maiu aio. Otenanti ni kamaiu aikai (bwabetito, katabu nakon te nakoanibonga, katauaki ao kabaeaki) a kariaira bwa ti na rin n te aba n uea ae tieretiare, ngkana tiaki kororaoi.

FamilySearch bon mwakurin te kombiuta ae karekea aia tai aomata ni kunei rongorongo n aroia aia bakatibu ao ni kanakoi araia nakon te tembora. Ngkana e taibinaki aran te bakatibu inanon te kombiuta, a waetata ni karaoa te FamilySearch kaain te kombiuta n rinanoi mirion aara aika ti te arona. E kaira te aomata man te ara nakon rongorongona, ma boong ao taabo ni bung, mare, ao maate; ao araia kaaro, naati, ao tinaia.

FamilySearch ake a reke imwiin te kakae a roko man rikin te utuu, reekoote n te euangkerio, ao reekoote n te tautaeka.

A irekereke n te kakae n aron rikin te utuu beeban rongorongo aika bat. Teuana ae na rangi ni ibuobuoki nakon te roro n rikirake bon bokin rongorongan te bakatibu. Te boki aio a mena iai rongorongan te utuu ake a anga membwa n te Ekaretia ao tabemwang ni kabuta te aonnaba man 1979. A mena iai araia aomata aika mirion ni botaki inanon kurubu nako ao tamnein rikiia.

Taeka: E kona te tia kaeti ni kamaataataa nakoia ataeiaiine kakawakiia aomata ake anga rongorongan aia utuu ma ni kawakin aia “boki n ururing” ae on n tamnein rikin te utuu ao rekoote ni kurubu. E konaa ni katereterea te tia kaeti bwa rongorongo ake inanon te boki e rangi ni boongana, ma ngkana e koreaki n aron aio e ti manena nakoia tabeman aomata. E ngae n anne, ma ngkana e kaeweaki te rongorongo aio nakon te kombiuta (ni kamanena bokin rongorongoia bakatibu n aron bairean kanoan te kombiuta), e konaa ni karinaki inanon aia boki bakatibu, ike e na konaa ni ibuobuoki nakoia tabemwang.

E riai naba te tia kaeti ni koteia ae aia boki bakatibu e aki tabwanin. E mwaiti te rongorongo iai, ma e batu riki ae na konaa ni karinaki—n ikotaki ma rongorongoia ataeiaiine ma aia rongorongo iaon oin aia bakatibu.

Bokin rongorongoia bakatibu aana ao aia tabo aomata ake a anga te rongorongo iai. Te kawai aio are a kona iai ataeiaiine ni kunei ai tarria ao aia utuu ake a tuai kaitibo ma ngaia.

Ni buokaia riki ataeiaiine n ataaakin kakawakin te ukeuke n te utuu, e kona ni katereterea te tia kaeti bwa n akean te kombiuta a na kona n nori tamnein birim ao iteranibaan booki ni karekei rongorongoia aia bakatibu. Ibukiia ake a mwaiti ake a karaoa aio, e mwaiti te aoa ni mwakuri ae kabaneaki. Te kombiuta e konaa ni karekea te rongorongo naba anne inanon tii tabeua te miniti.

Kataneiaia ataeiaine bwa ana kamena te ukeuke n takaia utuu ma aia bakanibu n aron tamnein rikiia. Ngkana akea aia bakanibu ni bokiia bakanibu, kauringia bwa a kona ni karaoa te mwakuri ae korakora a taraia bwa ana anga rongorongoia aia bakanibu.

Ngkana a karaoa te ukeuke iaoia utuu ataeiaine, a riai ni korei mwin aia ukeuke. Inanon aia boki bakanibu, a kona ni korea iai tamnein aia riki.

Imwin tian reken aia tai ataeiaine ni kamanena te ukeuke iaon te utuu, rinanoa mwin aia kekeiaki. Kaungaia bwa ana reita kakaeān rongorongoia aia bakanibu ao n anga rongorongo nakon aia boki bakanibu.

Mwakuri rimwi

Ana bon iai membwa n te uuote ae iai irouia rongorongan utuu ni koreaki n aia (boki n ururing). A konaat ataeiaine ni karaoa te mwakuri ae boongana ni karinakin rongorongo n te kombiuta ni buokiia membwa ake a kanoaa aia boki aia bakanibu. Ibukin te mwakuri aio, e riai ni iai aia kombiuta aomata ao bokin rikiia ma aia bakanibu. A riai taan rabakau iaon rongorongoia utuu ni buokiia ataeiaine ma aia mataniwi n aron babairean te mwakuri ni ibuobuoki.

*Rekereke ma te Mwakuri
ni Mitinare*

TE KAANTANINGA A riai ataeiaine n reita aia iraorao nakoia ataeiaine ake aia roro ao ni kaungaia bwa ana iri botaki ni kakukurei ao ana botaki te Ekaretia.

TE KATAURAOI Anganiia ataeiaine bwa ana anga kibun taeka aika a tabu, karaki, ke anaitaeka ae ko bon taku.

**ARON WAAKINAN
TE REIREI** **Kabwarabwaraana: Kakaea te rongorongo ae Aitara ma Ngaia**

Aroaro Aika
ana Reiakinaki Wareki ni kabaibati aroaro aikai nakoia ataeiaine. Tuangjia bwa ana kakaea te bwai teuana ae a tia ni bua ni kaitarai aroaro n tatabeua. (Te rao—temanna ae mwamwannano.)

1. Te aomata, e wene ni kuri bawaiaki ao e oreaki irarikin te kawai, e aki mwannanoaki irouia ake a rirarikina.
2. Te ataeiaine ae bwainna n te kunnikai ae mane ao e a rai matana e rangi ni bubura ibukina n nakonako nakon te reirei ni katoaa te bong n tii ngaia ao ake tabemwang ae ana roro a nakonako n te kurubu tabeua te buuti n rimoana.
3. Te ataei ni mwane e tiku ni mwengana ni katoa Tabati ikukina bwa e namakinna bwa akea n ana kooran n te nakoanibonga ae tabeakinna.

Ti kona ni Iraorao ma Aeka n Aomata aika a Bati

Te karaki ae kimototo Uoman kamea a takakaro irarikin te kawai te bong teuana e mwananga te katamwa. “I konaa ni ira buakon ami takakaro?” e titiraki te katamwa.

“Tiaki!” e roko te kaeka ae taburekareka ma iroun te kamea temanna, ao e waaki nako n te kawai te katamwa.

“Bukin teraa ko karaoa anne?” e titiraki te kamea are temanna.

“Kamea aki tatakakaro ma te aeka ni man arei. Katamwa a kaokoro ma ngaira. A karaoi karongoaa aika a kamiiimii ao a tangiria n tamwaka te kai n taai nako I tangiria n takakaro ma temanna ae aekau.”

Tabeua te miniti imwiina e rangaranga ni karaurau rinanon te kawai te on ae taraa ni maroaa. E tei ao e titirakinia kamea bwa e konaa ni ira buakon aia kukurei. E kaeka te kamea temanna ao e taku bwa tiaki, ao e mwananga nako te on.

“E aera ngkai e aki takakaro?” a titiraki raona ibukina.

“Ko noria ao te aekara taraana? E aki taraa n ai arora, ao e tabwarabwara. E aki konaa ni biri n ai arora ke tao ni kaei bwai n ai aron ae ti karaoia. I tangira temanna riki n ai arou.”

“O,” e taku raona.

Tabeua te miniti n nako ao e roko te raabiti ae kureei ni kibakiba rinanon te kawai. A noria kamea ake uoman n takakaro ao e tei n noria bwa e konaa ni karinaki. E tuukaki naba E, ngae n anne, e bon tangiria n ataia bwa bukin teraa ngkai e na aki takakaro.

Te kamea are e tuukaki e toki ana takakaro ao e taraa te raabiti.

“Ko kaokoro ma ngai. E okoro matan kunim. Ko aki taraa n ai arou. Ko aki karaoi naba bwai n ai arora. I tangira temanna riki n ai arou.”

	<p>“Teraa ae ko tangiria ni karaoria?” e titiraki te raabiti.</p> <p>“I tangira te biri ao te kiba” anne ana kaeka.</p> <p>“Aia . . .” e taku te raabiti.</p>
Marooroo	Tooki ikai ao titirakiniaataeiaine bwa ana iangoia bwa e kangaa tokin te karaki.
Te Karaki	Kamota te karaki:
	E kaewenakoia kamea ake uoman te raabiti bwa ana kabobiri mwaaka n te buako ni kai ae kaan. N tokin te kooti e rangi n raroa nako i moa te raabiti. E tanrikaaki ao e tataningaia kamea ni karorokoia irouna.
	<p>“I tangiria ni biri ao ni kiba naba,” e taku te raabiti.</p> <p>“Ko taraa ni kaokoro ao e kaokoro nanom ma ae ti kakaraoia, ma ko boraoi ni itera tabeua,” e taku te kauoman ni kamea. “Ti bon aki atai.”</p>
Marooroo	<p>Ko na kangaa ni karekerekeia te karaki aio ma maium?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Teraa bukina bwa e rawa ni kan takakaro te moan kamea ma maan ake tabeman? • Tera bukina ngke a manga takakaro kamea ma te raabiti? • Ko na kanga ni kamwakuri iango aikai inanon maium? • Ko konaa ni iangoia ngkana iai ataeiaine n am aono ae na kainnanoa temanna bwa e na reitaki ma ngaia? • Ko na kangaa ni kunea bwa e boraoi ma nanoia?
Ana anga reirei te tia reirei	Katereterea bwa n tabetai ti aki tabeakinia tabemwang ma n aki kariniia inanon ara bobotaki ibukin kaokoron matan kuniia, kunnikaia, ke kateia. Ti kainnanoa karekean te tai bwa ti na ataia ma ni kunei aroaroia aika raraoi ma nanora ae ti te arona.

Ti kona ni Buokiia Raora

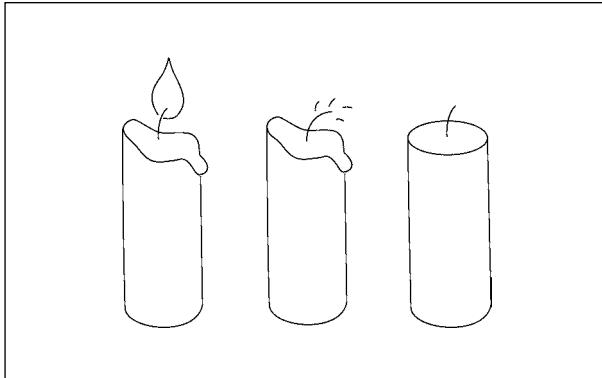
Maroroookinataeka aika a tabu	<p>Katereterea bwa e korakora tabeiangan Iesu ibukiia te koraki ake a bua. N te kaikonaki teuana E taekina buan te mwaane. Tuanga te kiraati bwa ana raira Ruka 15:8–10 n aia Baibara. Tuanga te ataeiaine temanna bwa e na wareka te taeka ni kaikonaki.</p> <p>Koteia bwa te mwaane are e bua n te kaikonaki aio e konaa ni kabotauaki nakon te aomata ae maroaa ke e bua. Te aine e kona ni kabotauaki nakon temanna ae kitanki ao e kakaonimaki ni ukoukora te aomata aio. Manga wareka te taeka ni kaikonaki ni kibuna are imwiin te kibuna ao maroroookina arona ni konaa ni kamwakuraki nakoia ataeiaine ae akea raoraoia ke aki roroko n taromauri. Tuangiia ataeiaine bwa ana katereterea aron te Uea n tuatua ngkana ti na tabeaianga ibukin temanna riki.</p>
Te kamwamwaninga	<p>Tuangiiia ataeiaine bwa ana maroroookin baika ana buokia membwa n te kiraati nakon te riki ni membwa n te Ekaretia. Katuruturua te namakin anne ao kaoti tabeaianga aika a riai ae kakawaki.</p> <p>Anga aroaro aikai nakoia ataeiaine bwa ana katoki kanganga:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ko kaitibo ma raom n te kiraati ae aki rangi ni kakaonimaki n te titoa. Ko tangiria ni kaotiko nakoina bwa ko nano irouna. Teraa ae ko karaoria? 2. Ko kaoa raom n te kiraati ae aki kaakonimaki. E kaota te tabwara imwain kanakoan ana kaeka. Imwiina e taku tao ae na roko n te taina. Teraa ae ko konaa ni karaoria? 3. Ko na kaoa raom ae mamara nakon am kiraati n ataeiaine. E taekinna bwa e aki kan nako ao e na noria aomata bwa ana tarai ibukina bwa e a tibwa ira te taromauri. Teraa ae ko na karaoria ao n taekinna? 4. Ko na kaunga te membwa ae mamara nakon am kiraati, ao e na kaeka bwa e aki kani kaea te botaki. Teraa ae ko kona ni karaoria? 5. Titirakina te membwa ae mamaara nakon te kiraati ao e kaeka bwa e aki. Teraa ae ko na karaoria?
Kamatebwaiyan Aroaro ni Katokan Kanganga	

Ana anga reirei
te tia reirei

Marooroookina
te burakibooti

Taekinna bwa iai te kaeka ibukin katei n aroaro ae a na kaitibo ma ngaia ataeiaine ngkana a kataia ni kamarurunga te membwa ae mamara. E kakaawaki bwa ko na kaota te tabeaianga ibukin katei n aroaro n tatabeua. Te nano ni mwamwannano e konaa n tokari kanganga aika a batia n roota temanna riki nakon bwaai riki tabuea.

Korei bannan tenua taura nenea iaon te burakibooti n aron ae kaotaki inano:

Kotea te moan taura te nenea ae e ura mwaka. Tuangiia ataeiaine ae te taura te nenea aio e konaa n tei ibukiia. Korea te taeka ae ngkoe iaan te moan taura te nenea. Katereterea nakoia ataeiaine ae te kauoua n taura te nenea e tei ibukin te membwa ae mamara—are urana e bon kauraaki n te tai teuana ma e a tia ni kerikaaki. Man mwakan te taura te nenea are e ura e konaa te kauoua n taura te nenea ni manga kauraaki. Kauraakin te taura te nenea e konaa n tei ibukin kairan te aomata ae mamara nakon te manga mwakuri korakora. Katika te ura iaon te kauoua n taura te nenea.

- Antai ae ko kanamakinna bwa e na tei ibukin te katenua n taura te nenea? (Ae tiaki te membwa.)

Marooroookinan
taeka aika tabu

Te katenua n taura te nenea e bon tuai ni kauraaki, ma ngkana e ringaki n are e a kaman ura, e kona n rikirake n ura n aroia taura nenea ake uoua. Koteia ae taura nenea bon ti tebo bwaina ni kabane ae a kona n ura, ma a tangira te bwai ma itinaniku ae na moana te ura. bon ti te arona a ringaki n te Tamnei ae Raoiroi, a kona n riki bwa ota nakon te aonnaba, n aekan te taura te nenea. Tuanga te membwa n te kiraati bwa e na raira Tuua ma Berita 103:9 ao ni wareka ae a tia n taekinna te uea Ibukiia aika Itiaki.

- Baikara kawai tabeua ae ti na kona iai n riki bwa te ota ibukin temanna riki? (Korei ana kaeka te kiraati iaon te burakibooti nakon aia itera taura nenea. Kaeka tabeua a konaa ni mwanewea te nako ni karaoa te mwakuri ni mitinare, ke kaotan te ota rinanon te katootoo, te iraorao, te kairiia, ao te mwakuri.)

Korea te ura iaon te katenua n taura te nenea.

Te Karaki

Tibwaua karakin temanna ae na riki bwa te bwai ae kaotaa ana taura te nenea temanna inanon te euangkerio:

“Bon raraou ae tangiraki, temanna ae I uaia n rikirake ma ngaia ao n ataia man moan bongin ara waaki. Man te tai anne ti tibwauai bwai ni kabane man taore ao nneia ao kanree nakon kiraati aika a rietata ma botaki. Iai teuana te kaokoro ae korakora imarenara, ko noria, e tuai n ataa te koaua ae I ataia.

“E uotai nakon 12 te ririki ao I a tibwa ataa te euangkerio ae tiaki ti au bwai ma bon ana bwai naba ao bon mai irou ae na konaa iai ni kunea.

“I uota au kanganga nakoia ara mitinare, n te iango bwa N na anganiia te beku ma I a bon tia ni burebureaki.

“‘Titirakinna ao ti na reireinna,’ a taku.

“E taraa n akea te kanganga n reireiana. E mena irou matoatoan te mwakuri ni bane.

“I weteia iaon te tareboon.

“‘Ei, ko kona n nakomai ni matakua n te tamnei n au auti n tairiki?’ I kaeka. ‘Ana kaotia mitinare n ara uuote.’

E roko. E noora te birim ao e n aki rangi n taetae iai.

“N te wiiki are imwiina ao a tiku unimwaane. ‘Ko a tia ni kotea te tai ae na ongora iai n te euangkerio?’ a titiraki.

“‘Aia, e tuai rangi n taetae iaon te tamnei. I aki ataia bwa N na manga tuanga riki ke n na aki.’

“‘Weteia ao titirakinna,’ e taku are temana. Te aeka n aomata ae rarawa ni kabane tai. E aoria, I aki kan kauntaeka ma te unimwaane, ma te ruru, I tabeka te bwai n taetae ao I kotea nambwana, I rangi ni miimii bwa e aera ngkai a rangi ni mamatoa baikai.

“‘Ai, Tierii,’ I taetae. I miimii . . . aia, aikai ngkai mitinare ao . . . aia, kangaa I miimii ngkana n tabetai e na kona n reke rokom ao. . . . n reirei taekan te Ekaretia?’

“Iai te maan ni kaeka.

“‘Aia, eng, I taku bwa ngaia.’

“E oki ikeikeu. ‘N ningai ae ko na roko iai?’

“‘N te tai naba ae ko tangirai nako iai, I taku.’

“‘N tairikin ningaabong?’

“‘Eng, e tamaraoa anne.’

“I rairaki nakoia unimwaane. ‘E raoiroi tairikin ningabong?’

“A kaenga ma te kukurei. . . .

“‘Ei ko rabwa Tierii,’ I taetae ngke I tabe n tataninga.

“‘Taua teutana, Patti,’ I tangiriko bwa ko na ataia ae I aki konaa ni kariaia te bwai ae ana taekinna.’

“‘O, e raoiroi, ma bon rooko.’

“‘Ma tao N na kauntaeka ma ngaia, ao I aki tangira anne.’

“‘Ngkana ko na kai nanoraoi ma ngaia, e raoiroi. A aki tabe iai.’

“E karaoaki te kauoua ni mwaneka.

“N tokin ana ka aua n roko e aki roko n te kan kauntaeka. N te koaua e a tia ni boraoi ma bwai ni kabane ake a tuanga mitinare. N te tairiki anne e taetae te unimwaane are te ataei, ao e kainna ma n taraia ao e taku, ‘Ti tangiria ni karekea am tai ni bwabetito iaon te kaonobong, e uara anne?’

“E taraarake te unimwaane are e a mwaane. E aki kantainga bwa e na rangi ni moantaa. E tata nanou, ma ae I kona ni karaoia te taua ikeu. E bung te aariki teutana.

“Tierii e kaenga ao e taku, ‘Eng.’

“I aki kakamwakuri, ma I monna n ruru ngke a tuanga naba bwa e na tataro.

“E tataro, te tataro ae itiaki ma n tamaraoa.

“I katuka atuu ni bobaraaki. I aki konaa n tabe matau. A nako mitinare n aki karongoa.

“Imwina I namakina baina ni mwaneai, ao ti uaia n tang.

“‘Patti,’ e taku, e wiingare ibuakon ranni matana, ‘ko rabwa.’

“E karabwaia ibukin te bwai ae boni konaa n anganna, e karabwaia, ngkai e atia n anganai te kabanea ni korakora ni bwai n tangira ae I aki kantaninga bwa n na karekea—ana kariaia ibukin au bwai ae rangi ni kakawaki, ana euangkerio Iesu Kristo” (Patti Wiltbank, “The First Step Was the Hardest,” *New Era*, Tianuare 1976, iteranibaa 18–19).

Kabaneana

Ana anga reirei
te tia reirei

Kotei taura nenea iaon te burakibooti. Katereterea ae te uea e taekinna bwa ti na aki karabai ara ota i aan te bwaketi (Mataio 5:15–16). Ti riai n tibwauaia ma tabemwaang. Ana ota te ataeiaeine temanna e karekea te kaokoro.

Koaua

Kaota am koaua nakoia ataeiaine bwa ngkana a kataia n reita aia iraorao nakoia tabemwang, e na kakabwaiaia te Uea ibukin aia mwakuri. Kaungaia bwa ana tibwaua aia ota ma tabemwang.

Kamwakuran te Reirei

Kaoia ataeiaine bwa ana rinea te aomata ae a iangoia n te kiraati, bwa ana kamarurunga ke n rairia nakon te euangkerio. Tuangiia bwa ana karikirakea karaoaan te tamnei aio. Karekea temanna te ataeiaine korei iango inanon maroorooakinana. Rinea teuana man te karinan ni iango ae na kona ni moana karaoana ngkai te kiraati.

Te Katootoo ae eti e Kairaraangia Tabemwang

Reirei

21

TE KAANTANINGA   Ana kaota te katootoo ae eti ibukiia Te ataeiaine n tatabemaniiia nako tabemwang.

TE KATAURAOI   1. Iaon beeба aika kaokoro, katauraoa katootoongan taeka aika tabu aikai: Ioane 13:15; 1 Timoteo 4:12; 1 Betero 2:21; Mataio 5:16.
2. Kataneiako ma rongorongo ao karaki inanon te reirei.
3. Anganiia ataeiaine bwa ana anga taeka aika tabu, karaki, ke anaitaeka ake ko bon taku.

ARON WAAKINAN
TE REIREI

Te Karaki

Te Katootoo ae eti e Kairaraangia Tabemwang

Wareki rongorongo aikai iroun Titita Aterete G. Kaabu:

“Ngkana ko kawakin tuua man toumwiin ana katootoo te Tia Kamaiu, bon ti tebo ma tauan te ota ieta. Am katootoo ae raoiroi e buokiia tabemwang ni kakaea kawaia ibuakon roon te aonnaba. E tangira te konamaki ni karaoi baika ko atai bwa a eti e ngae ngke e matoatoa, n rangi ni matoatoa. Ma ko na tai kabua am konamaki ni karokoa ae ko rinea te” (“Stand for Truth and Righteousness,” *Ensign*, Nobembwa 1988, iteraniba 94).

Rongorongan te karaki:

“Ai tebwi ma itua au ririki ni maiu ao I a tia ni membwa n te ekaretia ma ngke wanua au ririki. Maiuakinan te euangkerio bon tiaki ni koaua au kangaanga ni karokoa te bong teuana ngke I noora te mwakuri ae e aki kona ni mwaniuokinaki ma te ataei ni mwaane ae arana Kureike.

“ . . . N te bong teuana n te kiraati, [te botaki n roronga] a iangoa te mwakuri n iowawa nakon Kureikie, ae tekateka irariku. E aki ngongongoo Kureiki, ao tiaki te aomata ae tabarekai inanon te kiraati, mangaia are a iangoia roronga aikai bwa ana bwainingareia. N te bong teuana a iangoia bwa ana kabuta te rongorongo bwa akea n te kiraati ao e aki ataia, mangaia are e kabuta te rongorongo n te aro are na aki mwannanoa Kureike. I aki toki ni buokia n ana kanganga ngkana e aki ataia, mangaia are ngke I kaongoaki aia babaire I aki ata te bwai ae N na riai ni karaoia.

“ . . . Tabeuia te miniti imwain bwaran te kiraati, e raranako Kureike ao e tuangai aron karaoan te kanganga. A bane n rairaki aomata n te ruu n taraa te bwai ae N na karaoia. I moanna ni bukibuki manawa ao a maono nanon baiu. I tangiria ni karaoa te bwai aei tangiira ni kaekaa ma I aki namakina kairoroau ao a bane kain au kiraati n taningaai bwa N na karaoa te ioawawa nakoina.

“I namakina ubu bwa e kabuehue ao I ataia bwa e uraura ngke I rairaki nakon Kureike ao e kateretere aron te kanganga. Anne arona. Ngke e a bWARA te kiraati, a wetei ara roronga nakoiu ma te iango bwa ana reke irou. I aki kakoaua ae ti mena n te reirei ae rietaata. E taraa n ae te moa n ikoraki, ao I tangiria n tang. Ma I ataia I nanou bwa I atia ni karaoa te bwai ae raoiroi.

“Te bong are imwina I maaka te oki rikaaki nakon au kiraati n tain te aretiebura. Ma ngke I roko ikekei, I butimwaeaki irouwia ataei ni mwane akekei ao a tuangai bwa a tangiria ni kataa te kamwane arei ao a butiai bwa N na nako ma ngaia. N te tai anne, I ataia bwa are I karaoia ma imwaina e eti, ao akea riki te kawai ae N na karaoia n te takakaro anne.

“Ngke I tuangiia anne, I boo ma te kamimi ni maiu. Raraou, ae tekateka ni kaan, e tuangiia bwa e na buobuokiia. A iriira aomata tabeman riki, ao imwiina e a kaan bwanin kain te kiraati a iangoa aia baire ae nanobaba. Imwain banen te kiraati, a bane n taetae nakon Kureike, ataei ni mwane ake a moan teirakea te bwai a maroorooakin kangaanga tabeuia ma ngaia.

	<p>“Man baikai ni kabane I a ataia ae karaaoan te katootoo ae raoiroi e aki bebete n aron ae kantiningaaki, ma temanna te aomata e karaoa te kaokoro ae korakora. Ngkana iai iroum te konamaki ae tau ao te onimaki ae tau, ko kona ni kairaraangia te koraki” (Titebwani Kirititention, “When the Pressure Is On,” <i>New Era</i>, Tianuare 1988, iteranibaa 8–9).</p>
Marooroo	<p>Anga titiraki aikai. Karekea te tai ibukiia tabeman ataeiaine n anga aia kaeka nakon titiraki n tatabeua.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bukin teraa ngkai ti na kataia ni karaoa te katootoo ae raoiroi, e ngae ngke e matoatoa? • Teraa te buoka ae na tauraoi nakoim ngkana ko karaoa te katootoo ae raoiroi? • Ko na kangaa ni kairaraangia raom nakon te raoiroi?
Ana anga reirei te tia reirei	<p>Katereterea ae membwa n Ana Ekaretia Iesu Kristo ibukiia Aika Itiaki ni Boong aika Kaitira iai katabeaia ae korakora ae te reitaki ao ni karaoi katootoo aika raraoi. Ti ataa ae eti ao ae bure ao ti ataia bwa e raoniira n taainako te Tama are i Karawa ngkana ti karaoa ae eti. E rangi n tamaroa ngkana ti kaan nakon Tama are i Karawa ni kawakinan ana tua nakon ae te ataia aomata tabeman aika aki ongeaba nakon tuua.</p>
Marooroo	<p>Kaoia ataeiaine bwa ana tibwaua aia tai ngkana a tia ni kairaraangaki nakon te raoiroi iroun temanna ke ngkana a tia ni kairaraanga te aomata temanna nakon te raoiroi. Ko kona n anga tabeua mwakuri ake ko karaoi.</p> <p>Tuangija tabeman ataeiaine bwa ana tibwauai taai ake atia ni karaoi iai katootoo aika raraoi ma e aki koro nanona. Tuangija bwa ana karakina aia namakin imwiina.</p> <p>Korea kanikinaean te anai (–) iaon te burakibooti. Tuangija bwa tera ae nanonaki ngkana ti taekina temanna ae akea ana ira ni kairaraangia tabemwang.</p> <p>Korea kanikinaean te ikoti (+) ae bubura i aon te burakibooti. Titiraki bwa teraa ae e nanonaki iai ngkana ti kangai, iai mwaakan temanna iaoia tabeman ni kairarangia.</p> <p>Maroorooakin kawai tabeua ae ti konaa iai ni kairaraangia tabemwang.</p>
Maroroookin taeka aika tabu	<p>Taeka aika tabu a katereterea kakawakin te katootoo</p> <p>Katereterea ae e kaota nakoira te Tia Kamaiu arora ni konaa n riki bwa katootoo aika raraoi. E aki toki ni kakaonimaki nakon te bwai ae ataia ae raoiroi Aanga katootoongan taeka aika tabu aikai nakoia aman ataeiaine bwa ana wareki ni kabaibati:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. “Bwa I a tia n anganiko te katootoo, ae ko riai ni karaoria ngkai I a tia ni karaoria nakoim” (Ioane 13:15). 2. “Ke tai kabuakaka rikirakem te aomata; ma karikiko bwa te katootoo irouia taan kokoaua, n ana taeka, n ana kakarabakau, n ana tangira, n tamneina, n itiakina” (1 Timoteo 4:12). 3. “Bwa e kamarakaki Kristo ibukira, ao e katuka te aro ae ti na konaa n toua mwiiin mwanekana” (1 Betero 2:21). 4. “Ke ota am ota imataia aomata, bwa ana nora am mwakuri ae raoiroi, ao ni kamoamoa Tama are i Karawa” (Mataio 5:16). <p>Maroroookin aron kamwakuran taeka aika a tabu nakon maiun te ataeiaine. Anganna titiraki aikai:</p> <ul style="list-style-type: none"> • E kanga aron kaotaakin am ota (ke karaaoan te katootoo ae raoiroi) uota te mimitong nakon te Tama are i Karawa? • Ko na kangaa n riki bwa te katootoo nakoia raom inanon te aonnaba? n te tangira? n te onimaki? n te itiaki?
Te Karaki	<p>Te katootoo ae raoiroi e kona ni uoti kakatia nakoia aomata aika bat</p> <p>Wareki koaua aikai mairoun Titita Tierii Katibwa, buun te tia takakaro ae kinaki ae Biirii Kaatibwa. Tuangija ataeiaine bwa ana kakauongo ni kawai aika bat bwa te katootoo e riki bwa te mwakoro ae kakawaki n te karaki.</p>

"I taekinna n taai aika bati bwa I tauraoi ni kaaina ana Ekareti Iesu Kristo ibukia aika Itiaki nii boong aika Kaitira tabeua te ririki imwain Biira. E mwaiti riki au kabwarabwara iaon te Moomon nakon Biira. Ngke te ataeiaine ngai, tabeman raraon tinau kaain te Moomon. Nkge I rikirake ao imwina ngke ti mare, a mwaiti raou ni katobibia te aba ake kaain te Moomon.

"Ngke e tokanikai Biira n ana botaki Amerika n 1959 ao e reke riki ara tai n tiku n te Kaawa ae Tioreti Reiki, i Iutaa. E reke raoi otau n taekan te aro ao e reke au tai ni mamataku. Ai bon te tai naba anne are reke iai nanou n te Moomon. I tangiria ni kan ataia, ma rikiraken au atatai iai bon rikiraken nanou n reitaa nako au kan ataibwai.

"Iai te aro ni inaomata n aroia kain te Moomon—tiaki n te aro ni kamoamoa, ma n te aro ae membwa n tatabemaniaa nako a onimaki bwa te bwai are a karaoia ibukin te aro bon ngaia are e tangiria ni karaoia.

"A tara ni maeka raoi riki nakoia aomata tabemwang, iai aroia ae tau—ao I aki nanona taraan iteran te mwane. A marurung rabwataia, a kukurei, a tabetabe. A tabeakina aia utuu. Ngkana ko kaitibo ma kain te Moomon, ko bon kaitibo ma ana utuu.

"I tangira ana babaire te ekareti n aia burokuraem roro n rikirake. I nano n ana kuaea n taromauri ao I rangi n tangiria ni kan anene nakoia. Ti kakatia ma raora ni Moomon.

"I uringii tabeua moan botaki aika karaoaki i Iutaa. E uarereke te mooi ao te moko. I mwin tekatekam inanon te ruu ae akea te moko iai ni katoa tairiki, tebongina imwin tebongina, ko katia ni ikeikena te ang ae itiaki.

"Ni kaokia. I tangira aekan maiuia kain te Moomon. Aio e kakoburakea nanou ni kan kakae riki. . . .

"I bon riai ni kaman airi ma Biira n rin inanon te tembora ma e aki tauraoi nako iai. Ara Uea ao ara Tia Kamaiu e akoi nakoira n te aro ae aki anganiira riki ana tua ma e anganiira te kona ni mamataku. Ti bon bane n riai ni kaman kanenei nakon te tia anne imwain ae ti a anganaki ngkai.

"Ngke e taekinna Biira bwa e na bwabetitoaki, I kataia ni koaua bwa e bon nanonna. . . .

"Aonnaba aika boou a tia ni kaukaki nakoira. I noria ngke e reke au tai ni kaitibo ma mitinare n aine tabeman i Hong Kong—n ataakin te mwakuri ni mitinare.

"N aron ara takakaro ae te golf ti a tia n rangi n rianako n ara tabo inanon te aonnaba, ao ti kunea bwa bon aomata aika itiaki n ti te arona aia tangira ma aia nanoanga n taabo ake a nako iai. Tiaki ti taan golf, aomata ake n ana bwaranta Biira. Bon tarira ao mwanera inanon te euangkerio—ti te arona ma tarira ao mwanera n te aonnaba n tamnei ae naati mwane ao naati aine iroun Tama are i Karawa. . . .

"Ngaira aika ti kunea bwa ngkana ti kaotia nakoia aomata bwa ngaira Moomon, n te koaua e raoiroi ibukira. Aomata a karineia ibukin ara koaua, tao a konaa ni bobuaka ma ngaira, ma a karineira, n ai arora ngkai ti karineia ma aia koaua. . . . Ti karineaki ibukin ara boto ni iango. Ti taraaki—ngkana ti nanona te kan taraaki.

"Ao I atia n ataa te katootoo anne bwa e batu ni bwainaki ni itera ni kabane. I kaina te ekareti teutana ibukin aia katootoo Moomon ae I ataia. I tangiria ni karaoa ae batu ibukiia nakoii" (Aeke Mura, *The New Billy Casper [Te Kaawa ae Tioreti Reiki: Teetierete Kambane ni Boki 1970]*, iteranibaa 132–35).

Marooroo

Taraia ataeiaine bwa ana maroorooakin kawai ake a karaoaki n aia katootoo tabemwang are e a kairaraangaki iai Titita Katibwa.

Kamwakuran te Reirei

Kaungaia ataeiaine bwa ana atai katootoo aika raraoi ma irouia aomata irarikiia ao ni uaikinna bwa katootoo aika tamaraa nakoia aomata nako irarikiia.

This is a Blank Page

Karakaan te Maiu n Tamnei

TE KAANTANINGA A riai ataeiaine n tatabemaniia n atai boto ni iango ibukin te raira n nano.

- TE KATAURAOI
1. Katauraoi taeka iaon beeба aika ruaiua n aron aikai: "Mwaneka nakon te Raira n Nano;" "Kinaa te Kaairua," "Berita n aki manga bure," "Kaota ana iango temanna," "Kabooa mwin ae karaoaki ibukim", "Namakina te aki rau n nano ni koaua," "Kataua taina," "Kabwara burem ao tabemwang," ao "Butimwaea Kabwaraan te Bure ma iroun te Uea."
  2. Tuangiia ataeiaine bwa ana anga taeka aika a tabu, karaki, ke anaitaeka ae a bon taku.
-

ARON WAAKINAN
TE REIREI

Titiraki ni iango

Taeka aika tabu

Manga taekinan
taeka ao kakarabakau

E Riai te Raira n Nano Ibukin Kabwaraan Buure

- Tera am namakin imwain ao imwin te raira n nano?

E kabwarabwara ana namakin Aramwa imwin ana raira n nano ni koaua. Angan te ataeiaine bwa e na wareka Motiae 27:29.

Wareka te anaitaeka aio ike e kabotaua iai temanna mataniwiin te Ekaretia te raira n nano ma te bwai ni kamauna:

"Te Atua . . . iai ana bentira ma te bwai ni kamauna iaona ao E berita nakoira bwa e na kamanena ngkana ti raira nanora ma ni bita kawaira. . . . E taku bwa ngkana ti kabwara ara bure ao ni kaeti ara iango n aki manga karaoia, ao E kona ni uatia man ana iango ao ni mwanuokinna. E koaua, E kantaninga bwa ti na uatia naba man ara iango" (Titeering W. Tiira, *Making the Past of Yourself* [Te Kaawa ae Tioreti Reiki: Te tabo ni boki, 1971], iteraniba 93).

- E aera ngkai te raira n nano te boto ni iango ae moan te raoiroi ao te kakabwaia ae korakora inanon maiura?

Mwaneka nakon te Raira n Nano

Manga taekinan taeka
ao te kakarabakau

- Ko na kanga n raira nanom?

Ni kaekan te titiraki aio, maroroakin kawain te raira n nano n aron ae kaotaki inano n ana anaitaeka Unimwaane Robwati T. Eiroti. Ngkana ko kabwarabwarai mwaneka n tatabeua, katei beeбаia. Maroroakin nanon mwaneka n tatabeua ma ataeiaine. Tuangiia kaain te kiraati bwa ana wareki taeka aika a tabu ae kaotaki ni mwaneka 2 ao 8.

Moanna man katean beeban te taeka ae "Mwaneka nakon te raira n nano."

- “1. Kinaa ae ti a tia ni karaoa ae kaairua.
- “2. Berita ma te uea ae ti na bon aki okira te bure are ti karaoia bwa ti a raira nanora. ‘Ibukin aio ko kona n ata te aomata ae raira nanona man ana bure—bwa noria, e kokoauai ao e kabwarai.’ (T&B 58:43.)
- “3. Kaoti ara iango nakon maiuakinan te maiu ae raoiroi n iteran nako te euangkerio.
- “4. Kabooan mwin kaairua ake ti a tia ni karaoi n—
  - “a. Te raira n nano n te tataro nakon te Uea.
  - “b. Kaoti ara bure nakon ara bitiobi . . . [ngkana e rawawata te bure].
  - “c. Kabwara bure nakoia ake ko bure nakoia.
- “5. Nanon ara kabwara bure e riai n ti te arona nanona ma te bure are e karaoaki. E aki bebete te kawai. E kammaraki, ma e kaitiaki naba.

- “6. Te tai ngaia te bwai ae riai imwina n te raira n nano ma te kabooi mwin kaairua.
 “a. Te tai are ti na kokoauaira iai, nakon ara Uea, nakoia raora ake ti a tia ni kaotiira
 nakoia nakon te maiu ae boou.
 “b. Te tai ibukin kamatebwaian taeka aika a tabu ao ni kaburei maiura nakon tuua
 ake ti reiakin bwa ti na maiuakin bwa ti na kukurei ma ni katia.
- “7. Kabobonga kabwaran buure ma iroura ao te kabwara bure n akea namakinan
 te ikakaiwii nakoia ake a bure nakoira.
- “8. Tokina, te kakabwaia ae akea n ai arona: te kabwara bure iroun te Uea. Ti aki manga
 tanrikaaki ma nanora ae maraki, ma te aroriira nakon baika rimwi ma te kaantaninga
 ao te katia ao te tangira ibukin te Atua, ibukira, ao aomata ni kabane” (i nanon
 Ribootin te Maungatabu, Okitobwa 1976, iteraniba 34; ke *Ensign*, Nobembwa 1976,
 iteraniba 26).

Te Mwakuri ae Reitinako te Raira n Nano

Manga taekinan taeka ao te kakarabakau	<p>Katereterea bwa te raira n nano bon te bwai n tangira ae kona ni buokiira ni waaki n te maiu aio. Ti riai ni kamanenaa ma te wanawana. Wareka manga taekinan taeka: “E kanakoaki te raiira n nano bwa te kauoua ni boto ni iango ae korakora n te euangkerio. . . .</p> <p>“Ti bane ni karaoi kaairua. Ngkana a koaua ara raira n nano, e reke iroura te inaomata ni kawara [Tama are i Karawa] ibukin te kabwara bure, ma uringa bwa akea ae inaomata ni karaoi kaairua aika iai mwaitiia. E raoiroi riki bwa ti na aki karaoi. N e tina ni koaua bwa ti na bon aki okiokira karoan buure ni kawai. Ti riai n atai ara kaairua. E aki raoiroi bwa ti na tamaroa n te bong aio n ai aron te bong aio n ai aron te bong are ngkoananoa. Ti riai riki ni karakaa raoiroira . . . ma iai teuana te kaairua ae korakora irouia tabeman ae a taku bwa ngkana e karoa te bure temanna ao bon akea nanona ngkana e karoa riki teuana ke e batu riki. Te tai ae raoiroi ibukin te raira n nano boni ngkai, imwain te tai ae imwina” (Ritiati L. Evana, i nanon Ribootin te Maungatabu, Okitobwa 1969, iteraniba 68; ke <i>Improvement Era</i>, Ritembwa 1969, iteranibaa 74, 76).</p> <p>Buokiia ataeaine bwa ana ataia ae te raira n nano tiaki ti ibukiia ake a karaoi buure aika kakaaiaki ma bon te waaki nakon te riki bwa te aomata ae tamaroa. Ti riai ni kamanena te boto ni iango n raira n nano ni katoa bong ni bongin maiura.</p> <p>Manga taekinan te taeka aio e buoka katereterean reitinakon te mwaaka n raira n nano: “E rangi ni kakawaki te raira n nano nakon karikirakean te maiu, kioina ngkai inanon te rikirake nako iai te bitaki ae karina, ae roko ao ae nako. Ti aki kona n onea mwin te maiu ae buakaka n ae raoiroi n te taeka ae onoti ke te mwakuri, e riai ni iai reitinakon te waaki n onea mwin te bure ao karoan ae aki tau ma te koaua ao karoan ae raoiroi; te nako man te buakaka nakon te raoiroi ao man te raoiroi nakon te tamaroa. . . .</p> <p>“Ngkana ti taekina reitinakon kainnanoakin te raira n nano, ke e tai nanonna bwa ti nanona kakaroan te bure ao te raira n nano ao manga karoan te bure. Anne tiaki te raira n nano ae bwanin. Ti riai n nora ae eti ma n iria, ni kinaa te kaairua ao te kabwara bure ma ‘te nanokawaki n Atua’ ngkana ti karekea te kakabwaia n te raira n nano ae bwanin” (Aaki B. Buraun, <i>Eternal Quest</i>, comp. Tiareti Manrii Buraun [Te Kaawa ae Tioreti Reiki: Tabo ni Boki 1956], iteranibaa 99, 102).</p>
Ana anga reirei ao manga taekinan taeka	<p>Katereterea bwa ngkana ti rikirake n te tamnei, ti kinaa bwa bwaai ake a taraa n raoiroi n te moan tai are kaairua. Te rikirake n te tamnei e buoka temanna bwa e na tokanikai iaon mamara aika a tibwa kinaaki aikai. Aio bon te waaki. N te bong koraki ti tabe n reiakin bwai aika a riai ni katukaki, ara atatai e raka ao ti kanenei nakon te aeka n rikirake teuana. Katuruturua ae te raira n nano bon reitinakon te waaki ni karikirakean am iango ao n am mwakuri ngkana ko kinai am mamaara. Te waaki aio e reitinako rinanon ikawaim.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ko konaa ni iangoi tabeua baika a uarereke inanon maium ae ko kainnanoa te raira n nano iai? • Ngkana ko mwakuria te kamawako man teuana ma i buakon baikai ni katoa wiiki, ana te aekara maium ao am namakin iaon te kan kororaoi ni karikirakeki?

Manga taekinan taeka	E mwaneweia Beretitenti Tibentia W. Kimboro: "Kioina ngkai ti bane ni bure n ae korakora ke n ae uarereke, ti bane ni kainnanoa te raira n nano ae tawe, n tabeki ara taratara ae reitinako ma ara mwakuri. E matoatoa iroun temanna karaoan ana tua te Uea inanon tebongina, n te wiiki, te namwakaina, ke te ririki. Aio te mwakuri ae na riai n reitinako ni maiun temanna" (<i>The Miracle of Forgiveness</i> [Te Kaawa ae Tioreti Reiki: Tabo ni Boki, 1969], iteraniba 202).
Te Kakaraki	<p>Te Raira n Nano e Uota te Rau</p> <p>Titirakinia ataeiaine bwa ana kakauongo nakon te karaki aio ma n taraia bwa e na kangaa ni kabotauaki nakon te boto ni iango n raira n nano.</p> <p>E kakatia Tiein ni karaoi mwakurin tinaniku, e kaakabanei aoa aika a batu n ti ngaia n nakonako iaon maunga. N te bong teuana e kunea te nangananga. E ngae ngke e namakina te aki rau e kairoroa bwa e na aki rin inanon te nangananga, ibukin reberakena e taraa nanona. E rianna nako ma n rianna nako inanon te nangananga, e nori baika a kamimi imwaina. Te roo inanon te nangananga e roko ni katokina ao e kunea bwa e a bua kawaina.</p> <p>E namakina te nako n nano, imwina te maaku, imwina te un nakoina ibukin aki raun nanona. Ao ngke e aki kona ni kunea kawaina n oki, e roko te bwara n nano irouna. Tera ae nang karaoria ngkai? E bon bua ana iango ni kawaina ao e aki kona ni kunea te kawai ni koaua. Ai te tai aio are e a iangoa iai te tataro ibukin buokana. E bubutia te Uea kairana ni kaokaki nakon te kawai ae eti ni katoka nanobabana n ana kauoua n rin inanon te nangananga. E rirarikin te o, ao e rauniia te kabwao ao e rairaki e nora ikerarao te ota ae karako ootana. E kawaetata ni kaea te ota ao n tokina e nora otan taai ae raneanea.</p>
Titiraki ni iango	<ul style="list-style-type: none"> • Bon ana kantaninga Tiein bwa e na bua inanon te nangananga? • Tera am iango n aron ana namakin Tiein ngke e a otinako man te nangananga? • Ko a tia ni bua ao n aki konaa ni karekea kawaim n okira Tama are i Karawa? <p>Katereterea ae te raira n nano bon ti te arona ma te namakin are iroun Tiein ngke e kunea kaaireuna, e kaota te nano maraki, e tataro ibukin kabwaraan ana bure ao Ana kairiirii, ao e oki nakon te ota. Bon teuana ibuakon namakin aika moan te rau ma ni kaukurei ae na karekea temanna.</p>
Maroorooakinan taeka aika a tabu	<p>Koteia bwa ti bane ni karaoi kaairua n te bong nako ni maiura. Bon man ti te raira n nano ae bwanin ae ti kona iai ni karekea te namakin ae rau inanora.</p> <p>Aramwa, te buraketi n Ana Boki Moomon, e bwainikirina te Ekaretia ngke te ataei ni mwane. E kaoti te anera nakoina ma n tuanga bwa e na katoka kateina ae buakaka. E namakina te aki rau ae korakora Aramwa ao e moana ana raira n nano man ana bure. Angan te ataeiaine bwa e na wareka Aramwa 36:12–13, 15–16.</p> <ul style="list-style-type: none"> • N tokina n te taina ao e noori ana bure Aramwa, ae kara aron ana namakin? Angan te ataeiaine temanna bwa e na wareka Aramwa 36:17–21. • E kanga Aramwa ni kabwarabwara ana namakin ngke e uringa maten Iesu Kristo ao man ataia bwa e na kabwaraaki ana bure? • E kanga ara tangira ma ara kakaitau ibukin te Tia Kamaiu n rikirake ngkana ti raira nanora ni koaua ao n ukoukora te kabwara bure?
Te koaua	<p>Kabaneana</p> <p>Kaota am koaua n aron ana tangira ni koaua Iesu ni matena ao ni bwainikirinaki. Kakoaua ae te raoiroi bon te kawai nakon te kukurei ao bwa ike e karaoaki iai te bure, te kabwara bure ni koaua ae bwanin e tauraoi inanon onimakinan Iesu Kristo ma te raira n nano ae koaua.</p>

TE KAANTANINGA	E riai irouia ataeiaine n tatabemaniia bwa e na ataaki irouia kakawakin kabwaraan aia bure tabemwang.
TE KATAURAOI	<ol style="list-style-type: none"> Uota te bentira ao te moti ni beeба ibukiia membwa n te kiraati. Katauraoa te beeба ae na kateaki ma taeka aika a tabu, “Ao kam na itangitangiri temanna nakon temanna, nanona te akoi, i kabwara bure temanna nakon temanna, n ai aron te Atua ioun Kristo ngkai e kabwarai ami bure” (Ebeto 4:32). Koreia iaon te moti ni beeба taeka ma ioun Beretitenti Tibentia W. Kimboro ae kuneaki n te kauoua ni kibu n te reirei. Karebaia nakon temanna te ataeiaine imwain ae ko moana te reirei ao tuanga bwa e na kamatebwaiia n te aro ae na konaa ni warekia raoi n tain te kiraati. Anganiia ataeiaine bwa ana anga n te karaki, taeka aika a tabu, ke te anaitaeka ae ko bon taku.
ARON WAAKINAN TE REIREI	<p>Kabwarabwaraana</p> <p>Anganiia ataeiaine te bentira ao te moti ni beeба. Tuanga te kiraati bwa ko na katereterei itera aika uoua. N tokin teuana, ana korei baika ana karaoi ngkana arona bwa a mena naba inanon te itera anne.</p> <p><i>Reiakinan te Bwai ae Riki ni Keiti 1</i></p> <p>Meerian ao raona ae kate a tibwaua te onimakinaki ma te kakoauai aia kakarabakau bwa ana tabu. Imwina, e ongo Meerian bwa e tuanga temanna. Tiaki ti anne, ma e atia Kate ni karakai taekan te karaki, ni karakin taekan bwai aika ake a koauaia. E maraki Meerian ibukina bwa e atia n urua ana taeka raona. E rangi n un naba—e rangi n un ao e iangoia bwa e na aki manga kaeka Kate.</p> <p>Tuangia ataeiaine bwa ana korea te bwai ae ana karaoia ngke arona bwa a mena n ana tabo Meerian.</p> <p><i>Reiakinan te Bwai ae Riki ni Keiti 2</i></p> <p>Inanon te kaukuuki, e katuka ana bwauti ni mwane Karen iaon te bent. E katikua ikekei ngke a maenako nakon aia kiraati. Ngke e oki bwa e na anaa ana bwauti ni mwane, ao ai ake a. Te bong are imwina, Tutian, te ataeiaine ae a tibwa mwae nako rarikiia, e roko n ana auti Karen. E kaotia Tutian bwa e ana te bwauti. E kaokia ni kabwara ana bure ao e tuanga Karen bwa e na kabwara ana bure. E taku Karen, “E raoiroi, kaaki taekana.” Tabeua te bong imwiina e taetae karen ma raona tabeman, ao temanna ma i buakoia e titiraki bwa iai ibuakoia ae ata Tutian.</p> <p>Anganiia ataeiaine aia tai bwa ana korea te bwai ae a riai ni karaoia ngke arona bwa a mena n ana tabo Karen. Tuangia bwa ana kakawkin aia beeба nakon te reirei are imwiina.</p>
Maroorooakinan taeka aika a tabu	<p>E anga reirei te Tia Kamaiu n Taekan te Kabwara bure ao te Katootoo</p> <p>Katereterea bwa Iesu Kristo E reireiniia aomata baika a riai ni karaoia ngkana e bure nakoia temanna. Tuangia ataeiaine bwa ana kakauongo nakon taeka aika a tabu ma n taua te kaetieti are e anga Iesu. Wetea te ataeiaine bwa e na wareka Mataio 5:43–44.</p> <ul style="list-style-type: none"> E kanga aromi ni karaoi bwaai nakoia ake a bure nakoimi?

	<p>E anga reirei Iesu nakoia ake a rimwiina ae a kaantiningaaki bwa ana kabwarai aia bure aomata nako. A riai n tangiria aia kairiribai ma ni kakabwaiaia ake a kareke kai nakoia. E katereterea naba ae ngkana e aki kabwara te bure te aomata, e karaoa te bure ae korakora nakon te tia bure. Tuanga te ataeiaine bwa e na wareka Tuua ma Berita 64:9–10.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Te aekara rawawatana ngkana ko aki kabwarai aia bure tabemwang? • Antai ae kantaningaki iroum bwa ko na kabwara ana bure?
Manga taekinan taeka ao te kakarabakau	<p>E kaota te kabanea n rietata ni katootoo Iesu n aron kabwaran aia bure te koraki ake a karaoa te bure ma te kaikoaki. E katereterea temanna ara mataniwi n te Ekaretia: “Ti tuangaki n rongorongan te baibara bwa bon akea te aomata ae a tia ni karekeia te nanorinano, te maraki, te bwainikirinaki are e atia n rinanona te Tia Kamaiu n te aonnaba inanon ana kaitira n aoa ma te maiu ae mamate.</p> <p>“Imwin bukibuki ni kewe aika bat, e a kamwaneaki iroun temanna ibuakoia raraona. E a kateaki ibukin bukinana, are a kaotinakoa bukinana are e motikaki ni kangaraoi nanoia aomata ma tiaki te motikitaeka raoi.”</p> <p>Tooki man warekan manga taekinan taeka ao titiraki:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Te aekara am namakin ngke arona bwa ngkoe are e kamwaneko raom? • Tera ae ko riai ni karaoria nakon temanna ae kaairua ni bukiniko n te bure? <p>Katereterea ae bwainikirinan Iesu e aki toki imwin bukinana ae kaairua ma kamwaneana iroun raraona. Reitia warekia.</p> <p>“Imwiin te rawawata ae e inenei: iai te inimaki ae ananau ni karokoa karaweri ngke e a tabetabeka te kaibangaki ae rawawata; E bwainingareaki ao e bawareaki irouia aomata aika a uanao inanon kawai; iai naba aika angana te vinika, n ruamwiaki ni biiti aika kakang taboia, ao n tokina; E tine, e uruaki rabwatana ao e raraabuabua, e kaenaenakaki irouia ana kairiribai, ao ni kabaneana E bubuti Iesu ni wirikiriki, ma te rau n nano, ‘Tamau, kabwarai aia bure ibukina bwa aki ata te bwai ae a karaoria. . . .’ (Ruka 23:34.)” (Robwati L. Timboti, i nanon Conference Report, Okitobwa 1966, iteraniba 128; ke <i>Improvement Era</i>, Ritembwa 1966, iteraniba 1148).</p>
	<p style="text-align: center;">Karekean te Kabwara bure iroun te Atua, ti Riai n Rabakau ni Kabwarai aia Bure Tabemwang</p>
Manga taekinan taeka ao te kakarabakau	<p>Katereterea ae ngkana e kabwara te bure te ataeiaine, e bon kariaia te Uea bwa e na kabwara ana bure. Unimwaane Maerion T. Ankati e anga te titiraki aio: “Tiaki te aro ni kabwainrang te bubuti nakon kantanningan te Atua bwa e na kabwara te bure ngkana tiaki kabwara te bure?” (i nanon Conference Report, Okitobwa 1973, iteraniba 15; ke <i>Ensign</i>, Tianuare 1974, iteraniba 20).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ko kangaa ni kabwara ana bure te aomata mai inanom? • E kangaa namakinan te bono nnanon te un, ke te rootaki ae korakora ibukiia te koraki ake a tia ni bure nakoim ni kaakeaaki n te aro bwa ko aonga ni kabwara te bure ni koaua? • E na kangaa te tataro ni buokiko nakon te kabwara bure? • E na kanga atakin te Tia Kamaiu ni buokiko nakon kabwaraan aia bure tabemwang? <p>Taekinna bwa te Tama are i Karawa E katereterea, n aron ae taekinaki n taeka aika a tabu, bwa ngkana e raira nanona te aomata, E na kabwara ana bure ao e “na akii manga uringi” (T&B 58:42). Ngkana e kabwara ana bure te aomata te ataeiaine, e riai n tuanga te aomata n te aro ae e ota bwa imwina ao e na mwanuoka te bure, n aki manga taekinna.</p>
Manga taekinan taeka	<p>Wetea te ataeiaine are ko anganna bwa e na wareka ana taeka Beretitenti Tibentia W. Kimboro ni kabaibati.</p> <p>“E riai [irou] kabwaraan te bure ngkana [teuare e bure nako] e tiku naba n uun akea te okoro ma te iraorao? Akea te kaairua iai.</p> <p>“Te kaairua ae taabangaki iangoana bon kantaanningaan are e karaoa te bure bwa e na kabwara bure ma ni kananorinanoa nako aontano imwain kabwaraakin te bure. E koaua bwa are e karaoa te ikoaki e riai ni kaeti raoi arona, ma ni kaeti ma are e karaoaki te bure</p>

nakolina, e riai ni kabwara ana bure te tia bure n aki iangoa ana iango te itera are teuana” (*The Miracle of Forgiveness* [Te Kaawa ae Tioreti Reiki: Tabo ni Boki, 1969], iteraniba 282).

- Teraa ae ko riai ni karoia nakon te aomata are e a tia ni karoa te uruaki ke te bure nakoim ngkana e aki bubuti ibukin te kabwara bure? Teraana ngkana e aki raraoma?
- Teraa am kaeka nakon temanna ae aki toki man kakaraoan te bure ae okioki? (Mataio 18:21–22.)

Te boutita

Katea te boutita are ko karoia ma taeka aika a tabu, “Ao kam na i akoakoi temanna nakon temanna, te nano n tangira, ikabwara bure temanna nakon temanna, n ai aron te Atua iroun Kristo ae kabwarai am bure” (Ebeto 4:32).

Marooroookinan Reirei ni Baika n Ririki

“Okira te keiti are ko kamatebwia are ko anga ni moanakin tain te kiraati. Tuanga te ataeiae bwa e na iangoa raoi te kaeka are e koreia. Ngkana nanoia, a konaa ataeiae ni karoai bitaki n aia reke.

- Ngke arona bwa ngkoe Meerinan, teraa ae ko na karoia nakon Kate ngkana ko a manga nooria?
- Ngkana Meerinan ao Karen a uaia n ikabwara bure, te aekara aia namakin n nanoia?
- Ngkana Karen e kabwara ana bure Tutian, e taku, “Mwaninga taekana.” E na kangaa aron Karen ngkana e a bon tia ni kakoaua kabwaraan ana bure Tutian?

Te Kabwara Bure e Uota te Tangira ma te Kakabwai

Te karaki ao te kakarabakau

“Bon inanon te umwantabu i Munich are I noria iai—te mwaane ae mara, e moa rawata e kunnikaia n te kooti ae kureei, bwarana ae burau n taua imarenan baina. Aomata a otinako man te ruu are I anga au taeka nakon te mataroa mai buki. Bon 1947 ngke I roko ma i Ooran nako Tiomwane are e kaonaaki n te rongorongo ae te Atua e kaakabwarai buure.

“Bon te koaua ae rangi ni kainnanoaki n ongoraeakinaki n aekan teina anne, te aba ae ai mwiin te boomuaki, I anganii au tamnei ni iango ae mamaten nanou iai. Tao ibukina bwa taari e aki raroanako i Ooran, I tangiria ni iango bwa bon ikanne ike a kabwaraaki iai buure ma n teweaki nako. ‘Ngkana ti kaoti ara bure,’ I taku, ‘E tewenakoi te Atua nako nanon marawa ae nano, a nako n aki toki. . . .’

“A rairaki n taraii maata aika a tabu, n aki taraa ni kakoaua. Akea titiraki imwin te taetae i Tiomwane n 1947. A teirake aomata n aki kakarongoa n anai aia kabae, ma te aki kakarongoa ni kitana te ruu.

“Ao ai anne ngke I noria, ni mwakuria kawaina ni waerake nakoia ake tabemwaang. Te tai teuana I nora te kooti ma te bwara ae burau, imwiina, te kaboraoi ae buruu ma te bwara te biti ae iai riina aika bangaki. E oki ma te katawe: te ruu ae bubura ma tauraa ieta, te bwariko ni kunnikai ao kaau a ikotaki i nuukan te bwii, e kamamaa te nakonako ni beekan rirarikin te mwane aio. I konaa n nora teitein mwaneu n rimoau, rin kaokao a kakang iaan te kun. *Betie, ai mmaniira ngkoe!*

[Betie ao ngai ti katikaki ibukin karabakia Iutaia ni mwengara inanon tain ninian Ooran irouia i Tiomwane aika Nazi, te mwane aio bon te tia tei n te kaembwa ae Rawentiburuka ike ti kanakoaki nako iai.]

“Ngkai e a rimoau, tengaana ma irou: ‘Ai raoiroira ataakin anne, n aron ae ko taekinna, bwa ara bure ni kabane a bane i kabin marawa!’

“Ao ngai, I a tia n taekina aron te kabwara bure, n ukeabai nanon au boki nakon are te anaa te bai anne. E na bon aki uringai, e koaua—e na kanga n uringa te bure temanna ibukoia ake irangaa ataeiae.

“Ma I uringa ma te ueeba te kau ae tiotio man ana roo. I itaramata ma temanna are tauai ao raraau e taraa ni bwanin.

“‘Ko taekina Rawentibuka n am taetae,’ e taku, ‘ngai te tia tei ikanne.’ Tiaki, e aki uringai.

“‘Ma man te tai anne,’ e waaki nako, ‘I a tia ni Kiritian. I ataia ae te Atua e kabwarai au bure ibukin karoan bwai aika a bangaomata ikane, ma I tangiria n ongora ma i iroum naba. Buraoriin.’ e a manga otinako te bwarikona ni kabwara au bure?”

“Ao I tei ikekei—ngai are a okioki au bure ni kabwaraaki—ao e a aki kabwaraaki. Betie e mate n te tabo anne—e kan kamauna matena ae kakamaku n ti te bubuti?

“E kona n aki bati te teekan n ana tai n tei ikekei—ni kaotinakoa baina—ma nakoiu e taraa n ae iraua te aoa au kaunrabwata ma te bwai ae matoatua ae I tuai ma ni kakaraoia.

“Ibukina bwa I riai ni karaoia—I ata anne. Te rongorongo ae te Atua e kabwarai buure iai angana imwaina: are ti na kabwarai aia bure ake a kaikoakiira. ‘Ngkana ko aki kabwarai aia bure aomata ake a bure nakoira, e taku Iesu, ‘e aki naba kabwarai am bure Tama are i Karawa.’

“I ataia bwa tiaki ti ana tua te Atua, ma bon te mwakuri n te bong ae koraki. Ma imwiin tokin te buaka iai mweengau i Ooran ibukiia ake a tia ni bwainikirinaki. Tekoraki ake e reke aia tai ni kabwarai aia bure aia kairiribai e reke naba okiia nakon tinanikun te aonnaba ni manga katei maiuia, n aki mwannanoi mwiin maneka. E beebeete ao e kakaiaki n aekan anne.

“Ao I tei ikekei n te kamwaitoro ni koonaa buroou. Ma te kabwarabure bwa tiaki ana namakin te tamnei—I ataa naba anne. Te kabwarabure bon ana mwakuri te nano, ao te nano e konaa ni mwakuri n aki tabeakina kabuebuen te buroo.’ . . . Buokai! I tatara n aki kakarongoa. ‘I kona ni karaoa mwaitin anne. Ko anga te namakin.’

“Ao n tokina I kaaki baiu inanon are e aroraki nakoiu. Ao n aron are i karaoia, e kaoti te bwai ae kamimi. E teirake te te namakin mai i angau, e biri rikaaki nakon baiu, ni kibari toman baiu. Ao katokana e taraa n roota rabwatau ae bwanin, e uoti ranni mata nakon matau.

“‘I kabwara am bure tariu!’ I takaaruua ma nanou ni kabane!”

“Inanon te tai ae maan ti taui baira, te tia tei are rimoa ao te tia bure are rimoa. I aki ata ana tangira te Atua ae nene, ngke I karaoa anne” (e karekeaki man “I’m Still Learning to Forgive” ioun Kaorii ten Buum. Manga boretiaki n te kariaia man Boua ni Kairi Nuutibeeba. Te kariaia © n 1972 ioun boua ni kairi ma raona, Inc., Kaamero, Niu Iaoki 10512).

Kabaneana

Taeka aika a tabu
ao koaua

Kabanea te reirei ni wareka n Tuua ma Berita 64:8–10 nakoia ataeiaine ao kaoti ana anga reirei n taian katootoo ke n ana mwakuri temanna. Kaota am koaua n aron raoiroin maiuakinan te boto ni iango aio ngkana ti na karekei kakabwaia ake e berita nakoira iai te Uea.

Taeka aika a tabu

Manga wareka Ebeto 4:32 man te beebea are kateaki ao kaungaia ataeiaine bwa ana aksi man nanoraoi nakoia tabemwang n reiakina te kabwara bure man toumwiin ana katootoo te Tia Kamaiu.

TE KAANTANINGA Ena ataaki irouia ataeiaine manenan te tataro n te bong koraki ao te nanoraoi inanon maiuia.

- TE KATAURAOI
1. Tamnei 14, E Tataro Iesu i Ketetemwane (62175).
  2. Katauraoa beebarana taeka Berititenti Aero B. Rii, "Te Maiu e maekeeke ao, mangaia are, e riai ni uotaki ma te tataro."
  3. Katauraoa te kakao aio nakoia ataeiaine n te kiraati:

TE KAKAO	
ANTAI::	T&B 104:79
BWAU:	T&B 19:28
	1 Itetaronike 5:18
	Iakobo 1:5
	Aramwa 34:27
ARORA:	3 Nibwaai 19:6
	1 Timoteo 4:15
NNAKEA:	Mataio 6:6
	Aramwa 34:26
NNINGAI:	Aramwa 34:21
	1 Itetaronike 5:17
BERITA:	Aramwa 37:37
	R.S.V.P.

4. Anganiia membwa n te kiraati ao wareki baikai n te reirei:
  - a. Te kamatenano "Te Tataro ni Kabuta"
  - b. Te taeka ioun Unimwaane I. Beeke Biitatin iaon aron te tataro
  - c. Te taeka ioun Berititenti Tawita O. Mwakeei iaon te rau n nano
5. Kaoia uoman ataeiaine n am kiraati bwa ana anenea "Prayer Is the Soul's Sincere Desire" (Nambwan te *Hymns* 145) bwa mwaken te anene.
6. Anganiia ataeiaine bwa ana anga taeka aika a tabu, karaki ke anaitaeka ae ko bon taku.

ARON WAAKINAN
TE REIREI

Beeban te anga reirei

Kabwarabwaraana: Reita te Kakao

Tibwatibwai beebarana taeka nakoia membwa n te kiraati inanon waakin te reirei, ana tuangaki ataeiaine bwa ana wareki kibun taeka aika a tabu n te aro bwa e aonga ni kuneaki taekan te kakao.

E marooroo ma te kiraati te aomata are e na nakoina te kakao. Tuangiiataein te kiraati bwa ana karekea Tuua ma Berita 104:79, ao a na warekia ni botaki. E kaotaki ikai bwa ataeiaine n tatabemaniia nako boni ngaia ake e na reitaki nakoia te kakao.

Taeka aika a Tabu a Reireiniira aron te Tataro

Te kakarabakau	Tuangiiataein bwa ana iangoa bukina bwa e aera te Uea nkgai e kaoira nakon te tataro. Imwina ngkana a tia n anga aia iango ataeiaine, tuangiiataein bwa ana karekei aua taeka aika a tabu iaon te kakao. Wareki n tatabeua taeka aika a tabu, ao inanoia n tatabeua kakaea bukina ngkai e anga te Uea ibukin te tataro. Tuua ma Berita 19:28 (bon te tua); 1 Itetaronike 5:18 (anga te kaaitau ni bwai nako, bon nanon te Atua); Iakobo 1:5 (ngkana ko kan ataibwai); ao Aramwa 34:27 (tataro ibukim ao ibukiia tabemwaang). Katereterea nakoia ataeiaine ae a mwaiti bukin te tataro ao taeka aika a tabu aikai a ti tei ibukin tabeua. Ni moanakin te marooroo iaon arom n tataro, angan te membwa n te kiraati bwa e na wareka te kamate nano aio.
Te kamate nano	

Te Tataro ae Aki Mimitong Karaoana

“Aron te tataro ae riai ibukin te aomata,”
E taku Riikan Remuera Keieti,
“Ao tii te aro ae riai
Bon te tikurio ni katorobubua.”
“Tiaki, riai n taekina aron te tataro,”
E taku Minita ae Taokita Uaaiti,
“Bon te tei nikaetiruru ma baai aika a aroraki nako,
man anga nanom ae bwanin ao man tararake nako karawa.”
E taku Unimwaane Tinou, “O, tiaki, tiaki, tiaki.”
Aekan tein te rabwata ae moan te kamoamoa,
E riai n tataro te aomata ma matana aika
e kamatuui ao man kabaraaka atuuna.”
“E taraa n ae irou a riai baina ni booti i mwaaina
“Man kotea aontano ni waebuana ake uaai,”
E taku te Minita ae Taoka Ante.
“I baka inanon ana mwanibwa Aokin n te ririki ae nako,”
E taku Tiirati Buraun, “E rimoa moa atuu.”
“Ma bukinwaeu ni kauaai a tei ni waerake,
Atuu e batetei rikaaki;
Ao I karaoa au tataro n te tai naba anne ikekei;
Te kabanea n tamaraoa n tataro ae I tuai ma n karaoia;
Te bubuti n te tataro ae I tuai tataro iai;
Ao I tei iaon atuu.”
(Tiam Uorota Bote, “The Prayer of Cyrus Brown,” *Stars to Steer By*, ed Ruui Untembeia [Niu Iaoki:Aakoote, Bureiti Kambane, 1941], iteranibaa 301–2).

Taeka aika a tabu	Tuangiiataein bwa ana karekea 3 Nibwaai 19:6 n aron ae kaotaki iaon kaoia. Katereterea bwa ngke E kaoti te Tia Kamaiu iaon Amerika, E reireiniia ana reirei aroia n tataro, are a manga reireiniia aomata. Wareki taeka aika a tabu, ao titirakinia ataeiaine bwa e kanga aroia Niibwaite n reireiaki nakon te tataro.
Manga taekinan taeka	Katereterea ae buokara n ara mwakuri ni kaan nakoina, E a tia Tama are i Karawa n anganiira iango ni ibuobuoki rinanoia ara tia kairiirii ni boong aikai n arora n tataro. Angan te membwa n te kiraati bwa e na wareka ao ni maroorooakin iango ma ioun Bitiobi I. Beeke Biitatin:

"Ngkai ko namakina kainnanoan te tiku inanon te Uea ke te karikirakea raoiroin reitakim ma ngaia—n te tataro, ngkana e riai iroum—I konaa ni iangoa te waaki ae na iraki: nakon te tabo ae ti ngkoe iai, nakon te tabo ae ko konaa ni iango iai, nakon te tabo ae ko konaa iai ni katorobubua, nakon te tabo ike ko konaa iai n taetae nakoina ni kabaibati. Te ruu ni matu, te roki n tebotebo, ke te tabo ni kunnikai. Ngkai, katea tamneina inanon am iango. Iangoa te aomata ae ko taetae nakoina. Bairea am iango—tai kataua bwa ana raraai, weteia n aron Tamam ao raraom. Ngkai tuanga bwaai aika ko namakini bwa ko na tuanga—n tiaki taeka aika a manrea man uarereke nanoia, ma karekea te nano ae tangira, te nano ae namakina te taetae ma ngaia. Onimakinna, butia ibukin te kabwara bure, bubuti nakoina, kakatia irouna, kaaitaua, kaota am tangira nakoina, ao imwina kakauongo ibukin ana kaeka. . . . Kaeka ma iroun te Uea a roko ni maaraara—n rangi ni maaraara. N etina, tabeman a ongo ana kaeka n oin taningaia. Ti riai ni kakauongo raoi ke imwina ti na bon aki kinaia. Angi kaeka ma iroun te Uea a namakinaki n te nano ae aabue ni karau nano, ke a roko n te iango nakon ara iango. A roko nakoa ake a tauraoi ao a nanorinano" (i nanon Conference Report, Okitobwa 1973, iteraniba 13; ke *Ensign*, Tianuare 1974, iteraniba 19).

Marooroookin tamnei	Kaota tamnein te tia Kamaiu ngke E tataro i Ketetemwane, ao titirakinia ataeiaine bwa ana iangoi tabeua bwaai ake ti reiakin n aron te tataro man taraan te tamnei aio. Buokiia bwa ana kinai bwai n aron te nanorinano, te maroaa, te onimaki, te katoro bubua, kabanea nanom, ao te mwaakkako n iango.
---------------------	--

Te Kanano Mwaaka ni Iango bon te Katei n Tataro

Marooroookinan taeka aika a tabu	Tuangjia ataei a aine bwa ana karekea ao ni wareka 1 Timoteo 4:15 ae koreaki iaan "Ni kanga" iaon aia kakao. Butiia ataeiaine bwa ana anganiko otaia n te taeka ae te kanano mwaaka ni iango.
Manga taekinan taeka	Ngkana e tia te kiraati n anga ana kaeka nakon titiraki akana oti ieta, angan te membwa n te kiraati are e anganaki bwa e na wareka ana taeka Beretitenti Tawita O. Mwakeei: "I taku bwa tiaki rangi ni katabeira nakon taraan manenan kaatuuan te iango, te boto ni iango n te tataro . . . kaatuuan te iango bon taetaen te tamnei. 'E kabwaraki bwa te aeka n tataro ae kaonoti ae bane inanona te nano maraki ae nano, ae reitinako bwa ana boto ni iango te Ekaretia.' Kaatuuan te iango bon te tataro teuana. . . .
	"Kaatuuan te iango bon te kabanea ni bwai ae karabaaki, e rangi n tabu mataroana are ti waaki rinanoraa nakon te Uea" (Tawita O. Mwakeei, <i>Man May Know for Himself</i> , e oteaki iroun Kireea Miiteremiti [Te Kaawa ae Tioret Reiki: Teetierete Kambane ni Boki; 1969], iteranibaa 22–23).
	Kakimototoa marooroookinan te tabo ike e iangoa iai Bitiobi Biitatin bwa ti na onoti. Imwina tuangjia ataeiaine bwa ana iangoa te tabo ae ana nako iai ni kaatuua te iango.
Marooroookinan taeka aika a tabu	Katereterea bwa arora ao ike ti tataro ni kaatuua te iango iai a rangi ni irekereke. Tuangjia membwa n te kiraati bwa ana nora te kakao nakoia ao ana karekei taeka aika a tabu ake a "Koteaki." Wareki ni ikotaki ao marooroookina ike e iangoia te Uea bwa ti na nako iai: Mataio 6:6 (Tataro inanon te tabo ni kunnikai ke n taabo aika a raba.)
	Aramwa 34:26 (Tataro inanon te tabo ni kunnikai, te tabo ae raba, ao n am karereua.)
	N te tai aio titirakinia ataeiaine bwa ana iangoa oin aia "karereua" bwa e ngaa. Buokiia ni iangoi taabo tabeua ike a konaa n nako iai n tatabemaniia ni kaatuua te iango.
Marooroookinan taeka aika a tabu	Katereterea bwa e a tia n tuangira naba Tama are i Karawa ara tai n tataro. Titirakinia ataeiaine bwa ana tarai kaoaia bwa ana ataa te tai ae riai iai n tataro n aron are taekinaki n taeka aika a tabu:
	Aramwa 34:21 (Tataro n te ingabong, n te tawanou, ao n te tairiki.)
	1 Itetaronike 5:17 (Tataro n aki tokitoki.)
	Katurua nakoia ataeiaine te iango ae te Tama are i Karawa e tauraoi ao e tanigiria bwa ana reitaki ma ngaia. Te maiu ae raoiroi e mena iai te nano ni kan tataro ae aki tokitoki ni kakaaitau nakon te Uea.

	E Maekeeke (kai Uruaki) te Maiu—Kamanenaa ma te Tataro
Te boutita	Katea te boutita: “E maekeeke (kai uruaki) te maiu ao ngaia are, e riai ni kamanenaaki ma te tataro” (e taekinaki iroun Aero B. Rii, inanon Conference Report, Meetiko ao Nuukan Amerika Maungatabu n te Aono 1972, iteraniba 48).
Te burakibooti	<p>Titirakinia ataeiaine bwa baikara kanganga, mooti, ao kariirii inanon maiuia ae na kamanenaaki riki nako iai kaatuuan te iango ao te tataro. Korei aia kaeka iaon te burakibooti:</p> <p>Kaatuuan te iango ao te tataro e na ibuobuoki n—</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Karikirakea n te koaua. 2. Te tokanikai iaon iango aika a baoua. 3. Karaoan te aki mamatam ae nanona. 4. Totokoi rawawatan bootaki aika a kaninganinga. 5. Kawakinan katein te Ekaretia. 6. Butimwaean kangangan te reirei. 7. Katamaroakin bannan temanna. 8. Kawakinan Tuan te Mauri. 9. Karikirakean katei aika a raraoi. 10. Te tokanikai iaon taian mamara.
Manga taekinan taeka	<ul style="list-style-type: none"> • E na kanga kaatuuan te iango ni karaoi am tataro n aron kanganga ake a koreaki iaon te burakibooti n rangi ni mwakuri? <p>Imwin aia kaeka ataeiaine nakon titiraki, wareka ana taeka Unimwaane Booiti K. Baeka are e kamataata riki te titiraki ane ieta:</p> <p>“Ngkana iai am kanganga, mwakuria n am iango moa. Iangoia raoi ao tuaa raoi ao kaatuua am iango iaona. Wareki taeka aika a tabu. Tataroakinna. . . .</p> <p>“Iangoi raoi bwai teutana n te bong ae koraki ao tai manga kariniko ibuakon te kanganga ni manga karaoi mooti aika a mamatoa n akea te katauraoi. . . .</p> <p>“I atia bwa te tai ae raoiroi ni borabwata ma kanganga aika a mamatoa bon te moan ingabong. . . . E atia te burakibooti n am iango ni kamaunaaki n raoiroin te motirawa n te tairiki. Kaikoan aki nako raoi te ngaina ana bon aki mena imwain kawaim E a bon tia naba ni motirawa rabwatam. Anne te tai ni iangoa te bwai teuana ni karaua n rinanon raoi ao ni butimwai kaotioti bon ibukin” (“Self-reliance,” <i>Ensign</i>, Aokati 1975, iteraniba 88).</p>
	Kabaneana
	<p>Taekinna bwa a batia kakao aika iai iaoia te kanikina ae R.S.V.P., are nanona bwa te aomata are e reke irouna e na iangoia bwa e na kaekaa te kakao ke e na aki ma e na anga ana kaeka. Tuangjia ataeiaine bwa ana okira aia kakao ao ni wareka te berita, imwain karaoan te moti ni kaekaa ke n totokoa te kakao nakon kaatuuan te iango ao n tataro. Tuangjia bwa ana wareka Aramwa 37:37 ni kunea te berita are e anga te Uea (e na kairia nakon te raoiroi, e na taratarai, e na tabekirake n te kabanea ni bong).</p> <p>Titirakinia ataeiaine bwa ana iangoi oin aia kaeka nakon te kakao. Kateretereka nakoia bwa ngkana a kariaia te kakao n tataro ao ni kaatuua te iango, a riai ni kariaia karaoana bwa kanoan te bong.</p> <p>Manga wareka te boutita ni katanoata “E maekeeke te maiu ao, ngaia are, e riai ni kamanenaaki ma te tataro.”</p>
Te koaua	Iangoia bwa ataeiaine ana kamanenai maiuia ma te tataro, ao kaota am koaua n aron manenan te tataro ao kaatuuan te iango n oin maium. Tibwaua am taneiai ma te tataro, ao kaoia ataeiaine naba bwa ana tibwaua aia taneiai.
Anene n taromauri	Kaina te reirei n anganija ataeiaine bwa ana anenea, “Prayer Is the Soul’s Sincere Desire” (<i>Hymns</i> nambwa 145).

TE KAANTANINGA   Ataeiaine n tatabemaniia ana ukoukora kateimatoan te bong ae te Tabati.

- TE KATAURAOI
1. Uota te bentira ao beeба ibukiia ataeiaine n tatabemaniia.
  2. Katauraoi beeban te anga reirei ibukiia ataeiaine n tatabemaniia ae kaota bannan te ruura ibukin te anai abwaki. E konaa n taraa n aron aio:

Ibukin Anaakin bwaai ni Mwakuri inanon te Tabati											
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12

E raoiroi karaoana?

E rikirake iai te tamnei?

E karaopia Iesu?

Au kouru: Te kawakinai bwa N na aki bareka man te aonnaba.

3. Anganiia ataeiaine bwa ana anga te karaki, taeka aika a tabu, ke anaitaeka ake ko bon taku.
-

ARON WAAKINAN
TE REIREI

Te mwakuri
ni koroboki

Te Karaki

Katauraoi ibukin te Tabati e Kamaiu raoi Kakabwaia n te Bong anne

Angan te ataeiaine te bentira ao te moti ni beeба. Tuanga te kiraati bwa e na nukuma te beeба nakon uoua koorom aika etirake ma n arana te moan koorom ma ni korei kanoana “Baika I karoai n te Tabati ae nako.” E aki riai te mwakuri aio n raka taina nakon nimaua te miniti. Ke a tau aia beeба ni kawakin bwa ana kamanenai rimwi riki n te reirei.

Wareka te karaki aio:

“I uringa bwa I taekinna, ‘Tera ae riki irou? I maaka te Tabati. I a mangao. E maraki atu. I tang. I kauntaeka ma au karo. E ngae ngke I nakon te umwantabu ni katoa tai. I ataia bwa akea te bwai ae riki iai. Anga kakabwaia ake a beritaaki nakoira? I kawakina te bong ae te Tabati bwa e na tabu. I aki kawari tamnei ke taabo ni boobwai. I kawari au bootaki. Teraa ae bure irou?’ Eng I kunea te bwai ae bure irou.

“I ataia n nanou bwa ngke I karaoi au reirei n te Tabati, ke I matakua n te terewition, ke I itutu ke ngkana I kawaria raraou ma n taekin bwai ake a tataekin ataeiaine. I aki ikanne kawakina te Tabati ai aro n ae ti teboo ma boong nako.

“Eng, imwin te reirei n te Tabati, I iangoia bwa N na moana bitakin bwaai. I iangoia bwa N na taraai. N te tai are I karaoa te moti, I onrake n ana kairi te tamnei bwa n na kangaa ni karika te bong ae okoro. E kaotia ara reirei bwa ti na karaoi rinania bwaai ake a konaa ni karaoaki ma imwaina ni katauraoi ibukin te Tabati. Ngke I tia ni karaoa rinanin bwai, a nako raoi bwai.”

Botaki ni kamwaninga

Tuangia ataeiaine bwa ana tarai rinan ake a karaoi ni moan te kiraati. Titirakinia bwa baikara bwai ake iaon rinan ake a riai karaoaia n te kaonobong ni karika te Tabati bwa te bong ae kaokoro ma n onoti. Koteia ae te Tabati te bong ae tabu ao ti riai ni karaoi katauraoi aika onoti ibukina. Tibwaia ataeiaine n uakoraki. Tuanga te kurubu teuana bwa ana rinea aia tia koroboki. Angan te kurubu n tatabeua titiraki aikai ao anganiia bwa ana kamwaninga iai n aki raka iaon nimaua te miniti. Rinanin aia mwakuri n te Tabati e kona ni buokiia n aia tai ni kamwaninga.

	<ol style="list-style-type: none"> 1. Baikara katauraoi aika a riai ni karoaki n te kaonobong bwa e aonga n riki te Tabati bwa te bong ae rang n onoti? 2. Teraa ae riai ni kamaunaaki man mwakuri ake a karoaki n te Tabati bwa e aonga n raka riki te tamnei n te bong? 3. Baikara katauraoi ake ana karoaki ni karekea te tai ke tibwauan mwakuri ibukin te utuu n te Tabati? <p>Karekeia taan koroboki man kurubu bwa ana riibootin aia iango ni kainiin aia kurubu.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Baikara kakabwaia ae ti karekei man te katauraoi ae rimoa ibukin te Tabati? (Te namakin ae rauaki, kantangan te Tabati; te tai ni iango, kaatuuan te iango, te tataro, ao wareki taeka aika a tabu; reitaki ni kaan ma membwa n te utuu ao te Tama are i Karawa.) Korei kaeka iaon te burakibooti.
Maroroookinan te burakibooti	Taeka aika a tabu
	<p>Taekinna ae ngkana ti kawakina te Tabati ni katabua ti kakabwaiaki ibukin te ongeaba n ana tua te Tama are i Karawa. Tuanga te ataeiaine bwa e na wareka te Otinako 20:8-11.</p>

Te Nebo n te Taromauri e Kaotaki n te Taeka, te Iango, te Anene, ao te Mwakuri

Maroroookinan taeka aika a tabu	<p>Inanon Tuua ma Berita 59:9-10 ti tuangaki iai te tabo ae ti na kaea n te Tabati. Tuanga te ataeiaine bwa e na wareki kiibu aikai.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Te tabo raa ae ti tuangaki bwa ti na kaea n te Tabati? • Ana teraa ara iango ngkana ti ira te botaki n toa? • Arora irakin bootaki n te utuu ni kamatoai kabaebae ao reitaki?
Manga taekinan taeka	<p>Wareki manga taekinan taeka aikai:</p> <p>“Ni katoa tai are ti roko n nebo iai ao ni katikui ara angabwai n aki tabeakin katauraoan nanora nakon te kororaoi are ti karekea n ara kunnikai n otinako ao ni katauraoi” (Robwati R. Timboti, i nanon Conference Report, Okitobwa 1966, iteraniba 129 ke Improvement Era, Ritembwa 1966, iteraniba 1148).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ti na kanga ni katauraoi nanora ibukin te bong ae te Tabati?
Reiakinan Baika a Ririki	<p>Anga reiakinan baika a ririki aikai ibukiia ataeiaine bwa ana iangoia ao ni marooroo: (Buokiia ataeiaine ana ataia ae a mwaiti kawai ni kawakina te Tabati bwa e na tabu ke n aki karoaki te bwai teuana iai.)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Eren ma Tierii a rinnako n tekateka ni kaintekateka mai buki ngke e anga ana katanoata te bitiobi n te kaukuuki n te tataro. A waaki nako ni kanimoimoi inanon te tataro n nebo ao a ioki n te koroboki nakon temanna ao temanna. <ul style="list-style-type: none"> • Aekara aia mwakuri Eren ma Tierii ni kairaraang n aia tataro n nebo te koraki ake irarikiia? 2. Inanon te anene n toa, e karinanoa inanon ana kai n tekateka Emeirii, e kamakiiia matana, e taua ana boki n anene ae aki uki ma n aki anene. <ul style="list-style-type: none"> • E na kanga te taeka ao te katangitang n te anene ni karakaa te tamnei n te botaki? 3. Tue e tekateka irarikin Meere inanon te tataro n nebo. Ngke e katabuaki ao ni kabutaki te toa nakoia membwa e bane ana iango Tue iaon te tamnei are e noria n te bong are imwaina. E kubanako ngke e butuia Meeri bwa e na taua te toa. <ul style="list-style-type: none"> • Ko na Kanga ni Kabotaua otinakon ana namakin ae rau Tue ma rokon ana namakin? • Teraa ae ana Karaoia ataeiaine n tatabemaniia inanon te toa bwa e na mimitong? 4. E rekenako Teeri n te kabwarabwara ma iroun ana bitiobi. E taekina te raira n nano, ao e namakina te namakin ae rau are nanona bwa aio ni koaua mwakoron te euangkerio ae tamaroa. <ul style="list-style-type: none"> • E kanga Teeri ni kaota ana iango n tataro n nebo? • Baikara kakabwaia ake ana reke ngkana iai iroun temanna te nano ni koaua n tataro n nebo?

5. E kaoaki Erein bwa e na nakon Karen n ana auti n ongora n te raurau ae kinaaki.
 E ongo ae Ann are raraona e aoraki. E roko ana ururing ngke e buoka tinana ni karoai kuukiiti n te Kaonobong, e iangoia bwa e na uoti tabeua kuukiiti ma ni kawara Ann.
- E kangaa ana mwakuri Erein ni kaota te iango n tataro n nebo?
  - E na kangaa ni kabua te namakin n tataro n nebo ngkana e nakon ana auti Karen?

Kakimototoi ni kaotinakoi bwa ti konaa n tataro rinanon te taeka, rinanon te iango ae raoiroi, rinanon te katangitang, ao rinanon mwakuri aika a raraoi, kaotia ae te tataro e maiu ao e mwakuri—ongeaaba iroun Tama are i Karawa.

Manga taekinan taeka

Wareka ana taeka Beretitenti Bentin:

“Manenan te Tabati bwa e na karikirakea te tamei, ibukin kabouan ara berita, ibuakon te nebo, ibukin te motirawa, ibukin kamwarakean te tamnei, bwa ti aongo ni kawakiniira man barekan te aonnaba n te ongeaba nakon ana tua te Atua” (*Etira Tabu Bentin, God, Family, Country: Our Three Great Loyalties* [Te Kaawa ae Tioreti Reiki: Teetierete Kamabane ni Boki 1974], iteranibaa 10–14).

Ti Riai n Rinanoi Manenan ara Mwakuri n ara bong n Tabati

Te karabakau

- Ti na kanga n atai baika ti riai ni karaoi ao baika tiaki riai ni karaoi n te bong ae te Tabati?
  - Baikara bwaai aika ko tangiri ni kani karaoi ao aika ana aki ibukin te bong ae te Tabati?
- Katereterea bwa n taai ake rimoa Iutaia aki ira te bwai ni kaeti are e a tia n anganaki bwa ana kawakina te Tabati ni katabua. Ni buokaia bwa ana atai raoi baika a riai ao aika ana aki karaoi. Tuan Iutaia aika a mamatoa a karikirakeaki. Tabeua man tuua akanne a karinanaki inano:
1. “Aeka ni kabaeki tabeua aki katauaki bwa ana kabaeki ke tabeua ana kabwaraaki. E riai bwa e na kabwaraaki te kabae ae kona ni karaoaki ma teaina te bai.
  2. “E na kai tiringaki te ai ke ni manga kauraaki.
  3. “E tianaki te mwananga n te raroa ae na riaon te maaire. Te raroa aio, n aron taekana ae ataaki bwa te ‘mwananga ni bongin te Tabati,’ e iangoaki bwa e na anaaki baan te raroa man te umwantabu are kabonganaki n ana tai Mote nakon umwa n rianna ake ni kaembwa ao ni manga oki. Ngkana e mwananga te aomata n riaon te raroa aio, e mwakuri ao ngaia are e reke iaan te bure” (*Is It Lawful to Do Good on the Sabbath*, *New Testament Daily Teacher Manual* [te boki n reirei taekan te aro, 1980–81], iteraniba 97).
  4. Iai naba te titiraki iaon kanakin teuana te bunnimoa ae kabwakaaki n te Tabati iroun te moa aine ae aki ataa te Tua. Te Iutaia temanna e kariaia, ao are temanna e aki. (*Nora Arobati E. Beirii, Daily Life in Bible Times* [Niu Iaoki:Tiare Tikunibina & Natina, 1943], iteraniba 255).

Manga taekinan taeka

Katereterea ae ni kaeti ma taian tiatianaki akanne, ti atia n anganaki kaetieti ni boong aika kaitira n aron te Tabati.

“N, ara bong, aio e atia te Uea ni kamataata tabeakinan te Tabati. . . .

“Ibukina bwa ti maeka ibuakon te bootaki ae ururua te Tabati, ti riai. . . . ni maiu inanon te aonnaba ma tiaki n te aonnaba. . . .

“Ti aki riai ni karaoi ara kabobwai n te Tabati. Bon te kabobwai n te kaawa ae Tion n te Tabati.

“Ti aki naba riai ni kaei bootaki n takakaro, ke ni kaeman ke n akawa n te Tabati.

“Ngkana ti bon nanonna raoi . . . ti riai n te Tabati ni maiuakin kaetieti ake e anga te Uea inanon Tua ma Berita” (*Maerion K. Uraomonii, i nanon Ribootin n te Maungatabu, Eberi 1974*, iteranibaa 116–17; ke *Ensign*, Meei 1974, iteraniba 80).

- Ni kaeti ma Tuua ma Berita 59:9, tera oin bukin te Tabati? (E na kawakiniira man barekan te aonnaba.)

	<ul style="list-style-type: none"> • Ti na kangaa ni motikia bwa te mwakuri e na kawakiniira ma n te baareka man te aonnaba?
Manenan te aomata	Korei titiraki aikai iaon te burakibooti ao tuangia ataeiaine bwa ana koreia n te angaatai iaon aia beeба:
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Te mwakuri ane e na karaoaki e raoiroi? 2. E rikirake iai te tamnei? 3. E karaoa anne Iesu?
	Tuangia ataeiaine bwa ana rinanon mwakuri ake a kakaraoi inanon te Tabati ni kaekai titiraki akana tenua.
Ana anga reirei te tia reirei	Kaetieti aikai a karekea te anaibwaai ibukin buokara ni iangoi mwakuri n te Tabati. Te waaki anne e tangira konamakim ae matoa nakon ae karaoan te tua n itera nako. Ngkana ti kawakin inanon ara iango bukin te Tabati ao ara kouru nakon te tiku n aki baareka man te aonnaba, ti na riai ni babairei raoi ara mwakuri n te Tabati.
Manga taekinan taeka	Imwiia ataeiaine ngke a tia ni maroorooakin iango aika tenuua aikai, wareka ana taeka temanna mataniwiin te Ekaretia: 'N te mwenga ke n te umwantabu, am iango ao am katei e riai n nanoraoi n taai nako ma te tamnei ao bukin te Tabati. Taabo ni kamataku ao n takakaro, n taai aika a riai e kainnanoaki tokina, a taraa ni karikirakea te tamnei ma taabo akanne ana aki kaitiakiko man baarekan te aonnaba' ma e na totokoiko man kororaoin te aonnaba' are beritaaki nakoia ake a ongeaba n tuan te Tabati. Ngkoe ae ko urua te Tabati ni kateim, n am kairua n 'aki katabua' a kabua tamnein te kakatia n oki ibukin te kimwareirei ae koro. Ko kabanea anguin am tai n am iango n oin am kabane mwane ni marurungin tamenim" (Aero B. Rii, <i>Decisions for Successful Living</i> [Te Kaawa ae Tioretia Reiki: Teetierete Kamabane ni Boki, 1973], iteranibaa 147–48).
Beeban te anga reirei	Anganiia ataeiaine n tatabemaniia beeban te anga reirei ao kaungaia n tatabemaniia bwa ana taraa riki te Tabati n rinanoi mwakuri ni kaeti ma kairi ake tenuua. Kaota am koaua iaon kakawakin ao kakabwaia ni kawakinan te Tabati bwa e na tabu.

TE KAANTANINGA A riai ataeiaine n tatabemaniia n atai aron karekean, kakorakoraan, ao n tibwaua ana koaua.

TE KATAURAOI

1. Uoti tabeua koraa ao te aroka ae iai nnena.
2. Katauraoa te beebe ni katanoata ae iai inanova kabwabwara aikai:
Te koaua bon te rabakau ae roko ma iroun te Tamnei ae Raoiroi ae—
  - a. Iesu bon natin te Atua ao te Tia Kamaiua te aonnaba.
  - b. Iotebwa Timiti ana burabeti te Atua are e kaoka te euangkerio.
  - c. Ana Ekaretia Jesu Kristo ibukiia aika Itiaki ni boong aika Kaitira bon ti te Ekaretia ae koaua ae kairaki iroun te burabeti n te bong aio.
3. Korei n tatabeua taeka aika a tabu aikai iaon mooti ni beebe aika okoro: Aramwa 32:27; Tuua ma Berita 11:22; Moronaa 10:4; Ioane 7:17; Aramwa 5:46.
4. Anganiia ataeiaine bwa ana anga te karaki, taeka aika a tabu, ke anaitaeka ae ko bon taku.

ARON WAAKINAN
TE REIREI

Te bwai n reirei ao marooroakinan taeka

Kabwarabwaraana

Kaoti koraa n te kiraati ao te aroka ma nnena.

- Tera rekereken baika uoua aikai?
- N te aro bwa ana rikirake koraa n riki bwa aroka, teraa ae riai n riki?

Katereterea ae n Ana Boki Moomon, e kabotaua Aramwa te koraa nakon te bwai teuana. Titirakinia ataeiaine bwa ana wareka Aramwa 32:27–28 bwa ana kunea bwa tera te kabotau arei. (Tuan te Mauri.)

- Tera ioura aran te rabakau ae kororaoi te euangkerio? (Te koaua.)

Te boutita ao te marooroo

Katea te boutita te katanoata ma kabwarabwaraan te koaua (nora “Te Katauraoi”) ao angan te ataeiaine bwa e na wareka ni kabaibati. Katereterea bwa n akean teuana ma ibuakon bwain te koaua aikai, ara koaua aki bwanin. Katea te beebe ni katanoata inanon tain te reirei. (Nora Buruti R. Mwakongki, i nanon Conference Report, Raa Baati Boriwia Maungatabu te Aono 1977, iteraniba 7.)

A konaa Ataeiaine n Tatabemaniia ni Karekea oin aia Koaua

Taeka aika tabu

Katereterea ae Aramwa aio, are e kabotaua karekean te koaua nakon rikiraken te koraa, ae korakora oin ana koaua. E ngae ngke te ataei ni mwane Aramwa e nora te anera (Motiaeia 27:8–15), e reke ataakina irouna bwa e koaua te euangkerio.

Tuanga temanna te ataeiaine bwa e na wareka Aramwa 5:45–46 ni kabaibati.

- E kanga Aramwa n reke ataakina ibukina bon ngaia?

Katereterea bwa akea ae bungiaki ma te koaua ao anne ibukin ae bat, a moana karekean te koaua ma nanoia ni koaua ngke rorona bon aekan roroia ataeiaine n am kiraati.

Iango n titiraki

- Iai am koaua n te euangkerio ae kateretereaki iaon te beebe ni katanoata?

- Ko kona n atonga ma te koaua, n aron Aramwa, “I bon atia ae *ngai*”?

- Ngkana akea am koaua moa, ko a tia ni ukoukora aron karekean teuana?

Manga taekinan taeka ao marooroo

E taku Beretitenti Tibentia W. Kimboro bwa a konaa aomata ni kabane ni karekei aia koaua:

“E kona ni iai ara koaua ae iai rabwatan te Atua; reitinakon mwakurii maiun te Kristo . . . ; bon ana mwakuri te Atua ae tabu kaokana rinanon Iotebwa Timiti . . . A kona n atongaki irouia ake iai mwiokoia n ai aron te rabakau ae e kaanga ota n taai. Ngkana e aki reke iroum te atatai aio ko bon kataua ae ko tuai kabwaka boona” (*Faith Precedes the Miracle* [Te Kaawa ae Tioreti Reiki: Teeterete Kambane ni Boki, 1972], iteranibaa 13–14).

- Tera ae riai ni karaoia te aomata “bwa e na kabwaka boona,” n aron are e iangoia Beretitenti Kimboro? (Karekeea te atatai—ni kakoauan te Atua, Kristo, ao Iotebwa Timiti ao te manga kaokaki.)

Inanon taeka aika a tabu ti kunei baika a taekin burabeti ake tabemwaang bwa ti na riai ni kabwaka boon karekean te koaua.

Mwakurin taeka aika a tabu ao marooroo

Anga nako moti ni beebe ake iai iaoia kibun taeka aika a tabu Aramwa 32:27; Tuua ma Berita 11:22; Moronai 10:4; Ioane 7:17; ao Aramwa 5:46. Ngkana e bon tau buburan te kiraati, tibwaia ataeiaeine nakon aua ke nimaua te kurubu. Ngkana e uarereke te kiraati, kamwakurii n tatabeman ke ni kaka uoman. Ngkana a tia ni wareki aia kibu n taeka aika a tabu, titirakinia kurubu n tatabeua titiraki aikai:

- Ni kaeti ma kibun taeka aika a tabu ake kam wareki, tera mwakoron te boo ni karekean te koaua?

Ngkai a kanakoaki kaeka, korei ma kibun taeka aika a tabu iaon te burakibooti ao maroorooakinna bwa e na kanga buokaia ni karekeea te koaua.

Te kantaninga nakon te koaua (Aramwa 32:27).
Kamatenanoi taeka aika a tabu ma aia taeka burabeti (T&B 11:22).
Tataro ma te nano ni koaua (Moronaa 10:4).
Maiuakin boto ni iango n te euangkerio (Ioane 7:17).
Aki mamatam ao tataro (Aramwa 5:46).

Manga taekinan taeka

“Te kakoaua n te mata [e] aki tau. N ai aron te tia kakoaua ao te koaua n aroia moan abotoro e riai ni boto n te koaua ma ioun te Tamnei ae Raoiroi. E tuangiira te burabeti bwa te tia kakoaua ma ioun te Tamnei ae Raoiroi e kamataataa ara koaua n tamneira ae kakawaki nakon ‘kaotin te anera’” (Taarin H. Ookiti, i nanon Conference Report, Okitobwa 1990, iteraniba 36; ke *Ensign*, Nobembwa 1990, iteraniba 30).

Ana Koaua te Aomata e Uoti Kaniwanga aika a Korakora

Te karaki ao marooroo

N te tai are e reke iai ana koaua te ataeiaeine, e uoti kakabwaia tabeua nakon maiuna. Ngkana ko wareka te karaki aio ae karakin te ataeiaeine ae ai aron roroia, titirakinia bwa ana kinai kakabwaia ake a roko ibukina bwa e kakoaua te euangkerio.

"Inanon Meei 1972 Turii [Uang] e rianna rikaaki n te kawai ae Kaotung, i Taiwan, ngke e a noriia uoman ianena aika a tibwai moti ni beebea nakoia ni kabane ake a rirariki. E ana teuana te beebea ao e kunea te rongorongo ae kimototo n aron kaokan ana euangkerio. . . . Turii e a kaman tongaaki ma reirein te euangkerio, ao e ringaki iroun te tamnei n ataakin taekan te kaokaki aio. E kaoka te kaate ao e kuri ni waetata kawarana irouia mitinare. E ataa te euangkerio ao e kakoaua man te tai are e ongora iai, ao e kaantaninga te bwabetitoaki.

"Taman Turii [are te minitita n aia Ekaretia] e aki ota n ana bubuti. . . . E ngae n anne, ngke e a manga tuanga Turii n aron rongorongan Ana Ekaretia Iesu Kristo ibukiia Aika Itiaki ni boong aika Kaitira, e kariaia naba rongorongan te kaokaki.

"N te Tabati, Eberi 1, 1973, e nako Turii ma tamana ao tinana ao 62 membwa n te K'e Liao Ekaretia nakon te umwantabu ae Kaohsiung. N te bong anne e tei Turii ma ranni matana i matana ngke e nora tamana ao tinana ni bwabetitoaki . . . E onrake n te kakatia ngke e noria 48 riki aomata ake e tangiria inanon maiuna a rin naba inanon te ran ni bwabetito.

" . . . Rinanon te korakora, te kaunga nano, ao te koaua iroun te ataeiaeine tebwi ma nimaua ana ririki, e bwanin te aro arei inanon Ana Ekaretia Iesu Kristo ibukiia aika Itiaki ni boong aika Kaitira" (Maaran R. Tiaekitian, "Julie Wang," *New Era*, Tuun 1973, iteraniba 7).

- Tera te kakabwaia ae e uotia ana koaua Turii nakon maiuna ao maiuia tabemwang?

Te karaki ao marooroo

Katereterea ni bwaai riki tabeua iaon te koaua a kaotaki n te tai aio man maiun temanna te ataeiaeine ae a tibwa rairaki. Kakauongo ibukin kakabwaia ake a reke nakon maiuna man te koaua.

"I a tia ni bwabetitoaki n te tai aei ngke I kunea bwa I kainnanoa te korokoro. Ngke e kawarai temanna ae tiaki te membwa bwa I atia ni bwabetitoaki inanon te Ekaretia. E kaekaai ao e tuangai bwa I mena n te O n aoraki ibukina bwa I kaaina te ekaretia ae aki kakoaua Kristo. I kuba ngkai akea irouna ataakin te Ekaretia, n ataakina bwa e a tia ni maeka ibuakoia membwa inanon tabeua ririki.

"I bon tuai anga au koaua ma imwaina, ma I namakina kainnanoan karaona n te tai anne, I tuanga bwa ti taromauria Iesu Kristo, ao bon ngaia natin te Atua, ma Iotebwa Timiti ana burabeti te Atua ao te Ekaretia e reitinako ni karekeea te kaotioti n te bong aei.

"I aki kairoroa raraou bwa e na kaaina te Ekaretia, ma man te taneiai anne I namakina te bwai ae I aki konaa ni kabwarabwara inanou. Te korakora aio e buokai inanon au bong ni marurung ao e bon karekeea te rau ae korakora man te tai anne."

- E na kanga kaotan oin am koaua ni manena nakoim?
- E aera ngkai kaotakin am koaua e uota te korakora ao te rau?

Ana kaoti koaua te tia reirei

Tuanga te kiraati bwa ni kabane ataeiaeine ae kataua kabwakaan te boo ibukin karekeea oin ana koaua e konaa ni karekeean te koaua ao te kakabwaia ae roko ma ngaia.

E Riai n Reitinako Kakorakoraan te Koaua ma n Tibwauaki

Maroorooakin te bwai n reirei

- N te tai are e karekeea iai kakoauaan te euangkerio te ataeiaeine, e konaa ni kamatoaki ae ana koaua anne e konaa n tiku irouna?

Kaota te aroka nakoia ataeiaeine.

- E na kanga te aroka ni kabotauaki nakoia ataeiaeine n aia koaua? (A uaia ni kainnanoa ribanaakiia.)
  - Teraa ae na riki nakon te koaua ngkana e aki tararuaaki raoi?
  - Teraa bukin buan ana koaua te ataeiaeine? (Kaeka aika a riai aki kawakinan tabun te Tabati, aki tabeakinan te tataro ao kamatebwai te euangkerio, karietaataan bwain aonnaba iaon bwain te tamnei, uruakan Tuan te Mauri.)
  - Ngkana I reitinako n teboka ao n tararua te aroko aio teraa ae na riki?
- Te bwai naba anne bon kakoauaan te koaua.
- Ti na kanga ni kateimatoa te koaua bwa e na korakora?

Manga taekinan taeka ao marooroo	<p>Inanon mwakoron te reirei aio, okira te burakibooti ao buokia ataeiae bwa ana ataia ae reitinakon karaaoan bwai ae e anganii te koaua e na buokia naba ni kakorakora.</p> <p>Katereterea bwa te kawai teuana nakon kakorakoraan am koaua bon te kaotia.</p> <p>E tuangira Unimwaane Koten B. Ingkiri, “Te tai are e reke iai te koaua, e riki bwa kabaeara te kaota tauan bukina nakoia tabemwang” (n Conference Report, i Tiouro Korea Maungatabu n Aono 1975, iteraniba 12; a karinaki ni maan aika uarereke).</p> <ul style="list-style-type: none"> • E aera bwa ana “kabaeara” te kaota ara koaua? (Nora T&B 88:81.) • Teuana mai ibuakon aua bootaki n toa inanoa te Ekaretia te bootaki ni kaoti koaua. E aera ngkai ko taku bwa ngaia aio? • Aekara am namakin ngkana e kaota ana koaua ae matoatoa temanna iaon te euangkerio? • E kanga arona n roota am koaua? <p>Katereterea ae ara koaua a konaa ni korakora ngkana ti kaoti ao ngkana ti kaoti aia koaua tabemwang.</p> <p>Temanna te ataeiae e reke te mwakuri aio irouna ngke e kaota ana koaua:</p> <p>“E kangare aron rikiraken te koaua n te kiba ae akea tiana ngkana ko tibwauaia. I bungiaki ao ni kaikawaaki inanon te Ekaretia ao I a tia ni kata au kabanea n raoiroi n ongeaba n ana reirei. I kakoaua bwa iai au koaua ae matoatoa n aekaia, ma I bon tuai kaotia. N te koaua, raraou aika kaan a bon ata au kanganga, ma ai bon anne arona.</p> <p>“N te bong teuana I tekateka n te reirei taekan te aro ngke iai wetean arau bwa temanna ibuakoia teniman n te kiraati ni waerake n anga aia koaua. I bon tiaoki, n aki maneweia te maaku ni mate. Ngke e roko au tai I ti tei ikekei n aki ata te bae n na taekinna ao imwina e tabe n roko te taeka. I kabooua nanou. I kaota au koaua bwa Iesu bon te Kristo, ao te Ekaretia e koaua ao Iotebwa Timiti ana burabeti te Atua ao te Beretitenti n te Ekaretia n te bong aio.</p> <p>“Ngke I a tia ni karaoa anne iai irou namakinan te rau inanou. E a rikirake au koaua; I konaa n namakinna. Ai aron tarataraan te uee ae rikirake ni birimwaka iaon te birim n tiaiamenti.”</p> <p>Okira te beebea ni katanoata ao katereterea ae ana koaua te ataeiae aio e ikoti bwai ake a mwaneweeki iroun Unimwaane Mwakongki.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Arora aron korakoran am koaua? • Teraa ae ko karaoria ni kakorakora? • N ningai am kabanea n tai are ko kaota iai am koaua?
Te Karaki	<p>“N te bong teuana I tekateka n te reirei taekan te aro ngke iai wetean arau bwa temanna ibuakoia teniman n te kiraati ni waerake n anga aia koaua. I bon tiaoki, n aki maneweia te maaku ni mate. Ngke e roko au tai I ti tei ikekei n aki ata te bae n na taekinna ao imwina e tabe n roko te taeka. I kabooua nanou. I kaota au koaua bwa Iesu bon te Kristo, ao te Ekaretia e koaua ao Iotebwa Timiti ana burabeti te Atua ao te Beretitenti n te Ekaretia n te bong aio.</p> <p>“Ngke I a tia ni karaoa anne iai irou namakinan te rau inanou. E a rikirake au koaua; I konaa n namakinna. Ai aron tarataraan te uee ae rikirake ni birimwaka iaon te birim n tiaiamenti.”</p> <p>Okira te beebea ni katanoata ao katereterea ae ana koaua te ataeiae aio e ikoti bwai ake a mwaneweeki iroun Unimwaane Mwakongki.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Arora aron korakoran am koaua? • Teraa ae ko karaoria ni kakorakora? • N ningai am kabanea n tai are ko kaota iai am koaua?
Iango n titiraki	<p>Ngkana ko namakina katikam, kaota oin am koaua nakoia ataeiae. Kamataataa am koaua ae ataeiae n tatabeman a konaa n ataa ae bon ibukiia ae Iesu Kristo, ao Iotebwa Timiti te burabeti, Ana Ekaretia Iesu Kristo ibukiia aika Itiaki ni boong aika Kaitira bon te ekaretia ae koaua n te bong aio ao te burabeti ae e maiu e kairiira n te bong aio. Kaungaia ataeiae bwa ana kaota aia koaua n te namwakaina ae na roko.</p>
Ana koaua te tia reirei	<p>Ngkana ko namakina katikam, kaota oin am koaua nakoia ataeiae. Kamataataa am koaua ae ataeiae n tatabeman a konaa n ataa ae bon ibukiia ae Iesu Kristo, ao Iotebwa Timiti te burabeti, Ana Ekaretia Iesu Kristo ibukiia aika Itiaki ni boong aika Kaitira bon te ekaretia ae koaua n te bong aio ao te burabeti ae e maiu e kairiira n te bong aio. Kaungaia ataeiae bwa ana kaota aia koaua n te namwakaina ae na roko.</p>

TE KAANTANINGA E na reke irouia ataeiaine rakan aia kantaninga nakon kamatenanoan taeka aika a tabu n te bong koraki.

TE KATAURAOI

1. Uoti bentira ao beeба ibukiia ataeiaine.
2. Katauraoa teuana ke e raka ni bwai ake a koteaki n te kabwarabwara.
3. Korei n tatabeua kiibu aikai iaon te intekiti (index) kaate ke iaon te moti ni beeба ao karin inanon te bwai teuana. Karaoi katotongaia n aron ae na kainnanoaki n aron ae ana toa baia ataeiaine.
Mataio 18:15
2 Nibwaai 32:9
Tuua ma Berita 121:7–8
Iakobo 1:5–6
4. Karaoa tein te boki ibukiia ataeiaine n tatabemaniia n aron ae kaotaki n tokin te reirei. (Ngkana e riai, kamanenaa te beeба ae rawawata.)
5. Te wiiki ke iraua imwaina, tuangii uoman ke teniman membwa n te kirati bwa ana roko n te kiraati ni katauraoia bwa ana tibwaua mamaten nanoia n taeka aika a tabu ao ni katereterea bwa bukin tera e rangin onoti nakoia.
6. Bon nanom: Angan te ataeiaine bwa e na kaota “Kaatuan te Iango ae bon tiaki te Kabane Tai.”

ARON WAAKINAN
TE REIREI

Kabwarabwaraa

Kaota teuana ke e raka ni bwai aikai: te tin n amwarake ae akea beebana, te bwatoro n ran ae akea beebana, tamnein te kunnikai ae akea kaetietina bwa e bua. Koteia bwa tera ae a tia ni bua man bwain tatabeua.

- Aekara manenan baikai n aron teia ngkai?
- Ko na kona n ataa aron kamanenaaia?
- Tera manenan kaetieti? (Anga te babaire ao a buokiira ni kamanenai bwai ke ni katiai bwai tabeua.)
- N ningai ae ti na kainnanoi iai kaetieti inanon maiura?
- E na reke iia iroum kaetieti aika a koreaki ibukin te maiu? (Taua ieta katootoongan taeka aika a tabu.)

Taeka aika a tabu

Korea te taeka ae e tabu 2 Nibwaai 33:4–5 iaon te burakibooti.

Tuangii ataeiaine bwa ana wareka te taeka ae e tabu ao n tauraoi ni kaeka n aron bukina iroun Nibwaai bwa bukin teraa ngkai ti na riai ni kamate nanoi taeka aika a tabu.

Ko konaa ni korei kaeka iaon te burakibooti.

A batiaanga Karea ake a tia ni Karaoaki bwa ti Aonga ni Karekei Taeka Aika a Tabu n te Bong Aio.

Ana anga reirei
te tia reirei

Inanon te rongorongo a tia burabeti ni mwiokoaki bwa ana kawakin reekoote n aia mwakuri ma te Uea. Burabeti ao taan kawakin reekoote a tia ni karaoi anga karea bwa ti na karekei taeka aika a tabu.

Mwakuri ni koroboki	<p>Tibwatibwai beebea ao bentira nakoia ataeiaine. Anganiia ataeiaine n tatabemania bokin taeka aika a tabu ao mwiokoia bwa e na moana katootoongan te boki n taeka aika a tabu ae iai irouna. Tuangia ataeiaine bwa ana moanna man te moan kibu n te moan boki ke kiibu. Katauia bwa ana karaoi katootoo inanon uoua ke tenua te miniti imwain katokaia.</p> <ul style="list-style-type: none"> • N aron birin katootoongana iroum, ana manra taina ni katootoonga te boki ae bwanin? <p>Katuruturua nakoia kakuan katootoongana n te bai ao mwaitin te tai ma kabanean te tai iai. Katuruturua aron kangangana irouia burabeti ni korei taeka aika a tabu iaon te biti ke n te koroboki iaon kunin te man. Imwin tian koreakin taeka aika a tabu, rairakin bwatua ao kunin maan man te moan taetae nakon taetae nako a tangira namwakaina ni mwakuri ma ana kairiirii te Uea.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Irarikin te tai ao te mwakuri ae katauraoaki ibukin rairan ke katootoongan taeka aika a tabu, baikara riki mwakuri ke aanga karea ake a tia ni karoaki bwa ti na anganaki taeka aika a tabu? <p>E riai ni iai ibuakon te kaeka—</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ana mwakuri Nibwaai ao tarina ni karekean bwatua buraaati (1 Nibwaai 3–4). 2. Ana mwakuri Moomon ae kakua ni kauarerekei bwatua aika kokorakora n aron Nibwaai ao karoan ana bwatua Moomon are e raira iai Ana Boki Moomon Iotebwa Timiti (Ana Taeka Moomon 1:1–5 ao Moomon 1:1–5; 5:8–9; 6:6). 3. Maroan Moronai n ana inimaki ni kabobonga ao n taun bwatua koora (Moomon 8:1–5; Moronaai 1:1–4). 4. Marakin, bwainikirinan, Iotebwa Timiti ao matena inanon te maraki korakora ibukin rairan Ana Boki Moomon ao manga katean ana Ekaretia Iesu Kristo i aonnaba (Joseph Smith—History 1:30–67; T&B 135:1–3). <p>(Kibun taeki aika a tabu bon ibukin te tia reirei ao aki riai ni warekaki nakon te kiraati.) Katuruturua bwa mwane aikai a anganaki mwakuri aika aki riai, ma aia mwakuri e karika tauraoi ana taeka te Atua iaon te aonnaba n arona ni koreaki.</p> <hr/>
Ana ribooti te membwa n te kiraati ao maroorooakinan taeka aika a tabu	<p>Anganiia ataeiaine ake a anganaki ma imwaina bwa ana tibwauai taeka aika a tabu ake mamaten nanoia, katereterea bwa tera bukina ngkai e kakawaki nakoia.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tera ana iango Nibwaai n aron taeka aika a tabu? (Ni buokan kaekan te titiraki aio, wareka 2 Nibwaai 4:15.) • Tera ae nanonaki ibukin tamneira bwa e na kukurei n taeka aika a tabu? (E na katia, ni kukurei iai, ao ni kaaitau n taeka aika a tabu.) <p>Katereterea ae inanon ara atatai ni kakaei kaeka nakon ara kanganga inanon taeka aika a tabu, ara kaaitau ibukin ma kukureira n taeka aika a tabu e na raka.</p>
Manga taekinan taeka	<p>Katereterea ae Bwarii B. Bwarata, mataniwiin te Ekaretia imwaina, e kaoti ana taneiai inanon warekan Ana Boki Moomon:</p> <p>“I kaukia ma te ingainga, ao ni wareka atuuna, I mwina I wareki koaua tabeman taani kokoaua n reitaki ma aron kuneakina ma rairaina. Imwin aio I moana warekan kanoana n te aro ae baireaki. I wareware ni kabonga; rawawatan te amwarake, akea au iango n te amwarake; te matu bon te rawawata, ngkana e a bong, ibukina bwa I tangira riki te wareware nakon te matu.</p> <p>“Ngkana I wareware, e mena iaou tamnein te Uea, ao I ataia ma n atonga bwa e koaua te boki, n te aro ae e itiaki ma n ataaki irouia aomata bwa bon iai rabwatana. E onrake au kakatia, n ai arona, ao I kimwareirei n ae e tau nakon rawawata ni kabane, anga karea ao kurakain maiu” (<i>Autobiography of Parley P. Pratt</i> [Te Kaawa ae Tioret Reiki: Teeterete Kambane ni Boki 1938], iteraniba 37).</p> <p>Katereterea ae taeka aika a tabu bon kaotioti nakon te burabeti ao ngkana ti wareware n taeka aika a tabu a konaa n riki bwa kaotioti nakoira. Ngkana e riki aio ti konaa n namakina kukurein tamneira inanon taeka aika a tabu.</p>
Ana anga reirei te tia reirei	

Manenan taeka aika a tabu	<p>Tuangia ataeiaine bwa ana anaa teuana ke e rakariki kaate n taeka aika a tabu ma ni nneia. Tuangia ataeiaine bwa ana kakaea te taeka ae e tabu are e oti n te kaate ao ni warekia ni kabebetea. Tuangia ataeiaine bwa ana kakauongo ngkana ko warewareki itera aikai ma ni iango ngkana e a tia te taeka ae tabu ni kaota manenana nakon te kanganga. Te ataeiaine ke ataeiaine ake iai irouia taeka aika a tabu ma manenaia ana wareki taeka aika a tabu ni kabaibati.</p> <p>E kinaaki Iote n te reirei. Tutian ni bwiia Iote. E teirakea te rongorongo Tutian n te reirei ae e uruana aron Iote. Tera ae riai ni karaoia Iote? (Nora Mataio 18:15.)</p> <p>E rangi n raraoma Maria n aroarona n te reirei. E tangiria ni karaoa ana kabanea n raoiroi. E namakina kainnanoan te buoka, ma e aki ata ae na kawaria ni karekea buokana are e kainnanoia. Teraa ae riai ni karaoia? (Nora 2 Nibwaai 32:9.)</p> <p>E a tia Beeki ni bua raraona n ana utuu. E karina n roko te bua ao e taonaki n te rawawata. E na kunea iia karauan nanona? (Nora T&B 121:7-8.)</p> <p>Uoman mitinare a tei ni mwengan Tantia ao a karinaki. Inanon aia marooroo, e korakora nanon Tantia ni kan ata koauan baike a taekin. Teraa e na karaoia? (Nora Iakobo 1:5-6.)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Iai ibuakomi ae iai ana taneiai ni kuneaki te kairi nakon te kanganga man taeka aika a tabu? <p>Karekea te tai ibukiia ataeiaine bwa ana taekin aia taneiai ao ni katereterei aron buokaia ae a tia n reke man taeka aika a tabu. Ngkana iai katootoo inanon maium, tibwauuaia ma te kiraati.</p>
Ana kamaataata te tia reirei	<p>Iangoia nakoia ataeiaine bwa ana kauring mwakoro n taeka ake iai kakawakiia nakoia. Taekinna bwa te kairi n aron atuun bwai aika a tauraoi ngkai n aia Baibara Aika a Itiaki ni boong aika Kaitira e kabebetea ukeran atuu aika a onoti ake ti kainnanoi ke taeka aika a tabu iaon bwai ake ti nano iai. Kaotia nakon te kiraati te kairi n aron atuun bwaai ao katauia bwa a na ukeri taeka aika a tabu iaan te atuu teuana n te aro are ana kona n rabakau aron kamanenaan te bwai ni ibuobuoki aio.</p>
Ana anga reirei te tia reirei	<p>Katereterea ae ti kona ni wareware ao ni kamatenanoi taeka aika a tabu ma ni kakukurei ibukira. Te ataeiaine ae moana ana wareware n taai nako n taeka aika a tabu ma ni kamatenanoi e tibwauai baika a noraki aikai iaon kamaiuraoan ma kakukurei ae karekea man ana kamatebwai.</p>
Manga taekinan taeka	<p>Tuanga te ataeiaine e anganaki ma imwaina bwa e na anga te bwai aio: “Kaatuan te iango tiaki te Kabane tai.”</p> <p>“E karako au atatai bwa a kangaa ana aomata te Atua aika a tabu n ata te Atua ao te euangkerio. Tiaki te bwai n akoi nakoia aika ti tabeman, ma te kakabwaia are e a kaman tataekinaki iaon tuan te ongeaba, mwaitin aoa, ao te kamatebwai.</p> <p>‘Ngkai I wareki taeka aika a tabu . . . , i karekei tabeua rabakau mai nano kamatebaian au kakae n taeka aika tabu.</p> <p>“1. <i>Tataro n taai nako imwain ae ko moanna ni warekan taeka aika a tabu.</i> Karauraua am iango ao kainaomatako man te aonnaba aio. Tataro naba, ngkana ko tabe ni wareki ana boto ni iango te euangkerio e kaota tamneim ke ngkana ko kan titiraki. Tai tabwara nakon tamam.</p> <p>“2. <i>Kaoraiaa te beeба ao te bentira ngkana ko wareware.</i> Te aro aio e kaungaa te mwakuri, ao tokin kaantninga, a kanako nano, ke ni uotinako iango man te iango.</p> <p>“3. <i>Karauraau naako!</i> Te kamatebwai aio tiaki te kabobirimwaka. Tai manga kabanei mwakoro aika a batu imwain matum. Kabanea tabeua te bong ma te mwakoro teuana ke te kibu. Kamatenanoi taeka aika a tabu ao e na raure ma nanona aika a raba ae ko tuai ataia, ae uaana nanona nakon maium n te bong aio.</p> <p>“4. <i>Anga titiraki ngkana ko wareki kiibu aika a tabu.</i> . . . Titiraki ao imwina kawara te uea. Ngkana I titiraki, a nukumaki mataroan nanou ma ni kamawawa te ruu ibukin te Tamnei ae Raoiroi bwa e na maeka inanou.</p> <p>“5. <i>Kabatia te tai n toki inanon te bongina ao iangoia raoi ma te karaurau te nano teuana are ko a tia ni ukeria n ae nano.</i> N ai aron, ae iangoa te koaua ae ‘Tangira raom n ai aron tangiram.’ Kaoki taeka aika a tabu, titirakin am mwakuri nako, ao kawakina te iango iroum iaon te kaate ae e uarereke.</p>

"Baikai ni kabane bon kabanean te tai; e kakabouaki n te bong koraki. E na rauaki nanom ngkai e kabouua am taratara. Ana iai te kairaki ae boou inanon maium ao ai arona naba ma te kaotioti ni boong nako.

"Ni kabane iango raoi ma te karaurau aikai a kaeti nakon te koaua ao te atatai ae nano n te euangkerio, ara mition, ao mimitongin te Atua. E mwaiti te tai ae ngkana ko iangoia ma te karaurau ko katabwena te kawai ni kamatoa ibukin ana raoi te Tamnei ae Raoiroi bwa e na rin inanom ni kaota rabwatam ni kabane ma te koaua. . . .

"[Beretitenti] Iotebwa Biriteng Timiti, 'Inanon maiu ni kabane I a tia ni kamatebwai ao ni iangoia ma te karaurau ana boto ni iango te euangkerio ao I ukoukora maiuakinan ana tua te Uea. Ao mwina e roko inanou te tangira ae korakora ibukina ao ibukin ana mwakuri ao ibukiia ni kabane ake a ukoukora ni kabane ake a ukoukora karababaan bukina i aonnaba' (Conference Report, Okitobwa 1971, iteraniba 6; a kairaki maan aika a uarereke).

"Anaa te tai ni iangoia raoi. Ngaia te kiing nakon aki kakoauaan te katia ao te wanawana ikai n te maiu ae mamate.

"[E taku te Tia Kamaiu,] 'I a katikui baikai iroumi bwa kam na iangoia raoi ma te karaurau inanomi, ma te tua aio ae I a anganinkami, bwa kamwaonga ni weteai ngkai I kaan—

" 'Keemai nakou ao N na keewati ni kaaniiko' (T&B 88:62–62.)" (Tutian Rira, "Pondering Isn't Preposterous," *New Era*, Meei 1976, iteranibaa 49–50).

Kakimototoana

Taekinna ae te iango ma te karaurau iaon taeka aika a tabu e konaa ni karakai ara kakatia ni kukurei irouia ao e uotiira ni kaaniira nakon e Tia Kamaiu.

Kabaneana: Kiing nakon te Kukurei

Manga taekinan taeka

Katuruturua ae taeka aika a tabu iai nanoia ae kakawaki inanon maiura. wareka te manga taekinan taeka aio: "Ngaira n tatabemaniira nako, inanon taai tabetai inanon maiura, ti riai ni kunei taeka aika a tabu ibukira—ao tiaki nanona bwa ti na kunei n ti te taina, ma ni manga kunei ma ni kunei ma ni kunei" (Tibentia W. Kimboro, "How Rare a Possession—the Scriptures!" *Ensign*, Tibetembwa 1976, iteraniba 4).

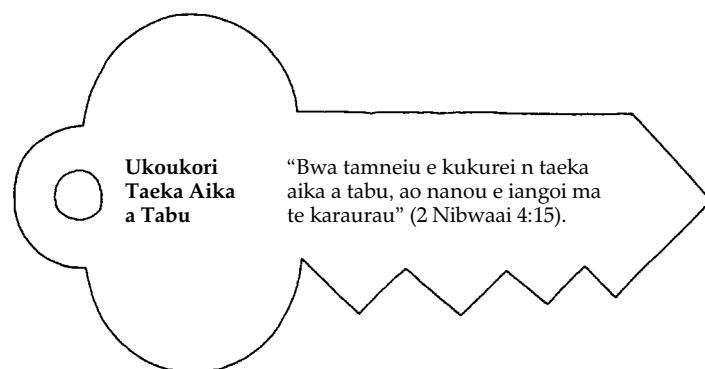
Ti a bon dia n tuangaki iroun ana burabeti te Atua ae ti riai ni wareka Ana Boki Moomon n te bong koraki.

E taku Beretitenti Etira Tabu Bentin, "Iai te boki ae ti kainnanoia bwa ti na kamatebwai a n te bong koraki, n tatabemaniira ao n te utuu, ae Ana Boki Moomon" (n Ribootin Maungatabu, Eberi 1986, iteranibaa 99–100; ke *Ensign*, Meei 1986, iteraniba 78).

"Ti kainnanoia warekan baana n te bong koraki ao e na 'kaaniira nakon te Atua ngkana e iraki ana reirei nakon booki riki tabeua' (*History of the Church*, 4:461)" (n Conference Report, Okitobwa 1988, iteraniba 3; ke *Ensign*, Nobembwa 1988, iteraniba 4).

Beeban anga reirei

Anganiia ataeiaine aia boki ni mwaake. (Nora te bwai ni katoootoo ae inano.) Tuangia ataeiaine bwa ana koroboki i akuun te boki ni mwake te tai ni katoa bong ae na wareka iai te boki ae tabu. E ngae ngke e ti kona ni wareki tabeua te kibu ni katoa bong, e na bon manena ni korakora. Kaunga bwa e na kamanena ana boki ni mwake bwa ana mwake ngkana e wareki taeka aika a tabu ao n riki bwa te bwai ni kauring nakolina bwa e na kamatebwai te taeka ae e tabu e tabu n te bong koraki. E riai naba ni kauringa ae kamatebwaiiana ma iangoana ma te karaurau bon kiing nakon kamaiuana ao te kukurei.

TE KAANTANINGA   E riai irouia ataeiaine bwa ana kina ma n riai ni kamatoaia n ekanako te kataaki.

TE KATAURAOI

1. Tamnei 15, bwaai ni kabwakabwaka, bwaai ni kamwane, a kuneaki n tokin te boki n anga reirei. (Ngkana e riai, ko konaa ni karekei bwaai ni kabwakabwaka ke bwaai ni kamwane.)
2. Uota te bentira ao beebea ibukiia ataeiaine n tatabemaniia.
3. Anganiia ataeiaine bwa ana anga te karaki, taeka aika a tabu, ke manga taekinan taeka ae ko bon taku.

Kauring: Tai tiku iaan ana tua Tatan. Tai maroorooakin aia mwakuri aomata ma Tatan.

ARON WAAKINAN
TE REIREI

**Ataakin ae Antai Tatan ao Baikara Manenana ma Mwakana ae Konaa ni Buokiiia
Ataeiaine bwa Ana Tokanikai iaon te Kataaki**

Buokan te kaeka

Anga te bentira ao te moti ni beebea nakoia ataeiaine n tatabemaniia ao tuanga te kiraati bwa ana nambwan aia beebea man teuana nakon tebwina. Ngkana ko wareki buoka aikai, tuangia bwa ana korea aran te aomata ae a taku e botau ma nambwan te buoka. Akea ae na taekina te bwai teuana ni kabaibati ni karokoa ae a bane buoka ake tebwina ni warekaki.

Buokan te kaeka:

1. Ngai natin Tama are i Karawa n tamnei.
2. Tarim ngai n te tamnei.
3. I mena inanon te Kauntira i Karawa.
4. Ana anera te Atua ngai.
5. I taetae ma te kariaiakaki imatan te Atua.
6. I weteaki bwa “Natin te Ingabong.”
7. I kauntaba ao I totokoa ana baire Tama are i Karawa.
8. A mwaiti tariu ao mwaneu aika tamneiu a rimwiu.
9. Iai irou te rabwata ae te tamnei.
10. I kaira teuana te katenimwakoro n aomata i karawa ma i matan te Atua.

(Kaeka: Tatan ke Ruutibeero.)

Kabotaui kaeka ao noria bwa antai ae kina Tatan ke Ruutibeero moa.

Te Kakarabakau

- A kangaa kabwarabwara tabeua ibukin Tatan ni kamangaoko?
- Baikara ara tabeua ake e kinaaki iai Tatan? Te Riaboroo, te Tia Urubwai, Te buakaka, te Tia Bure, Natin te Riaboroo, te Raakon, Te Naaeta, te Tia Kabwakabwaka, Tamaia Keewe, ao tabeua riki.)

Taeka aika a tabu

- Baikara tabeua bukin menan Tatan iaon aonnaba? (Ni kaekaan te titiraki aio, tuangia ataeiaine bwa ana wareka Mote 4:3–4.) (Tatan e ukoukora uruakan aia inaomata aomata, ni karekei mwakan te Atua iaoia, ni mwamwanaia ao ni kamatakiia aomata ma ni kairia nakon te tautoronaki n ana iango.)

Kateretereia ae iai riki bukin kataara iroun Tatan. Anganiia membwa n te kiraati bwa ana wareka 2 Nibwaai 2:27: “Ibukina bwa [Tatan] e ukoukora kabwakaia aomata bwa ana katotoonga.”

	<ul style="list-style-type: none"> • Iai mwakan Tatan iaora?
Manga taekinan taeka ao te kakarabakau	<p>Imwin aia kaeka ataeiaine wareka manga taekinan taeka aio:</p> <p>“Akea mwakan Tatan iaora ma ti ngkana ti anganna. . . E aki kairoroira te Atua bwa ti na karaoa ae raoiroi ao akea mwakan Tatan ni kairoroira bwa ti na karaoa ae bure” (Titeering W. Tiira, n Conference Report, Eberi 1970, iteranibaa 29–30; ke <i>Improvement Era</i>, Tuun 1970, iteraniba 45).</p> <ul style="list-style-type: none"> • E aera ngkai e na kakawaki ataakina bwa antai Tatan ao baikara bonganana ma mwakana? (N atai ana anga ao n atai ana ira ni kamwane n te aro bwa ti aonga n tiku ni korakora n te euangkerio ma n totokoia.) <p>“[Beretitentii] Tibentia W. Kimboro, e taetae nakoia roro n rikirake aika a mwaiti, ni katurua nakoia ataakin, te mwaka, ao ana babaire Tatan—n airi ma ana kairoro ao korakoran ana koaua n aron te Atua ma te euangkerio ao ana babaire Tamara . . . e konaa ni buokiiia ni karekeea nanoia, ae konaa n rooti maiuia n aki toki” (Eireei L. Kurititeantin, n Conference Report, Okitobwa 1974, iteraniba 30; ke <i>Ensign</i>, Nobembwa 1974, iteraniba 24).</p>
Tamnei ao te kakarabakau	<p>Kakatai a Roko ni Kawai Aika a Mwaiti</p> <p>Kaoti tamnei aika mwaiti te matau, bwai ni kamwane, kakatai, kai ni kabwaru, ke baika iai rabataia.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tera manenan te matau, bwai ni kamwane, kakatai, ao kai ni kabwaru? (A nai nano ao ni karekean te ika ke maan.) • A kangaa ni karabaaki rabatan bwai ni kamwane ma bwai ni kataitai? <p>Katereterea ae Tatan e kamanenai aanga ni kataitai aika a mwaiti ao bwai ni kamwane ni kataia ni karekeira. Tuangiia ataeiaine bwa ana wareka Aramwa 12:5–6.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ni kaeti ma taeka aika a tabu, tera bukin ana kamwamwane Tatan? • Baikara tabeua ana kamwane Tatan ae kamanenai nakoia roro n rikirake? • Ti na kanga ni katibananakoi kamwamwane aikai? <p>Tuangiia ataeiaine aroia n nakonako inanon te ruu ae rootongitong O ma bwai ni kamwane tabeua aika a katukaki iai.</p> <ul style="list-style-type: none"> • E kanga te roo ni kairemwea ke ni katoka waakim? (Ti aki nooraaba, mwakuri, ke ni karaoi bwai tabeua.)
Taeka aika a tabu	<p>Anganiia ataeiaine bwa ana wareka Tuua ma Berita 50:2–25 ni ukeria bwa e aera ngkai e kakawaki otan te Atua.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tera ae onea mwin te ota? (Te Atua ana koaua, ma ana mwakuri.) • E na kanga te ota aio ni buokiko ni kabirinakoa te roo ke Tatan man maium?
Manga taekinan taeka	<p>“Inanon ana mani buaka [Tatan] e ataa ike na boo iai. Bon tain te rikirake ae a reke iai konana n aia tai ni mamara. . . . Te riaboro e kamanenai ana bwai ni mwakuri aika a mwaiti” (Etira Tabu Bentin, <i>God, Family, Country: Our Three Great Loyalties</i> [Te Kaawa ae Tioreti Reiki: Teetierete Kambane ni Boki 1974], iteraniba 247).</p>
Ana anga reirei te tia reirei	<p>Te rongorongo ni kawai n Erene e taekina te ataei ni mwane ae ti teuana ana tabo ni mamara. Tuanga te membwa n te kiraati bwa e na karakina rongorongan Akaireti.</p>
Te Karaki	<p>Akaireti temanna i buakoia i Erene aika a ninikoria n aron karakinaia. Imwin bungiakina, tinana, Teeteti, e kateboa inanon te karanga ae Titaikiti, n aron rongorongo ni kawai bwa e na katana rabwatana man te kangana. E ngae n anne, e aki roko te ran ibukin waena ike e taua iai Teeteti. Inanon ana ka tebwina n ririki te buoka ae Terootian. E kanakoa ana kai ni Katebe Baariti nakon te tabo are e aki kamanoaki ni bukin waena. E mate Akaireti man te maneka ke te ikoaki.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tera ae nanonaki n te bukiniwae ae Akaireti? (Akea bunnana ke katanan mamarana.) • E kanga Tatan n atai mamanara? (E ataira man te maiu are imwain te maiu aio.) • Ti na kanga n tokanikai iaon ara mamara?
Te kakarabakau	

Manga taekinan taeka	Imwin te kakarabakau, wareka manga taekinan te taeka aio: "E atai manibuaka ni kabane Tatan. E atai taabo aika a marau nakon te kataaki ao ni kairoroirakina nakon karaoan ae bure. Ngaia ma ana meetintia aika a iangoa te buakaka, ni kauarerekeea korakoran te bure, ma ni karika te bure bwa e na tatangiraki" (Eireei L. Kurititeantin, "Q and A," <i>New Era</i> , Turai 1975, iteraniba 49).
Manga taekinan taeka	Angan te membwa n te kiraati bwa e na koreia iaon te burakibooti kataitai n tatabeua ake a taekinaki inanon warekan manga taekinan taeka ni kabaibati. "Ngkai, e ataaki n te totoko bwa te bure ae teutana e aki konaa n tiku n teutana, ao e butimwai ngkana iai ao ni kabane nakon aba n ueana ni kataia moa ni kananoraoira ni karaoana ke ni mwamwanaira ke ni iraeira. Tabeman aomata a kairoroaki bwa ana katarabuakaa te bong ae te Tabati ni karokoa te tai ae a bn taneiai ma ngaia. Tabeman aomata a moanna ni kamanena te manging n te aro bwa a aonga ni motirawa. Arona naba ma te auti ni manging aika kamwaraa, taetaebuaka, aki ongeaba nakoia kaaro, ke mwamwanaakin raon temanna—a nanonaki baikai bwa a kawaairaa man ara kooti aika a riai. E ataia ni koaua, ae ngkana e reitinako, bibitakina e na roko n taian kananokawaki, tangi ni wenei, ma buuia, ibukina bwa a kairiira nakon te bure ae korakora. "Akea te nano uoua bwa te bwai ni kamwane ae e kaweneaki bon te aki itiaki" (Eireei L. Kurititeantin, n Conference Report, Okitobwa 1974, iteraniba 29; ke <i>Ensign</i> , Nobembwa 1974, iteraniba 24).
Te burakibooti	Titiraki ngkana iai kataakiia ataeiaine ae a tia ni kaitibo ma ngaia ikoti aikai ma ake iaon te burakibooti.

Kataitai	
te kewe	Te boobwai
te uarao	Nimakin kamanging
taetae n aki akaaka	aika a kamwara
te ira	te aki ongeaba nakoia kaaro
kabaenikai	te mwamwanaaki
Kataraabuakaa te Tabati	te kamwara
Kamaamaea	taetae buaka
Te mooi	(ao tabeua riki)

Botaki ni kakukurei Tibwa te kiraati nakon kurubu aika kaka teniman ke aman ataeiaine. Tuanga te kurubu teuana n tatabeua bwa ana maroorooakina teuana ke uoua kataitai aikana a koreaki. A na iangoia kawai ni boobuaka ma aron te tokanikai iaon kanganga aikai. Imwin aia marooroo, ke a riibooti kurubu n tatabeua nakon te kiraati. Inanon riibootinakin aia iango, kamaunai kataitai ma iaon te burakibooti ao ruamwia ma kawai n tokanikai iaon kataitai aikai.

Kaeka aika a riai:

1. Karaoi mooti aika a riai imwain te tai.
2. Katibanakoa taraan te buakaka.
3. Karekea onean mwiina n te iango.
4. Bita te iango.
5. Katauraoa kaaitaraana.
6. Tataro ibukin te buoka.
7. Ukoukora ana kairi te karo.
8. Rineia raa aika a raraoi.
9. Kabanea te tai ni karoan bwai aika a manena.
10. Katinanikui itera ake ana reke iai kabwakabwaka.

Te Tama are i Karawa e na Buokiia Ataeiaine inanon aia waaki nakon te Tokanikai iaon Kataitai

Manga taekinan taeka	<p>Manga taekinan te taeka aio e katereterea arora ni karekea te mwaka n totokoa te kataitai:</p> <p>“Inanon karaaoan ana mwakuri buaka, e aki konaa n reitaa nako te buakaka i bon irouna, ngkana e aki kariaia te tia karaoa te bure, ao ti konaa ni karekea te mwaka ae bwanin n totokoa te bure are e karaoria Tatan inanon ana boto ni iango ana euangkerio Iesu Kristo. Membwa n te Ekaretia a konaa ni karekea ana kakabwaia te Tamnei ae Raoiroi, n ai aron te rao ni koaua, ngkana e mena iroura, ana bon akea iroun Tatan. Kamatebwaiyan taeka aika a tabu, te tataro, te kakaonimaki ni kawakinan ana tua te Uea, kanakoan mwioko ao mwakuri . . . a kona ni karekea te Tamnei ae Raoiroi bwa te rao ao te otanga” (Eireei L. Kurititeantin, n Conference Report, Okitobwa 1974, iteraniba 30; ke <i>Ensign</i>, Nobembwa 1974, iteraniba 24).</p> <p>Ngkana akea iaon te burakibooti, kanimwa te taeka “<i>Ukoukora ana iraorao te Tamnei ae Raoiroi.</i>”</p>
Marooroookinan taeka aika a tabu	<p>E atia te Tia Kamaiu ni katerea te kawai ae kakawaki n tokanikai iaon te kataaki. Anganiia ataeiaine bwa ana wareka 3 Nibwaai 18:15, 18–19. Ikota te taeka ae “Tataro ibukin te buoka” ngkana akea iaon te burakibooti.</p> <p>Taekinna ae ti atia naba n tuangaki te kawai ni bubuti te buoka ngkana ti tataro. Wareka Moomon 9:28.</p> <ul style="list-style-type: none"> • E kanga te kibu aio ni iangoa ae ti na tataro ni katibanakoa te kataaki? (Bubuti “ma te nano ae nene n aki mwainging, bwa ko na aki reke n te kariiriaki.”) Karina “<i>Te nano matoa n aki bwara-n-nano</i>” n te burakibooti. <p>E berita naba Tama are i Karawa bwa e na buokiira n te kawai teuana. Wareka 1 Ikorinto 10:13.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tera te berita ae e anga? <p>Buokiia ataeiaine ni kaotaia bwa ngkana a teimatoa n aia mwakuri n tokanikai iaon taian kataitai, e na kamatoaia te Tama are i Karawa.</p>

Kamanenaakin te Reirei

Iangoia bwa ataeiaine ana iri nanon iango ake a koreaki iaon te burakibooti ao ni uringa n taai nako te berita are e anga n 1 Ikorinto 10:13.

TE KAANTANINGA E na kinaaki irouia ataeiaine mwiokoan ana roro ae na katauraoia ibukin Te Kaua Oki.

- TE KATAURAOI
1. Tamnei 16, Te Kaua Oki (62562), e mena i akuun te boki n reirei.
  2. Uoti tabeua boki n anene.
  3. Bon nanom: Karaoa te boutita ni katanoata n Tuua ma Berita 87:8.
  4. Karaoa te kaate ae uarereke, ae katiitika ibukiia ataeiaine n tatabemaniia ni kawakin taekan Tuua ma Berita 87:8; ke ae bon am rinerine man manga taekinan taeka n te reirei.
  5. Anganiia ataeiaine bwa ana anga taeka aika a tabu, karaki, ke manga taekinan taeka ae ko bon taku.
-

ARON WAAKINAN
TE REIEI

Kabwarabwaraana

Moanna n tuangjia ataeiaine ae n rongorongan te aonnaba ni kabuta kiing ao kuin a tautaekanii aomata aika a bat. Tabeman kiing ao kuin aikai a raraoi ao a tautaekanii aia aomata ma te eti. Tabemwang a buakaka aia kairirii bwa a kamanenai mwakaia n aki akonii aomata ake a tautaekanii. Taan kairirii aikai aki manena nakoia aia aomata.

Tamnei Tuangjia ataeiaine ae aomata n taabo nako a ingainga ni kan kaea te kiing ae raoiroi ma n tangira ae manena atongakina bwa “Aia Kiing Kiing.”

Kaota tamnein te Tia Kamaiu. Katereterea ae te roro n ataeiaine bon mwakoron te roro ae atongaki bwa “te roro n uea” ibukina bwa ake a ninikoria ibuakoia a buoka katauraoan te aonnaba ibukin kaua okin te Tia Kamaiu.

Maroorooakinan te burakibooti Tuangjia ataeiaine bwa ana atong tabeua raoiroi ake e na kabwarabwara te roro n rikirake n Uea, ae ana kiing ae Iesu Kristo. Korei taeka iaon te burakibooti ao maroorooakin n te aro ae e kimototo:

rinerine	itiaki
rairoi	kukurei
kimwareirei	nanomwaka
manena	korakora
mam	tangira
kakaonimaki	koaua
tatangiraki	aintoa

Manga taekinan taeka Tuanga te membwa n te kiraati bwa e na wareka te rongorongo aio are e taekinaki nakoia te roro n rikirake n te Ekaretia:

“Raou aika a tangiraki, ngkami ae te roro n Uea. Kam kamaiuaki bwa kam na nakon te aonnaba n te tai aio ibukin te bawai ae kaonoti bukina. Tiaki tabeman ma ibuakomi, ma ni kabanei ngkami. Iai bwaai ibukimi n tatabeman ae kam na karaoi ae akea riki temanna ae konaa ni karaopia raoi nakoimi. . . Ngkana ko na Anganna, I kakoaua ae Tama are i Karawa e na nakonako ma ngkoe inanon te mwananga n te maiu ma ni kairiko nakon ataakin bukina ae onoti” (I. Beeke Biitatin, “Your Life Has a Purpose,” *New Era*, Meei 1979, iteraniba 5).

	E Karaoaki te Aonnaba bwa e na Tauraoi ibukin Okin te Tia Kamaiu
Ana anga reirei te tia reirei	Taekinna ae te koraki ake a itiaki a taraa mwaia ma te kakatia nakon kaua oki n te Uea. Bon te kakabwaia te mena ibuakoia ake a buoka katauraoan te aonnaba ibukin rokona. Katereterea ae a mwaiti kanikina ao bwaai ake a na riki imwain rokon te Uea ni mimitong. A reke iai bwaai ake a kaman riki, tabeua ae a riki ngkai, ao tabeua ae a riki ngkai, ao tabeua ana tabe n roko n aron are a kaman tataekinaki ngkao ao iroua burabeti n taai aikai.
Te kakarabakau	<ul style="list-style-type: none"> • Tera ae na riki iaon te aba imwain okin te Tia Kamaiu? <p>Tabeua ma ibuakon kanikina aika a mwaiti ao taeka ni burabeti a reke iai: weteakin te burabeti ae Iotebwa Timiti, rokon Ana Boki Moomon, kaokan te nakoanibonga ao te Ekaretia, kaokan tembora ma otenanti n te nakoanibonga, tataekin te euangkerio nakon te aonnaba, kamaunaan te buakaka, ao kamaiaua aika a raoiroi. (Taraia: Tai kabanea te tai ae bati ni maroorooakinan kanikina ma bwai ake a rimoan okin te Uea. A na maroorooakinaki n reirei ake tabeua.)</p>
Ana anga reirei te tia reirei	Taekinna ae kanikina aikai ao bwaai ake tabeua ake a rimoan te kaua oki a tangira ao a reitinako n tangira te roro ae tangira te raoiroi n te aro bwa ana riki. (Taraia: Ngkana te taeka ae te roro e nanonaki n te kawai—ae e nanonaki bwa te tai ae uarereke n te tai, ao tao tenibwi nakon abwi te rikiriki—e na tibanako iai aia iango ataeiaiaine a aron ai aongko a ti ata te tai ae na oki iai te Tia Kamaiu. Koteia bwa te taeka ae te roro iai nanona aika a kakaokoro, n ikotaki ma te tai ae reke inanona tengen ririki. [Nora Buruti R. Mwakongki, <i>Mormon Doctrine</i> , 2nd ed. (Te Kaawa ae Tioreti Reiki: Tabo ni Boki, 1966), iteraniba 310.]) Bon mwiokoia membwa n te Ekaretia ni buoka katauraoan te aonnaba ibukin okin te Uea rinanon te raoiroi ma te itiaki ao rinanon te kakaonimaki ma te mwakuri raoi. Ana bon iai kaain te Ekaretia aika a bane nanoia ni butimwaea ao ni karaoi ana kaetieti te Uea ma ana mwakuri, te roro ae aintoa ma membwa aika aki nano tiotio ni waakina katean uean te Atua iaonnaba.
Manga taekinan taeka	<p>Wareki taeka aikai:</p> <p>“Ngkana e roko ioura e na bon mimitong n ai aron Kingin Karawa. . . .</p> <p>“. . . Katean ueana bon aia boto ni iango ana aomata—bon bukinara bwa ti na katea Tion—tiaki moa oin ana kawa Tion te Uea, ma bon te babaire n te aro ae tabangaki man nikoraoi ae na rimoan rokona bwa te nakon aaba. (T&B 64:42.) Ti riai ni katauraoa te roro ae tabu man itiaki aika a tauraoi ni butimwaea aia king. ‘Mangaia are, kam na tei n taabo aika a tabu, ma n aki kamwaeaki, nikarokoa te bong are e na roko iai te Uea’ (Kootenii Retieta, “When He Comes Again,” <i>Ensign</i>, Tuun 1976, iteranibaa 68–70; a kairaki maan aika a uarereke).</p>
Maroorooakinan taeka aika a tabu	<p>Kaota te boutita katanoata n taekan Tuua ma Berita 87:8</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tera ae nanonaki n “teei. . . n taabo aika a tabu, ao n aki kamwaeaki”? <p>Imwin tian kaotan aia iango ataeiaiaine, tuangiia bwa ana mwakena te kibu n taeka aika a tabu.</p>
	E a tia te Roro aio n Rineaki bwa e na Katauraoi ibukin Kaua Okin te Tia Kamaiu
Ana anga reirei te tia reirei	Tuangii ataeiaiaine ae te tibwanga ae korakora te maiu inanon te roro ae onraake n raoiroin te tai. Burabeti ni kawai a taratara ma te kakatia ni kariaria te bong aio ngkana e na manga kaokaki te euangkerio ma n tataekinaki ibuakon aonnaba ao ngkana e a tia te kabanea ni katauraoi ibukin kaua okin te Tia Kamaiu.
Te kakarabakau	<ul style="list-style-type: none"> • Ti na kangaa ni kakoaua ae ti mena ibuakoia aika a kakaonimaki ma ni buoka te katauraoi ibukin okin te Tia Kamaiu? • Bokin teraa ao ti na kanga n tauraoi n tantani ni kaitarai waakin aonnaba ae e otawaniniira?
Manga taekinan taeka	Kamanenaa ke ni kabane manga taekinan taeka aikai ni kakimototoa ana mwakuri te “boro ae tabe n rikirake.” Ko konaa n titirakinia membwa n te kirati bwa ana wareki ni kabaibati taeka aika a kabwarabwarai kataaki ma mwioko nako inanon ara tai ao katereterea ana kantanninga te Uea ibukin te roro n rikirake n te Ekaretia.

1. “Aio te roro ae kaokoro ma ake tabeua. Bon te roro are e motikia te Uea—ao are, ngaia naba are e karaoaki imwain karaoaan te aonnaba are e na kateaki ueana ni boong aika kaitira ao are e na bon aki manga uruaki ke ni kanakoaki nakoia aomata tabemwang” (Wiiriboti Uooterabu, *Discourses of Wilford Woodruff*, sel. G. Oomwa Teenam [Te Kaawa ae Tioreti Reiki: Tabo ni Boki, 1946], iteraniba 145).

“Te Uea e rinea te mwaiti ae uarereke irouia tamnei ake ana roko nii boong aika kaitira. . . . bwa ana bairea Uean te Atua i aonnaba, ni kateia ao ni katanna” (Wiiriboti Uooterabu, ae anaaki n *Our Lineage* [iaon rikira ibukin rikin te kiraati, 1933], [iteraniba 4]).
2. “Tiaki ngkami ataei ni mwaane ao ataeiaine n aki akaaka. Ngkami bon tamnei aika kam rineaki, a mwaiti raomi aika a a tia ni katukaki n tantani n te tai ae kaan 6,000 te ririki ae na roko inanon te bong aio, n te tai aio ngkana kairiirii, mwioko, ao tibwanga a rangi ni kokorakora. . . .

“. . . Ti tataro bwa ko na tauraoi n taua te wiira ni kairiirii. . . .

“. . . I tataro bwa ngkoe—te rikirake ao te roro ae tabe n rikirake—bwa kam na kawakin rabwatami ao ami iango ana itiaki, ana inaomata man buakakan te aonnaba, ae ko na tau ma n riki bwa rabwata aika a mam nakon kabobongaan uen te Atua ma te kimwareirei ni katauraoi ibukin kaua okin ara Tia Kamaiu” (Etira Tabu Bentin, n Conference Report, Okitobwa 1977, iteranibaa 43, 46–47; ke *Ensign*, Nobembwa 1977, iteranibaa 30, 32).
3. “E a tia te Uea ngkai ni kanakoa te roro n rikirake ae ana aki riki bwa mwane ao aine aika ana konaaki. . . .

“Uringa, raou aika roro n rikirake, ko riai n tatauraoi ao ni matoa. Ko riai ni bobonga ibukin te kaboobirimwaka. Ko riai ni karekea n oon te katei, te kokoaua, boto ni iango n te koaua bwa te ota ni kairiirii ibukin rotongitongin te bong ae imwaira. . . .

“Te korakora n taai rimwi . . . e tanigaia aika a itiaki ma ni koaua nakon te reirei ao ana katootoo te Mwatita” (Waangan T. Beeratitoun, “These Are Not Men to Be Conquered,” *New Era*, Eberi 1980, iteraniba 5).
4. “Te atatai, ae kam aki bungiaki n te tai ao n te tabo aio n te aro ni manennati. Kam mena ikai ibukina bwa aio te tabo ike e tangiria te uea bwa ko na mena iai. . . .

“. . . A kainnanoaki aine aika a korakora, aine aika a teimatoa n te itiaki ao ake irarikiia a aki, aine aika ana karika mwengaia n ai aron karawa ike e kateimatoaki iai te utuu ao ataei aika a uarereke a kawakinaki ma n tararuaki ao a tangiraki irouia oin tinaia, aika a ana tatauraoi n totokoi tamnei aika a kamwara—tiaki ti tokin aine, ma ataeiaine naba, ake ana ukoukori katei aika a raraoi ma ni karinea te kairiirii n te mweenga ma te nakoanibonga. Ngkai e tabe n rikirake te Ekaretia, ana iai kainnanoaia riki aine aika taan kairiirii, ibukiia aine n taabo nako ae iai irouia te konamaki n tataekina kakoauaan Iesu Kristo, aine aika ana tataro ao ni kamatebwai ni ukoukora te bawai ae tangiria te Uea ma irouia ao mani karaoi rinerine aika a eti man aroriia inanon bain te Ue” (Beeti E. Buraun, n Conference Report n Aono, Beberuare 1976, iteraniba 29).
5. “Ngkami, ara roro n rikirake n te bong aio, kam mena ibukoia tamnei aika a kinaaki bwa ana bungiaki ni karekei rabwataia n roron nako te aonnaba. . . . Tauraoi n riki bwa taan kairiirii ni bongin te miiriniam ae mimitong ike e na kauakeki iai Kristo bwa aia king kiing ao aia Uea Uea” (Aero B. Rii, *Happiness through Faith in Jesus Christ* [boki n rei ni botaki n utuu n te tairiki, 1977–78], iteranibaa 34, 39).

Beeban te anga reirei

Anganiia ataeiaine te kaate are katauraoi ibukiia ake a oti iai taeka ake a rineaki ni kauringaaki iai mwiokoia. Tuangiia bwa ana kawakin ike ana konaa n okiokiriia n taai nako.

Kabaneana

Anene n Taromauri

Anene ke wareka kibun te anene ae “Come, O Thou King of Kings” (*Hymns*, nambwa 59).

TE KAANTANINGA Ana kunea te kakatia inanon te beku ataeiaine n tatabemaniiia.

TE KATAURAOI

1. Uoti uoua ke tenua bwai ni mwakuri, ke tamnein bwai ni mwakuri, n ai aron te aamaa, te tao, te reeke, te tiabora, ke te tikuruturaaiwa.
2. Korea “Kaota te Tangira n te Uaia n Itorotoro iroun Temanna” (Karatia 5:13) iaon te moti ni beebea ae na kamanenaki n te reirei.
3. Imwain te reirei, marooroo ma te kiraati beretitentii bwa baikara beeku ake a nanonaki ao kawai ake a na karaoaki irouia membwa n te kiraati, n tatabeman ao n te kurubu. N tokin te kiraati, a konaa ataeiaine n rinea tatabeman ke te kurubu ni waakina te mwakuri ni ibuobuoki.
4. Tuangiia aman ataeiaine bwa ana katauraoia n anga katootoo ni mwakuri man maiuia aman burabeti (ae kuneaki n te kauoua ni kibu n te reirei aio).
5. Anganiia membwa n te kiraati bwa ana anga te karaki, taeka aika a tabu, ke manga taekinan taeka ae ko bon taku.

ARON WAAKINAN

TE REIREI

Kamataku

Manga taekinan taeka
ao te kakarabakau

Kabwarabwaraan: Ana Bwai ni Mwakuri te Uea

Kamataku ke kaoti tamnein bwai ni mwakuri tabeua.

- Tera ae kabuti bwai ni mwakuri bwa ana mwakuri?

Katereterea bwa a aki tabeakinaki bwai ni mwakuri aikai, a kona ni karaoi aia mwakuri ti man baia aomata.

Unimwaane Maerion T. Ankati e taekin aekakin ana bwai ni mwakuri te Tama are i Karawa ae na mwakuri ma ngaia.

“E taku te Uea n taekiniaiia ana Tia mwakuri, ‘Baia bon baiu.’ [T&B 35:14] Ko a tia ni iangoa aio? Irou aio teuana mai buakon aika moan te tabu ae kakawaki n ana mwakuri te aomata ae I kona ni warekia ni booki aika a tabu ke n taabo nako. E taku te Uea baiu aio bon baina. Te iango aio, te newe aio, baai aikai, waae aikai, te buua ni mwane aio—baikai bon ti ana bwai ni mwakuri ae Na mwakuri ma ngaia n aron ae I ataia . . . ao ni kaeti ma ngkoe, baim, am bwai nako, wanawanam, newem, korakoram, bon ti ana bwai ni mwakuri te Uea ae na mwakuri ma ngaia” (*Service, Buringam Iang Uniwitite Taeka n te Ririki* [Buroowoo, 15 Okitobwa 1958], iteraniba 3).

- Teraa ae nanonaki n te taeka aio nakoim?

Ara Burabeti a Reirei n Taian Katootoo Arora ni Buokiia Tabemwang n aki Tinanikubeka

Ana anga reirei
te tia reirei

Burabeti, ake e weteia te Tama are i Karawa bwa ana kaira te Ekaretia ao n reireia aomata, a kaotia n te katootoo arora ni mwakuri n aki tinanikubeka bwa ana bwai ni mwakuri te Uea. Ataeiaine ake a kaman mwiokoaki a riai ngkai n tibwauai karaki ma membwa n te kiraati.

Te karaki ao te
kakarabakau

Iotebwa Timiti

Meetii R. Taomtin, te aine ae ata te burabeti ae Iotebwa, “I aki konaa ni mwanuoka ana nanoanga ao ana akoi ae kaotia nakoiu ao natiu ae akea tamana. Ngkana I toka i rarikiia n aia kaa ma buuna ae Emma I ataia ngke e ruo ma ni kiniki ueen taabo ae aoraoi ibukin natiu te aine ae uarereke” (“Recollections of the Prophet Joseph Smith,” *Juvenile Instructor*, 1 Turai 1892, iteraniba 399).

- Tera te iango iroun Iotebwa Timiti ngkai e kaota karaon te mwakuri ni ibuobuoki aio?

Tioti Arobati Timiti

“Iaon te tureen imarean te Kaawa ae Tioreti Reiki ao Tiaen Burantetiko, e kaitibo Beretitenti [Tioti Arobati] Timiti ma te [mwane] mai Napa, Kareboonia.” A katia mwaane aika uoman inanon aia kakarabakau ao, imwin maenakoia, a moana aia kaeka.

“Tabeua te tai imwina e kunea Beretitenti Timiti bwa e aki ongo ma iroun raraona, ae Tiaon Teeranii: “Inanon ana ukeuke, e a ataia Beretitenti Timiti bwa Miitita Teeranii e mena n te O n Aoraki.” E kanakoa ana rongorongo Beretitenti Timiti ni katekeraoi ao ni kaunganano ao e iangoia. . . . bwa tao e na kukurei Miitita Teeranii ngkana e kakauongo n ana kanako bwana te botaki n anene ae Taebanako Kuaea n te ingabong koraki n te Tabati. E bon kakauongo Miitita Reeranii, ao e rikirake tamneina. E koroboki ni kaaitaua Beretitenti Timiti ao e mwanewea ae “e inagainga ni kaantaninga bwa e na ongo man te kuaea aneneakin mamaten nanona, ‘Ana Tataro te Uea’. . . . Ma te mimi ao te kukurei ae korakora e ongo aneneakinia n te kuaea n ingabongin te Tabati are imwina. I angoa kukurein Miitita Teeranii ngke e ongo tangin ana okan Taebanako ni kaota atun te anene are e a tia ni baireia raona (nora Eteta Timiti Erioti, “The Joy of Serving Humanity,” *Instructor*, Nobembwa 1966, iteraniba 427).

- Tera am atatai n aron buokaia tabemwang man ana katootoo Beretitenti Timiti?

Iotebwa Biriteng Timiti

Ngke ai tenibwi ma aua ana ririki Iotebwa Biriteng Timiti, e weteaki bwa te membwa n aia Kauntira n Abotoro ake tenganu ma uoman. Inanon ana mwakuri e mwamwananga ni kabuta te aonnaba ao e ataaki irouia membwa n taabo nako. Ma buuna e anga riki te taratara n aron taraakin te aomata ae korakora aio:

“Te mwane ae I ataia e akoi, te mwane n umwa ae tangiraki ao te karo ae nanomwaka ni karekea te tokanikai ni maiuna ao ni kakukureia ana utuu, ao n aki konaa ni mwaniuokin baika e na riai ni karaoi. Bon te mwaane ae uouoa matuun te ataei ae aki rau, ae kakaraki ni karaki ni kaua matu nakoia aika a uarereke, ae aki boobotu ke n tatabetabe n tekateka ni kabwakanako tai n te tairiki ke ni moantaai ni uti n te ingabong nibuokiaataei ake a ikawai ni buokia n aia kanganga n te reirei. Ngkana e roko te aoraki te mwane ae I ataia aio e taratara irarikiia aika a rootaki ao e tataninga irarikina” (Eteta Timiti, e tataninga iroun Buraaiante S. Ingkiri, “Joseph Fielding Smith”, *Improvement Era*, Tuun 1932, iteraniba 459).

- Tera ae karoia Beretitenti Iotebwa Biriteng Timiti ni kaota ana tangira ibukiia ana utuu?

- Tera ae ko ataia man ana katootoo Beretitenti Timiti n ana mwakuri ni buoka oin ana utuu?

Tibentia W. Kimboro

Unimwaane Booiti K. Baeka e karakina karakina n Beretitenti Tibentia W. Kimboro aio:

“Te utuu ma raraona ao ake a kinaa Beretitenti Kimboro a ataia ae aki konaa n tabwara. E a bon mwamwakuri nako naba n taraia bwa ana tia bwai. . . .

“I rirarikiia [Beretitenti ao Titita Kimboro] n te kawai n te taina, irarikin tian Idaho a waaki nako meang ni kaea te maungatabu. E kabuta te kaa Titita Kimboro, ao Burata Kimboro e tekateka ma i buki, ana taiboraita ae uarereke ni boni n nena iaon ana beebe aika otabwaniia rarikina, ibukina bwa aio bon te tibwanga ni mwakuri, nakon buokakia tabemwang” (“President Spencer W. Kimball: No Ordinary Man,” *Ensign*, Maati 1974, iteraniba 6).

- E kangaa aron Beretitenti Kimboro ni kaota ana tangira nakoia membwa n te Ekaretia?
- N te kawai ra ae anga iai ana mwakuri ni ibuobuoki Titita Kimboro?
- Teraa ana mwakuri te Beretitenti n te Ekaretia ae kakabwaia maium ngkai?
- Teraa ae ko ataia n ana mwakuri te Ekaretia man ana mwakuri Beretitenti Kimboro?

Manga taekinan taeka
ao kakarabakau

Ti konaa n ruamwin te katootoo n aia mwakuri burabeti ni buokiia tabemwang. E taku Beretitenti Tibentia W. Kimboro: “E ataira te Atua, ao e tarataraira. Ma n angin te tai e rinanon te aomata temanna ni buoki kainnanora. Mangaia are, e kakawaki bwa ti na itorotoro temanna nakon temanna. . . . Inanon Tuua ma Berita ti wareka iai kakawakin ‘buokan ae mamara, tabeki rake baai aika a tinetine i nano, ao kakorakorai bubuaniiae

aika a mamara.' (T&B 81:5.) N angiin te tai ara mwakuri n ibuobuoki a manrea ma baikara mwiia aika a mititong aika ana bwaro man mwakuri aika a manrea ao mwakuri aika a uarereke ae nako man te nano" ("There is Purpose in Life," *New Era*, Tebetembwa 1974, iteraniba 5).

Katereterea ae *manrea* e kaeti nakon ae bebete, okioki n te bong koraki. E reirei Beretitenti Kimboro, ao maiuia burabeti e kaota, aron te mwakuri ni ibuobuoki ae kakabwaiai maiuia aomata. Inanon te mwakuri ni ibuobuoki, a mwakuri aomata bwa ana bwai ni mwakuri Tama are i Karawa.

Te Iango ae Karaoia Temanna n Ibuobuoki e Kakawaki n ai aron ae Karaoakin te Mwakuri

Taeka ni moti ni beeба	Kaota te moti ni beeба ae taekana "Ibukin te tangira ibukin buokan raom."
Te Karaki	Te karaki aio e kaota aron aia mwakuri te kurubu n ataeiaine n ai aron bwaai ni mwakuri aika karaoa te mwakuri: E bungiaki Karen ma te kaburoro ae bua, ma taraana e maiuakina te maiu ae raoiroi, ibukina bwa e buokaki irouia ataeiaine tabemwang. Inanon tabeua ni moan namwakainan maiuna, taraan Karen ti te arona ma ataei ake tabeman. Imwina, a karaurau, ana karo ni kunea bwa e aki karaoa te aro n rikirake n ai aroia ataei ake tarina ao mwanena ake a ikawai riki ngke a uarereke. Ngke a kunea ana karo bwa e uruaki kaburorona, a uruaki nanoia. Mangaia are a kaungaki irouia taokita. E kona Karen n rabakau karaohan bwaai aika batu ngkana iai temanna ae kabanea ana tai ni mwakuri ma ngaia.
	A kataia ana karo n anganna te tangira ao te tararua ae e kainnanoia, ma ataei ake tabeman n te utuu a kainnanoa naba aia tai aia Karen. N ataaikan ana kanganga Karen, ataeiaine n aia uuote anga nanoia bwa a na ibuobuoki. Inanon te tiamwa, e kateaki te tiekura ae raraaun n te aro are a na kabanea ataeiaine teuana te aoa ni katoa ingabong ao ni bwakantaaai. Ngke a moana aia ibuobuoki ataeiaine, akea mwatiretin rabwatan Karen ae na boutokaa rabwatan. E taekinna tinana, "A buoka karekean ana mwatireti ataeiaine ae irouna ngkai. E moana kawakawana tabeua; ngke atia ni mwakuri ma ngaia inanon tabeua te tai, e a raka riki ana kawakawa. E kainnanaa kabutakina ma kaungakina.
	" 'A iangoia taokita bwa e na kabanea uoua te aoa ni kibakiba ni buoki mwatiretin rangana. Inanon te tai aio, e kaka takakaroaki Karen ni karekea kukureina ae e tau ni kabanea teuana te aoa koraki n te ingabong ao ni bwakantaaai ni kibakibarake. A takakaro ma ngaia ataeiaine ni karekea kakamwakurina.'"
	Ngke e teirake te reirei, niiman ataeiaine, temanna te ataeiaine ae karako ao aman ataeiaine, a reitinako ni kakawara Karen. E rineaki irouia ataeiaine teuana te bong n te wiki imwin te reirei bwa ana kabanea te aoa ma Karen. Ibukin te mwakuri ni ibuobuoki are anga ataeiaine, e moana n rabakau ni karaoi bwai ake e aki atai ngko ake e baenikai ni karaoi boni ngaia.
	E taku tinan Karen, " Atia ataeiaine ni kabane, korakoraia. A kairia n nakonako, ni wareki booki nakoina, a katakakaroa n nakonako, ni wareki booki nakoina, a katakakaroa n aia tai ni motirawa ma n tia n riki bwa raraona aika a raraoi. E ingainga Karen ni kan noria n te bong koraki. Ngke ai 2 1/2 ana ririki e nakonako, ti teuana te ririki imwin aia mwakuri ni ibuobuoki ataeiaine nakoina."
	E namakinna naba tinan Karen bwa imwiin aia tararua ataeiaine ake a angan Karen n takakaro ma ngaia, n taetae nakoina, ni mwanokaia, ni kataneiaa, te bwai ae rangi ni kakawaki bon aia tangira aia tararua ibukina. (Nora "Young Women's Loving Service," <i>Church News</i> , 27 Nobembwa 1976, iteranibaa 8, 13).
Te kakarabakau	Okiri taeka iaon moti ni beeба: <ul style="list-style-type: none"> • Tera am iango n te bwai are e nanonna te abotoro are Bwauro ngke e kangai, "Ibukin te tangira ko na tangira raom"? • A kanga ataeiaine ni kaota aia tangira nakon Karen ma ana karo? • Te aeka n anga karea teraa ae a karaoa ataeiaine n aia mwakuri n tangira nakon Karen? • Te aekara ara iango ngkana ti karaoa ara mwakuri ni ibuobuoki?
Taeka aika a tabu	Ni kaekaan te titiraki aio, wetea te ataeiaine bwa e na wareka 2 Ikorinto 9:7.

Inanon ara Mwakuri ni Katoa bong, Ataeiaine n Tatabeman a Konaa ni Karekea te Kakatia

Manga taekinan taeka ao te kakarabakau	<p>Tuangia membwa n te kiraati bwa ana kakauongo nakon kaoti ake a tabekaki irouia ataeiaine ake a mwakuri ma Karen ni kabwarabwaraan aia namakin n te mwakuri are a anga:</p> <p>“ ‘E reke irou te namakin ae raoiroi nataakina bwa I a tia ni buoka temanna. . . . I aki iangoia bwa e na reke nakonakon Karen ngke ti moan waaki. I aki tokī ni iangoia bwa N na katukai n ana itera ao I kataia ni iango bwa ngaia ngai. Anne are e kamatoa au iango ni buokia bwa e na rabakau n nakonako.’”</p> <p>“Teuana n [ana iango te ataeiaine temanna] te kaniwanga ae korakora bon norakin Karen ae kamimi n rabakau te bwai ae boou. ‘N au iango bwa e mate raoi te tai ae e kabaneaki,’ e taku” (“Young Women’s Loving Service,” iteraniba 13).</p> <p>Ngkana iai te mwakuri ae a tangiria ataeiaine n tibwauaia, kaungaia bwa ana karaoia.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Baikara kaniwangan te mwakuri ni ibuobuoki? • Ngkana ko anga te mwakuri ni ibuobuoki nakon temanna ae e aki kaaitauko, ae aki taraa ni butimwaea te mwakuri n akoi, ke tao e aki ataiko ae ko karaoa te mwakuri, teraa ae ko na karaoia? (Buokia ataeiaine bwa ana ataia ae aki karaoaki te mwakuri ibukin karekean te kaaitau ke te kamoamoaki.)
Ana anga reirei te tia reirei	Kauringia ataeiaine n ana taeka Beretitenti Tibentia W. Kimboro, “N taainako ara mwakuri ni ibuobuoki a reke iai kaunga nano aika a bebete ke te anga ibuobuoki aika a manrea ma mwakuri aika a manrea—ma baikara mwiia aika a mimitong aika ana raanga man mwakuri aika a manrea ao man uarereke ma bon mwakuri aika a nako man te nano.”
Te kakarabakau	<ul style="list-style-type: none"> • Ko na kanga ni karaoa te mwakuri n ai aron ana bwai ni mwakuri te Tama are i Karawa inanon maium? • Baikara mwakuri ni ibuobuoki ao man tangira ae ko konaa n angan am utuu, raraom, ao aomata tabemwang ake ko kaaitibo ma ngaia? • E na kangaan karaoan te namakin aio ni uota nakoim te kakatia? <p>Anganiia ataeiaine aia tai ni iangoa te titiraki aio imwain ae a kaeka. Imwina, tuangia bwa ana maroorooakin aia iango ko kona ni iangoi tabeua mwakuri ni ibuobuoki n ai aron te wareware nakoia ake a uarereke riki, te moangare ke taeka n akoi nakon am itabon maeka, ni karaoan te mwakuri ibukin te membwa n ana utuu ke bon am itabon.</p>
Ana anga taeka te beretitenti n te kiraati	<p>Kamwakuran te Reirei</p> <p>Kaungaia ataeiaine bwa ana katea aia tia n aonon te mwakuri ni ibuobuoki ma n nanoanga ngkana a tuai kaman mwakuri iaon teuana.</p> <p>Kariaia te beretitenti n te kiraati ana tai n taetae ma raona n ana kiraati n aron te kurubu ni mwakuri ni ibuobuoki. Anganiia bwa ana rinea aia tia ao kateia iaon ana karenta te kiraati.</p>

Maiuakinan te Maiu ae Itiaki

KABWARABWARAANA

Taeka nakon te tia reirei	Rinanon taeka aika tabu ma ana burabeti, e a tia te Uea n reiakina ana babaire iaon te kokoaua ni katoaa te roro nako. Rikiraken buakakan te babaire n te aonnaaba ae otawaniniira e karika te okoro ae korakora imarenan ae teraa ae kataua te aonnaaba ao ae kariaiakaki ioun te Uea. Ti riai n ataa ana babaire te Uea iaon te kokoaua bwa ti aonga ni maiuakinna. Ndgkana ko anga reirei iaon te reirei aio, e riai te taratara raoi ni kakoauaa bwa a reiakinaki ataeiaine n ana babaire te Uea n te aro ae eti ma ni bootau ma katein te rikirake ao te tatauraoi ni bwaai n reirei. Inanon reirei aikai, ko riai n atatai n aron baika kainnanoaki ibukin ana kairiiri te tamnei inanon te reirei ae ko na anga, arom n anga reirei, ao arom inanon te reirei. E riai te marooro ni kabotoaki iaon taabo ake a tia n reiakinaki ioun te burabeti ao ake a mena inanon te boki n reirei. Te birim ae <i>Morality for Youth</i> , ae karinaki inanon te witiokatiere <i>Come Unto Me</i> (53146), e na kona ni katauraoa kabwarabwaraana ae tau ke kainakin te reirei aio. Ti kataua bwa ko riai ni kaota mwakoron te witiokatiere aio tao ni moan ke n tokin kabanean te reirei aio. E aki tau te tai inanon tain te kiraati ibukin karinakin mwakoron te witiokatiere ma marooroakinana naba ni kanoan te reirei; mangaia are, e riai kamanenaakin tain te kiraati ae okoro ibukin kaotakin te <i>Morality for Youth</i> ao marooroakinana.
------------------------------	---

Bootaki ni Kakukurei: Moan Mwaneka ibukin Boontaeka aika Wanawana

TE KAANTANINGA	Te ataeiaine n tatabeman nako e na ataa te bootaki ni kakukurei bwa e buoka karikirakean te iraorao imarenaia ataeinimwaane ma ataeiaine.
TE KATAURAOI	<ol style="list-style-type: none"> Uoti beeба ao bentira ibukin te membwa n te kiraati n tatabeman nako. Ngkana e riai, karaoi kaobiin anaitaeka inanon te kauoua ni mwakoro n te reirei ibukiia membwa n te kiraati bwa a na warekia ni kabaibati. Ko kona n tibwatibwaa te anaitaeka ae anaanau iroun Beretitenti Tibentia W. Kimboro nakon tenuua anaitaeka aika kimototo.
Taeka nakon te tia reirei	Wareware raoi rinanon bwaai n reirei ake ko nano iai ke mwakuri ni kakukurei n tokin te reirei aio. Ngkana ko iangoa kamanenaan te ikotaki ni marooroo, karaoi babaire n rangi ni moantaa.
ARON WAAKINAN TE REIREI	<p>Bootaki ni Mwakuri ni kakukurei A kona ni karikirakei Naano aika Boou, Te Onimakiniko—i bon iroum, ao Te Rabakau ni Iraorao</p> <p>Wareka te anaitaeka aio man Te Moa ni Beretitentii ao Kauntira n te Tengaun ma Uoman:</p> <p>Manga taekinan taeka “‘A mwaiti bootaki ni kakukurei ae karika te iraorao ibukiia ataeiaine ao taan reirei ae baireaki ibukiia, inanon te reirei ao inanon te burokuraem n te Ekaretia, ae riai kakatia iai inanon kurubu. A riai ni katinanikui boontaeka aika kaonoti imarenan te ataeinimwaane ma te ataeiaine” (“Policies and Procedures,” <i>New Era</i>, Tianuare 1971, iteraniba 30).</p> <p>E anga te kaetieti Beretitenti Tibentia W. Kimboro aikai nakoia kairake n te Ekaretia:</p> <p>Manga taekinan taeka “Raou aika tangiraki aomata aika kairake, kam riai n nanomatoa. Te maiu tiaki tii ibukin te kakukurei ma te kimwareirei. Bon te mwakuri ae rangi ni matoatoa. Ko na karaoa ae raoiroi n rikirakem n ataei, n reitaki ma ataeiaine ao ataeinimwaane inanon ami moan ririki. Ngkana ko roko n te roro ae tebwitabun te ririki, ao am iraorao e na tiku iaon te ikarenarena ma ataeinimwaane ao ataeiaine. Te boontaeka ke te ikatoatoa ni iraorao e na riai n taonaki ni karokoa te roro ae 16 ke iaona, ma e ngae n anne e riai ni mwaiti kamanenaan te motinnano inanon te rinerine ae nanonaki ni koaua.</p> <p>“Aomata aika kairake a riai n tiana te reitaki ae kaan inanon tabeua te ririki, kioina ngkai te ataeinimwaane e na karaoa ana mwakuri ni mitinare ngkana e koro 19 ana ririki. E riai n tianaki te reitaki ao n te koaua ana bon akea reitakin te iraorao ae na karika te aro ni wenenibure Ana bon akea te wenenibure n aekana nako i mwaain te mare” (“Marriage—The Proper Way,” <i>New Era</i>, Beberuare 1976, iteraniba 5).</p> <p>Tuangjia ataeiaine bwa a na rinanoi kawai aika riai n reitakin te ataeiaine-ataeinimwaane ae taekinaki iroun Beretitenti Kimboro. Ko bon konaa ni koroi iaon te burakibooti ngkana a kaeka.</p> <ul style="list-style-type: none"> • E aera ngkai ko taku bwa e iangoia Beretitenti Kimboro bwa te boontaeka e na aki moanaki nikarokoa te roro mai nano ae tebwi ma onoua ke iaona? • E aera ngkai e kakawaki irakin nanon te taeka n reirei aio? <p>Reitii manga taekinan taeka “E riai te ataeinimwaane n tatabeman nako ni kawakina te mwane ibukin ana mwakuri ni mitinare ao n riai ni inaomata man taian kanganga nako bwa e aonga ni kororaoi. Ngkana e oki man ana mition, . . . e riai n namakina te inaomata ni moana te karenarena ao te boontaeka. Ngkana e a tia ni kunea te ataeiaine ae riai, e riai ni karaoa te mare n te tembora. E konaa temanna ni karekea te kakabwaia ni kabane ngkana e babaire raoi ma ni karaoi mwakuri n taia ni koaua: moanna n tabeua iraorao aika tianaki, karekean te reitaki n te aro ni karenarena, imwina ana mwakuri ni mitinare, imwina ana iraorao</p>

ni karekenano, imwina ana mare n te tembora ao ana reirei ao ana utuu, imwina ana mwakuri ibukin maiuna. N taai tabetai e konaa n aitara ma kanganga" (Tibentia W. Kimboro, "Marriage—The Proper Way," iteraniba 5).

Te anaitaeka aio e taekiniia ataeinimwaane. Tuangiia ataeiaine bwa a na katereterea arona ngkana e kaeti naba nakoia ataeiaine.

- Teraa ae ko na karaoia ngkai ni katauraoiko ibukin te boontaeka imwin rokom n rorom ae tebwimaonoua? (A riai kaeka ni kaairii karekenano ma ataeinimwaane, karikirakei baika e mamate te nano iai, karakai iango n rabakau ni iraorao.)
- E aera ngkai e kakawaki bwa ana iai raoraora man te itera are teuana temwaane ke teaine n akea te kareketangira ae bareka?
- Baikara kakabwaia aikaa kona n reke nakon te ataeiaine ao ataeinimwaane ngkana a reitaki inanon kurubu ni karaoi mwakuri ni kakukurei?

Ko konaa ni korei aia kaeka ataeiaine iaon te burakibooti. Kakoaua bwa ana taekinaki baikai: A kareke te onimakiniia i bon irouia. A kunei taabo aika boou ae mamate te nano iai ma mwakuri ni kakukurei. A atai mamaten nanoia tabemwaang. A ata aron te kakarabakau nakon temanna ma temanna. Aatai rabakau ni iraorao. Inanon bobotakin kurubu, a riki rake bwa aomata aika kakamataku ma ni kamimi.

Bootaki ni mwakuri ni kakukurei a kareke Aan te Boontaeka ae Raoiroi

Kaotia ae a tia mataniwiin te Ekaretia n anga aia taeka n reirei nakoia ataeiaine bwa ana kamanenaa te ririki ni moantaii ni boontaeka bwa te tai ni katauraoi, ae te tai n riki.

Manga taekinan taeka “ ‘I noora ririkin te moantaii ni boontaeka ae te “tai ae moanaki iai rauren uee”. E riai ni iai irouia ataeiaine te rauaki n nano ae booraoi inanon te “tai ae moanaki iai rauren uee” inanon rokoia n te fia.’ . . . [Ririkin te moantaii ni boontaeka bon taai] ngke a katauraoi iai te ataeiaine ibukin te bootaki ni mwakuri ni kakukurei, ibukin karekean te kakukurei, nakon te rikirake. . . .

“ ‘E kabanetai te tataninga. . . . A mwaiti bwaai ibukiia ataeiaine ae na karoaki irarikin ae te tataningaa [koron te tai ae tebwimaonoua]. A konaa ataeiaine ni waaki nako, ni kina te tabo ae a mena ngkai iai ao ni katia n te bong aio irarikin ae te tataningaa te ingaabong bwa e na roko’ ” (Ruuta H. Bwangka, ae taekinaki iroun Keerii Awante, “Pre-dating Years: A Vital Season,” *Church News*, 3 Ritembwa 1977, iteraniba 9).

Manga taekinan taeka “ ‘A rangi ni mwaiti baikaa kamiiimii ae konaa ni karaoia te ataeiaine irarikin ae te tataninga te tai, n aron ae te katia ma aomata ao karikirakean te iraorao, ae kakukurei ngkana e kataua te ataeiaine n te kawai anne.

“ ‘Te ataeiaine ae a mwaiti raoraona e taraa n ae ngaia temanna ae konaa ni katiki nanoia ae raka riki. Ngkana e kabuburaa riki ana mronron ni iraorao, a na manga rin tabemwaang. Ngkana e aki karaoa te boontaeka, e na tibwauaa te mwakuri, ni karekei naano ao kakukurei.

“ ‘Ngkana e kareke te ingainga n nano te ataeiaine n tabetai, ke a botu n tataninga nakon te boontaeka, e riai n uringa n taetae ma Tama are i Karawa iaon te bwai anne.’ ”

“ . . . Ririki ni katauraoi, aika e kainnanoaki, e aki riai ni katabeaki n te moantai ni boontaeka.” E riai te ataeiaine n tabeakina raoi te tai ae arona aio ni maiuna, n tataningaa ae te tai ni koaua n te aro are ngkana e a reke reitakina ao a na kairia nakon te kani boontaeka ni babaire ikanne e a tauraoi nakon kinaakin baika a raraoi ae tangiria ni karaoia. . . .

“ ‘Te ririki ni moataai ni boontaeka, ngkana e kamanenaaki raoi, e konaa n angan te ataeiaine mwakuri ae na buokia ni karikirakea kateina ae na kataua nakon te marurung ni kairiia tabemwaang.’ ”

“ . . . N akean te tai ae tau ni katauraoan ana itoman nako te ataeiaine e konaa n rangi n iremwe. ‘N akean te tai ni katauraoi, e na mamaara ana katauraoi te ataeiaine ibukin mwioko ake aairi ma te boontaeka ao kakorakoraaia tabeman ao boni ngaia naba’ ” (Aterete G. Kaabu, ae taekinaki iroun Awante, *Church News*, 3 Ritembwa 1977, iteranibaa 9, 14).

Manga taekinan taeka	<p>“Te kaumaki i bukin bootaki ni kakukurei boni kangai naba iroun te roro ae kairake, ngkana a tuai matoa ni koaua ao a tuai n tau ni karikirakei mwakuri ni kawai riki tabeua, ao te kakukurei ma te mwakuri ni iraorao irouia te koraki e kona n raoiroi ibukin te rabwata ma ni kakukurei. Te tararua ma katei aika raraoi e rikirake man mwaitia raom. Te botaki ni kakukurei ae karoaki n te mweenga e konaa n aki ti te kakukurei ma e rangi ni manena.”</p> <p>Katabetabeia ni warekan te anaitaeka aio mairoun Beretitenti Kimboro, ao tuangia ataeiaine bwa ana kakauongo raoi nakon iango ibukin botaki ni mwakuri ni kakukurei ae boutokaia Beretitenti Kimboro.</p> <p>Ngkana ko a tia ni moana koreakin baika manena man botaki ni mwakuri ni kakukurei iaon te burakibooti, rinea te membwa n te kiraati temanna bwa e na ikotia nakon te karinan aio inanon warekan nikiran ana taeka Beretitenti Kimboro. Ngkana e aki, tuangia ataeiaine bwa ana korei ni kabane n tatabeua nako man rinanoi baika manena n te taetae imwiin banen te wareware.</p>
Reitan manga taekinan taeka	<p>“Te bootaki n reirei e kona ni karekea te iraorao, ao ni karokoa te tamnei ma ni kataneiaa te iango. Te bootaki ni bikiniki e konaa ni kairiia kairake inanon katei aika rau man aaro nako ni iraorao.</p> <p>“Takakaro a konaa ni karikirakea te rabwata n te korakora ao te anginnano. A kona ni kakorakoraa te tamnei ni kaitarai kanganga ao konaaki, ma tokanikai, e reireiniira te rabakau ni kaakeaira ao te ataibwai, ao e karikirakea raoiroin te tia takakaro ma te rabakau ni kaaina te takakaro n te aro ae kakamataku. Te karaki ma te rongorongo e konaa ni karikirakea te taarena, e reiakina te taonaki n nano, e buoka te irekereke ma te iraorao. Bootaki n anene ma katangitang kan ti te arona aroia, ao a konaa naba ni kamaraua ao ni kabebetea te tamnei ma ni karauaki maata aika kainnanoaki. . . .</p> <p>“Mwaie aika baireaki raoi a karekei taabo aika tangiraki, taai aika kakukurei ni kaitibo ma aomata aika boou ao ni karababai mronron ni iraorao. A kona n riki bwa mataroa aika a uki nakon te kukurei. Inanon tairikin te taenti ae kakukurei ma te kakarabakau, e kona temanna n ren a aomata aika kairake aika bat, ae angii a raraoi kateia ma aroaroia. Imai are a kona iai raoi ni moana aia taratara ni katautau, bwa angaa aika raoiroi riki nakon temanna. E kona n reke aio bwa te tai n rinerine ae raoiroi, te boontaeka ae burenibwai ibukiia ake a tau roroia ma ikawaia, aei ae na rimwiaki n taina ae riai ma te boontaeka ae rau, ao imwina n te mare ae akea tokina” (Tibentia W. Kimboro, <i>The Miracle of Forgiveness</i> [Te Kaawa ae Tioreti Reiki: Tabo ni Boki, 1969], iteranibaa 221–22).</p>
Kamwaninga	<p>Waakina am reirei ni kamwaninga iaon iango tabeua aika boou ibukin botaki ni mwakuri ni kakukurei. Katereterei kairi aikai ibukin te kamwaninga:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Birikatai ni iango. Tai kaakeaa bonganen te iango teuana. 2. Iangoi tabeua mwakuri ni kakukurei ae ana kakaraoi ataeinimwaane ae na kaungaia ni kan kariniia ataeiaine, ao aia mwakuri ni kakukurei ataeiaine ae na kaungaia ni kan kariniia ataeinimwaane irarikiia. 3. Iangoi mwakuri ni kakukurei ae na kangare ao e na karikirakea naba te onimakiniko i bon iroum ma rabakau ni iraorao (n aron ataakin te rabakau n taetae nakon temanna ma temanna ma te rau, ataakin te katei ae raoiroi, ao tabeua riki). <p>Iango aikai a konaa ni buoka kaungaia te marooroo:</p> <p><i>Kauaaba</i></p> <p>Karekei tiim mairovia ataeinimwaane ao ataeiaine ni kauaitera, ao bairea te kauaaba n aeka n takakaro nako, te biri n te anaanau, ke n takakaro ae na uneakinaki iai te tokanikai. Ngkana ko iangoa rineakin karoan ae boou nakoia tabeman, taraia raoi bwa ko na anga moa te kaetieti ae tau. Mwakuri ni kakukurei tabeua te kauaaba n te borau, te nete, ao te kauaaba ni katiraan te kabaraaki bwa antai ae na tia rimoa ana kabaraaki n taina ae baireaki.</p> <p><i>Karoa Oin Am Tamnei ae Kakamwakuri</i></p> <p>Anai bwaai n rawetamnei n te wiitio, birim, kunnikai, ao bwaai ni kaotioti aika beebeete ao tabeua riki aika ana kainnanoaki. Korea taekan am tamnei ngkana ko waaki. (Akea taekan raain ae na kainnanoaki, tii kabwarabwaraan te ubu.) Bairea te tai ni ikotaki rimwi ibukin te kaotioti.</p>

Korei Oin Am Boki

Ma taati, beeба, ao kuruu, korea aia karaki ataei ni kamanenai tamnei man maekeiin ke banna ake a korobanaaki irouia taan koro tamnei inanon te kurubu. Bwaintangirai booki ake a tia nakon oonaoraki ke taabo n takakaro ibukiia ataei.

Te Tamnei ae tawe

Kakaea rongorongan te karaki teuana ae uarereke, ke bon korea oin am karaki. Rikoi kunnikai ao katauraoi bwaai n rawebwanaa ke bwaai ni katangitang. Ke e rinea ana mwakoro te aomata n tatabeman ao imwina wareka te kaotioti n akea te kataneiai. Ko konaa n raweia ao ni kakauongo nako iai ma mooi ao kabuki aika beebeete imwina.

Motirawa ni kangare

Ukoukori aron kaungaan motirawa n aba i tinanikun ae bon abam. Kaungaa te motirawa n ai aron kaungaana ioun ae bon kaain te aba ma amarake aika riai, katamaroa, ao kakukurei.

Anga nako Rabwatam

Kaira te kurubu n ataei nakon te Tuu, taabo ni kamaangang, ke marae n takakaro. Uota te katawanou ibukiia. Ke, bairea te buroukuraem ae okoro ao kairia nakon oonaoraki ke taabo aika kaainaki.

Katairiki

Bairea katauraoan te amwarake ni katairiki ni kamanenai bwaai n amwarake n Tiaina, aika tirewa, ma bwaai riki tabeua aika riai. Imwain te katairiki, wetea te tia rabakau ni kamanenaan bwaai n amwarake (te kainiwaiteke raa ae na kamanenaaki, aron kanakin amwarake tabeua, te katei ae raoiroi, ao tabeua riki).

Marooroo

Ngkana e reke te tai, tuangiia ataeiaeine bwa aekara mwakuri ni kakukurei ae a iangoia ae na buokiia ni karikiia bwa raa aika raoiroi aika ataeiaeine ma ataeinimwaane.

- Ana kangaa ni katauraoira bwa raa ngaira aika mamate nanora n te boontaeka?

Kamwakuran te Reirei

Iangoia ae ataeiaeine a ira nanon ana taeka n reirei Beretitenti Kimboro. Kaaro aki riai n tabeaianga ioun te nati te aine ae kataua bwa e na ira nanon te taeka n reirei aio. Te ataeinnaine ae ataa te babaire ae eeti man taraia bwa e na iria bon te ataeinnaine ae a kara n te iango.

Manga taekinan taeka

Manga wareka kabanean ana taeka Beretitenti Tibentia W. Kimboro: "Temanna e konaa ni karekei kakabwaia ni kabane ngkana e babaire ao e karaoi mwakuri n taia aika riai: moanna tabeua aika tianaki, iraorao, irekereke ni karenarena, imwiina te mwakuri ni mitinare, imwiina te airiiri, imwina te mare n te temboro ao ana reirei ma ana utuu, imwiina te mwakuri ibukin maiuna. N taai tabetai e konaa n aitara ma kangaanga" ("Marriage—The Proper Way" New Era, Febebuare 1976, iteraniba 5).

Ana Anga Reirei
Te Tia Reirei

Taekinna bwa e kaairaki inanon te kakabwaia are e nanonna bon te kakabwaia ae korakora ae raoiroi ibukin te iraorao. Ririki aika tebwitabun bon ngaia te roro n te maiu ibukin karaooan te iraorao ae okoro ma katauraoi ibukin boontaeka inanon taai rimwii.

Te Reirei ae raka ke Te Mwakuri ni kakukurei ae Iangoaki

Ko konaa n reita te reirei aio ibukin te kauoua ni wiki ke karaoa te botaki n reirei ao ni marooroo ke te mwakuri ni kakukurei i nukan te wiiki ma teniman ke aman ataeinimwaane man am uoote ke am mwaanga ke temanna ae kaan ae kaain te botaki ni marooroo iaon "Botaki ni Mwakuri ni Kakukurei: Katauraoi ibukin Boontaeka ni Wanawana."

Ngkana ko iangoa karaooan aio, kaoia ataeinimwaane man te kooram n te nakoanibonga ae te Aaron ni moantaa. Kakoaua raoi bwa aia beretitenti Ataeiaeine e kaitiaki araia ataeinimwaane aika kaoaki ma am bitiobi ke beretitenti n te mwaanga. Tuangiia ataeiaeine n am kiraati bwa ana kanakoi titiraki nakoim ouua te wiiki ni moantaa bwa ko aonga ni katauraoa aeka n titiraki aika riai ibukiia ataeinimwaane bwa ana iangoia.

Aikai titiraki ni kakairi:

1. Teraa ae a tangiria ataeinimwaane bwa a na kunikainna ataeiaine?
2. Teraa ae a tangiria ataeinimwaane bwa ana taekinna ataeiaine nakoia.
3. E tangiraki irouia ataeinimwaane bwa ana aki ngongongoo ke ana bwabwarantiko ataeiaine?
4. E tangiraki irouia ataeinimwaane bwa ana weteaki irouia ataeiaine iaon te tareboon?
5. Teraa aia namakin ataeinimwaane irouia ataeiaine ni kamanenaakin taeka aika bubuaka ma n aki raoiroi?

Tao ana bon anga kaeka ataeinimwaane aika a iangoaki raoi man iai nanoia ngkana a karekei titiraki imwaain taia. Ngkana nanom, ao ko konaa naba n anganiiam iruaa ibuobuoki tabeua, n aron bukin te reirei aio ma taeka aika ko namakinna bwa a riai ibukiia bwa ana atai (n aron ana taeka Beretitenti Kimboro).

Taraia raoi bwa e na ota irouia ataeinimwaane ae te botaki ni marooroo e nanonaki bwa e na buokiia aomata aika kairake n noora manenan karikirakean te bwai ae raoiroi n te iraorao inanon te botaki, ao kamanenaan bootaki ni mwakuri ni kakukurei bwa te moan waaki ao te katauraoi ibukin te boontaeka ae wanawana.

Ko riai ni mwakuri n aron te tia raoi ao ko riai ni kaira te marooroo. Taraia bwa ana iai riain kaeka ma iango. Iangoi raoi ao kaeti kaairua ke iango aika akea riaia. N aron te tia raoi, ko na moana taekinan kanoan te waaki nakoia iruaa n aron bwai ake ana maroorooakinaki. Moana te bootaki ni kabwarabwaraia ake kaain te marooroo.

Aanga te titiraki man rinan ake ko a kaman katauraoia, ma kakauongo raoi nakon kaeka ao namakina te inaomata n anga titiraki ake ko namakin bwa a kainnanoaki ni kamataataan te kaeka ke ni katereterean te iango. Bairei titiraki aika raka aika a na kamanenaaki tii ngkana e rimwi ke e rimoa te marooroo. Bootiia ni kabane kaain te marooroo nako nanon te marooroo.

N tokin te bootaki ni marooroo, rinanoi baike a taekinaki ao aanga te kaaitau nakoia iruaa ibukin irakin te marooroo.

TE KAANTANINGA	Te ataeiaine n tatabemaniaa nako e na ataa aron te kataneiaaki ae buokia ni maiuakina te maiu ae itiaki.
TE KATAURAOI	<ol style="list-style-type: none"> Katauraoi nimaua beebea bwa a na kamanenaaki imwin karakin rongorongan Anna. Anganiia ataeiaine bwa a na anga te taeka ae tabu, karaki, ke taeka aika ko bon taku.
ARON WAAKINAN TE REIREI	<p>Ti konaa n Rabakau arora ni kataneiaira</p> <p>Te takaarua ae korakora e kaonrakea nanon te tabo ni kamataku. Temanna ma i buakoia taan katang waioriin n te aonnaaba e a tibwa katiaa ana rinerine ni kanoan te buroukuraem n te tairiki. E ingainga te aine ni karekea kawaina ribuakon te koraki, n tokina e roko i rouna. E anaa baina ni kamauria, e taku ma te miimii, “O, N na bon anga maiu ngkana N na konaa ni katangnga n aron anne!” E waetata ni kaeka, “Neiko, I a tia!”</p>
Karaki	<ul style="list-style-type: none"> Tera n am iango te bwai are a tia ni karaioia te tia katanga te waioriin n te aro bwa e na tauataekana te waioriin? (Kataneiaa ni kaakaraoia, katinanikui bwaai tabeua ake a beebeete ke ni kangare, iai ana kaantaninga, iai ana tia reirei ae rabakau, e katea ana tia bwa e na riki bwa te tia katangitang ae rangi ni kinaaki.)
Marooroo	<p>Katereterea ae baika ti karaoi ke aika tiaki karaoi inanon maiura e iangoaki man ara konabwai ni kataneiaira. Te kataneiai aio e irekereke ma karaaoan bwaai ake a mamatoa ke ni kanganga n aron aki karaaoan ake tabeua.</p> <ul style="list-style-type: none"> Baikara bwaai tabeua aika ko riai ni karaoi man te bong teuana nakon te bong teuana ae ko kunea bwa e matoatoa karaoana iroum? (ke a kaeka ataeiaine). Ko kangaa ni katoki bwaai aika ko atai bwa ko aki konaa ni karaoi? <p>Tuangiia ataeiaine bwa ana tarai bannaia n aaro aikai:</p> <ol style="list-style-type: none"> E kaenaenako tarim. E taekina te bwai teuana ae karekea te namakin iroum ae ko na tangiria ni mwangaingai nakoina ke tao n oreia. Ko konaa n tuukiko man karaaoan aio? N Tabatin te aki mamamatam ao ko a rangi ni baki, ma e tuai roko tain uruakan te aki mamamatam. Ko konaa n tuukiko man te amwarake? <ul style="list-style-type: none"> Iai iroum namakinan teutana te aki kukurei ngkai ti taekin aaro aikai? <p>Taekinna bwa te mwakororaa ae e taraa n tangira te “Kanakoaki” ao te kamaataataaki n ara namakin aika matoatoa ke nanora; mwakorora aika e tangira tautaekanakin ara namakin aika mamatoa ma nanora. Babairean, tuukan te iraraang e kakorakoraaki iroun tamneira.</p>
Ana anga reirei te tia reirei	<p>Manga taekinan taeka</p> <p>“Teuana mai ibuakon ana iango te botanaomata ae kaairua bon tauakin taekan nanora aika mamatoa. Ma te koaua ni koaua bwa rabwatara e kairiiraki iroun te tamnei ae maekanna” (Teerenti D. Orotin, “Teaching Morality to Your Children,” <i>Ensign</i>, Maati 1981, iteraniba 14).</p>
Burakibooti	<p>Koreia iaon te burakibooti: “Tamneira e Kaira Rabwatara.” Tabeua bwaai n aron rabwatara a beebeete kairaia ao tabeua a matoatoa riki.</p>
Ana anga reirei te tia reirei	<p>Taekinna bwa iai iroura te babaire ae tamaroa iaon bwain rabwatara tabeua—tabonbaira n aron te katootoo. Ngkana ti tuanga tabonbaira teuana bwa e na mwanuu, e konaa ni mwanuu. Ngkana ti tuangnga bwa e na oki, ao e bon oki, ngkana ti anga ara oota nakon waera, ao a ongo ni waetata. Iangoia naba bwa ti konaa n rineia bwa te iango raa ae ti na tauraoi ni iria, ao n anne ti na ataa kairan ara iango inanon te riai, ni itera aika manena.</p>

Mwakuri ni kakukurei	<p>Tuangiiataeiaine bwa ko na karaoa te kaakatai iaon te kataneiaaki. Tuangiiataeiaine bwa ana kamwakura baia te angaatai inanon te mronron, ngkai ke a kamwakura waeia te angamaing rikaaki ao ni kaokia, imwina ke a kamwakura atua ni waerake ao nako naano. Ngkai tuangiia bwa a na tekateka n aki kakarongoaa ma ni iango i bwaai n aki akaaka ma tii ae ko na kabwarabwaraa nakoia. Imwina kabwarabwaraa bwaninin taekan te amwarake ae kangkang ke te kabanea n amwarake ae karewerewe.</p> <ul style="list-style-type: none"> • E ngaa ae matoatoa, tuangakin baim ke waem te bae na karaopia, ke tuangakin am iango ma am namakin te bae na karaopia? <p>Taekinna bwa a batiaomata aika aki kokoaua ae a konaa ni kaira aia iango ma ni kataneiaia. Ma ara iango e tii konaa n iangoa teuana n te taina. Ti konaa ni kakorakoraa ara kairiiri iaon ara i iango man rineakin iangoan teuana ae okoro. Tabemwaang a namakina te aeka ni kataneiaaki aio bwa e aki riai, ke e rangi ni matoatoa, ke tao akea manenan karoakina.</p>
Manga taekinan taeka	<p>“Tabemwaang a tautoronaki man kateia ke n otinakon nanoia ke n aia mwakuri aika aki raoiroi, ao a bakamoamoa n taekinna bwa ake a korakoraia imwaain ae bon kateia—ae te kakairoroaki; te iango anne e korakora riki nakon nanoia n tuukia. Ma ti konaa nrinerine . . . Ti konaa n urui katei aika bubuaka; ti konaa ni karekei katei aika raoi; ti konaa n rinea ae ti bon taku bwa e riai karoana” (Ritiati L. Evana, “Self Control,” <i>Improvement Era</i>, Ritembwa 1963, iteraniba 1113).</p>
Ana anga reirei te tia reirei	<p>Kariaia bwa e matoatoa Kairakira raoi, ma te teraa bwai ae ti konaa iai n ataa aron karoana. E a tia Tama are i Karawa n tuangiira bwa ti na kawakin ara iango, nanora, ao ara kaantaninga bwa a na iai tiaia. Ngkai Tamara, e aki konaa n tuangiira bwa ti na karoai baika tiaki konaa ni karoai. Ngaira bon natina. Iai iroura te konaa n riki n ai arona.</p>
Karaki	<p>Kakauongo raoi nakon ana mwakuri te ataeiaine ae arana Anna. Nooria ngkana ko konaa ni kunei bwaai tabeua ake e karoai Anna ni kataneiaia iai.</p> <p>“E bane ni karoaki anne irouia, mangaia are e aera bwa N na aki? E taekinaki n Tuua ake tebwiina ae ko na tai atonga aran te Uea ni Bakanrereia. I nooria bwa I kataia ni karoiroa mwin au taetae buaka, e aoria ngke a bane ni karoia raou. E katabeaiangaai, ao n tokina I iangoia bwa N na riai ni karoao te bwai teuana ibukin au kanganga. I namakina kanga te ‘baarekareka’ ma te aki kororaoi ni kawara te Uea n te tataro. I ataia bwa ngkana I aki rairananou, a na kabuakakaai bwaai riki tabeua.</p> <p>“I moana kataakin kairakuu raoi tii inanon teuana te bong. I ataia bwa I a tia ni karika te taetaebuaka bwa kateiu. I aki toki n ongoongo taeka aika bubuaka n te bong koraki inanon te reirei are e taraa iai ni iai riain te taetaebuaka naba. I iangoia bwa N na kataia ni katibananakoa inanon teuana te bong n aki karoia.</p> <p>“N te moan bong are kukurei aomata ma ni karongoaa ao imwaain ae I ataia, ao wiiu e uaia n airi ma au kaantininga. I aki roko n te ataia ae I a tia n taekinna; ma ngke I a manga ataa kateiu, I namakina te maamaa ao e aoraki nanou.</p> <p>“N te tairiki anne I tataro korakora ao ni bubuti ibukin te korakora. N te bong are imwiina I teirake ma te konamaki n tuangiia raraou ake uoman n te reirei ae I aki namakina te raoiroi n aron ara taetae ao N na kataia ni bitia. I kataia riki n te bong anne.</p> <p>“Akeau iango ae N na bon matoatoa. N tabetai I namakina maiuakinan te euangkerio bwa e beebeete. E kabanea aua au bong ni karokoa ae I a karoia n te bongina n ake te taetaebuaka. I rangi ni kukurei ma I ataia bwa ni katoa bong N na bon riai n taratara raoi. E rangi ni beebeete te tibanako ma n okira katei ni kawai.</p> <p>“I teimatoa n tataro ni karokoa te tai aio ibukin te korakora. I rikirake ao I katoka te taetaebuaka, ma I tuai namakina kabwaraan au bure. Imwiina iai ara bootaki ni kaoti koaua inanon ara bootaki n Ataeiaine. I tuangiia raraou bwa ana kabwaraa au bure ibukin te banna ni katootoo ae aki raoiroi are I a tia ni karoia. I namakina korakoran te tamnei ikanne are e aki mwemwe iai au kaantininga ni kaota au koaua. I katereterea au tangira nakon Tama are i Karawa ao ibukin natina ao ibukin te euangkerio. Ngke I a tia, ti teboo ma e a tia ni uotaki nako ma iaon angau rawatan te toamaimatang. I ataia bwa e a tia ni kabwaraki au bure.”</p>
Marooroo	<p>Maroorooakina ana mwakuri Anna ma ataeiaine, ni kamanenai titiraki aikai bwa kairai. Imwiin maroorooakinan titiraki n tatabeua nako, kaota te moti ni beebea ae iai i aona taekan te kataneiaaki ae konaa n anaaki man te marooroo.</p>

1. E kanga Anna ni kataia ni katamaroaa kateina? Bukin teraa bwa ti na riai ni katamaroaa katei ra n te kawai anne? E aera bwa ti na katibankoa aio? (Kaota te moti ni beebea: "Ngkana ti katamaroaa arora n urui tuua ake tebwiina, ti kamamaaraa ana konabwai ni kairiira raoi.")
  2. Teraa ae karika Anna bwa e na tangira bitakin kateina? E kanga n namakinna? Tera ae na riki ngkana ti urui tuua ake tebwiina? (Kaota te moti ni beebea: "Ngkana ti urua tuua ake tebwiina, ti kabuua tamnein te Uea.")
  3. Baikara bwaai tabeua ake e karaoi ni kataneiaa iai? E kanga n tuangiia raraona ana iango ni buokia? E kanga karoan te mwaneka teuana n teuana te tai ni buokiira n ataa te kataneiaaki? (Kaota te moti ni beebea: "Ti ataa kataneiaakira n toua te mwaneka teuana imwiini teuana n te tai teuana.")
  4. Teraa ana anga Anna ae te kabanea ni korakora ni karekean korakorana n ataakin kataneiaakina? (Kaota te moti ni beebea: "E na kakorakoraira Tama are i Karawa ngkana ti tataro ibukin ana ibuobuoki.")
  5. Teraa ana namakin Ann imwin tokanikaina n ana kangaanga? E kanga kaotakin ana koaua ni uota te rau nakoina? (Kaota te moti ni beebea: "Te kataneiaaki e utiira nakon te botaki n rau ma Tama are i Karawa ma ngaira.")
- Tuangiia ataeiae bwa ana tibwauaa te mwakuri ae a tia ni karoia ni kataneiaakii, kamataata te bwai ae a tia ni kunea ae manena.

Man Kataneiaakiira ti konaa iai ni Maiuakina te Maiu ae Itiaki

Ana anga reirei
te tia reirei

Taekinna bwa ngkana ti reireiniira katangan te bwai ni katangitang, ti kataia ni kaira te nanorieta, ke ti kautimwaakaira ngke ti bon riai ni matuunako, ara mwakuri ni kataneiaira ni itera nako inanon maiura e konaa ni buokiira n ara mwakuri ni maiuakina te maiu ae itiaki.

Karaki

Karikina te karaki aio:

"Te mitinare ae mwakuri n te aono ni mainiku i Amerika e aitara ma ataein te kaoreti ae aki nano n rongorongan te (euangkerio) nakon ae tuan te mitinare ni kawakina te itiaki. E titirakina te mitinare ae te ataei anne bwa teraa ana babaire ni kairan ana kaantaninga ngkana a mwaiti ataeiae aika titikiraoi i rarikina, e kaantaninga bwa ana (akea ana namakin te mitinare ae raoiroi) e katereterea te unimwaane: tiaki te bae I kamiimii; ma te bwai ae I ataia bwa I tautaeka n au iango ao rabwatau. Ko taku n am iango bwa ko aki konabwai i matan am kaantaninga. Ko taku n am iango bwa e tauaki taekam irouia. I a tia ni kakoaua raoi bwa ngai ae I tau taeka n namakin akanne." (Teerenti D. Orotin, "Teaching Morality to Your Children," iteraniba 14).

Marooroo

- Teraa kaokoron ana iango ataein te reirei ma ana iango te unimwaane? Teraa are e ataa te unimwaane bwa e na karoia n ana namakin ao ana namakin aika mamatoa?

Ana Anga Reirei
Te Tia Reirei

Katereterea ae karoan te itiaki ma te raoiroi e tangira te nano ae konamaki ao te kairi raoi. Buokiia ataeiae bwa a na ataia ae inanon ara kekeiaki ni karoia kataneiaakira, ti kakorakoraa iai ana kairiiri tamneira iaon rabwataro. Ao marurungira ni kairiira e raka ni katoaa te tai ae ti karoia iai ara rinerine.

Te Reirei man Aroaro
aika Riiriki

Rineia ma i buakon aaro aikai baike a na tamaraa n am kiraati. Imwiin otin teuana, aanga titiraki aikai: (1) E na kanga te aomata ni kamanenaa kataneiaakina n te aro anne? (2) Teraa ae na riki ngkana arona bwa e aki karoia te aomata? (3) Teraa are e riai ni karoia te aomata n totokoa ke ni katibankoa te aro anne? (4) E kanga te kataneiaaki ni kakawaki n te itera anne? Imwiin aia kaeka ataeiae nakon titiraki, wareki tokin kabanean reirei man aroaro.

Aroaro ao marooroo

1. Tabeman i buakoia raou n te reirei a kaoai nakon te bootaki. I rangi ni kukurei n nako ibukina bwa temanna te ataeinimwaane ae I taatangiria e tuangai bwa e na roko ikekei ao e tangirai bwa N na roko. E ingainga nanou ni kan bootaki ma ngai. Ngke a roko raou n ataeiae ma ngai, ti kunea bwa a tia n nako kaaro ao te bootaki ai akea te tia tararuua. Taura a urameere. Tabeman ataei a taenti ao tabemwaang a ikatoatoa n taonnako, ni kiiti. Teuaare I tangiria e noorai n rin.

Kabane	I ataia bwa I iria ni kitana te bootaki, ma I rangi n tangira te ataeinimwaane aio. I tabeaianga bwa ana teraa a na iango ngkana I nako. E rootongitong tinaniku. I aki tangiria n rianna n tiingai n okira mwengau. E oki au iango. I weteia au karo ni butia bwa ana roko n aekai.
Aroaro ao marooroo	2. I ataia bwa tiaki riai ni boontaeka nikarokoa ae ti roko n tebwimaonoua, ma a mwaiti kamangaa inanon te reirei kakarabakau ao manikangare ma ataeinimwaane. Temanna ma i buakoia bon Buraete, te ateinimwaane ae taraaraoi ao e taraa n tangirai. N te bong teuana inanon te katawanou e tuangai bwa N na kaitiboo ma ngaia n te tabo ni boobwai bwa ti na uaia n airi n tamnei ma ngaia. Iai n te tai naba anne aia mwakuri ni kakukurei ataeiaine ae baireaki N te tai naba anne. E rangi ni beebeete ngkana I tuangiia au karo bwa N na katei bwati nakon te tabo ni bowai ao tiaki aia mwakuri ni kakukurei ataeiaine. N na oki n te tai naba are e bwara iai te mwakuri ni kakukurei. I taku, “Eng.” Ma, ngke ea roko te tai bwa N na okira mweengau, I namakina te nakonnano. E weteai tinau ni kakoaua raoi bwa iai au tiaeke ao e taku, “Kakukureiko!” Imwiina e oki ma n rin inanon te auti.
Kabane	I kaea te kai ni bwati. I riai n namakina te kukurei. N nagi noora te tamnei ae kakamataku ma te ataeinimwaane ae taatangirai. Mangaia ae e aera bwa N na namakina te aki rau? Iterau e tangiria ni biri nakon te bwati; ao iterau are teuana e tangiria ni biri n oki. I karina n tei irarikin te tabo n nakonako. I iangoi aanga ni kewe aika N na karaoria ngkana I okira mweengau, te kewe ae n nangi tibwa taekinna imwiin boong aika mwaiti. Imwiina I uringa te kibu ae reireiniira tamara: “Bwa ike e mena iai te nano, e mena iai te rawa.” I namakina te raunnano, ao e moanna ni itiaki riki au iango. I tuangai bwa N na okira mweengau, wetea Buraete, n tuanga bwa n naki mena ikekei ao bukin teraa, ao imwiina I karaoa are I a tia n tuangai bwa N na karaoria.
	Kabanea mwakoron te reirei aio ni maroorooakina aron kataneiaakim inanon aroaro n ai aron ake a tia ni maroorooakinaki ae na katauia ataeiaine ni kairiia inanon maiuakinan te maiu ae itiaki.

Kabane

Ana Anga Reirei
Te Tia Reirei

Taekinna nakoia ataeiaine bwa inanon mwakuri n tatabeua ake a maroorooakinaki inanon te reirei aio, bon iai te ikatikitiki nakon kamanenaakin te kataneiaaki, ma te aomata n tatabemaniia nako a konaa ni karaoria. Ni katoaa te tai ae ti kataneiaira iai, ti kakorakora nanora ni maiuakina te maiu ae itiaki. Kabanea te reirei n ana taeka Beretitenti Buringam Iang, ae kamatoaa ae ti konaa ni kairiira. Tuangiia ataeiaine bwa ana kakauongo nakon te berita are ti anganaki ngkana ti kamanenaa ara rabakau ni bon kairiira.

“Ngkana ko raweaki n te bure, ke ko karaoa te buakaka n aki iangoia; ngkana e onrake nanom n te un, *ao ko tangiria ni kamawawa, ngkanne tooki ao karokoa te tamnei are e a tia ni katikua te Atua inanon rabwatam, bwa e na rimoa*. Ngkana ko karaoa anne, N na berita bwa ko na tokanikai iaon te buakaka ni kabane, ma ni karekea te maiu ae akea tokina” (n *Journal of Discourses*, 2:256; a ikotaki koroboki aikaa manreiti).

Aki Tabeakinan te Iraraang Nako ni Kawai ni Kabwakabwaka

Reirei

33

TE KAANTANINGA Te ataeiaine n tatabeman nako e na kinaa man aki tabeakin kawai ni kabwakabwaka inanon maiuna.

TE KATAURAOI

1. Bon nanom: Uota teuana te bunimoa ae kaburoaki, akea nanana, e mainaina ngkana e riai, te bwai ae kakanoa n te ran ae tau n rabuna aon te bunimoa; ao te buun ma te bwai ni kamamatamatai amwarake ibukin te kamataku. Ko konaa ni kamanenaa te moti ni kunnikai ae mainaina n oneamwiin te bunimoa.
2. Karaoa te tiaate iaon te burakibooti ke te beeба ni katanoata. Koreia inanon teuana te koorom ana bwai ni mwakuri Ruutibeero are taekinaki iroun Beretitenti Tibentia W. Kimboro inanon moan kibun te reirei. Inanon te kauoua ni koorom, korei ana iango Beretitenti Etira Tabu Bentin ae kuneaki inanon te kauoua ni kibu n te reirei. Inanon te katenuua ni koorom korei ana kawai Bitiobi H. Beeke Bitatin n aki tabeakin kawai ni kabwakabwaka Rabun koorom n tatabeua n te aro ae na konaa ni kaotaki n taia ae riai.
3. Katauraoi kaobiin “Kaetieti Ibukin Kawai n Tiribure.” Ibukiia ataeiaine n tatabeman nako.
4. Anganiia ataeiaine bwa ana anga te karaki, taeka aika tabu, ke taeka aika ko bon taku.

ARON WAAKINAN
TE REIREI

Kawai ni Kabwakabwaka Ngaia Teuana ana Bwai ni Mwakuri Taatan ae Korakora

Tuangiia ataeiaine bwa bwaai tabeua iai uoua kamanenaakii. Karin bwaai n aron bwai n tiriman, katiitii, bwai n aoraki, bwai ni kaitiaki. Kabanea ni kaotia bwa te rootaki ae reke man baikai e konaa n raoiroi ke ni buakaka, e bon nakon aron kamanenaakina.

Ana Anga Reirei
Te Tia Reirei

Katereterea ae te tabwanou ma rii ake a kabangakaki bon te kanikina ni kauring ae taabangaki ibukin te bwai ae boitin. Aomata ni kabutaa te aonnaaba a kinaa ae te katauraoi n te bwai ae na riki nakoia ngkana a karinna inanon rabwataia. Burabeti Ni Boong Aika Kaitira a tuangiira te aeka ni bwai ae konaa ni kamaamate, tiaki nakon rabwataria, ma nakon tamneira ao ara iango. Bwaai ni kaongora—n aron terewiition, reerio, kaoti tamnei, maeketiin, ao nuutibeeba—e reitaki nakoia aomata aika batu n te tai ae tii teuana. Kawai aikai a konaa ni buoka karababaan ana mwakuri te Uea iaon te aonnaaba, n reirei, ao ni kakukurei. Maa konaa naba ni kamanenaaki n urubwai. Bon ana bwai ni mwakuri teuare buakaka, ae ukoukora uruakin te katei ae itiaki inanora ni kabane.

Marooroo

Katereterea bwa e ngae ngke tabeman aomata a uneakinna bwa tiaki konaa n rootaki iai bwa ngaira ke mwane aine n arora n tinaraa, taetaebuaka, ma kakeru aika ti konaa n nooria n te bootaki n aomata, e aki koaua aio.

Maroorooakinna ma ataeiaine bwa baikara urubwai tabeua aika reke man aron te mwaane ke te aine, n aroia tinaraa, taetaebuaka, kakeru ao kamwaraa.

Manga taekinan taeka

E kauringiira Beretitenti Tibentia W. Kimboro n aron tabeua kabuanibwai aika rereke man otinakon kawai ni kabwakabwaka aikai:

“E koaua . . . karaki aika kananokaawaki . . . aki toki ni moanaki ma kawaran te tabo n tamnei ae aki riai ke te matakai inanon te maeketiin ae kammaira. Te kawai nakon te bure ae korakora ae te wenenenibure, n aekana nako e konaa ni moanaki . . . n noorakin tabeua aia mwakuri mwaane ao aine—ae oti n aia buroukuraem ae kakeru iaon terewition, n ikotaki ma mwakuri n terewition” (inanon Conference Report, Okitobwa 1976, iteraniba 6; ke *Ensign*, Nobembwa 1976, iteraniba 6).

Manga taekinan taeka	<p>E anga naba ana kauring n reirei Beretitenti Kimboro n aron buakakan iango ni kaibwabwaru aika nonoraki inanon nuutibeba ma tamnei n aekaia nako: "Iai te irekereke imarenan matakauakinan tamnei aika kammaira ma katei ni wenenibure aikaa . . . bubiaka . . .</p> <p>"Bon te nanobaba taekinakin matakauakinan tamnei aika kammaira bwa akea te rootaki iai. Bon iai ni koaua rekerekena nakon te bure. Te tiri aomata, te iraa, te tautau, te iookinibwai ni karaoan mwakuri aika kamwaraa. E oti man tauan mwin buure ni wenenibure ao e teretere iai te reitaki imarenan karaoan te bure ao matakauakinan tamnei aika kammaira" (inanon Conference Report, Okitobwa 1974, iteraniba 7; ke <i>Ensign</i>, Nobembwa 1974, iteraniba 7).</p>
Marooroo	Tuangija ataeiaine bwa ana anga katootoongan tamnei ke katanoata, ao tabeua riki, ae a nonooria n te bong koraki ma n taekin aroia ni kairaraangii rinerine n aron kunnikai aikaa bwaabwaain, baika a kakamanenai, kakukurei, ao kawai riki tabeua ae kabanea te tai ma te mwane. Buokiia ataeiaine bwa a na noora aron te iraraang ni maiuia aika reke man taian tamnei. Maroroookin kawai aika na kaitaraa te iraraang man taian tamnei.
Ana Anga Reirei Te Tia Reirei	Taekinna bwa ti konaa n aki noori mwiin iraraang ni mwakuri ni kabwakabwaka n te tai ae ti teuana. Ti konaa ni kataui mamaaran tamneira teutana imwin teutana, n te bong teuana ma teuana, n te wiiki teuana ma teuana, nikarokoa ae ti aki konaa n nooraaba, nakon tamnein te Uea, ao n ootabwaniniaki n ana kairaraang te buakaka ae kairiira nakon te bure.
Beeba ni katanoata	Kaota te moan koorom n te beebea ni katanoata ke ieta rabunan te rinan ane iaon te burakibooti.
Manga taekinan taeka	E kabwarabwaraa Beretitenti Tibentia W. Kimboro aron reken mamaaran te tamnei aio: "Inanon ana mwakuri Ruutibeero ni ioawawaa ni kamwanea ae mamaara ao e kamanenai bwaai ni mwakuri nako n ana kaetieti. . . . E na kamanenaa rabakauna [1] ni kamangaongao ao rabakauna n [2] ukoukoru kawai n urubwai. E na [3] karooi nanon bwaai nako, [4] e na kauka te mataroa n teuana te inti imwiin teuana n te tai teuana, ao [5] e na uotia man te takaebebu ni mainaina rinanon maata ni kabane nakon ae kureei nakon te kabanea n rooroo" ("President Kimball Speaks Out on Morality," <i>Ensign</i> , Nobembwa 1980, iteraniba 94; a ikotaki nambwa).
Kaotaa Raoi (bon te nano)	Kaotaa raoi aron ana bwai ni mwakuri Ruutibeero ke ana kawai ni konaa ni kairaraangiira teutana imwiin teutana Kaoti baikai: kateboa te bunimoa ae kaburoaki (ke te moti ni kunnikai ae mainaina) tii teuana te tai i nanon te ran are iai i nanona bwaini kamamatamataan te amwarake. Kaotia nakoia ataeiaine aron oneakin matana, e ngae ngke e rangi ni beebeete. Tao e na aki rangi n ota n te moan tai. Imwiina katuka te bunimoa inanon te ran are matamata, itiitiia te ran anne n te buun ni kabwaraa ni kabutaa aon te bunimoa ni kamwaitia. Kaotia nakoia ataeiaine aron bitakin matan nanan te bunimoa ni katoaa te tai are katokaaki iai i aona bwaini kamamatamata n te amwarake.
Marooroo	<ul style="list-style-type: none"> • E kanga aron te kaakatai aio n irekereke ma kaotakin arora n iraraang nakon ana mwakuri ni kairaraang te tamnei? Teraa ae na rootiko ngkana ko matakauakina tii teuana te tamnei ae totokoaki ke ana buroukuraem te terewiition? E na kairiko nakea ngkanne reitakina?
Ana Anga Reirei Te Tia Reirei	Katereterea bwa ti konaa n tabetai n namakina te kawai ni kabwakabwaka n aki batu n rootiira nakoia riki tabemwaang i rarikira. Arona ni koaua, ti konaa n aki noora mwiina ni karokoa ae taraa ni kangaanga kamwawaaiia.
Manga taekinan taeka	"Te burabeti ae korakora Moomon, e noori bwakaia ana aomata, e koroboki nakon natina ae Moronaai n taekina te buakaka ngke e takinna bwa ibukin buakakaia ao a riki ana aomata bwa 'namakin ni kawai.' (Noora Moronaai 9:20). Ai kananoangara aron te roko n te tia ngkana e a riai kerikaakin te tamnei, ao ti a riki iai n aki noora ke n namakina te eti man te kaairua" (Mwaawin T. Atiton, inanon Conference Report, Okitobwa 1977, iteraniba 109; ke <i>Ensign</i> , Nobembwa 1977, iteraniba 72).
Marooroo	<ul style="list-style-type: none"> • Teraa ae nanonaki n te namakin ni kawai inanon reitakina ma aki kakukurein kanoan te tamnei? Ti na kanga n taneiae ma kawai ni kairaraang aikai ngkai a otabwaniniira ni kabuui ara moti n aron baika ana kauarerekea te iraraang ao baika aki? Arora kakawakin te itiaki ni motikan baika ti na nooria, n ongora, ao ni warekia?

E kona Te Ataeiaine Ni Bairea Te Kawai ae na Katinanikua Kuarererekean te Bwai ae na Iraraang te Aba Iai	
Ana Anga Reirei Te Tia Reire	Taekinna bwa ti riai ni kaongoaki imwaain ae ti rinea te tamnei bwa ti na nooria, ongora, ke ni warekia. Ti reireinaki bwa ti na rinei raoi iango ake ti na kabotoi ara moti iaopia. Tabemwaang aki kamanenai iango aika riai n rineakin te tamnei. Taan rabakau a konaa ni kaungaia aomata nako bwa ana katia n noori tamnei aika korakora, terewiition, teibi rekoota, ke booki e ngae ngke iai baika aki riai iai. E a tia Beretitenti Etira Tabu Bentin n anganiira tabeua kaetieti ake ti na kamanenai n rinea te tamnei ae itiaki. E ngae ngke etii nanon booki ake ti wareki, e konaa ni kamanenaaki naba anne nakon tamnei tabeua.
Beeba ni Katanoata	Kaota te kauoua ni koorom n te katanoata ke ieta rabunan baika nimaua ake a kaman koreaki iaon te burakibooti.
Manga taekinan taeka	<p>“Te bong aio, ma bunginakon mwaitin booki n tauraoi, bon mwaaken te mwaane ae reireiaki ni koaua ataakin ae aki riai ni warekaki. . . N aron ana taeka n reirei tinan Tiaon Uetirii nakoina: ‘Katinanikua [1] te bae kamamaara etin nanom, [2] urua raoiroin nanom, [3] e kamaunaa ataakin te Atua, [4] e uotaanako nanom n tangirakin bwain te tamnei, . . . [5] e karakaa ana tautaeka te rabwata iaon te iango.’</p> <p>“Te iango ae e a bwai ni kawai e aki nanonaki iai manna. Te iango ae te tia koro rongorongo e korea teuana te mwakuri ae raoiroi e aki nanonaki iai ae ana boki ni kabane a kabanea raoi am tai. Tai karika am iango bwa te tabo ni maange ibukin aia maange aomata tabeman. E matoatoa kaitiakan te iango man warekan baika a mka nakon kaitiakan te rabwata man amwarake aikai ma e urubwai riki nakon te tamnei” (“In His Steps,” inanon <i>Speeches of the Year</i>, 1979 [Burouwo: Buringam Iang Uniweetite Boreti, 1980], iteraniba 61).</p>
Marooroo	Maroorooakin iango aika nimaua aikai. Buokia ataeiaine bwa ana ataia ae kuarererekean te iraraang e konaa ni kamwawaa te tamnei, ni katikuira n akea otangara n te Tamnei ae Raoiroi. Tuangiia ataeiaine aroia ni kamanenai iango aika nimaua aikai ni iangoa te tamnei ae ana rinea.
Ana Anga Reirei Te Tia Reirei	Katereterea ae tabe n rikirake ni matoatoa kaokoroakira man te iraraang n ana kabwakabwaka te tamnei ae taraa n otabwaniniira. E ngae n anne, bon iai tabeua kauring ae ti konaa n taua ni katibanakoa n te moan tai ao tabeua mwakuri ae ti konaa n taua ngkana ti a mena inanon te mangaongao ae a riaon ara babaire.
Manga taekinan taeka	E anga ana reirei nakoiria Bitiobi I. Beeke Biitatin ae “Ana bon akea te tamnei <i>ae aki katauaki ae ti na iria ke ni matakua iai ke n tataekinna</i> . <i>Ana akea naba maeketiin aika kammaira, nuutibeeba, ke karaki . . .</i> Iai irouum te konamaki n otinako man te tamnei ae aki raoiroi—ke ko matakua iai ma ni kakauongo, iangoia I bon irouum, e na tabe ni waaki ni waekoa,’ ke e na karaoaki irouwia aomata ni kabane; e na tabe n riki bwa te bwai ni kakukurei ae katauaki?” Iai irouum te konamaki ni kamwawai man mwengam tabeua kaotioti iaon terewiition aika a onrake n iango buaka ma kakarabakau ao mwakuri aika buakaka? Ko a tia ni iangoa aron kakangin aeka ni kaoti tamnei ae e ewara te tamnei ae matoatoa? Tiaki riai n anganiira amwarake aika akea manenaia!” (inanon Conference Report, Okitobwa 1980, iteranibaa 56–57; ke <i>Ensign</i> , Nobembwa 1980, iteranibaa 38–39; a ikotaki manreireiti).
Maroroookinan te burakibooti	Kaota te katenuua ni koorom n te beeба ni katanoata ke kotea te katenuua ni koorom iaon te burakibooti.
	Tuangjia ataeiaine bwa ana iangoi kawai ake e na katinanikui kawai ni kabwakabwaka. Butiia kaain te kiraati bwa ana maroroookina te beeба ni katanoata ke iango ake n te burakibooti kaanga kairi ke kaeka nakon te reirei man aroaro aika riiriki.
Keiti ni kamatebwai ao marooroo	<p>1. E kaoaki Taaian nakon te botaki ma raona ike na kaoaki iai te tamnei n te wiitio. E kunea imwaain taina bwa ngaia te tamnei ae aki katauaki n aron raoiroina ao e kataia ni kairoroa te tia tararuia bwa e na bitia. Ma n te tai teuana, e kunea Taian bwa e a mena n te tabo ae aki kaman kunea ma imwaaina bwa teraa te tamnei ae na oti. Te tamnei ae a kaman reke beeban kariaiakakina ma irouwia taan rinanoia ao e a tia n nooraki irouwia raona. A bane n taekinna bwa e rangi n tamaroa. E ongo Taaian bwa iai inanona taetae, iango, ao tamnei ae ataia bwa e na kanuka nakoina.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Baikara ana anga Taaian? Teraa ae ko na karaoia ngkoe n aeka ni kakumekume aikai?

2. Temanna ma i buakoia raoraon Taara ae aki toki n ongoongoraa n ana reerio. Te bong teuana e bitaki tein te kakarabakau nakon te aeka ni katangitang ae ireiti. E titirakina Meere Taara bwa e aera ngkai e kakauongo nako iai ngkai taekana ma katangitangina aki raoiroi. E kaeka Meere bwa e tangira katangitangina ao e aki kabanea ana tai iaon taekana.
  - Teraa te rootaki ae na toka i aona e ngae ngke e aki rangi n nanona te ongora nako iai? Teraa are riai Taara n taekinna nakon Meere?
3. E mena n te kawa ae bubura te ataeinimwaane ibukin te kauaaba n te reirei. E aoraki te tia tararuuaia, ao akea ae ataia. E mwaawa ana tairiki, mangaia are e tiku n ana ruu n ana outeero ni matakuakin ana buroukuraem te terewiition. E bwara nanona ngke e nooria bwa ti te tamnei ae tauraoi inanon te terewiition tamnei ake katika te nano. E kabanea te tairiki anne ni kauntaeka ma nanona bwa e na mataku iai ke e na aki. E riki bwa te boobuaka ni koaua n aron te kataneiaaki ni kataia n tokanikai iaon te mataku ngkai akea ae na ataia. (Noora Tiaeki Weiran, “The Quiet War,” *New Era*, Okitobwa 1981, iteranibaa 12–19).
4. Te karo n te utuu teuana e tarebooniia te tabo n tamnei teuana are e na oti iai te tamnei are ana nooria aia utuu. E kaongoaki iroun te manatia “bwa tamnei aika katauaki ni kakukureiakin te utuu.” Ngke a roko, te moan taamnei are e oti bon tamnein nanon te ruu. Ni kabane te utuu a otinako man te tamnei.
  - Teraa ae reireia natina iai te karo aio? Ngke arona bwa e rinea te tiku ni mataku te karo, tera ana bwai ni mwakuri Ruutibeero are e riai ni kamanenaaki ngkana a reitinako ataei ni ira ana katootoo n taai riki tabeua?
5. Taen ao Maretia a kataia ni iangoa te bawai ae ana karaoia n te tairiki teuana. E iangoia Taen bwa ana mataku n te tamnei. E raoiroi anne irou, ma I tangiria ni kauringko bwa I otinako man tamnei aika aki bootau ma au iango,” e kaeka Maretia.

Manga taekinan taeka	E a tia Maretia ni kaman katea te tia ae na aki riaona. Teraa ana iango te ataeinimwaane iroun te ataeiaeine ae aki tii karaoi katei aika riao raoiroia, ma e bon kawakiniia n te tai ae akea iai ana tia tararuuaia? E taku Beretitenti Etira Tabu Bentin, “Tabeua buaka aika rangi ni kokorakora ae ko na kaitarai ana karaoaki n te aro ae rau inanon tamneim” (“In His Steps,” iteraniba 60). Koteia ae n tabetai tii ngaira aomata aika mataku n te terewiition ke ae mataku n te maeketiin inanon te titoa ni kabokunnikai. Tuangiia ataeiaeine bwa ana ururing tamnei n te terewiition ae a tia ni matakuakin ngke akea raoia temanna ni mwengaia. Ana bwai ni mwakuri raa Ruutibeero ae na kamanenaaki irouia ataeiaeine ngkana a matakuakina te bwai ae aki katauaki ni itera aikai?
----------------------	---

Kabaneana

Katereterea ae te iraraang ni kawai ni kaongora aikai e namakinaki irouwia mirion aomata. Ma ti konaa n tatabemaniira nako ni katinanikui rootakira iai. Ti konaa n ukoukoroi ao n tataningai booki aika manena. Ti bon riai ni bane n atai ke n rabakau aron rineakin te bae ti na warekia, nooria, ao ni kakauongo nako iai, ao ni kataneiaaki n aron te rinerine ae ti na karaoia n te bong koraki.

Kamwakuran te reirei

Anganiia ataeiaeine kaobiin “Kaetieti Ibukin Kawai n Tiribure.”

Iangoia bwa ana kamanenai kaetieti aikai ni katinanikui kawai n iraraang inanon maiuia. Tuangiia bwa ana karin kaetieti aikai inanon aia tionare (journals).

Kaetieti ibukin Kawai n Tiribure

Te aonikai bon te bwai ae kakamaaku ae aki kan nonoraki,
 Bwa e aki kainnanoaki ma e na tabe n nooraki;
 Ae na nooraki n okioki, n ataakin matana,
 Ti taona nanora n te moantai, imwiina ti nanoanga, imwiina ti rabwatia.
 (Arekitianta Boobe, "An Essay on Man," reta 2, rain 217–21.)

Ana Bwai Ni Mwakuri Taatan

E kamanenai kawai nakon te kamangaongao
 E kamanenai iango ake ana booraoi ma te iango ni kan urubwai
 E na rabun nanon raoi bwaai
 E kauka te mataroa n teuana te inti n teuana te tai
 E mwananga man te takebu ni mainaina n rinanon maata
 ni kabane ae kureei nakon te kabanea n takaroroo.
 (Noora Tibentia W. Kimboro, "President Kimball Speaks Out on Morality," *Ensign*, Nobembwa 1980, iteraniba 94.)

Maron Motikan taekan te bwai ni Kaongora

Te bwai ae kamamaaraa am iango
 Te bwai ae uruana raoiroin am rinerine
 Te bwai ae kamwinibaea ataakin Atuam
 Te bwai ae anaa kangkangin bwain te tamnei
 Te bwai ae karakaa ana tautaeka te rabwata iaon te iango
 (Noora Etira Tabu Bentin, "In His Steps," *Speeches of the year*, 1979
 [Burouwo: Buringam Iang Uniweetite Boreti, 1980], iteraniba 61.)

Aron katinanikuan kauarerekean te iraraang

Tai taraia ke n taekin tamnei aika aki katauaki.
 Tai matakaukin maeketiin, tamnei, ke karaki.
 Karekea te konamaki ni kona n otinako man tamnei aika karanaki.
 Tararuai tamnei man terewiition ao kakarabakau ao mwakuri aika
 kammaira ni kamwaawai man mwengam.
 (Noora I. Beeke Biitatin, inanon Conference Report, Okitobwa 1980,
 iteranibaa 56–57; ke *Ensign*, Nobembwa 1980, iteranibaa 38–39.)

TE KAANTANINGA Te ataeiaine n tatabeman nako e na ataia ae te iango ae itiaki e kairiko nakon te maiu ae itiaki.

KATAURAOI

1. Uota te birim ao te katieete ae *Worthy Music, Worthy Thoughts* (20 te miniti; 51129). Uota naba te bwai ni kaotitamnei, bwain katangan te katieete, ao te tikuriin. Katauraoi baikanne imwaain te kiraati.
2. Tabeua te bong imwaain kanakoan te reirei aio, ko riai ni matakaukina te birim. (Kaobiin te birim e kairiki bwa buokam ni katauraoan te reirei. Ngkana e aki tauraoi te birim inanon “Iangoakin te Mwakuri ni Kakukurei” kamanena taekana ane koreaki n te reirei bwa kanga te moan waaki ibukin te marooroo.)
3. Katauraoa beebar te katanoata n te taeka ae tabu ae: “Kataua te itiaki be na kaboiararaa am iango n aki toki” (T&B 121:45).
4. Katauraoa katietin te reirei n te taeka ae tabu ane oti ieta ibukiia ataeiaine n tatabemaniia nako. Noora te katautau ni iango ane ni kabanean te reirei.
5. Anganiia ataeiaine bwa ana anaitaeka aika tabu, karaki, ke anaitaeka ae ko taku.

ARON WAAKINAN
TE REIREI

Ngkai Ti Tabe n Reireiniira aron Kairakin Ara Iango, ti Karekea te Korakora iai ni Maiuakina te Maiu Ae Itiaki

Ana Anga Reirei
Te Tia Reirei

Manga taekinan taeka

Marooroookinan
beeba ni Katanoata

Rongorongan te birim
ao Marooroookinana

Marooro

Katereterea ae tabeman ataeiaine inanon am kiraati tao e ataaiki iroun temanna ae a tia n urua tuan te itiaki ao neienne ke teuanne bon akeea nanoia ni kan karaoa te bure ae kakaiaki. Te reirei aio e na katauraoa te ataeiaine ma te kiing ibukin rengarenga nakon te maiu ae itiaki.

Tuangjia ataeiaine bwa ana kakauongo nakon ana taeka te Unimwaane ae Booiti K. Baeka ao rinea kiingin te rengarenga aio: “Ara iango bon taian tiwitiboote, te mwioko ni babairei ara mwakuri” (*Let Virtue Garnish Thy Thoughts*, Buringam Lang Uniweetite Speech of the Year [Burouwo, 26 Tebetembwa 1967], iteraniba 4).

Kaota te katanoata n te taeka ae tabu ae Tuua ma Berita 121:45.

- E aera ngkai ko taku n am iango bwa e tuangiira te Uea bwa ti na karekea te itiaki inanon ara iango “n aki toki”?

Inanon te birim ae *Worthy Music, Worth Thoughts*, te Unimwaane ae Baeka e katereterea aron te itiaki ni kaboiararai ara iango ao n aron, n aron reiakinan babairean ara iango, ti konaa ni maiuakina te maiu ae itiaki. Tuangjia ataeiaine bwa ana tarai kawai aika okoro aika konaa ni karikirakea te konabwai ni babairea aia iango.

Kaota te birim. (Ngkana e aki tauraoi te birim, kamanenaa rongorongan te birim n te moan waaki ibukin te marooroo.) N tokin te kabanea ni te birim, marooroookina aroia ataeiaine ni karikirakea te konabwai ni babairei aia iango.

Baikai e bon nakoim titiraki n te marooro ae ko konaa ni kamanenai:

1. Teraa ae taekinna te Unimwaane ae Baeka ae te kabanea ni matoatoa ni bwai ae ko na kaitara ma ngaia inanon maium ae ka mamate aio? (Reiakinan babairean am iango.)
2. Teraa tabeua bonganan te kona ni babairea am iango? (Tokanikai iaon kateim, karekean te konamaki, buakana te maaku, karekea te maiu ni kukurei.)

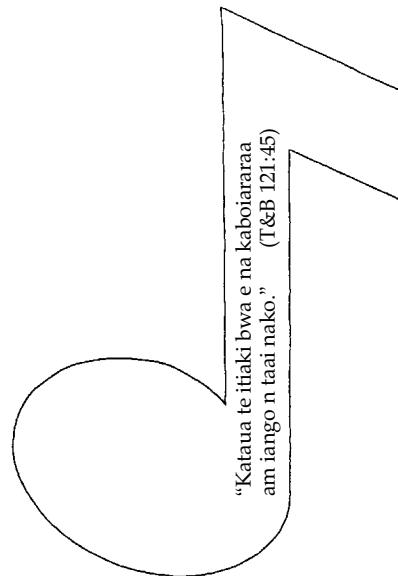
3. Antai ae na iangoia bwa teraa am iango? (Bon ngkoe.)
4. Ko konaa ni iangoi kawai tabeua aika karekei iango aika bubuaka ae taraa n raoiroi ao n aki kaikoaki?
5. Teraa ae ko na karaoia ni kainaomata am iango man iango aika aki itiaki?
6. Teraa ae iangoia te Unimwaane ae Baeka bwa e na kamanenaaki ae na buokiira ni babairea ara iango? (Katangitang ae itiaki.)
7. Teraa kakamaakun te katangitang ae aki itiaki? (E karokoi iango aika aki itiaki, anguin te tai e iango ke raonaki n te iango n tamware, iango n aki ako, kabwakabwaka.)
8. Teraa te aeka ni katangitang ae ti na ukoukoria? (Karikirakea te iango ae tabu, katangiatang ae karina te tamnei, e rau, kakukurei, ataakin ae tamaroa.)
9. Teraa teuana ma i buakon kakabwaia ake a beritaaki ngkana ti tararuai ara iango ni kaonrakei ma te raoiroi, te tamaroa, ao e karina te tamnei? (Te kairiiri ae baikoa ao karokoan te Tamnei ae Raoiroi.)
10. Teraa ae kataua te Unimwaane ae Baeka ae ti na karaoia ni buokiira ni babairea ara iango? (Rinea te anene n taromauri, reiakinna, ao kamanenaa bwa kawai ni kairi ibukin ara iango.)

Kamwakuran te Reirei

Iangoia ae te ataeiaine n tatabemaniia nako e na rinea te anene n taromauri ae na kona ni kamanenaa n aron are e iangoia te Unimwaane ae Baeka. Kaungaia bwa ana kamatenanoa taekan te anene ma ni kamanenaa bwa te kawai ni kairi ibukin aia iango bwa ana iria.

Beeba n Reirei

Angan te ataeiaine n tatabeman nako beeban te reirei: kanikinaen te anene ma te taeka ae tabu ae “Kataua te itiaki bwa e na kaboiararaa am iango n taai nako” ae koreaki iaon botona. A bon kona ni korea aran te anene ae a rinea iaon akuun te beeба n reirei. Wetea te ataeiaine bwa e na manga wareka Tuua ma Berita 121:45.

Aeka ni Mwakuri ni Kakukurei

Anganiia membwa n te kiraati bwa ana rinanoi reekoote ma teibi aika iai irouia inanon mwengaia ma ni kamaunai ake ana aki buokiiia ni karekei iango aika itiaki.

Katangitang ae Itiaki, Iango aika Itiaki

Rongorongan te birim ae koreaki iroun te Unimwaane ae Booiti K. Baeka

“Ngke te ataeinimwaane ngai, ti maeka n te mweenga ae otawaniniaki n aroka. Bon akea te tai ae na aki tau mwaitin te ran iai ibukin aroka. Te manawai e aki toki ni boou ranna n tain te tiburing, e aki tooki n onrake n taian uteute. Te bong teuana, I kaira te mwakuri ni kawain te ran, I kunea bwa I reke n te kangaanga. Ngke e tabe ni mwananga te ran rikaaki e bono n taian uteute, ao riki te taonako n taabo ni kabane. I mwakuri inanon kaneinei ni kataia ni karietai etaia. N te tai ae bono iai te bwangabwanga ao e a manga reke teuana. E roko au itabonbata n rinanon te oo n aroka. E mataku teutana, ao imwiina e anaa te tiabora ni kaitiaka kabin te manawai ma ni kariaia mwanangan te ran rinanon te manawai are e karaoia. E taku, ‘Ngkana ko tangira te ran bwa e na tiku ni kawaina, ko riai ni karekeea te tabo ibukin nnena ae na nako iai.’

“I a tibwa noora te iango, ae ai aron te ran, ae na tiku inanon kawaina ngkana ti karoa te tabo ibukia n nako iai. Rimwi, ara iango e na iraanako airan te totoko, ae ukoukora te tabo ae rinano. *Te kataaki ae te kabanea ni korakora ma ni matoatoa ae ko na kaitaraa n maa naia inanon te maiu ae mamate bon reiakinan te konaa ni babairea am iango.* Inanon te Bwaibara e taekinna, ae te mwaane ‘bwa aron ae e iangoia i nanona ao bon arona’ (Taeka n Rabakau 23:7). *Temanna ae kona ni babairea ana iango e a tia ni bon buakanna.*

“Ngkana ko reiakina aron babairean am iango, ko kona ni kataea ana kai kateim, n aron naba kauarerekean ae bon oin kateim. Ko kona ni karekeea te konamaki, buakana te maaku, ao karekeea te maiu ae kakukurei. I a tia n tuangaki tebubua te tai ke e raka riki ao ngke I rikirake ma te iango bwa ana babaireaki iango, ma bon akea ae tuangai arona. I tabe ni iangoia aio inanon ririki ao I a tia ni iangoia bwa te iango ai aron te bwiia. Inanon te nakonako ao e waerake te roki. Iai n taainako te mwakuri ae karoaaki iaon te bwiia. E kona n ae te karaki ni kamanga, te karaki ae kananokawaki, e karenkenano ke aki kakamataku, e raoiroi ke e buakaka; ma iai n taainako tabeua te mwakuri n takakaro iaon te bwiia n am iango.

“Ko a tia n noori iango aika uarereke ae a konaa ni kawakawa man baina ao ni katika am iango i nuukan te mwakuri are e karoaaki iaon te bwiia anne n akea nanom ni koaua n am itera? Iango n ataei aikai ana kataia n tokariaa nako aomata. Ngkana ko kariaia bwa ana toka i aona ao iango ni kabane ake a itiaki ana kitana te bwiia. Ko na kiitanaki, ibukina bwa ko kariaia, te iraraang ni iango aika aki itiaki. Ngkana ko kaokiia ao ana mwakuri ibukim iaon te bwiia n am iango te bwai ni kabane nakon tokin am iango. A kona ni karoai mwakuri ni kamangaongao, nanonibwi, ke riribai. A kona ni kaburati, buakaka ao tao ni kamatauninga. Ngkana e reke irouia te bwiia, man am kariaia, ana karoa te bwai teuana ae na kairoroko n taua am iango. A konaa ni karikia bwa e na kakamataku, ibukina bwa bon tii taian iango. Teraa ae koa karoia n te aeka n tai anne, ngkana e a tauaki taekan am iango ni iango aika aki itiaki, ke n aika a kammaira ae bon ataaki? Ngkana ko konaa ni kaona am iango ni iango aika itiaki, imwiina ana akea te ruu ibukin iango aika aki batu ni itiaki, ao ana kiitaniko.

“I kunea bwa n te aonnaaba n te bong aio e matoatoa kawakinan am iango bwa ana kaonrakeaki ni iango aika itiaki. Aio e tangira te babaire ae taraaki raoi. E ngae n anne, e konaa ni karoaaki ngkana ko karoa te tabo ibukin am iango ae na nako iai. I a tia ni kunea te kawai ni karoan te tabo, ao I tangiria n tibwauaia ma ngkoe. E rekereke karoaana ma te katangitang—te katangitang ae itiaki. E taku te mwaane ae wanawana n te taina, ‘Te Katangitang ngaia teuana te bwai ae rangi ni korakora ana kairoro ibukin tauan taekan te iango.’ E tautaeka n te kawai ae raoiroi ke ae buakaka e iangoaki n te bwai ae uotaki nako inanon am iango. Ngkana ko taekinna bwa te anene e karokoa te tamnei ke e kairoroko bwa ko na bon noora arona ae raoiroi, e na manena te katangitang. Ngkana e na tii kakukurei ke n tabeka tamneim, ao bon iai naba nnena. Ma ngkana e na tangiriko bwa ko na kaeka inanon te iango ae kammaira, ke ni iangoi kaantaninga aika aki itiaki, ao ngkanne te katangitang anne e riai ni katinanikuaki. E aki itiaki.

“Iai n taainako tekoraki ake a tataui bwaai aika titikiraoi ao a kabuakakai. E riki man te kariki bwai; e reke n taian koroboki, kaotioti, korotamnei; ao e reke naba ni katangitang, anene a kona ni kairia nako mwaane man kawaia. Ao te katangitang n tii ngaia, n aron kawaina ni katangaki, n aron tangina, n aron karoko nanona, e kona ni kamaabubua ataakin te tamnei.

“Ti maiu n te tai inanon te botanaomata e birikatai ana atatai, ma te bitaki ae korakora. E tabe n ririkirake kariakakina n aron katauakin kakukureina. N otinakona, angia katangitang a karaoaki irouia taan kamataku aika rangi ni kinaaki n te bong aio e taraa n rangi ni iangoaki bwa ana katabeaianga nakon karauan te nano e raka kamimiina nakon te aariki. Tabeman taani katangitang a kaotia n aki karabaia ni katerea te iango ma te mwakuri ae aki itiaki.

“Aomata aika Kairake, a aki konaa moan kaonakin aia iango ni katangitang aika aki itiaki inanon ara bong aikai. E aki kaikoaki. E konaa ni butimwaai ni katokai iaon inanon am iango iango aika aki itiaki ao ni babairea birina are a konaa n taenti iai ao are a konaa iai ni mwakuri. Ko uotiko rikaaki ngkana ko atai bwaai ake a otabwaniniaki n te katangitang— Aki tararuaakina, akea rauna, te buakaka, karaoan ae aki riai. Te katangitang anne e aki tau ibukim.

“Rinerine raoi n te bwai ae ko kakauongo nako iai ao n anga. E riki bwa bon mwakorom. E kaira am iango ao ni kairaraangi maiua tabemwaang naba. I a tia ni iangoia bwa ko na rinanon am katangitang ao ni karenakoi ake ana karekea te iango ae na uotiko rikaaki. Katangitang n aron akanne a bon riai n aki bwainaki irouia aomata aika kairake ibukin karikirakean tamnei.

“I aki nanonna ikai bwa a bane katangitang ni boong aikai ni kariki iango aika aki itiaki. Iai katangitang n te bong aio ae karikirakea aia atatai aomata; katangitang aika karokoa te konamaki; katangitang ae kauta namakinan te tamnei, te rau, kukurei, ao noorakin te tamaroa.

“E a tia te Uea n taekinna, ‘Bwa e kimwareirei te tamnei n te anene n te nano; eng, anenen te itiaki bon te tataro ibuku, ao e na kaekaaki ma kakabwaia iaon atuia’ (T&B 25:12). Te Moa ni Beretitentii n te Ekaretia, e anga ana reirei iaon ana kairaraang te katangitang inanon maiura, ae taekinna:

“Rinanon te katangitang, ana konabwai te mwaane ni konaa ni kabwarabwaraa e reitinako tinanikun tokin te kakarabakau ni kauoua ae aki noraki ao te mwaaka. Te katangitang e kona ni kamanenaaki n neboa ao ni karokoa ke ni uoti rongorongo ni kamangori ao n urubwai. Mangaia are e kakawaki irouia aika itiaki ni boong aikai bwa ti na kamanenai n taai nako ana moan tua te euangkerio ao ni ukoukora ana kairiiri te tamnei inanon rineakin te katangitang ae na otabwaniniira’ (*Priesthood Bulletin*, Ritema 1970, iteraniba 10).

“Iai onimakinami ae korakora ioura, ngkami kairake n ara Ekaretia. Ti a tia ni muae nakon te aeka ni buroukuraem ike am kaantaninga ma nanom a moanibwai n ara mwakuri ni kakukurei. Aio are e a katuka i aom te mwiokoaki ae korakora, e kaeti aio nakoimi ngkami ake kam weteaki nakon nakoa ni kairiiri. N na taekinna nakoimi ngkami taan kairiiri aika kairake, taratara raoi nakon te katangitang n am buroukuraem ibukin am mwakuri ni kakukurei. Reitaki ma ami tia kaeti inanon karaoan ami rinerine. Ko kainnanoa ae manena man rabakauia, ibukin te ibuobuoki imarenan te Ekaretia ao te aonnaaba, n katokin aia katangitang, a rababa riki inanon ara bong nakon rooro ake nikawai.

“Beretitenti J. Reuben Kiraaka temanna ara tia kairiiri ae korakora inanon te Ekaretia, e kateretere a te kawai aio:

“ ‘Ti aki riai ni karaoria iaan nakoara, ni katauraoi bwaai ni kakukurei n taekana ae ngkana ti aki katauraoia ao ana nako ara kairake ni karekea n taabo riki tabeua. I aki kona ni katea te taibora inanon te tabo ni botaki ibukin te kemboro, ma bukina ae ngkana ti aki katauraoia ana nako kairake ni kaea te tabo ni kemboro. Ti aki kona n tauia ara kairake n teina anne.’

“Ke tao e na riai katauraoan te aeka ni katangitang ae ni konaa ni katikiia kairake inanon te aonnaaba. Ko riai n tei n nene ao tiaki karauan te nano n aron ae ko ataia bwa e raoiroi ke e buakaka; e riai ni iai iroum te konamaki n rairaki ni kaurai taura ao ni kakeerikaaka te katangitang ngkana aki kaota te aeka n iango ae karekei iango aika itiaki; ao ko riai ni kamatoaa iaon babairean kunnikai aika a riai ao mwakuri ma irouia ake a karaoa te kamataku ma ake a roko naba. I kan kauring ngkami bwa tiaki inaomatara, tiaki inaomatata ake a weteaki bwa taan kairiiri, kairake ke ikawai, bwa ana kabuta te Ekaretia n te aro n aki akaaka, n te kaantaninga bwa ana katikua inanon kawaia kairake are a kaman toua. E a kaman bobonga te Ekaretia ao e a kaman angkaa, e a kaman roaki ni

matoa iaon te koaua, ao ana bane ni maiu ake inanona. Ara mwakuri bwa ti na katauraoa te aeka ni kairiiri ae na karekea te kawai ae itiaki ibukiia kairake bwa ana iria, te kawai ae na buokiia n euta aia maniu ma ni kawakinia man iraraang aika aki itiaki n te aonnaaba. I anganiko au reirei bwa kam na karikirakei ami taarena, ao ngkana iai ami taarena n te katangitang, iangoa aio: A mwaiti katangitang aika a tuai karoaki, aika na katangaki. Am bwai te katangitang ae itiaki ae na kaungako, ni kabuta te euangkerio, ae riinga te nano, ae karaua te nano ma te korakora nakon iango ake a rootaki.

“A bati katootoo, ni kauoua bwa ni kawai ao ni boong aikai, ae kakoaua nakon te iraraang ni katangitang aika itiaki. E maunanako te bwarannano ao a kaonaki naano n te rau n aron taekan te anene ae ‘Nakomai, Nakomai ngkami aika kam Itiaki’ e anganiia bwaeania te konamaki ni kaitarai aia kanganga. Te anene naba aio ae a tia ni karokoa te tamnei nakoia aika a mwaiti inanon ririki aika a tia n nako. N te tai teuana I taetae ma te bwairati ae a tibwa oki man ana kiba ae kakamaaku. Ti taekina te konamaki ao te maaku ao I titiraki bwa teraa ae a tia ni kanenea ni karokoa te toki. E taku, iai te anene ae mamate nanou iai, ngkana iai te kanganga, ngkana akea te kaantasinga bwa e na reke te oki, I kateia n au iango n ai aron ae ana manga aneneia nakoiu intinin au waanikiba.’

“‘Nakomai nakomai, ngkami aika kam itiaki,
Akea te mwakuri ae kakua ke te beku ae kakamaaku,
Ma tii te kakatia inanon kawaiim.
E ngae n rawawata nakoim
Temwananga aio e na bon kaoti,
Te nanoraoi ai aron am bong.’

“Man aio are a kamatoa ana onimaki, te bwai ae riai nakon te konamaki.

“Te Uea boni ngaia ae katauraoi ibukin kataakina ae korakora rinanon ana kairaraang te katangitang, bwa e koreaki n te taeka ae tabu: ‘Ao ngke a tia n anenea te anene n taromauri, a otinako nakon te maunga n oriwa’ (Mareko 14:26).

“Uringa, aomata aika kairake, I tangiri ngkami n tatabeman nako bwa kam nna ururinga ae aio ami Ekaretia, ao ngai ami Uea ao ami Tia Kamaiu ae tei n te wiira. Ana kairiiri ae teimatoa ao ana kaunga nano e tauraoi nakoim ngkana ko kawakina am iango ni kanoaia ni kaonrakea n te raoiroi, te tamaroa, e karina te tamnei. Aio kawaina teuana ni karoaki. Rinea te anene ae mamaten nanom ke te kuna, n aron are karoia raraou ae te bwairati, teuana ma taekana ae kaunganano ao katangitangina ae rau, teuana ae karekea te namakin iroum ae karekea te tamnei. A mwaiti kuuna aika ko konaa n rinea. Ukoukora ana kairiiri te tamnei ni karoan am rinerine. Rinanon te anene anne n am iango. Kamatenanoa. E ngae ngke akea am kataneiai n te katangitang, ko konaa ni iangoa te anene ae beebete. Ngkai kamanenaa aio bwa te kawai ae na iria am iango. Karikia bwa am kawai n tain te kanganga.

“Ngkana ko kuneia taan kaotioti aika akea te koaua irouia bwa a rabetenako man iteran am iango nako aon inanon am iango, katokaa te rekote aio, ni nnena. E na bita nanom ae bwanin.

“Ibukina ngkai e kaunga ma ni itiaki te katangitang, iango ake aki itiaki ana marannako mate maamaa. Bwa kioina ngkai te itiaki, ae rinea e aki iraorao ma te kammaira, te buakaka e aki kona ni kataua rokon te ota. N te tai ae riai ao ko na kune ko ni katangiburura te katangitang, n te aro ae na kaotinakoi iango aika aki itiaki. Ngkai ko karekerekeko ma te raoiroi ao baika a itiaki kawakin ami iango ni kanoai ni iango aika itiaki, aomata aika kairake, bwa te mwaane e iango n arona ao e na reke iroum te konabwai ni katiai bwaai ake ana uoti karauaki n nano nakon maiumi.

“Ngkoe natin te Atua ae moan te mwaka te nati te mwaane ke te nati te aine. I kokoaua ae te Atua bon Tamara, ao ngaira bon natina, ae tangiriira ao e katauraoi bwaai aika kokorakora ma ni mimitong n te maiu aio. I ataa aio, ao I karabwa ibukin kaungaan te iraraang n te katangitang ae raoiroi inanon maiu ae a tia ni kairaraanga au iango ma ni kaungaa tamneiu.”

Maiuakinan te Itiaki Ribuakon Kairoro

Reirei

35

TE KAANTANINGA Te ataeiaine n tatabeman nako e konaa ni maiuakina te itiaki ibuakon kairoro.

- TE KATAURAOI
1. Tamnei 17, Taniera (62096), e katukaki i akuun te boki n reirei.
  2. Uoti Booki n anene ao bentira ibukiia membwa n te kiraati.
  3. Katauraoa kaobiin te beebea n reirei ae “Maiuakinan te Itiaki” ibukin te ataeiaine n tatabemaniia nako.
  4. Bon nanom: Katauraoa beebean te reirei: “I bia kona ni kaitarai kairoron te aonnaaba n te bong aio bwa I aonga n tautaaeka inanon mimitongin tiretio inanon te maiu ae akea tokina.” (Noora te kabane.)
  5. Angan te ataeiaine bwa e na katauraoia ni kaira te kiraati n aneneakin “True to the Faith,” (*Hymns*, nambwa 254). Ko konaa ni kamotirawa te kiraati n anenea te anene aio.
  6. Anganiia ataeiaine bwa ana anga te karaki, taeka aika tabu, ke anaitaeka ae ko bon taku.
-

ARON WAAKINAN
TE REIREI

Kabwarabwaraana

Ewan Titeebin, te tia kaira te kuaea n te Umwantabu, e a tibwa tia ni kaira te kuaea n tain te Maungatabu. E aki kakarongoa nakon ana kaintekateka ao imwiina e rara teutana nako mwaina, e ingainga n tataninga ana rongorongo Beretitenti Iotebwa F. Timiti are e na anga. E kukurei n ana kabwarabwara te burabeti n taekaia kairake, ana kairoro te aonnaaba ae ana kaitaraa mangaia, ao kakawakin aia koaua nakon reirein te euangkerio. N tokin te taromauri, e rianna te tia reirei ae rabakau ae Titeebin n tii ngaia ieta n te kawa ae Kuriiki Kaenian, ni iangoi ana taeka te Beretitenti. E tekateka “i aaon te bwaa are e tei n nene iaan korakoran ana kairoro te ran ae biri.” Te bwaa e taraa n ai aron te bwai ni kauring nakoina n aron te baere e a tia n ongo n te ingabong anne. E karina n roko irouna te taeka ao te katangitang irouna bwa teraa ae e mamate iai nanoia kairake n te anene. Inanon tekatekana iaon te bwaa anne, e bentiran taeka ao e karioa te katangitang nakon te anene “Te Onimaki ae Koaua.” E tangira te burabeti, e tangiriia kairake ao e taku bwa te anene aio “bon ana reirei te tamneia nakoia.” (E anaaki mairoun J. Tibentia Koonuoro, *Stories of Our Mormon Hymns* [Te Kaawa ae Tioret Reiki: Tabo ni Boki, 1963], iteranibaa 173–74.)

Marooroo

Angan te ataeiaine n tatabemaniia nako te boki n anene ao rairia nakon “True to the Faith.” Tuangiia ataeiaine bwa ana uateia ni wareka aua kibun te koorati.

- Te rongorongo teraa ae kataia te tia kario ni katereterea?
-

Ti kona ni Maiuakina te Maiu ae Itiaki Inanon te Aonnaaba ae Aki Itiaki

Ana anga reirei
te tia reirei

Koteia ae ngkai te moan tai, mwaane ao aine a tia ni kaota te konamaki ae rangi ni korakora inanon rineakin te aki “raraai” ma ti maiuakinan te itiaki ribuakon kairoro mairoun te aonnaaba ae aki itiaki ae otawaniniia. Taeka n reirei man te kiraati ae te bwai ni katootoo bon Taniera n te O Tetamenti.

- E kanga Taniera ni kakoaua ae e kona ni maiuakinaki te itiaki inanon te aonnaaba ae aki itiaki?

Tuangiia ataeiaine bwa ana kakaea ana boki Taniera inanon te O Tetamenti.

Beeba n Reirei

Angan te ataeiaine n tatabemaniia nako beebea n reirei ake iai inanona titiraki ma kiibu. Kauringiia ataeiaine ni baikai, ao kataua te tai ibukiia n taratarai kaeka nakon titiraki ngkana a kaoti n te beebea.

Ana anga reirei te tia Reirei	Kateretereae “Taniera e uotaki nakon te aba ae kamimi ngke te kairake—te aba ae kamimi ana katei, te newe ae kamimi, e kamimi ana otawwanin, ao e kamimi ana [aro] . . . Moan kataakina e roko ngke e anga ana ota te kiing ae te koraki ake a a tia ni uotaki nako Bwaburon ana mooi n ana wain ao n amwarake n amwarake aika kangkang. E ataa Taniera man te tua are reiakinaki irouwia ana karo ae ana tua te Uea, bwa baikai aki raoiroi ibukin rabwatana. . . . Taniera ma raona [a tia] n reiakinaki bwa ana kawakin ana tua te Atua. . . . E bubuti Taniera bwa ngaia ma raona ana ira tuan te mauri are a tia n anganaki!” E iangoa kataakina inanon tebwiina te bong n nooria bwa te aeka raa ae raoiroi riki. I iango a reke mairoun Toma R. Beeri, “In the World,” <i>Speeches of the Year, 1981</i> [Burouwo: Buringam Lang Uniweetite Boreti, 1981], iteranibaa 2–7.)
Beeba n Reirei	<ol style="list-style-type: none"> 1. Teraa mwiin amwaraken Taniera ni kabotauaki ma ana amwarake n te iriko ni man te kiing? (Taniera 1:15) 2. E kangaa te Atua ni kakabwaia Taniera ma raona ibukin aia kakaonimaki n ongeaba n ana tua n te mauri? (Taniera 1:17) <p>Ana kauoua ni Kataaki Taniera e roko ngke e roko miin Neebukaneta ao e tangira kabwaraakin nanona. Akea ma i buakoia taan tabunea ke taan kaiwa iaon te aba ni kabutaa ae kona ni kabwaraa nanon miina. E karika unin te kiing ae korakora ao e tua bwa ni kabane taan rabakau iaon Bwaburon ana tiringaki n ikotaki ma Taniera.</p> <ol style="list-style-type: none"> 3. Teraa ae karaoia Taniera ngke e ongo ana baire te kiing ae na karaoia? (Taniera 2:16) 4. E kangaa Taniera ni karekea te kaeka are e kainnanoia ni kaekaan miin te kiing? (Taniera 2:18–20) 5. Imwiin kabwaraakin nanon miin te kiing iroun Taniera, baikara ana mwakuri te kiing ao kaniwangan Taniera? (Taniera 2:47–48) <p>Iai riki ana katenuua ni kataaki Taniera. “E karekea kawaina nakon te nakoa ae kinaaki iaaia teniman kiing [ao] e rineaki bwa atuia nati ni uea mwaane. Nati ni uea a nanonibwiia Taniera. . . . A kataia ni kakaea te bwai ae na kaairua, ae a na konaa ni uotia nako matan te kiing. Ngke a kunea bwa akea, a kataia ni karaoa te anga teuana. A uotarake te tua ae boou nati ni uea nakon te kiing ae taekinaki iai bwa inanon tenibwi te bong akea man te aba ae na kariaiakaki n tataro [ma e riai] n neboaki tii te kiing. E taraiia te kiing ao e iangoia bwa te iango ae raoiroi . . . ,mangaia are e karaoa te rekenikai iai i aoia [tekoraki ake a riaon] te tua . . . Ngke e ongo Taniera te tua ae boou, e korakora tabetabena, [ibukin] te tataro [ma] te reitaki ma Atuana [a rangi ni kakawaki nakoina].” (Noora Beeri, “In the World,” iteraniba 6.)</p> <ol style="list-style-type: none"> 6. Teraa te rekenikai ibukin riaoan te tua aio? (Taniera 6:7) 7. Teraa ae karaoia Taniera, e ngae ngke e ataa te tua ma te rekenikai iai? (Taniera 6:10) <p>Te koraki ake a tangiria ni kamwawaa Taniera man kawaia a kakaninganigaa inanon ana auti, ao ngke a nooria bwa e tataro, [a tuanga te kiing]. E tatangira Taniera te kiing, ao e a ata te kamwane ae kakaiaki are e a tia ni karaoaki nakoina irouwia nati ni uea mwaane. E kataia ni bita te tua ni kamaiua Taniera mairouia raian, ma a kauringnga naati ni uea bwa akea te tua ae a tia ni bitaki iroun te kiing” (Beeri, “In the World,” iteraniba 6).</p> <ol style="list-style-type: none"> 8. Teraa ae taekinna te kiing nakon Taniera ngke a karenakoa inanon nneia raian? (Taniera 6:16) <p>“E a tia Taniera ni katea te katootoo ae korakora i matan te kiing ae te kiing onimakina Atuan [Taniera] bwa e na kainaomataa Taniera mai inanon te o n raian. E kabanea te tairiki anne te kiing n aki mamatam ibukin Taniera. N te ingabong e ienikuri nakon te o n raian ao e takaa [nakoina]” (Beeri, “In the World,” iteraniba 6).</p> <ol style="list-style-type: none"> 9. Teraa ae tuanga Taniera te kiing? (Taniera 6:20) Teraa ana kaeka Taniera? (Taniera 6:22) 10. Imwiin kakoauaakin te kakai aio ao ana kakaonimaki Taniera nakon Atuana, teraa ana moti te kiing ae karaoia ngkai? (Taniera 6:26–27) <p>(Te Kamentere ae oneaki mairoun Toma R. Beeri, “In the World,” <i>Speeches of the Year, 1981</i>, iteranibaa 2–7.)</p>
Marooroo	Tuangjia ataeiaine bwa a na kabotaua aron aia anganano nakon aia onimaki ma are iroun Taniera.

	<ul style="list-style-type: none"> • Iai irouum te konamaki ni karaoa are karaopia Taniera? <p>Taekina te bwai ni kairaraang ae korakora ae reke iroun Taniera iaon te aba ni kabutaa man rineakin maiuakinan te itiaki.</p>
Ana anga reirei te tia reirei	<p>Taekinna bwa kataakira n te bong aio e na kaokoro teina ma are iroun Taniera. Ma kataakira e na bon roko, ao a konaan taraa ni matoatoa n ai aron are karaopia Taniera nakoina. Ao mwiin nako ara moti ana teiararoa.</p>
Karaki	<p>Karakina rongorongan te ataeiaine are e rawa ni kakeerikaaka aron ana boontaeka:</p> <p>“Bon tii ngaia te membwa n te Ekaretia inanon ana kiraati n te reirei. Te ataeiaine ae kinaaki irouia ataeinimwaane, ao e mwaiti ana tai n otinako nakon ana boontaeka. Ataeinimwaane n ana kiraati aki maiuakina te maiu are e reiakinaki iai inanon ara Ekaretia. E iangoia bwa e na tuangiia ataeinimwaane nako ake a boontaeka mangaia bwa te aeka teraa ae e maiuakinna. Ngkana e na boontaeka nakoia, e kaantaninga bwa a na karaoa aron are e mena iai. E na karekea moa aia motinnano mairouia imwain ae e kataua te boontaeka. Te bong teuana e roko nakoina temanna ae rangi ni kinaaki n te butibooro imwaain boon te botaki n taenti ae onoti n te ririki ao e taku, ‘Ko ataia, I kan butiko bwa ko na taenti ma ngai ngkana ko konaan ni kakeerikaaka riki teutana teim.’ E aki tabware ana kaeka, I nanokaawaki ma ngkana e nanonaki kakeerikaakan arou N na otinako ma ngkoe, I aki konaan airi ma ngkoe. I a tia ni karaoa au moti n nano bwa N na maiuakinna n aki tabe bwa antai ae bubuti te boontaeka” (Toma R. Beeri, inanon Conference Report, Okitobwa 1979, iteraniba 51; ke <i>Ensign</i>, Nobembwa 1979, iteraniba 36).</p>
Marooro	<ul style="list-style-type: none"> • E aera ngkai ko taku bwa te ateinaine aio iai irouna te konamaki n aron ana kaeka? <p>Ana anga reirei te tia reirei</p> <p>Koteia ae Taniera ae aki kitanaki n akea te ibuobuoki ngke e rinea bwa e na maiuakina te itiaki, ao ai arora naba. Te Uea e tangiriia natina ni kabane, e tangiriia bwa ana karekea te tokanikai, ao e aki katukuira bwa ti na takaremwaremwa n aki konabwai. E ngae n anne, e tangiriira naba bwa ti na reirei man ara mwakuri bwa e aonga n reke te rabakau ao te konamaki ni karaoa te itiaki ni kabatiaa.</p>
Manga taekinan taeka	<p>Wareka te anaitaeka aio:</p> <p>“Bon te Tama ae tangiriira bwa ti na karekea te kukurei ae reke tiaki man reken te tuai bure ma e reke man <i>kakoauakin te itiaki</i>. Mangaia are, n tabetai e na aki nooraki reiakinan te mwakuri ae tamaroa ae na roko nakoira n tatabemaniira nako—e ngae ngke e na buokiira inanon katootoongakiia” (Niro A. Maekituuaero, “Talk of the Month,” <i>New Era</i>, Meei 1971, iteraniba 30; a ikotaki manreireiti),</p> <ul style="list-style-type: none"> • Baikara buoka riki irarikin ae te Tama are i Karawa ae a tauraoi nakoira inanon ara ukeuke nakon maiuakinan te itiaki? <p>Korei aia kaeka ataeiaine iaon te burakibooti. Tabeuia aia kaeka a reke i buakon kaeka aikai: kaaro ao tabeman riki membwa n te utuu, te Tamnei ae Raoiroi, taeka ae tabu, nakoanibonga ma taan kairiiri n te Ekaretia, raom aika raoiroi. Titiraki ibukin katootoo bwa ti na kanga ni kamanenai baikai ma ake tabeuia ni buokiira ni maiuakina te itiaki. Tuangiia ataeiaine bwa ana tibwauai mwakuri tabeuia ae a tia ni karaoi ngke a kataia ni maiuakina te itiaki ribuakon ana kairoro te aonnaaba.</p>
	<h3>Kakatia ma Kakabwaia a Roko Nakoia ake a Rinea te Itiaki</h3> <ul style="list-style-type: none"> • Baikara kakabwaia ake a reke ma imwiin ana nano matoa Taniera? <p>Taekinna ae e atia Taniera bwa e aki namakina te rau n arona ngkana e kamwaraea Atuana. I bon irouna, e na buakaka riki nakon te mate. E kangaan ni karekea te kakatia i nanona ma raun nanona ngkana e katinanikua te bwai ae e koaua ke e rawa ni karaoa ataakin ana motinnano? Mangaia are, n aki ongeakin ana karoro te aonnaaba ma arona ni kataitai, e rinea maiuakinan te itiaki. Inanon karaoakina, e kakabwaiaaki iroun Tama are i Karawa ma ni kaniwanganaki iroun te kiing. Ai arora naba, ti kakabwaiaaki ngkana ti rinea te maiu ae itiaki ao te maiu ae raoiroi. Ti konaan ni kataaki ao tao e na aki tangira te kaubwai ao te kinaaki n aron ae bwainaki n te aonnaaba, ma ti na kaubwai n itera aika kakawaaki ni maiura. E taku te unumwaane ae ae Tiemti E. Booti:</p>

“Kioina ngkai te raoiroi ao te onimaki aki toki n aki tatauraoi n te iokinibwaiaki n taabo ni mwaakete, tabeman ana namakina ae a konaa ni maiu n aeka ni katei nako n aron te rii n nano. Inanon te botanaomata ae inaomata— man katei nako, inaomata man aroaro nako—a batî naba aika a maiu ni inaomata n namakinan te kororaoi, te ikarinerine, ao te karineaki. A mwaiti kairake ma ake i aoia, naba, ae a mwanuoka ana kibu ni koora te kaawa ae Nootingam, i Engiran, ae kamatoaa: *Vivet post funera virtus* (‘te raoiroi e maiu imwiin te mate’)” (inanon Conference Report, Eberi 1981, iteraniba 9).

Marooroo

- Baikara tabeua kakatia ao kakabwaia ake a roko man te raoiroi ao maiuakinan te itiaki? E aera ngkai a rangi ni kakawaki nakon ae te karineaki ma te kamoamoakaao mimitongin te aonnaaba?

Kabaneana

N aron te tamnei ae roo ae aki toki ni beeniaki n te aonnaaba, iai Taniera ni boong aikai i marenara. Ngaira naba, ti konaa n riki n aron Taniera ao ni maiuakina te raoiroi ribuakon kairoro aika otawaniniira n ataia ae Tama are i Karawa e na kamatoaira ao ni kakabwaiaira. Ti konaa ni “koaua nakon te onimaki” ao tiaki te “nanokokoraki.”

Anene

N te anene ni kainiin, anenea “True to the Faith” (*Hymns*, nambwa 254).

Bon te nano beebea
n reirei

“I bia konaa n tei n totokoi ana kairoro te aonnaaba n te bong aio bwa I aonga n tautaeka inanon mimitongin tiretiare n te maiu ae akea tokina.”

Maiuakina te Itiaki Ribuakon Roro Nako

1. Teraa mwiin amwaraken Taniera ni kabotauaki ma ana amwarake n te iriko ni man te kiing? (Taniera 1:15)
2. E kangaa te Atua ni kakabwaia Taniera ma raona ibukin aia kakaonimaki n ongeaba n tuan te mauri? (Taniera 1:17)
3. Tera ae karaoia Taniera ngke e ongo ana baire te kiing ae na karaoia? (Taniera 2:16)
4. E kanga Taniera ni karekea te kaeka are e kainnanoia ni kaekaan miin te kiing? (Taniera 2:18–20)
5. Imwiin kabwaraakin nanon miin te kiing iroun Taniera, baikara ana mwakuri te kiing ao kaniwangan Taniera? (Taniera 2:47–48)
6. Teraa te rekenikai ibukin riaoan te tua aio? (Taniera 6:7)
7. Teraa ae karaoia Taniera, e ngae ngke e ataa te tua ma te rekenikai iai? (Taniera 6:10)
8. Teraa ae taekinna te kiing nakon Taniera ngke a karenakoa inanon nneia raian? (Taniera 6:16)
9. Teraa ae tuanga Taniera te kiing? (Taniera 6:20) Teraa ana kaeka Taniera? (Taniera 6:22.)
10. Imwiin kakoauaakin te kakai aio ao ana kakaonimaki Taniera nakon Atuana, teraa ana moti te kiing ae karaoia ngkai? (Taniera 6:26–27)

Kakawakin te Koaua Inanon Maiuakinan te Maiu ae Itiaki

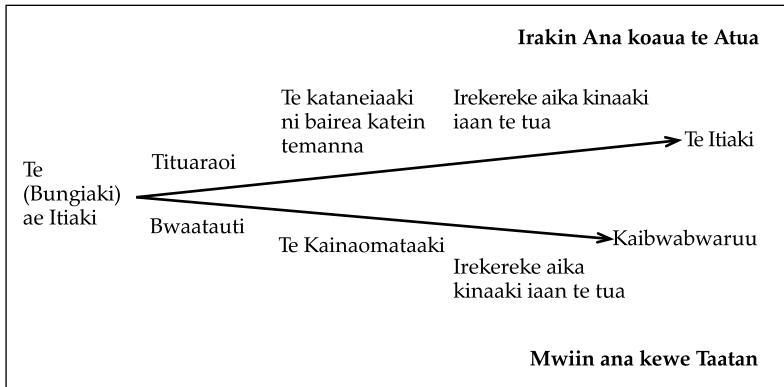
TE KAANTANINGA	Te ataeiaine n tatabeman nako e na ataa kakawakin te koaua inanon maiuakinan te maiu ae itiaki.
TE KATAURAOI	<ol style="list-style-type: none"> 1. Katauraoi beeban taeka n aron are koteaki inanon moan mwakoron te reirei. 2. Katauraoa te tiaate are kateretereaki iaon te burakibooti inanon kauouan mwakoron te reirei. 3. Bon te nano: Katauraoa beeban te reirei n aron ane oti iaan “Kamwakuran te reirei.” 4. Anganiia ataeiaine bwa ana anga te karaki, taeka aika tabu, ke taeka aika ko bon taku.
ARON WAAKINAN TE REIREI	Ti Konaa n atai Kouan Bwaai Ni Kabane
Kanoai taabo aika bwangabwanga	Korea te rongorongo aio iaon te burakibooti: “_____ te atatai iaon bwaai n aron _____, ao n aron _____. ” Tuangiia ateinaine bwa ana raira Tuua ma Berita 93:24 ni kanoai taeka aika bua ni kabwarabwaraan te koaua. Ngkana a tia ni karekei taeka aika a bua, ao ke a bane ni mwaakena te taeka ae tabu. Tuanga temanna bwa e na warekia ni kabaibati.
Ana anga reirei te tia reirei	Ni kaeti ma te taeka ae tabu, buokia ataeiaine bwa ana ataa te koaua ae akea tokina bwa e aki bibilitaki. Te koaua are kaokia te Atua nakoira iaon te aonnaaba bon ti te arona ma are e reireiniira imwaain te maiu ae mamaate aio, ao e na bon ti te arona naba aki toki. E aki bibilitaki.
Mwakorokoron beeban taeka	Kaota beeban te taeka ae: “Te koaua e Aki Bibilitaki.”
Maroorooakinan taeka aika tabu	<ul style="list-style-type: none"> • Tina konaa ni kunea te koaua? <p>Tuangiia uoman ataeiaine bwa ana kakaea ao ni wareka Iakobo 1:5 ao Iakobo 4:13. Katuruturua bwa te Atua Ngaia mwiokon koaua ni kabane. Ti konaa n tataro nakon Tama are i Karawa ni bubuti kan ataakin te koaua. Ti reiakina te koaua aio rinanon te tamnei.</p>
Manga taekinan taeka	<p>E anganiira Beretitenti Kimboro te kairi aio bwa buokara inanon ara ukeuke ibukin te koaua:</p> <p>“Ko riai n <i>ataia</i>. Ko aki riai n nanokokoraki te kaetieti ae riai n iai bon: <i>te kamatebwai, te iango, te tataro, ao karoana</i> . . . E a tia te Uea ni berita bwa e na anganiko te rabakau ni bwain nako te tamnei ngkana ko atia ni katauko bwa ko na katuka am iango ni baika a raroai . . . ‘Ao ni mwaakan te Tamnei ae Raoiroi ko na atai koauan bwaai ni kabane.’ (Moronaai 10:5.)” (Tibentia W. Kimboro, “Absolute Truth,” <i>Ensign</i>, Tebetembwa 1978, iteranibaa 7–8; a karin manreireiti).</p>
Marooroo	<ul style="list-style-type: none"> • Baikara mwaneka ake aua ake e iangoia Beretitenti Kimboro bwa ana kairiira nakon te koaua? <p>Ngkai a tabe ni kaeka ataeiaine, kaota beeban te taeka ae: “Ti Kona n ataa te Koaua ngkana ti: “Kamatebwai,” “Iango,” “Tataro,” “Karoaia.” Kamanenai taeka aika tabu aikai ni buokia ataeiaine aroia ni kamanenai mwaneka.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Kamatebwai. (Ioane 5:39) 2. Iango. (3 Niibwaai 17:2–3; Moronaai 10:3; T&B 88:62–63) 3. Tataro. Ieremia 29:12–13; Aramwa 5:45–46; Moronaai 10:4) 4. Karoana. (Ioane 7:16–17)

Karaki	E taekinna te unimwaane ae Riete K. Tikaote n te rongorongo aio: “E anganiira te koaua te Uea ngkana ti maiuakina te itiaki. N tabetai e roko inanon kaakaan te tataro ae nako man te nano ibukin te buoka ngkana ti kainnanoa te kairiiri. I uringa n te tairiki teuana ngke I mitinare . . . bwa e roko au namakin ae korakora bwa e taonaki n te kanganga te mitinare temanna. I kataia n iangoia bwa antai ma e aki reke. I . . . waerake nako aon taubukin ara auti. I mwakuria n te tairiki arei ni katei bannaia ara mitinare n au iango ma toaia, ao I onnonia te Uea bwa e na kaongoai bwa te mitinare raa ae kainnanoa buokana. N tokina, ngke e a moanna n oota te ngaina, I moanna n namakina ataakin te tabo are e mena iai te mitinare are kainnanoa te ibuobuoki. I mwananga nakon te tabo anne ao rinanon marooroo aika riai ao I kuneia aomata ake e tangiria te Uea bwa ana buokaki. Eng, e kaekai tataro te Atua ao e anganiira te koaua ngkana a maiu n ongeaaba ao ni mwakuria te onimaki ae riai” (“Truth,” inanon <i>Speeches of the Year</i> , 1978 [Burouwo: Buringam Lang Uniwitete Boreti, 1979], iteraniba 101).
Marooroo	Taekina aron te mition beretitenti ni kamwakuri kawai ake aua ake a kaotaki iaon beebea ni katanoata. Katuruturua ae te Uea e kabonganaa te “iango n namakin” n anga te buoka ae kainnanoaki are e tangira iai te mition beretitenti bwa e na iango, e na mwakuri n rinanoi rongorongoia n ana iango, ao n onnonia te Uea imwain ae na konaan ataa te bwai ae na karaoia.
Karaki	Taekina rongorongan ana mwakuri Beretitenti Iotebwa B. Timiti aio: “N aron te ataeinimwaane . . . I aki toki n otinako ni butiia te Uea bwa e na kaota nakoiu tabeua bwaai aika korakora ma ni kamiimii, n te aro are e aonga n reke au koaua. Ma e tau baika kamiimii te Uea mai irou, ma e kaota te koaua nakoiu, n te rainna imwin te rainna, te kaetieti teuana imwin teuana, teutana ikai ao teutana ikanne, ni karokoa e karikai bwa N na ataa te koaua man baunuean atuu nakon bukin waeu, ao ni karokoa te nanokokoraki ma te maaku a kamwawaaki ma irou . . . Man ana wirikiriki tamnein te Atua ae maiu, e anganai te koaua ae I karekea. Ao man te tua ao te mwaaka aio e na anganua natina mwaane ni kabane te ataibwai n te koaua bwa e na tiku irouia, ao e na kairiia nakon ataakin te koaua ae ataia te Atua, ma ni karaoa nanon te Tama n aron ae karaoia Kristo” (Iotebwa B. Timiti, <i>Gospel Doctrine</i> te kanimaua ni boki. [Te Kaawa ae Tioreti Reiki: Deseret Book Co., 1939], iteraniba 7).
Kakimototoana	Waetata kakimototoa mwakoron te reirei aio ni moanakin kaokan taekan beebea ni katanoata.

Ti Konaan ni Katea te Maiu ae Itiaki iaon Aana ae Te Koaua

Maroroookin taeka aika a tabu	Wareka ao mwaken taeka aika tabu aikai. Kamanenai bwa kairan te iango n tain te marooroo, butiia ataeiaine bwa ana atai iango aikai. 1. Moote 5:58; Moote 5:12. Koauan te euangkerio e reiakinaki nakon Atam ma Nei Eewa, are a reiakinna nakoia natiaa. 2. Moote 5:13. Tatan e roko ma i buakoia kanoan Atam, e mwamwanaia aika mwaiti n ana kewe. “Te rawa nakon te Atua bon tauaia mwaane nako aan ana kairoro Tatan. Iaan ana kairoro ae moanna ni kabuaa ataakin te Atua ao a riki ni kaibwabwaru ao ni kamwaraa” (Maerion K. Uraomonii, “Truth and Knowledge,” inanon <i>Speeches of the Year</i> , 1977 [Burouwo: Buringam Lang Uniwitete Boreti, 1978], iteraniba 63).
Tiaate ke kabwarabwaraana i aon te burakibooti	Katereterea ae teuana te bwai ae ti roko iai ikai bwa ti na reiakinna bon aron kinaakin te koaua bwa ti aonga n rinea ae raoiroi iaon ae buakaka. Ti kainnanoa kinaakin ana mwakuri Tatan ae na karaoia ni kabane ni mwaakana bwa e na mwamwanaira ao ni kairiira bwa ti na riki ni “kamwaraa, kaibwabwaru, ao ni kammaira.” (Katauraoa te baei iaon te tiaate ke koreia iaon te burakibooti.)

Maroroo

N okiraakin te tiaate, titirakinia ataeiaeaine titiraki aikai:

- Te aekara arora ngke ti moan niniia te maiu n aonnaaba ngke ti bungiaki?
- Ngkai ti rikirake ao ti moana karekean irekerekera, bwa te kawai raa ae kairiira n ana kooti Taatan?
- Teraa te aroaro ae na kairiira nakon kawain ana koaua te Atua?
- Te kawai raa ae tei ibukina bwa te aekara te maiu ae akea tokina?
- Te kawai raa ae te kewekewe?

Taeka aika a tabu

Taekinna bwa te Tama are i Karawa e anganiira te kiing nakon iangoakin te raoiroi man te buakaka ao ni kinaa ana koaua. Tuangiia ataeiaeaine bwa ana wareka Moronaai 7:15–17. Ngkana ti kaitara ma te rinerine ke tao tangirakin kan ataakina bwa e raoiroi ke buakaka, ti konaa n titirakinia, “E kaoai bwa N na karaoa ae raoioroi? E na kakorakora au onimaki inanon Kristo?”

Karaki

Tuangija ataeiaeaine bwa ana kakaea ao ni wareka Ioane 8:32. Imwiina tuangiia bwa ana kakauongo raoi nakon karaki aikai. (Baikai a na buokiia ataeiaeaine n ataa aron kakawaakin te koaua, aron kinaakina, ao aron te mwakuri i aona.)

E kaitaraaki Ann ma te kanganga inanoan te reitaki ni boontaeka. E bwaka nanona iroun te ataeinimwaane ae tiaki te membwa n te Ekaretia. “I uringa ae I tataro ni kakaea ae raoiroi ibuku, ao ngke I karekea te kaeka, I aki kan ongo iai. I namakina ae I a tia ni katoka te reitaki ma te aomata aio ana bon akea temanna ibuku. I buakana te namakin are I karekea n au tataro, ma I kinaa bwa a eti. I ataia I nanou bwa teraa ae I riai ni karaoia. I ataia ae ngkana I reitaanako te reitaki aio e na bon kairai nako man te tabo ae I riai n nako iai. I inimaki ma n tokina I karekea inanon au tataro. I ataia bwa a te Tama are i Karawa e tangiriira ao e uruaki ma ngaira ngkana ti a riai ni karaoi rinerine aika mamatoa.”

Maroroo

- E kanga Anna n reiakina te koaua n reitakina ma te ataeinimwaane?
- Teraa are na riki ngke arona bwa e tannako man te koaua ao e reitinako ni kakoaua ae te reitaki aio e raoiroi ibukina?
- E kanga reiakinan te koaua ma irakin nanona ni kainaomata Ann?
- E ngaa ma ibuakon kawai akana uoua iaon te tiaate ae e iria Anna?

Karaki

E marooroo Tienibwa ma ana bitiobi. E anga te titiraki ae kaineti ma te tua. Ngke e kabwarabwaraa aron te aroaro ae reitaki ma kawakinan tuua, e karina Tienibwa ni kinaa bwa a tia ni karaoa te bwai ae kaairua. E tata manawana ao baina a moanna ni maono. E kan wirikirikiia “Eng,” ma ni kaotinakoa te bwai ni kabane ao ni karokoa iaon titiraki ake tabeua—ke e na kataua te kangaanga.

Maroroo

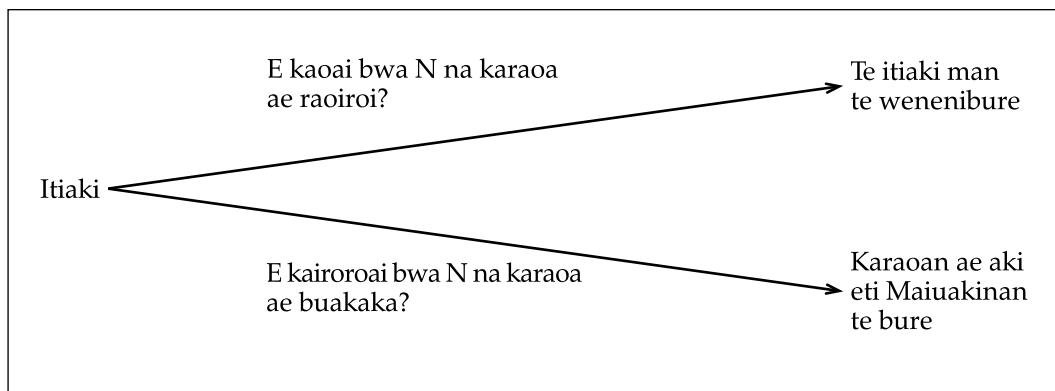
Maroroakina bwa rinerine raa aika a na iraki iroun te rabwata ae na tangira te kataneiaaki n totokoa nanon temanna.

- Teraa ae na riki ngke arona bwa Tienibwa e aki mwannanoa te wirikiriki ao e rineia bwa e na kewe? E ngaa ma i buakon kooti akana uoua ae na toka i aona?

Manga taekinan taeka	<p>Wareki kabwarabwaraan mwiin aki irakin nanon te koaua aikai. "Akea te aomata ae na bwanin inaomatana ae maiukina te kewe. Bon tii are e uouota ke n tabeka te uota ae reitinako ae konaa n taekina kabwarabwaraana. Ti riai ni uotia inanon ara iango ae te mwakuri ae kaairua e aki eti ibukina bwa e aki nooraki" (Mwaawin T. Atiton, inanon Conference Report, Eberi 1982, iteraniba 14; ke <i>Ensign</i>, Meei 1982, iteraniba 11).</p> <p>Taekinna bwa Taatan e kataia ni mwamwanaira. Ngkana ti tangiria ni katinanikua te rin inanon kawaiina, ti riai ni karekeea te konamaki ni karaoa ae ti namakinna bwa eti.</p>
Kainin	<p>Kateretereae ngkana ti kamatebwai ni koaua, iango, tataro, ao ni mwakuri, ti na katei maiura iaon aan te euangkerio ae te koaua. Ti na atai moan tua n te euangkerio ao ngkana ti tabe n ongeaba nakoia, e na kamatoaira te Uea inanon kataakira ni kabane, kangaanga, ao inanon ara rinerine aika mamatoa. Te ongeaba nakon te koaua e na kainaomataira man te kabureaki, te nanokaawaki, ao te bure. Ti na inaomata nakon maiuakinan te itiaki ma mwakuri ni katia ae akea tokina, ibukina bwa "te koaua e tiku ni maeka n taainako ao n aki toki" (Tuua ma Berita 1:39).</p>

Kamwakuran te Reirei

Anganiia ataeiae beeban te reirei are katauraoaki. Tuangjia bwa ana kamanena ni motika te raoiroi man te buakaka, te koaua ma te kaairua, ni katautaua te aroaro ae na kairiia nakon ke ni kamwawaia ma iroun te Uea.

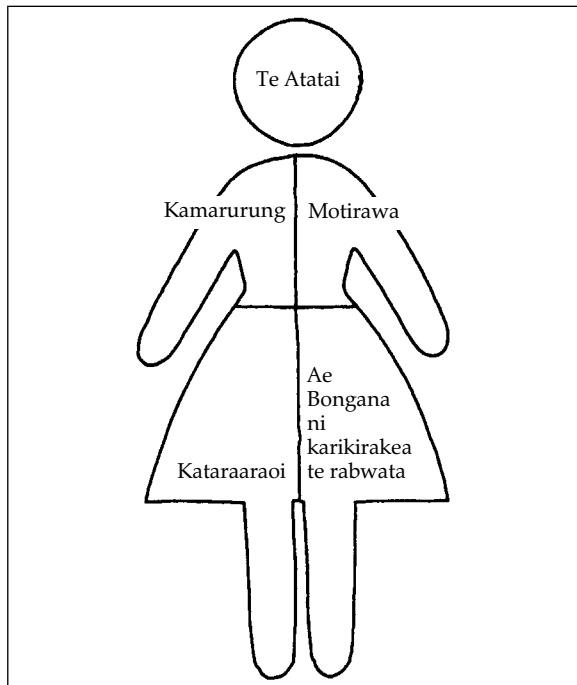

*Kateimatoaan Maiuraoin
te Rabwata*

TE KAANTANINGA Te ataeiaine n tatabemaniia nako e na ataa kakukurein rabwatana ao e na tararuia n aron ana kabanea n raoiroi.

- TE KATAURAOI**
1. Karekei tamnei aikai ma i akuun te boki n reirei: nambwa 13, te tembora (ke rinea tamnein te tembora man te tabo ni boki n te auti ni botaki); ao nambwa 18, ataeiaine ngke a kamarurung.
  2. Karekea te bentira ao te moti ni beebea ibukiia ataeiaine n tatabemaniia nako.
  3. Karekei bwaai ni kaitiaki (n aron te toobu, te ran, bwaai ni kaboiarara, koom, burati, bwai n tebomau, burati ni irewii, ao bwai ni koro ukinibai).
  4. Korea bannan te ataeiaine ae bubura iaon te beebea ae bubura ao koreia nakon nimaua te mwakoro, te aro ni kamwaninga, n aron ae kaotaki. Kanikinaea ae katauaki. Katauraoi nakon te kamataku iai iaon te raubaba ke iaon te beebea ni katanoata ae bubura.

5. Ngkana nanom, katauraoa te tiaate n aron te kamarurung ma te kananomwaaka.
6. Ngkana nanom, anganiiia ataeiaine bwa ana anga taeka aika tabu.

Taeka nakon
te tia reirei

Imwaain te reirei, karaoa te mwakuri ni kakukurei n tokin te wiiki ike a kona iai ataeiaine ni karaoa te mwakuri ni kauaaba ni kamarurung ao kananomwaaka. (Karekei uoua ke tenuua roobu n tauraoi, wanuua ma te iterana te buuti anaun teuana.) KE angan te ataeiaine n tatabeman nako n nooria bwa mwaitira te tai ae a konaa iai ni kibakiba iaon te roobu n aki katibanakoa. Imwiina tuangiia bwa ana riibootina te ware nakoim imwain te reirei. Ngkana aio te mwakuri ae te einako i bon irouna te aomata, tuo ma te ataeiaine n tatabemaniia nako inanon te wiiki ni kakoaua raoi bwa e a tia ni kabobongaa tibwangana.

Kauaaba ni Kamarurung ao ni Kananomwaaka

Karekeia uoman ke teniman ataeiaine temanna e na anaa te mwakoro n roobu ao ni kataia ni kibakiba i aona nimabwi te tai n aki tokitoki ao n aki boo ma te roobu ma waeia ke atuuia. A kona ni kataneiai teuana imwaain te kauaaba ni koaua, e riai te ataeiaine n taua mwiina iaon te moti ni beebea mwaitin te tai ae kibakiba iai.

Kauring: Te ataeiaine ae iai mamaaran rabwatana e na ira buakon te kauaaba aio, ma e konaa ni buokia ake tabeman ni wareki ao n taua mwiin aia tikooa.

ARON WAAKINAN TE REIREI

Tamnei, marooroo,
ao taeka aika tabu

Kamwaninga
ao Marooroo

Taeka aika a tabu

Kamwaninga ao
te Marooroo man
te burakibooti

Taeka ae tabu ao
te kamwaninga

Te reirei n te bwai ao
te marooroo

Te kamwaninga
ao te marooroo

Te Ataeiaine ae Namakina Raoiroin Rabwatana ao e Tangiria ni Kataraaraoia e na Tararuua bon Ngaiā

Katea tamnein te tembora ao katauraoa 1 IKorinto 3:16–17 bwa e na warekaki. Katurua ae ti a tia n tuangaki bwa ti na tararuai rabwatara.

Kaota atuun mwakoron te kamwaninga iaon te raubaba ke te beebea ae bubura.

- E na reke iaara ni booki aika tabu ae ti na kunea iai rongorongan aron tararuaan rabwatara? (T&B 89, Tuan te Mauri)
- Ni kaeti ma tuan te mauri, baikara bwaai aika tiaki riai ni karin inanon rabwatara? (Wain ke mooi aika mamatoa, te baakee, ae teretere, te koobe ao te ii.)

N ikotaki ma maiuakinan Tuan te Mauri, e konaa te ataeiaine ni karoai bwaai aika mwaiti ni katamaroaa ana tembora bwa e na kantara, e na itiaki, ao n tamaraoa. Tuangiia ataeiaine bwa ana kakaea ao ni wareka Tuua ma Berita 88:124 nakoia.

- Teraa te bwai ae tuangiira te taeka ae tabu aio ae ti na tararuaira?

Tuanga te ataeiaine temanna bwa e na wareka ni kabaibati kabanean iteran te taeka aika tabu ni moanaki n te taeka ae keerikaaki.

Katuka te beebea ni kamwaninga ae kanikinaeaki “motirawa” iaon te raubaba ke te beebea ae bubura.

- E aera ngkai ko taku bwa e reireiniira te Uea bwa ti na moantai ni motirawa ao ni moantai n uti?
- Teraa raoiroin karekean te motirawa ae tau? (Korei kaeka iaon te burakibooti: Karaoa ae raoiroi inanon te reirei, kukurei, namakina ae tamaaroa, karekea te korakora ae raka, e taraa n tamaaroa.)
- E na kanga ni kaikoaki kabatiaakin te matu?

Tuangiia ataeiaine bwa ana raira Tuua ma Berita 42:41 n ukera te kawai teuana ae ana katika riki te mata. Kamataataa bwa taraan te rabwata n aron naba te kakaitiaki ae kakawaki. Ikota te mwakoro ae kanikinaeaki n “kataraaraoa” nakon te kamwaninga.

Kaoti bwaai ni kaitiaki. Katereterea bwa a kantaratara aomata nako ngkana a itiaki wiia, kuniia, ao irannatu. Taekinna ae te boiarara e kamaeumata, ma te maono ao te bumanihan n te rabwata e kamatauninga. Tuangiia ataeiaine bwa ana iangoa iraia, kuniia, ukinibaia, ao wiia ao iangoa aron karikirakeaia ni kataaraaraoaki. Iangoia bwa ana rinea teuana te katei ae raoiroi ae ana mwakuri i aona inanon te wiiki ae imwaaira.

Katuka te kamwaninga ae kanikinaeaki “te amwarake ae raoiroi ibukin te rabwata” ae mena iaon te raubaba ke te beebea ae bubura. Anganiia membwa n te kiraati n tatabemaniia nako tebaana te beebea ao te bentira ao tuangiia bwa ana korei aekakin uanikai ni kabane a kona n ataia inanon uoua ke tenuua te miniti. Imwiina tuanga te ataeiaine ae te kabanea n abwabwaki ana karinan bwa e na warekia. Tuangiia ataeiaine ake tabeman bwa ana karin ake akea n ana beebea, ao tuangiia ni kabane bwa ana karin inanon aia beebea ake akea iaon aia beebea. Taraia bwa ana iai iaon te karinan te uanikai ae te titurati (citrus) aikaa kiriin ao baabooboo.

- Aekaki n amwarake raa irarikin uanikai ma bukin kaai ae ti kainnanoia n te bong koraki? (Kariki ke koraan uanikai; iriko ni man, bunimoa, irikon mannikiba, keika; te miriki ao bwai n ai aroia.)

	Karawawata iangoan aeka nako. N angiin te tai e aki batu n tau aekakin kanan te ataeiaine ibukina bwa e tii kang tabeua amwarake ake mamaten nanoia. Okiri ake iaon te karinan n amwarake n aeka uanikai ma bukin kaa ake a tia ni katauraoi n aia beebe ao kaungaia bwa ana katai tabeua aika boou.
	Tuangia ataeiaine bwa ana raira aia beebe ao inanon teuana ke uoua te miniti ana korei amwarake ake a namakin bwa e uarereke manenaia.
	<ul style="list-style-type: none"> • Teraa ae a karaoia amwarake aikai nakon taraam ao ni marurungin rabwatam? (Taraia bwa te kaeka ana iai inanona te rawawata ae raka.)
	Katuruturua ae ibukin taraaraaoia, a riai ni kauarerekei tabeua ke n toki man tabeua bwaai aikai. Koreia iaon te burakibooti: “Tooki man te bwai teuana ae raoiroi ibukin te bwai teuana ae tamaaroa.”
	<ul style="list-style-type: none"> • Teraa te bwai ae “tamaroa” ti karekea ngkana ti katoka kanakin amwarake ake akea rengarenganaia? (Katuruturua ae aeka n amwarake aika riai a konaa ni karikirakea te kun, te ira, te mata, te wii, ao tein te rabwata.) • Ti ataia bwa ti konaa ni kauarerekei rawatara ngkana ti kauarerekei kanakin amwarake aika riai ao karekean te kamarurung ae tau, ma ti na kanga ni karakaa rawatara ngkana ti aki kang amwarake aika batu aika aki raoiroi ibukira?
	Ti konaa ni karakaa rawatara ngkana ti kamanenaa ara iango ao ni kanakin ae raka aekana n aron amwarake ake a karekea te korakora.
Ana anga reirei te tia reirei	Ti a tia ni maroorooakina te kataraaraoi, te amwarake ae raoiroi, Tuan te Mauri, ao karekean te motirawa ae tau; ma ara ataeiaine (katereterea te kamwaninga) e kainnanoa riki te bwai teuana ae na kabobonga raoi arona.
Maroorooakinan te kamwaninga	Katuka te kabanea ni mwakoro ae kanikinaeaki n “kamarurung” iaon te raubaba ke te beebe ae bubura.
	Korei tikooa aikai iaon te tiaata ke koreia iaon te burakibooti.
	Te korakora ao babairean taonakin te nano
	10 nakon 24 te kibakiba—e bon raoiroi 25 nakon 44 te kibakiba—e raoiroi 45 nakon 50 te kibakiba ae ireiti—e rangi n tamaroa
	Marooroo ma ataeiaine bwa teraa ae a kunea n aron korakoraia ao taonakin nanoia.
Tamnei ao marooroo	Katei tamnein te ataeiaine ni kamarurung ao maroorooakina kakawakin te iriira buakon te takakaro, te taenti, te ineneaki, te nakonako, ao mwakuri riki tabeua.
	<ul style="list-style-type: none"> • E aera ngkai ti kainnanoa te kamarurung? • Baikara kawai tabeua ae kakukurei ni karekean te kamarurung ae tau?
	Irarikin ae kabatiaan te mwakuri n te rabwata, mwakuri ni kamarurung aika baireaki a buokiira ni kamatoai ara mwatireti ke ni kamatoai mwakoron nako rabwatara. A buokiira naba ni kamanenai amwarake ni kamarurung ake ti karin i rabwatara. Iangoia bwa te ataeiaine n tatabemaniaa nako e na rinea teuana te mwakuri ni kamarurung ke te mwakuri ae namakinna bwa e na manena ibukina ao ni bairea karaon te kamarurung ke te mwakuri inanon te wiiki ae imwiina.
	Katurua bwa marurungin te rabwata e rekereke ma mwakuri ni kabane ake a kakaraoaki n te bong koraki.

Tararuaan Raoi Rabwatara e Uoti Kaniwanga Aika Mwaiti

Marooroo	<ul style="list-style-type: none"> • Baikara kaniwanga aika ana roko man karaon ni kabane baika ti taekin? (Kaeka aika riai: te maiu raoi, taraam ae raoiroi, te korakora ae raka, e kantaratara taraakim, namakinan te kukurei.) Kaungaia ataeiaine n tatabemaniaa nako bwa ana atonga aran teuana te bwai. • Bwaai aikai a manena karaoakia? <p>Ti a tia ni ikota te babaire ae na tauaki ibukin tararuaan ara tembora aika kakawaki. Ti riai ni mwakuri ma te babaire aio n taai nako ni karokoa ae reke te taneiai ni kakaraoia.</p>
----------	--

(Kanakoa mwakoron te kamwaninga.) Rabwatara e aki konaa n ana kabanea n raoiroi ke n taraa n rangin raoiroi ma tii ngkana e iraki nanon te babaire ni kabane. (Kaoka te mwakoro nakon nnena.)

E taku te Unimwaane ae Terebete L. Titeibirii: “Iai te rekereke ae kaan imarenan maiu raoin te rabwata ma rikiraken te tamnei . . . Ngkana temanna ae uruanaki maiu raoin rabwatana n te aki ongeaaba nakon ana tua te Atua ae akea tokina, e na bon rootaki naba rikiraken te tamnei” (inanon Conference Report, Okitobwa 1967, iteraniba 74; ke *Improvement Era*, Ritembwa 1967, iteraniba 77).

Kamwakuran te Reirei

Ana Koaua te
Tia Reirei

Kakoaua kakawakin tararuaan raoi rabwatara ao kaungaia ataeiaine n tatabemaniia nako bwa ana karoa te bwai teuana n te wiiki aio ni karikirakea aroia n tararuai rabwataia.

Amwarake Aika Raoiroi Ibukin te Rabwata ao Tuan te Mauri

TE KAANTANINGA Te ataeiaine n tatabemaniia nako e na ataia ao ni kataua bwa e na kataneiaa ni moan tua ni kanan te rabwata ae raoiroi ae taekinaki inanon Tuan te Mauri.

TE KATAURAOI

1. Niirakin batia ni bwaintangira tabeua amwarake aika raoiroi nako n te rabwata, n aron te uanikai, baanikai, koraa n aekaia nako, te bunimoa ae kaburoaki, ke te tiiti. Ti arona naba ma tabeua amwarake ae akea uaaia n aron te kanree, mooi ake a tiiniaki mwakerukeru n aekaia nako. Karin bwaintangira aikai inanon te baekibeeba ae bubura n te aro are te ataeiaine inanon te kiraati e konaa n rinea teuana.
2. Anganiia ataeiaine bwa a na anaa te karaki, man taeka aika tabu, ke taeka aika ko bon taku.

**ARON WAAKINAN
TE REIREI**

Te reirei n te bwai

Kabwarabwaraana

Kaota te baekibeeba ni bwaintangira nakon te kiraati. Kariaia te ateinaine n tatabemaniia nako n rinea te bwaintangira man te tiaeiki ao ni kaukia.

Tuangija ataeiaine bwa ana katereterea te bwaintangira ae rangi n tamaroa ibukiia. Imwiina ke a iangoa arona bwa ti na kanga ni karekea manenana ngkana ti kanga amwarake aika raoiroi nakon te rabwata.

Iangoia nakoia ataeiaine bwa iai inaomataia n rinerine n aron rineakin te amwarake ae a na kanna, ao ngkana a rinei amwarake aika a riai, ana bon kaniwanganaki ma te maiu raoi.

Iai Bukin Karikirakean Raoiroin Marurungin Te Rabwata Ibukin te Tamnei

Karaki

Wareka karakinan Taniera ao Kiing Nebukaaneta aio:

Inanon ana bong Kiing Nebukaaneta ae kaain Bwaburon, aomata nako inanon uean Iuta a tauaki bwa buure. Taniera bon te nati n uea ae kairake are raona ataeinimwaane aika kairake, e uotaki nakon te baareti bwa e na reireinaki te taetae n Tuuria. Ngke e anganaki te amwarake are a tia n tuangaki Iutaia iroun te Uea bwa ana aki kanna, e tuanga te mataniwi n aobitiae n te baareti bwa e na anganna ma raona amwarake ake a katauaki bwa ana kanna. E iangoia te mataniwi n aobitiae bwa ngkana e kataua te bubuti aio e na karika katuaeana iroun te kiing. Ma e konabwai Taniera ni kairoroa bwa e na kataua nakoia kanakin ae bon oin kanaia inanon tebwiina te bong.

Imwiin tebwiina te bong, Taniera ma raona a taraa ni marurung riki nakoia ake a kang amwaraken Tuuria. Te mataniwi n touati e anganiiia oin kanaia inanon tenuua riki te ririiki. N tokin te tai anne, e kataua te kiing. A wanawana riki nakoia ni kabane ana tia tabunea ma ana tia kaiwa te kiing. (Noora Taniera 1.).

Ana anga reirei
te tia reirei

Katereterea ae akea te tua ae ai bon ngaia naba ke ae tianaki n te tai. Ni kabane te tua iai reitakina ma te tamnei. Rabwataro ikai bon bwaai n tituaraoi mairoun te Atua. E ataira, ao e atai baika ti kainnanoui. E a tia n anganiiira kaetieti ibukin bwaai aika a na kakorakorai rabwataro, ao man te babaire raoi ao te ongeaaba nakon kaetieti akanne, ti na rikoi maneunan ao kakabwaiia n te tamnei.

Marooroo

- Teraa ae ti arana iai te kaetieti are kataua te Uea ibukin tararuaan rabwataro? (Tuan Te Mauri.)
- E aera ngkai e kakawaki ibukira bwa ti na ira te tua aio?

Warekan taeka aika tabu ao marooroo	Tuanga te ataeiaine bwa e na wareka 1 IKorinto 3:16–17 ao 1 IKorinto 6:19–20. Maroorooakin taeka aika a tabu aika uoua aikai ma te kiraati. Tuangiia bwaa teraa bukina ngkai e taekinna Bauro ae rabwatara aikai tembora. Tuangiia bwa ana maroorooakina kakawakin otangaakin rabwaatara ao arora ni karaoan aio.
Marooroo	Tuangija membwa bwa ana tuangko bwa aekara kurubu n amwarake ae namakinaki katauakina irouwia mataniwi ibukin kabaerantian karaara n te bong koraki. Tibwaa te burakibooti nakon aua, ao katikui aia kaeka ataeiaine i nuukan te angamaing n te burakibooti iaan te atuu ae “Amwarake aika baeranti raoi.” Kaeka aikai ana kabonganaaki rimwii inanon te reirei ni kabotauaki ma amwarake ake ti reireiaki bwa ti na kang inanon Tuan te Mauri. Taraia bwa kaeka ana iai inanona baike a kaoti iaan te atuu. (Noora te bwai ni katootoo ane kaotaki iaon te burakibooti n tokin te reirei.)
Keiti ni kamatebwai	Tuangija ataeiaine bwa teraa kaairuan kanaia ataeiaine aikai: <ol style="list-style-type: none"> E namakinna Tina bwa te kaingaabong e aki riai ao e kabatiaa te marikarika. N te katawanou e namakina te nano n un ma te aki raunnano iai, ao e aki konaa n tiku ana iango iaon ana mwakuri. E namakinna Tuui bwa e riao rawawatana ao e iangoia bwa e na riai ni waetata ni bita aron amwarakena. E ti kana te kanree ni karekea korakoraana ni waetata. E riki n aoraki imwin ti tenibong. E iangoia Kuriti bwa ana akea te bwai ae na kanna ma ti te wiita ae reke ma iai te buraoa n aron kaongoana bwa e raoiroi ibukin te rabwata. Taaiana e tangiria bwa e na riki ngaia bwa kaain te kurubu; mangaia are, e ngae ngke iai irouna te aoraki ae te tioka e irianiia raona akekei ni kang kanree, aiti kuriim, ao karewerewe riki tabeua.
Marooroo	Marooroo ma ataeiaine n aron manenan raoiroin mauriia. <ul style="list-style-type: none"> Teraa am namakin ngke arona bwa ko aoraki ao ko kairoroaki bwa kona tiku n te kainiwene n te tai ae rangi ni maan? Teraa bukina ngkai akea riain katauan te boo iaon te mauri ae raoiroi? Ngkana arona bwa e a nako maurim, e na iai manenan am mwane ane iroum? Ko kona ni kabotaua te mauri ae raoiroi ma te kakabwaia teuana, n aron te aauti ae bubura, te kaa ae boobuaka, te motirawa n neweaba ae moan te kakamataku, ke te kabwate ni kunnikai ae tamaroa? E na kanga Maurim n roota Maurin tamneim?
Ana anga reirei te tia reirei	Katereterea ae rabwatara bon bwaai n tangira ma iroun te Atua ao e a maeka iai tamnei mai karawa. Iai rekerekene rabwatara ma te tamnei are kamaeka inanona. Raoiroin maurin rabwatara akea boona ao e rangi ni kakawaki ao e riai n tararuaaki raoi man otangaaki raoi n te aro ae ti na ataa iai kakawakira ae korakora ngaira natin te Atua aika naati aine.

Tuan te Mauri iai Kaetieti Inanona Ibukin Raoiroin Marurungin te Rabwata ao Marurungin Maurin te Tamnei

Taeka aika a tabu	Tuangija ataeiaine bwa ana raira te kibu 89 n Tuua ma Berita ao ana wareka taekan kabwarabwaraana. Maroorooakina oin ao bukin te kibu ngkai a kaekaaki ni kaekaana aikai. Tuanga te ataeiaine bwa e na wareka Tuua ma Berita 89:1-2. Iangoia ni bootaki bwa nakon antai ao n te aro raa aron koreakin Tuan te Mauri. Tuangiia ataeiaine bwa ana maroorooakina bukin te namakin ae te Uea e tabeaianga ma aron kamaiuaia aika itiaki.
Manga taekinan taeka	Ibukin kakoaauaakina irouwia ataeiaine ae ana ataa Tuan te Mauri bwa te tua ae kabaeira n te bong aio wareka te rongorongo aio: “Bukina ae teretere bwa bukin tera ngkai Tuan te Mauri e kanakoaki —n tiaki aron te tua ke te totoko bwa n te tai arei, ngke arona bwa e kanakoaki ni kawain te tua e na uotiaa mwaane ni kabane, ake a taneiai nakon kamanenaakin baikai, iaan te kabuakakaaki; ma e

	nanoanga te Uea ao e anganiia aia tai n tokanikai i aona, imwaain ae kanakoia nako aan te tua. Rimwi riki, e katanoataaki man te tabo n tei aio, ioun Beretitenti Buringam Lang, bwa Tuan te Mauri bon te kaotioti ao ana kaetieti te Uea. I tangiria bwa N na taekina anne, ibukina bwa I aki tangiri ngkami bwa kam na namakinna ae ti aki mena iaan te kabaeaki. Ti aki tangiria bwa ti na mena iaan te kabuakakaaki” (Iotebwa B. Timiti, inanon Conference Report, Okitobwa 1913, iteraniba 14).
Marooroookinan taeka aika a tabu	Tuangija ataeiaine bwa ana wareka Tuua ma Berita 89:3. Marooroookina te kibu n taeka ae “E oneaki nakon nanon ae mamaara ao te kabanea ni mamaara irouia aika itiaki.” Antai ae nanonaki n aio?
	Angan te ateinaine riki temanna bwa e na wareka Tuua ma Berita 89:4.
	Tuangija ataeiaine bwa te Uea, inanon tabeaiangana ibukira, e kauringira ae mwaane aia raka man mamaarara.
	Tuangija bwa ana iangoia bwa tera “te buakaka ao banna aika a iangoaki . . . ae mena inanoia mwaane aika buakaka.”
	Tuangija bwa ana iangoi katanoata inanon maeketiin, terewition, ao bwaai ni kaongora riki tabeua te moko ao te mooi.
	Tuangija ataeiaine ae kiibū riki aika nimaua a konaa n aranaki bwa kauring inanon Tuuan te Mauri. Tuangija bwa ana kakauongo raoi ibukin bwaai aika buakaka ibukin te rabwata ngkana a tabe ni warekaki kiibū.
Taeka aika tabu ao marooroookinan te burakibooti	Korea <i>Tiaki ibukin te Rabwata</i> ieta n te angamaing n te kibu are iaon te burakibooti.
	Tuanga te ataeiaine bwa e na wareka Tuua ma Berita 89:5–9.
	Man aia ibuobuoki ataeiaine, korei bwaai aika tiaki riai ni karin inanon rabwatara.” (Noora te bwai ni katootoo n te burakibooti n tokin te reirei.)
	Ngkana a kaeka ataeiaine n “nimima aika kabuehue,” wareka ana taeka te Burabeti ae Iotebwa Timiti ae kanakoa inanon Tuurai 1833, nimaua namwakaina imwiin reken te kaotioti. Aio e na buoka kinaakin te ii ao te koobe bwa ngaia nimima aika kabuehue ae nanonaki n Tuan te Mauri.
	“ ‘I ataia ae tabeman aomata a kataia ni katibanakoia man kamanenaakin te ii ao te koobe, ibukina bwa e tii taku te Uea “nimima aika kabuehue” inanon te kaotioti n Tuan te Mauri. . . .
	“ ‘[Te ii ao te koobe] ngaia are e nanonna te Uea ngke e taekina “nimima aika kabuehue” ’ ” (Iotebwa Timiti, n ae taekinaki ioun Ioera H. Tiaontin, <i>A Voice from the Mountains [Te Kaawa ae Tioreti Reiki: Ana aobiti te tia Reiakiriia Kairake, 1881]</i> , iteraniba 12).
	Tuangija ataeiaine bwa ana iangoa te tiaaienti ao bwaai n aoraki ake a tia ni kakoauaaki inanon ririki aikai aron te moko, te mooi, ao te ii ma te koobe. Tuangija bwa ana kaoti kawai aika batu ae kaotaki iai kaikoakin baikai ae kakoauaaki nakon maurira. Kaeka a riai ni kaoti rietaatan mwaitin te kaentia; te tioka; te buroo, te maamaa, ao aorakin te abein; ao kaikoaki nakon te merimeri ae tuai bungiaki.
Taeka aika tabu ao marooroookinan te burakibooti	Tuangija ataeiaine bwa ana kakauongo raoi nakon kiibū riki aika wanuua ibukin bwaai aika raoiroi ibukira.
	Korea <i>Ae na Kamanenaaki</i> ieta n te burakibooti n te katenuua ni mwakoro.
	Tuangija ataeiaine bwa ana wareka Tuua ma Berita 89:10–17.
	Man aia ibuobuoki ataeiaine, korei iaan te atuu n amwarake aika raoiroi ae reireira te Uea bwa ti na kanna. Manga wareki kiibū aika riai. (Noora te katootoo n te burakibooti n tokin te reirei.)
	Okiriia ataeiaine nakon amwarake aika baeranti ake a koreaki iaon te burakibooti, ao kabotaui ma amwarake ake a na kamanenaaki n Tuan te Mauri. Kaotia ae rinan akanne n kauoua bon tii te aekana.
	Taekinna bwa amwarake ake a koreaki inanon Tuan te Mauri a bon aitara aekakin amwarake ake a raoiroi ibukin te amwarake. (A uaia ni booraoi.)
	Marooroookina taekan te kibu 11: “inanon tain te tai arei; ni kabane baikai ana kamanenaaki ma te wanawana ao te kakaaitau.”

Koreia ieta n te burakibooti n te angaatai *Promises If Obedient*. Tuanga te ataeiaine temanna bwa e na wareka Tuua ma Berita 89:18–21. Man aia ibuobuoki ataeiaine, korei kaniwanga ake a beritaaki ibukin te ongeaaba nakon Tuan te Mauri. Manga wareki taeka aika a tabu ngkana iai riaina. (Noora te bwai ni katootoo n te burakibooti n tokin te reirei.)

- Baikara kakabwaia n te tamnei ake a beritaaki ngkana ti maiuakina te tua aio?
- Teraa are nanonna te Uea ni *kaubwai aikaa karabaaki* n te wanawana?
- Ko na kanga ni karaoiroa riki am beku ibukin te Uea ni maiuakinan te tua aio?
- E na kanga ni kaaniko nakon te Tama are i Karawa maiuakinan te tua aio n te bong aio?

Tuangija ataeiaine ae te Tama are i Karawa bon te nanoanga ao te tama ae taotaonakinnano. E batir tangirara irouna, ma ngkana ti aki maiuakina ana tua, e na bon aki anganiira ana berita, ao berita ake ara bwai a bua.

Kabaneana

Taeka aika a tabu

Ana anga reirei
te tia reirei

Angan te Ataeiaine bwa e na wareka Tuua ma Berita 29:34–35.

E ngae ngke a mwaiti ana tua te Atua aika a rooti maiura aikai, a kanakoaki ibukin karakaan raoiroin arora n tamnei. Rinanon te ongeaaba nakon ana tua, ti karekea te kukurei iai n rabwatara ao arona naba kakabwaian tamneira.

Kamwakuran te Reirei

Tuangija ataeiaine bwa ana iangoa aron te maiu ae aki toki n aron mamaekan te tamnei inanon rabwataia. Kaungaia bwa ana kakoaua raoi bwa tamneia iai mwengaraoia, mwengaia ae a maekanna e kakukurei ma ni itiaki n te aro are e na rikirake n onrake ma ni kinai berita ake a kokorakora ni kabane—n te maiu are tiretio.

Katootoo n
te burakibooti

TIAKI IBUKIN TE RABWATA	AMWARAKE AIKA A BAERANTI	AE NA KAMANENAAKI	BERITA NGKANA TE ONGEABA
<p>1. Te Baakee</p> <p>2. Mooi aika mamatoa (Arekooro)</p> <p>3. Mooi aika kabuehue (koobe ao teii)</p>	<p>1. Amwarake aika karekea te korakora n aron iriko, ika, iriko ni man, bunimoa</p> <p>2. Uanikai ma baanikai</p> <p>3. Miriki ao bwaai n ai aroia</p> <p>4. Koraa n aekaia nako n aron te kariki ma raona nako</p>	<p>1. Te aroka ae boiarara (te aroka ao te baanikai)</p> <p>2. Uanikai</p> <p>3. Irisko ao iriko ni man (ana kamanenaaki n tabetai)</p> <p>4. Koraa n aekaia nako, n aron te wiita</p>	<p>1. Te Mauri</p> <p>2. Tuan te Mauri</p> <p>3. Kaubwai n te wanawana—kaubwai aika karabaaki</p> <p>4. Te Korakora</p> <p>5. Te Otanga mairoun te anera n uruuru</p>

Kamanenaakibuakan te Turaka

TE KAANTANINGA Te ataeiaine n tatabemaniia nako e na kinaa te rootaki ni kamanenaakibuakan te turaka iaon te rabwata ao te tamnei.

TE KATAURAOI

1. Uota te bentira ibukiia ataeiaine n tatabemaniia nako.
2. Bon te nano: Katauraoa kaobiin te tiekeriitite (checklist) inanon kabwarabwaraana ibukiia ataeiaine n tatabemaniia nako.
3. Bon te nano: Katauraoa te beeба ni katanoata are kateretereaki iai kamanenaakin bwain aoraki n akaaka n aron are kanakoaki inanon kabwarabwaraana.
4. Bon te nano: Katauraoa te beeба ni kataanoata n taeka man 1 IKorinto 3:17: “Bwa ana tembora te Atua e tabu, ae te tembora ae bon ngkami.”
5. Anganiia membwa bwa ana maroorooakina bukin kamanenaakibuakan te turaka bwa ana aki manena, kamanenaakin bwaai ake a taekinaki n te reirei ke bon oin aia iango (noora te kauoua ni mwakoro n te reirei).
6. Anganiia ataeiaine bwa ana anga te taeka ae tabu, karaki, ke anaitaeka ae ko bon taku.

**ARON WAAKINAN
TE REIREI**

Kabwarabwaraana

Anganiia ataeiaine n tatabemaniia nako te bentira ao kaobiin te tiekeriitite ae inano. Tuangiia bwa ana kinai bwaai ake turaka ke ake iai inanona te turaka ni kaoti mwaake irarikiia ni kaitarai.

Tiekeriitite (checklist)

- mwaruana
- Tebaakee
- kaebiine
- LSD
- kokein
- te tabwena
- arekooro
- eroin
- bwaai ni kamatuu
- bwainaoraki
- bwatin ni karin amwarake

Marooroo

Imwiin teuana ke uoua te miniti, maroorooakin bwaai ake iaon te tiekeriitite (checklist), ni iango naba iaon ake tabeua ae kona bon rineia. Tuangiia ataeiaine bwa ni kabane baikai, ni kotaki ma aika bati aika aki oti iaon te tiekeriitite (checklist) bon taian turaka (drug) ke iai inanoia turaka. Kaotia ae turaka aikai a kakaokoro aroia n tatabeua nako. Tabeua a (kamakeenakoi mwakurin te rabwata) tabeua a kaunga (kakeiaka mwakurin te rabwata), ao tabeua a kakikoaki nakon ake tabeua. Ma a bane ni kona ni karekea te taneiai.

Manga taekinan taeka, bon nanom beeба ni katanoata, ao marooroo

Tuangiia ataeiaine bwa ana katereterea kamanenaakibuakan te turaka. Maroorooakin ni kabane aia iango. Kaotia ae angiin turaka a bongana ibukin katokan aoraki. Ma kamanenaakibuakan te turaka n aki akaaka bon “riaokin mwaitin ae riai ni kamanenaaki n te turaka ibukin karekean te bitaki nakon te korakora ae na kaotinakoa, n te iango, ke te aroaro” (“Kamanenaakinbuaka te turaka: Iira W. Iriate, “Drug Abuse: It Starts in the Medicine Cabinet,” *Ensign*, Eberi 1977, itraniba 42). Kaota te beeба ni katanoata ao maroorooakina kamanenaakin te turaka n aki akaaka aio. Karina ao

katurua te iango ae aki kamanenaa raoi babairean baireakin mwaitin te bwai n aoraki bon ngaia naba kamanenaakin te turaka n aki akaaka. Tuangia ataeiaine bwa ana kawakina kateretereana inaon aia iango ngkai e tabe ni waki te reirei.

Kamanenaakibuakan te Turaka n Aki Akaaka e Aki Kona ni Katauaki

Ana anga reirei te tia reirei	Taekinna ae e ngae ngke angia aomata a atai kaoanikai ni kamanenaakibuakan turaka, e taabangaki te kanganga. A uaia te kairake ma te kara n namakina rikiraken te kairoro nakon karoan are a karoia raoraoia n taian turaka. Ibukin te kanganga aio, ti kainnanoa ataakina bwa bukin teraa ngkai e riki ao ni ukoukora aron kauntabakina.
Marooroakina te burakibooti	E titiraki te unimwaane ae Mwaawin T. Atiton, “Tera ae riki nakon te aomata ae marurung ao e taraaraoi man korakora bwa e na kataua te bwai n aoraki bwa e na babairea aroarona?” (inanon Conference Report, Eberi 1971, iteraniba 30). Tuangia membwa n te kiraati bwa ana iangoa bukina ngkai kairake aki toki n irekereke ma taian turaka. Korei iaon te burakibooti aia iango ao marooroakin, kairoroia bwa ana kateretere aia iango. N taina aio inanon te reirei, tai marooroakina bukin kamanenaakin turaka ae akea nanona. Te marooroo aio e na kaoti rimwii inanon te reirei. Tabea bukina ana karina karekean taraan rawatan taonakin te bwai, birinako, ubuubu, tatauraoi, ao katanoata n anainano.
	A karaababaaki iango aikai inanon taeka aika ana kaoti imwiina. Tuangia membwa bwa ana wareki, ni ikoti nakoi iai ngkana ko bon taku.
	<ol style="list-style-type: none"> 1. <i>Kairoro mairouia raom.</i> Te koraki ake a kairoroaki irouia raoia bwa ana kakatai n te turaka a kona ni karoia ni karekea iai katauakina ke kinaakina. 2. <i>Birinako.</i> Tabeman aomata a namakinna ae aia kangaanga ma korakaia e a riaon aia kona. A kona ni ukoukora birinakoia ma iai rinanon turaka ake a kakeerikaaka ataakina ke ni karekea te namakin ae nakoraoi. 3. <i>Te Ubuubu.</i> Namakin aika kamimi, kabotu, ke te kairiribai ibukin kamanenaakin turaka irouia tabeman aomata. A kona ni ukoukora te rekereke iai, te mwakuri ae kakiriwea te nano. A kona naba kairake n tabetai ni iangoa te kaantninga ae aongkoia a mwaane ke n taraa n ikawai nakon ae bon aroia ngkana a karoai mwakuri ae a taku n aia iango bwa mwakuri ni “ikawai”. 4. <i>Tatauraoi.</i> Ibukina ngkai mwamwaen turaka e aki katauaki iaan te tua ao bukina ngkai e korakora rikiraken turaka aika a boou, bwaai aika kaikoaki a mwaiti n tatauraoi. Baikai ma aanga ake tabea a karekea angan bebeten karekean te turaka. Bebeten karekean te turaka aio e karekea naba taraan katauakina riki nakoia tabeman aomata. 5. <i>Katanoata n anainano.</i> Katanoataakin taraan marurungin raoi rabwataia aomata aika titikiraoi, a onimakinaki, a kaubwai, a kona ni karoai baika a rangi n anainano. Katanoata aika a rangi n anainano a kona ni katika te nano ao a kona ni karekea taraan katauakin baikai.
Marooroo	Imwiin te marooroo bwa bukin teraa aomata a kabonganai buaka turaka, okiri bwaai ake iaon te burakibooti ao tuangia ataeiaine bwa bukin teraa bukina ake a koreaki aki bwainaki ao e aki bootau ma kamanenaakibuakan turaka.
Aron aia anganano membwa n te kiraati	Ngkana ko a tia n tuangia membwa n te kiraati imwaain te tai bwa ana marooroakin bukin kamanenaakibuakan turaka bwa ana aki manena, ni kaatuaki iangoana iaon bwaai ake inanon te reirei ke iaon iango riki tabea, tuangia bwa ana anga aia iango n te tai aio. Ngkana aki, tuangia membwa n te kiraati bwa ana wareki taeka aikai:
	<ol style="list-style-type: none"> 1. <i>Kairoro mairouia raom.</i> Ti kainnanoa iai karikirakean ataakin ae eti ao ae e kaairua ni moantaa inanon maiura. Ngkai iai raora tabeman ake ana kona ni kairoroira nakon karoakin ae buakaka, iai naba raora ae a kakaraoa ae eti ao aia katootoo ti kona ni iri. N te koaua, ti riai ni mena i buakoia ake a tia ni kataua aia kooti ae e itiaki ao e kairoroia tabemwang bwa ana iria, nakon ae te mena i buakoia ake a mamaara n aanga te kairoro nakon karoan ae kaairua. Ti kona ni buokia taan kamanenaabuaka te turaka ni kateakin te abanna ni katootoo ae korakora, “te maiu ni Kiritian ae maiuraoi.” Ti kona ni kaotia ni maiura n te bong koraki “kaniwangan te maiu ae eti, n aron te mauri ae raoiroi, te kukurei, te rau, ao kakoroaia” (Wikita L. Buraun, Jr., “Q ao A,” <i>New Era</i>, Meei 1971, iteraniba 33).

2. *Birinako*. Korakai ao tangirakin ana mwakuri te maiu bon oin bwai. A bane ni kainnanoa kitankina ke bitakina n tabetai, taan kairiirii n te Ekaretia ao taan reirei, ke kauntira aika wanawana. Te bitaki e konaa n roko n aron tein te maiu ma bitakina—takakaro ao mwakurin te katei, karaoan baika e mamate te nano iai, kamangang, motirawa, ao buokaia tabemwaang. Aeka ni bitaki aikai a konaa n riki bwa kitankin te kairoro teuana, ao a kaira naba ara iango nakon ae raoiroi. Ti riai ni katinanikua kamanenaakin ao n aki kamanenaa buaka te arekooro ao turaka bwa kawai ni birinako man karaoan mwiokoara ibukira.
3. *Te Ubuubu*. Te kawai n rikirake ao n ataibwai bon te bwai ae ti taneiai iai. Te kawai n rikirake aio e na taraa ni kaairua rinanon te kawai. E ngae n anne, te rikirake ao te ataibwai e konaa ni iraki n te moti ae raoiroi ao te bababire ae raoiroi ni kabane anuana. E kananokawaki bwa iai tabeman (aomata) aika kairake aika kuritata ni mwakuri . . . a ukoukori kakukurei aika takaburinako bwa ana kanoai iai ririki ake a tabe ni waerakeia n te aro ni ikawai. Imwiini te ognora n aron ana mwakuri nako te turaka ao karekean ae uarereke ke ae bon aken te atatai iai n aron kakamaakuna ake a irekereke ma ngaia—ni bon oin nanom ke n tabetai n te kabuanibwai—n ana urubwai te turaka” (Iiriaate, “Kamanenaakibuakan te Turaka”, iteraniba 41).
4. *Te Tatauraoi*. Tatauraoin te bwai teuana e aki nanonaki iai bwa e raoiroi ke ti kainnanoa te ibuokanibwai iai. Ti riai ni karikirakea korakorara ni katanira man te reitaki ma te botanaomata ae tatauraoi, ma akea riaina. “Te koaua ni koaua tatauraoin ae boou ma ni kamimiin rawatan mwaitin turaka e a tia n riki bwa oin te iango n aron (rikiraken kamanenakina) . . . Turaka aikai a tia n rangi ni korakora ao ni waetata n rin i buakon te waaki ae kamanenaaki n te bong koraki, ao kamanenaaibukin buakaia aomata rinanon kakatai aika uarereke n aron te maiu n te bong koraki e a tia n rangi ni kamanenaaki (Iiriaate, “Drug Abuse,” iteraniba 42).
5. *Katanoata n anainano*. Ngkai katanoata a karekea te rongorongo, e aki toki n onora, bairea, ke kaongongo teutana. Katanoata tabeua a berita bwa te turaka e kona ni katoka te aoraki nako. Ti kainnanoa ataakina ae tau bwa ti kona ni kabonganai ara moti aika raoiroi inanon rinanoakin katanoata. Ngkana ti aki taratara raoi, ti kona n “tauraoi nakon iangoakin turaka bwa anuara, ae baikoa ni katoki nanorawatara ke baika ti na aki kukurei iai” (Iiriaate, “Drug Abuse,” iteraniba 42).

Ana anga reirei
te tia reirei

Katereterea ae n onean mwiin te mwamwanaaki ni bukina ae taraa ni kataua kamanenaakibuakan te turaka, ti kainnanoa ikotakin te wanawana ma te ataibwai bwa e na kaneneira ni kaitarai mamaara ao uarao.

Manga taekinan taeka

“Turaka ao arekooro a taraa n anaa te nano inanon te roro aio, e ngae ngke e a tia ni kamanenaaki irouia aomata ni bukina aika kakaokoro ma ngke e moanaki iai te tai. A tia ni beritai inaomata. Angiin te tai a tia ni kewe” (E. Berente Buritiia, “Drugs: Why Do Kids Start? How Can You Help?” *Ensign*, Aokati 1975, iteraniba 67).

Ti riai n Ataa Mwiin Kamanenaakibuakan te Turaka

Ana anga reirei
te tia reirei

Katereterea ae turaka aika katauaki iaan te tua, a baireaki ke a karekeaki ioun te tia karao bwai n aoraki, aki toki ni katauaki bwa a riai ao a raoiroi ibukin marurungin raoi te rabwata. E ngae n anne, ngkana e kamanenaaki ni kaitara nakon ke n akean ana kaeiti te tia karao bwai n aoraki, a konaa ni kaikoaki. Turaka ake tabeua, n ikotaki ma ake akea aron babaireakiia, a anaaki ibukin tiaki n aron kamanenaakina ae riai, a urubwai nakon te rabwata ao te tamnei.

Marooroo

• Baikara tabeua mwiin kamanenaakibuakan turaka n te rabwata ao te tamnei?

Katuruturua nanona ae te koraki ake a kamanenai turaka a karaoia ma nanoia ni koaua, ni kabwarabwaraa buaka ae iai riaia ni kamanenaa ae a rineia, bwa iai bukiia ae tabeman ataia ke tao aki ataia, ae baikanne aki kaikoaki, ao n angiin te tai aki kakaiaki mwiia. Baikai ma bukina ake tabeua a konaa ni karekea te moti nakon kamanenaakibuakan te turaka. Te moti n aron anne—e ngae ngke te kakatai—e urubwai tiaki nakon ae tii temanna ma nakoia naba ake irarikim. Kamanenaakin turaka aika kaikoaki bon tiaki ibukiia aomata n tatabemaniia nako; e rooti nanon maiuia tabeman aika a itiaki, ao otinakona bon te nanokawaki ae akea tokina. Kamanenaakibuakan turaka bon te bwai ae kakamaaku man urubwai nakon baika a nano, te maraki n atu ae batii, ao bon te urubekei korakorara.

	Keiti ni kamatebwai aikai a koaua n aron rongorongoia aomata aika kairake ake a tia n rekereke ma kamanenaakibuakan turaka. Tuangiia membwa n te kiraati bwa ana wareki ni kabaibati. Imwiina maroorooakin tabeua man keiti ni kamatebwai ni buokiia ataeiaine n ataa ana urubwai ae kakaaki kamanenaakibuakan turaka.
Keiti ni kamatebwai	Tiim bon kaain te nakoanibonga ae te ibonga ae kakaonimaki ibukiia aika itiaki ni boong aika kaitira. E kaaina naba ana tiim ni butiboro te reirei ae rietata. Tabeman membwa n te tiim a bobotaki n tain te motirawa n te wiiki ni mooi biia ao ni moko n te mwaruana, ao e iangoia Tiim bwa e na raoniia. E taku bwa e na bon aki mooi ke; ni moko e na tii kakukureia n te aro n reitaki ma raona. E ataia, ae ana karo ana bon aki kataua ngkana ataia ae e na nako. E rin i buakoia ao e kairoroaki irouia raona ao e moanna n nima te biia ao ni moko n te mwaruana mangaia. Nikatoaa te tai are e karaoia, e okira mwengana ma te uota ae rawawata ibukin karaoan te kaairua ae rangi ni korakora. Ibukina ngkai e tabeaianga nanona, e moanna ni kakaei ana anga n aki irii bobotakin te Ekaretia ao e moanna n namakina te riki ni ianena man ana utuu.
Maroroo	<ul style="list-style-type: none"> • Baikara bwaai ake e waetata n rootaki iai Tiim ma imwiin kamanenaakibuakan turaka? • Ana teraa te rootaki ae na teimatoa ni mwiina? • Teraa rootakin Tiim n rabwatana ao tamneina imwiin rekerekena ma turaka?
Keiti ni kamatebwai	“E a tia Bwabwara n aki kona ni kainaomata man kamanenaakin te eroin bwa e a kaman taua ma ngke tebwi ma uoua ana ririki, imwiin uoua te ririki n rangi ni kakamanena te mwaruana. E a tia kamanenaakin te mwaruana n taua n rorona anne, e kabekaau ao te tia iraa. Irarikin te eroin, e kamanenaa naba te arekooro ae mwaiti ao bwaai ni kamatuu. Imwiin koron uoua namwakaina imwiin ana ka tebwi ma wanuua ni bong ni bung, e anaa te mwaiti ae korakora n te LSD, ao te turaka aio, inanon te kaotioti ma raona ni kabane, e a uruaki iai ana iango” (Iiriaate, “Drug Abuse,” iteraniba 41).
Maroroo	<ul style="list-style-type: none"> • Teraa am namakin n te karaki aio? <p>Maroorooakinia aron rikiraken rekerekena ma aekaki n turaka tabeua.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Teraa te rootaki ae na reke nakon Bwabwara nakoim ngke arona bwa ngaia tarim ke raraom ni kaan? Teraa te rootaki ae na tokara te utuu? • Rinanon ana ririki ni inimaki Bwabwara ao nanona ae rawa te aekakira rootakin rabwatana ao tamneina?
Keiti ni kamatebwai	<p>Ngke a tabe n rianna n okira mwengaia man te reirei, Tiaenete ma raona a iangoia bwa ana kakeerikaaka rawataia. A tei n te titoa, ao a bane ni kabooi aia bakete ni bwatin ibukin babaireakin amwarakeia n aron are katanoataaki bwa te kawai ae tawe nakon kakeerikaakan rawatam. Inanon te tai ae moan te uarereke, angia ateinaine a tia ni bua rawataia nakon are a tangiria ke n toki ni kamanenaa aia bwatin. E ngae n anne, e nooria Tiaenete bwa imwiin tauakin te bwatin ao e namakina rakan angin nanona mangaia are e reitaanako tauakin ana bwatin e aoria ngke e a tia ni keerikaaki rawatana nakon are e tangiria. E taraa n ae te bwatin e karekea nakoina tian ana waaki n te bong ae koraki. E aki noora kaikoakin te bwatin kioina ngkai e bon katauaki te bwatin iaan te tua. E aki roko n te ataia ae a tabe ni irannanoia nikarokoa ae e iangoia bwa e na katoka kamanenaakina.</p> <ul style="list-style-type: none"> • E aera ngkai tiaki aio te kawai ni koaua ni kakeerikaaka te rawawata? Baikara kanganga aika a na reke iaon onimakinakin te bwatin bwa e na babairea aron karara? • Baikara mwiina n te rabwata, n te iango, ao n te tamnei—ae na riki man kamanenaakinbuaka te turaka iroun Tiaenete? • Baikara mwiin kamanenaakinbuaka te turaka ae na tokara Tiaenete n taai rimwii? <p>Maroorooakinia te kanganga ae na reke nakon ae itiaki ngkana e nimtaki iai ke iaon onimakinakina ngkai e taraa n akea te kaikoaki iai.</p> <p>“N te tai ae aron aio n te ririki ae nako . . . I mena n te tabo teuana . . . e karenakoaki man au iango iaon te bwai teuana ke teuana. I maeka n te mwenga inanon te aonnaaba ae kewekewe man bwaibwai n anti man mwiin te turaka, ae e onrake n te bure. Baike a otawaniniae bon tiaki baike I ukoukori. . . .</p>
Keiti ni kamatebwai	

	<p>“I bon titirakinai, ‘Ko a kukurei,’ I miimii bwa e aera ngkai N na riai ni mwakuri korakora n anaa nanou. I a tia n onimakina te bwai teuana i tinaniku. Ngke I tabe ni kaania te tabo, I tabe ni mwaawa nako mairouia raoraou.</p> <p>“I mena iia? Teraana ngai? Antai ngai? I kamangaoaki ma te titiraki aio ni ngaina ao ni bong I tabe ni kairakinako ni kararoaaki man te kaeka.</p> <p>“N te tairiki teuana I rianna n te kawai iaan ana kairiiri teuare te tia butuai n ataia bwa tera, e reke iroq te bae na ukoukoraki. I nuukan te inaomata ao te bwai ae I tangiria ni karekea bon te mate. Ao I tei n tii ngai, e bono ikeu ibukin te maroaa” (Tiaareen Eetion, “Start the World; I Want to Get On,” <i>New Era</i>, Eberi 1972, iteraniba 12).</p>
Marooroo	<ul style="list-style-type: none"> • Baikara tabeua mwiin te aeka ni mwakuri aio n te rabwata ao n te tamnei? • E kanga te ataeiaine aio n tokanikai iaon ana kanganga ao ni bita maiuna?
Manga taekinan taeka	<p>Tuanga te mwembwa n te kiraati bwa e na wareka te rongorongo aio:</p> <p>“Tai tabwara. Tai kauarerekea am taratara ni mwangainrang ni kamanenaakin te arekooro, tebaakee, ao turaka. E aki raoiroi karaoana. E nanobaba, ngkana ko kataua te taeka anne, ni kamanena te kookein, mwaruana, ke turaka ake tabeua ake aki toki n iraea am iango. Imwiin te buabeka n te turaka e ‘rietaata’ ao te babaire e ‘rinano.’ E aera bwa ko kabanea am mwane iaon te bwai ae kaikoakiko? E aera bwa ko kataua te kaunganaki n te katei ae na uruaniko ma ni kakimototoa am bong ae rimwi?” (Koten B. Ingkiri, inanon Conference Report, Okitobwa 1981, iteraniba 57; ke <i>Ensign</i>, Nobembwa 1981, iteranibaa 40–41).</p>
Bon nanom Beeba ni katanoata ao taeka aika tabu	<p>Kaota te beebe ni katanoata n te rongorongo man 1 IKorinto 3:17. Wareka ao maroorooakina te kibu anganiia ataeiaine bwa ana mwakenna n aia taeka aika tabu. Koteia ae te kauring ao berita n Tuan te Mauri (Tuua ma Berita 89) e kaeti nakon kamanenaan ao kamanenaakinbuaka te turaka. Aki kamanenaan raoi bwaai n aoraki a kaikoaki nakon te rabwata a kauntaba nakon ana reirei te Uea ma ana tua.</p>

Kabaneana

Ana anga reirei te tia reirei	<p>Katuruturua ae ti te moti ae wanawana nakon turaka aika kaikoaki bon ti te aki kamanena teuana ma ibuakoia, e ngae ngke te mwaiti ae uarereke. Wareka te rongorongo aio:</p> <p>“A mwaiti aomata ae a taku, ‘teaina te tikareti, teuana te mwangko n ii ke koobe, teuana te kabubua ni mwaruana e na bon aki kaikoakiko, ao teuana nimakin te arekooro bon akea ae na kaikoakia.’</p> <p>“I tangiria ni katuruturua ae ngkana ko aki taua te moan ao ko na bon aki konaa n taua te kauoua. Ko na bon aki kona n reke bwa te tia mooi n te arekooro ke te tia taniaki iai” (N. Erotan Taena, inanon Conference Report, Eberi 1975, iteraniba 114; ke <i>Ensign</i>, Meei 1975, iteraniba 77).</p>
-------------------------------	---

Kamwakuran te Reirei

Tuangija ataeiaine bwa ana karaoa aia motinnano bwaa ana aki konaa ni kamanenaa buaka te turaka ke n reitaki ma raoia ake a taua. Iangoia naba bwa ana kataia ni buokiia tabeman bwa ana ataa kakamaakun ao kamarakiatuun kamanenaakibuakan turaka e kona ni karinaki inanon maiuia ao inanon naba maiuia ake irarikim.

Tararuuaakin te Mauri inanon te Mwenga

Reirei

40

TE KAANTANINGA	Ataeiaine n tatabemaniia nako ana kinaa maneunan ao manenan raoiroin tararuuaakin te mauri inanon te mweenga.
TE KATAURAOI	<ol style="list-style-type: none"> 1. Katauraoa beeban te reirei ibukin "Koauan ao Kaairuan te kakatai" ibukiia ataeiaine n tatabemaniia nako. 2. Ngkana ko bon taku ao angan te ateinaine bwa e na anga te karaki, taeka ae tabu, ao anaitaeka.
ARON WAAKINAN TE REIREI	<p>Kabwarabwaraana</p> <p>Marooroo Tuangiia ataeiaine bwa ana taekina aia mwakuri n tararuakin temanna ae mamaara inanon mwengana. Baikara bwaai aika a reiakin man te mwakuri aio? Teraa te bwai ae a iangoia bwa e na kaman reke irouia ngke a buoka tararuan te aomata anne?</p>
A Ana anga reirei te tia reirei	<p>A Mwaiti Kawaira ke Anga ni karekean tararuakin te Mauri Inanon Mwengara</p> <p>Kateimatoakin te marurung raoi ao totokoan kabuanibwai bon uoua baika kakawaki n riai ni iangoaki inanon tararuakin te mauri inanon mweenga. Mangaia are, e ngae ngke a taraaki raoi kauring aikai, te kabuanibwai ke te aoraki e aki toki n ekaanako te utuu teuana ma teuana. Mangaia are bon te iango ni wanawana bwa ana iai te atatai iaon te moan tua n tararuaan te mauri ao tararuaan te mweenga. Te karaki aio e kaoti rabakau tabeua akea kona n reiakinaki iroun temanna bwa e na karekean tararuaan te mauri ae raoiroi nakon te aoraki ae a ikawai inanon te mweenga.</p>
Karaki	<p>Ai tebwi ma uoua ana ririki Anna ngke e bwaka tibuna te unaine ae Orotin i akuun ana auti ao e urua beebeena te angaatai. A karina te biin taokita inanon te rii are maoto bwa e na kakorakora ao ni buokia ni karikaakia.</p> <p>E katauaki otinakona man te o n aoraki imwiin nimaua te bong, ma a iangoia taokita bwa e na maeka inanon te mwenga ni kuakua ke te tabo riki teuana ike e na kona ni karekean iai tararua ae raoiroi ngkai e na tabe ni kaokaki mwaoton riina. E tuuata tinan Ann nakoia kain te utuu ngkana a tauraoi n anga aia ibuobuoki n tararua tibuia ngkana e roko ni maeka mangaia. E na raka aia beku, n aron te uaatiakin bwain te kainiwene ma bwaai ni matu, katauraaoan amwarake iaon te turee, buokakina ni kamarurungakin rabwatana, kokokakin ana kaa ae te kaintekateka, ao kamarooroana bwa e na aki botu.</p> <p>Anna, Been (mwaanena ae onoua ana ririki), ao Burantiti ao Mwangularita (bwebweena ae a ikawai nakolina) a kariaia bwa ana ibuobuoki n te tararua. N te moan tai e katauaki tibuia te unaine bwa e na tiku n te kainiwene. Ataeiaine ake a ikawai a onea rabunana ana kainiwene. Temanna e raira tibuna man iterana teuana nakon are teuana ao ake tabeman a onea iteran te kainiwene n teuana te tai. Ann ao bwebwe a katauraoa kanan tibuia iaon te turee. Been e uota te kunnikai ae mwaimwai bwa ena kaoa iai bain tibuna ao ubuna. N te Tabati, e kinika te rooti Ann man te o n aroka ao e katekean ni nnena iaon ana turee n amwarake tibuna. Aio aree aki toki ni kaota te moangare i moan te unaine.</p> <p>E tangiria Been bwa e na bubua te bwa ae boiarara iaon bain tibuna te unaine. Ni kaekaan anne e aki toki ni kaongoraea te karaki ae rongorongan tibuna te mwaane ae Oretin, are e mate n te ririki are imwain bungiakin Been. N te tairiki teuana, e bwara nanon te unaine ae Orotin ibukin baenikain marurungina ao taman Anna e anganna te kakabwaia.</p> <p>Ngke e ataia tarin Ann bwa e nako nanon tibuia n tangimwaakan te katangitang, a kauarerekean tangina. Tinaia e tangoa te kaintekateka ae iai wiirana man te tabo ni</p>

	<p>bwai n te o n aoraki. E oki korakoran te unaire inanon te tekateka inanon te kaintekateka ae kabubutaki tabeua te aoa n te bong koraki. Been ao Anna a buokia n anganna kamarurung ake e anganna te taokita. A kakatia ataei ni kokokia ni katabwanina te auti ao n tabetai rirakina nakon aia auti aia itabon bata n riaan te riringa ni boong n riringa. Ngke e a tauraoi tibuna ni bon tei i bon irouna ni kamanenai bon oin waena. E buokia tamaia ni kateia inanon te bwai n nakonako ae te biti ae beelete. E butuia ni boutokai rangana bwa ana marurung. N tokina e kaaki te oko anne ao e a ti kamanena teaina te kai bwa buokana.</p> <p>Ngke e a bon aki kabongana tekai tibuia, a bane ni kukurei. E ngae n anne, a nanokawaki teutana te utuu, ibukina bwa ataia ae nang katauraoi n okira mwengana. Te unaire ae Orotin e inaomata i bon irouna, ao e ngae ngke e rangi ni kukurei n aia ibuobuoki kaain te utuu, e bon kukurei naba n okira mwengana ma raoraona aika mwaiti rirarikina.</p> <p>Marooroakina te burakibooti</p> <p>Koreia iaon te burakibooti tabeua baika kakawaki man te reirei are a karekea ana utuu Ann n aron tararuaan tibuia te unaire.</p> <p>A kona ni koreaki baikai: Te ibuobuoki, rabakau n tararuaan te mauri, ao kaetieti, maneunan kakabwaiaa n te nakoanibonga, te ibuobuoki ae tau, te kataneiaaki, te mwamwannano, te mwaaka, akaetakin bwaai nakon ae boou inanon te mwenga.)</p> <ul style="list-style-type: none"> • E na kanga te mwakuri aio ni buoka katauraoia n tararuai aroia ibukin taai aika rimwi inanon mwengaia? <p>Marooro</p> <p>Baikara riki bwaai aika e na tangira te rabakau n tararuaan te mauri ae konaa n riki inanon te mweenga? (Bungiakin te merimeri, te kabuanibwai; te aoraki ae ree anau, mwiin nako te korokoro, tararuaan te mwauku n te utuu, aoraki aika karina)</p>
--	--

Ti kona n Reiakin Rabakau ake Moan Tua n Tararuaan te Mauri	
Taeka aika tabu	<p>Tuangija membwa n te kiraati bwa ana wareka ao ni mwakena te kabanea ni mwakoro n Tuua ma Berita 38:30: "Ngkana ko tauraoi ko na bon aki maaku."</p>
Ana anga reirei te tia reirei	<p>Te tauraoi e raka riki nakon ae tauraoi bwaai ni ibuobuoki nakon te kanganga ma te aoraki. E reke inanona rabakau ao rongorongo aika kakawaki ae na buokiira ni karoai raoi mwakuri. N taai tabetai karoan ae kaairua n tain te kanganga e kakorakora riki te kanganga nakon aki karoan te bwai teuana. N iterai ake tabeua, ti mwakuri ake a bon riai ni karoaki ae konaa ni karekea te maiu. Reiakinan tabeua rabakau aikai e na anganiira te onimakinaki ao te konabwai ni karoa te mwakuri ma te wanawana ngkana e roko taina.</p> <ul style="list-style-type: none"> • E na kanga ara katauraoi ni karoa te ikoaki ke mwakuri n tararua n roota kateira ao ni kaekaa te ikoaki ke te aomata ae aoraki?
Maarooro	<p>Karin iango aikai inanon am marooro. Ngkana ko a rangi ni ingainga, ao e na rootaki naba te ikoaki ke te aomata ae aoraki n te ingainga are nooria iroum. Ko riai n taraa n rau. Ngkana iai maakum, atonga am tataro inanom. E na buokiko Tama are i Karawa ni kateimatoa te rau ao e na kairiko nakon karoan baika a riai ni karoaki. E kakawaki karekean te ibuobuoki mai rouia ake ataa ae riai ni karoaki, n ti tain te kabuanibwai ae karina. Te aro aio e na buokiko naba ni kateimatoa te rau.</p> <p>Tararuan raoi te tei ae uarereke ke te merimeri bon te rabakau ae kakawaki ibukina ngkai ataeiae n angin te tai ana bae n tekateka n tararuaia ataei ae bon aia ataei ao ataein utuu tabeua, e riai n tatauraoi irouia te rongorongo.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Teraa te rongorongo ae ko na kainnanoia ngkana ko na tararuaia ataei? (Ana atureeti te tabo n tobwa, nambwan te tareboon ke ana atureeti te karo, aran ana taokita te utuu ma nambwan ana tareboon, nambwan tareboon ibukin taabo ni kuakua ma bootaki n tiri, ana nambwa raoraon ke ana utuu te aoraki ngkana aki konaa n reke ana karo.) <p>E aoria ngke tao ko bon tuai kakamanena te rongorongo, karekeana bon karekean te onimaki are e na buokiko n tain te kanganga.</p> <p>Te iango raoi bon ngaia te mooan bwai ibukin tararuan te merimeri. N aron, titiraki aikai:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Baikara tabeua kauring ibukin tararuaan te merimeri? Te ataei? <p>Marooroakin aia kaeka ataeiae ao ikoti kauring tabeua n aron ae: Tai kitana te ataei iaon te kain tekateka ke te kainiwene n ti ngaia, ke inanon te taabu n tebotebo; tai kiitana</p>

Koauan ao Kaairuan te kakatai

te ataei inanon te marae n takakaro n akea raona; taua te ataei ni mwanokaia ngkana e kamwarakeaki.

Tuangia ataeiaine bwa baikara riki kaetieti ae a riai n ataia n aron te tobwa:

Anganiia ataeiaine n tatabemaniaa nako kakatebaana te beebe ibukin koauan ao kaairuan te kakatai bwa kataakin rabakauia n aron moan tuan tararuaan te mauri ao aanga riki tabeua iaon te kaangaanga ae karina. Ana bon kakaokoro rabakauia ataeiaine.

Koauan ao Kaairuan te Kakatai

1. Te kawai ae raoiroi ni katokakin te rara bon taonakin te ikoaki n te kunikai ke bon nanon baim.
2. Kakaean iken temanna e riki ngkana e toki te ikeike ao te aomata e aki konaa n taetae. Kamanenaa ana kawai Eimriki.
3. Tai karaoi kaetieti aika ko aki atai aroia ibukina bwa ko rawa ni karekei riki kaangaanga ke ikoaki. Karekea ana ibuobuoki temanna ae rabakau ni waetata.
4. Tai kamwaea te ikoaki ni karokoa rokon te ibuobuoki man taabo ni kuakua tii ngkana iai te kanganga nakon te ikoaki n te tabo are mena iai.
5. Ngkana e a tia te aoraki n nimma ke n onga te bwai ae boitin, wetea te tienta ibukin babairean boitin ke te tabo ni kuakua ae kaan ibukin ana kaetieti imwaain ae karaaoaki te bwai teuana.
6. Tai angan te aomata ae kiro te amwarake ke te mooi.
7. Inanon karekean te ikeike n te wii nakon te wii, e riai ni kaokaki rikaaki atuun te aoraki n te aro are e na kotea karawa bwangen te aoraki. E na koonaki te bairi ni kainaki n tuuka otinakon te ang man te bwairi.
8. Aron totokoan te aoraki bwa e na aki ruru, e riai ni katukaki ni wene ao n rabunaki n te burangketi ngkana e a bue.
9. Taraakin raun te moan tia ibuobuoki, ao ana iango ae aki kakae e karaua te aoraki ao e karaoi naba maaku ake e na karikirakea ruruna.
10. Kamanenaakin te mwaitoro nakon te nananga e kuarerereka reken te tibu ao te rara n taian iia.
11. Kabaakin te tabo ae kaan ma te ikoaki bon te kawai ae kakamaaku ni katokakin te rara ao e a aki manga katauaki kamanenaakina n te moan ibuobuoki ma ti ngkana e a bon aki reke riki angan katokakina.
12. Te bwara ae reke man te bubuaki ke ngongoakin te kun e na kaitiakaki n te ran ma te toobu ibukin totokoakin rokon te man n aoraki.
13. Ngkana e kabuanibwai n rin te bwai ae boitin ni matan te aomata, waetata n teboka te mata n te ran ae mwaiti. Kateboa te kunnikai ae itiaki n te ran ae mwaitoro, ao ongira ranna nakon kanoan matan te aoraki ao tabeka atuun te aoraki n te aro are e aonga n raanganako te ran man bukin matana are teuana. Kaokioka karaaoan aio ni kababanea te ran ae buakaka ni kabane.
14. A riai aomata nako n ataa aron kamanoia man te mwaitoro ae korakora ke te kabuebe.
15. Tai kamwaea te aomata ae mwaoto ti ngkana iai bukina ae riai.
16. Te aomata ae korakora oreakin atuuna e riai n anganaki te tararua man te tabo ni kuakua, e aoria ngkana e aki kiro, ao e riai n tarataraaki inanon uabwi ma aua ke abwi ma wanuua te aoa imwiina.
17. Tai kitana te ataei inanon te kaa ae kainaki, ti n tain te kabuebe.
18. Te kawai ae tamaroa ni katokakin uran kunnikain te aomata bon ninirakina n robwan nanon te auti ke te burangketi karabinobinoa te aoamata iaon tano.
19. Ko riai ni kamtenaoa ke ni kaoraiai nambwan tareboon ibukin te kabuanibwaii n am tabo.
20. Katarei mairouia ataei bwaai n aoraki ma boitin.

(Te bitaki man *Relief Society Courses of Study* 1976–77, iteranibaa 39–66.)

Marooroo	E na kakoauuaaki irouia ataeiaine ae kaeka a bane ni <i>koaua</i> . Maroorooakin kaeka ae a nanokokoraki iai. Ke anai aia beeба ni kataitai nakon mweengaia ae ana konaa n okiria ao ibukin aia kamatebwai.
Ana anga Reirei te Tia Reirei	E kakawaki bwa kona ataa te moan waaki mi mwakuri n ikotaki ma rabakau ake tabeua n aron tararuuaan te mauri. Ti riai n atai ao n atai naba kaetieti aika a boou. Ataakin raoi kairiri aika e eti e kabebetaa tararuaaia ao kamaiuaia tabemwaang.

Kamwakuran te Reirei

Ana anga reirei te tia reirei

1. Tuangiia ataeiaine bwa e nga mai buakon baikai ae a tangira riki te kaetieti iaona:
Man ana kariaia am mataniwi n te nakoanibonga, bairei mwakuri akanne nakon tokin te wiiki. Tai karaoi baikanne n te Tabati.
  - a. Te tina ae reiakinaki raoi aron tararuaaia ataei, ke te neeti, ae na katereterea tararuaia ataei n aron tebokakiia, ao kamwarakeaia.
  - b. Te aomata ae rabakau n aron te mataniwi n tikauti, te tia mwakuri n te kaibangaki ae uraura, taokita, ke neeti bwa ana katereterea te kamaiu n te kaikeike n te wii nakon te wii, n aron ana kawai Eimriki nakon ae bwabwa, kamanenaan te rawawata nakon katokan te raraa, ao katokan te ruru.
2. Karekea te aomata ae rabakau bwa e na katereterea te rabakau n tararua inanon te mweenga n aron oneakin rabunan kainiwene ngkana iai te aoraki n te kainiwene, tauan ikeiken te burroo ma te kabuehue.
3. Inanon te kiraati, kaota aron te tareboon ibukin te kabuanibwai nakon te tabo n tiriai ke te tienta ibukin boitin n anga te nambwa ni koaua ma aron te kabuanibwai.
4. Kaungaia ataeiaine bwa ana karin n ana kooti te Kaibangaki ae Uraura iaon te tararua n te mweenga ke kooti riki tabeua n aron akanne.

Koauan ao Kaairuan te Kakatai

1. Te kawai ae raoiroi ni katokakin te rara bon taonakin te ikoaki n te kunikai ke bon nanon baim.
2. Kakaean iken temanna e riki ngkana e toki te ikeike ao te aomata e aki konaa n taetae. Kamanenaa ana kawai Eimriki.
3. Tai karaoi kaetieti aika ko aki atai aroia ibukina bwa ko rawa ni karekei riki kaangaanga ke ikoaki. Karekea ana ibuobuoki temanna ae rabakau ni waetata.
4. Tai kamwaea te ikoaki ni karokoa rokon te ibuobuoki man taabo ni kuakua tii ngkana iai te kanganga nakon te ikoaki n te tabo are mena iai.
5. Ngkana e a tia te aoraki n nimma ke n onga te bwai ae boitin, wetea te tienta ibukin babairean boitin ke te tabo ni kuakua ae kaan ibukin ana kaetieti imwaain ae karaoaki te bwai teuana.
6. Tai angan te aomata ae kiro te amwarake ke te mooi.
7. Inanon karekean te ikeike n te wii nakon te wii, e riai ni kaokaki rikaaki atuun te aoraki n te aro are e na kotea karawa bwangem te aoraki. E na koonaki te bairi ni kainaki n tuuka otinakon te ang man te bwairi.
8. Aron totokoan te aoraki bwa e na aki ruru, e riai ni katukaki ni wene ao n rabunaki n te burangketi ngkana e a bue.
9. Taraakin raun te moan tia ibuobuoki, ao ana iango ae aki kakae e karaua te aoraki ao e karaoi naba maaku ake e na karikirakea ruruna.
10. Kamanenaakin te mwaitoro nakon te nananga e kauarerekea reken te tibu ao te rara n taian iia.
11. Kabaekin te tabo ae kaan ma te ikoaki bon te kawai ae kakamaaku ni katokakin te rara ao e a aki manga katauaki kamanenaakina n te moan ibuobuoki ma ti ngkana e a bon aki reke riki angan katokakina.
12. Te bwara ae reke man te bubuaki ke ngongoakin te kun e na kaitiakaki n te ran ma te tobu ibukin totokoakin rokon te man n aoraki.
13. Ngkana e kabuanibwai n rin te bwai ae boitin ni matan te aomata, waetata n teboka te mata n te ran ae mwaiti. Kateboa te kunnikai ae itiaki n te ran ae mwaitoro, ao ongira ranna nakon kanoan matan te aoraki ao tabeka atuun te aoraki n te aro are e aonga n raanganako te ran man bukin matana are teuana. Kaokioka karaoan aio ni kababanea te ran ae buakaka ni kabane.
14. A riai aomata nako n ataa aron kamanoia man te mwaitoro ae korakora ke te kabuehue.
15. Tai kamwaea te aomata ae mwaoto ti ngkana iai bukina ae riai.
16. Te aomata ae korakora oreakin atuuna e riai n anganaki te tararua man te tabo ni kuakua, e aoria ngkana e aki kiro, ao e riai n taratarakaaki inanon uabwi ma aua ke abwi ma wanuua te aoa imwiina.
17. Tai kitana te ataei inanon te kaa ae kainaki, ti n tain te kabuebe.
18. Te kawai ae tamaroa ni katokakin uran kunnikain te aomata bon ninirakina n robwan nanon te auti ke te burangketi karabinobinoa te aoamata iaon tano.
19. Ko riai ni kamtenanoa ke ni kaoraiai nambwan tareboon ibukin te kabuanibwai n am tabo.
20. Katarei mairouia ataei bwaai n aoraki ma boitin.

(Te bitaki man *Relief Society Courses of Study* 1976–77, iteranibaa 39–66.)

*Karikirakean te Itamwaomwao
ao te Boboonnano*

TE KAANTANINGA	Ataeiaine n tatabemaniia nako ana ataia ae iai irouia te konabwai ni waaki.
TE KATAURAOI	<ol style="list-style-type: none"> 1. Uota te beebe ao bentira ibukiia ataeiaine n tatabemaniia. 2. Anganiia ataeiaine bwa ana kaoti taeka aika tabu, te karaki, ke te anaitaeka ae ko bon taku.
ARON WAAKINAN TE REIREI	Kabwarabwaraana
Manga taekinan taeka	<p>Wareka te rongorongo aio:</p> <p>“Teuana te mamaara ae korakora iroura bon karakon te onimaki inanora. Teuana kabwakara ae taabangaki bon te kamangori manenara aika korakora” (R. Toma Beeri, “Be the Best of Whatever You Are” inanon n te <i>Speeches of the Year</i>, 1974 [Burowo: Buringam Iang Uniwitete Boreti, 1975], iteraniba 77).</p>
Mwakuri ni kakukurei	Anganiia ataeiaine n tatabemaniia nako te mwakoro ni beebe ao te bentira. Ke a bane ni karaoi rinanin bwaai ake aki tangiri boni ngaia. Aio bon ibukina bwa ngaia, e aki riai n tibwauaia ma temanna riki. Tuangiiia ataeiaine bwa ana kamaunai bwaai ake ana kainnaoaki iaon aia beebe ae aki konaa ni waetata karekeana ni kaineti ma aron kaubwaia ae ngkai. Imwiina tuangiiia bwa ana kamaunai ni waetata baika aki kona ni bitii (ibukin te katooto, te abaki, karan te mata, tein te bwange ao taraan te mata, tein te bwange tiaitin te raurau ni wae). Tuangiiia ataeiaine bwa ana okiri riki aia beebe Ana konaa n noori tabeua bwaai n tiku. Baikai ana bon karina naba kanikinaaean te tamnei, aroaro ma katein te aomata a konaa ni karikirakeaki n te amwarake ma te kaairaoaki.
Ana anga reirei te tia reirei	Koteia ae a mwaiti bwaai aika ti aki tangiri ibukira ae aki konaa ni bitaki. Ngkana ti kataui baikai, ti konaa ngkanne ni bairea ara tai, korakorara, ao ara mwamwannano nakon taabo ake ti na karikirakei. E na kabotoaki te reirei aio iaon taabo ake ti kona ni karikirakei ao n anne ti karakaa iai ara konabwai ni waaki.
Ti Aki Riai ni Kamangoriira	
Ana anga reirei te tia reirei	Ti kaaitaraaki n te bong koraki ma kanikina n aron anuara n angiin te tai ti tataraira ni kabotaua ake ti nooria. Te kanganga bwa tiaki toki ni iangoi korakoraia ao mamaarara. Ai teraa ngke ai aron abwakira, ai aron maniin, ai aron bwai raraoin, ai aron tikiraoin, ai aron ana taarena, ai aron aki tabwarana, ai aron nano n tamneina . . . ao reitia nako ni karinanakin baikanne i nanon ara iango. Ni katoaa te tai are ti nooriira n te aro anne, ti urui onimakinara ao ti kabuui korakorara ma ara taarena. E konaa n ae ti tii urua arora n ara kurubu ae a tia ni katei banna ao ti namakinna bwa tiaki iri nanoia.
Manga taekinan taeka	<p>Wareka te anaitaeka aio:</p> <p>“Te taratara ae reme e aki [rikirake] ngkana ti onimakinia tabemwaang bwa ana kairiira n taai nako Aomata aika kairake aki toki n onimakinia tabeman n nakoia” (Tiemiti E. Booti, inanon Conference Report, Eberi 1981, iteraniba 8; ke <i>Ensign</i>, Meei 1981, iteraniba 9).</p>
Marooroo	<p>Tuangiiia ataeiaine bwa ana iangoi taeka ake a karinanaki irouia ni bwaai ake aki tangiri ibukiia.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bukin teraa ngkai n tabetai ti kabunnai mamaarara? • E na kanga kamangorakira ni katinanikui ara taarena, ara botaki ni kakukurei n te ekaretia, arora ni kairiri?

Manga taekinan taeka	<p>Wareka te anaitaeka aio mairoun Unimwane Mwaawin T. Atiton:</p> <p>“Te tia reirei ae wanawana ao te beretitenti n Botaki n Aine n te titeiki . . . e kaota te tamnei ae bubura iaon te tikuriin. Bon tamnein te ataei ni mwaane ae mangaongao irana ao e booti baina ni iango. E taku taekan te tamnei, ‘I ataia bwa ai te aomata temanna ngai ibukina bwa te Atua e aki karaoi bwaai ni kawai. Kataua bwa N na manga kaokia, ‘I ataia bwa ai te aomata temanna ngai ibukina bwa te Atua e aki karaoi bwaai ni kawai.’ . . .</p> <p>“Ni kabane te aomata ae nakonako ni maiu e kainnanoa buokan katean onimakinana ao te toro ni bwai. . . . Ana taratara te aomata i bon irouna e aki raka ke ni kee nakon ae a tia n reiakinna i nanon ana mwakuri ma reitakina ma tabemwaang. E kakukurei n nooran temanna ae buoka te ataei ni mwaane ni karikirakea kinaakina. Temanna ae tao te tina, te tia reirei n te Moanrinan, am itabonbata, ke tao te anne n aron ae ‘Ai Natin te Atua,’ e a tia ni karika te ataei ni mwaane ae na ataia ae ngaia bon temanna. E ataia ae aki bwai ni kawai. E ataia ae boni ngaia. E ataia ae te aomata ae maiu ae tangiraki iroun te Tama are i Karawa” (inanon Conference Report, Okitobwa 1981, iteraniba 125; ke <i>Ensign</i>, Nobembwa 1981, iteraniba 89).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Teraa ae ti kabotoa ara taratara iaona? <p>E taekinna te Unimwaane Atiton bwa ana taratara n ana iango te aine e boto iaon ana mwakuri ao reitakina ma tabemwaang. Te onimakinaki e konaa n uaia n rootaki n te bwai ae ti nooria ao n te bwai ae taekinaki irouia tabeman nakoira.</p> <p>Ngkana ko wareka te taeka aio, taraia ataeiaine bwa ana kakauongo nakon te korakora n aron noorakin bannaia n aia iango.</p>
Maroorooakinan anaitaeka	<p>“Manenan onimakinan te Atua ma te aroaro ae raoiroi . . . e aki toki n totokoaki irouia aika batia ae aongkoa e aki manena. Aio te kawai ae nanonaki nakon te aki konabwai ibukina bwa e aki mwannanoa kakawakin mwaakan te bwai ae ti ataia ma ti aki baireia. N ai aron, ae I tangira kaainabau ma au utuu, ao I namakina aia tangira ibuku. Ko aki konaa ni baireia bwa nanora ara namakin n tangira ibukin temanna ma temanna, ma te tangira anne e rangi ni bwai nakoira. Te mmarakia naba e kanganga baireana, ma e bon taraa ni bwai. Ti teboo naba ma te koaua ae onimakinan te Atua. Ti konaa n ataia bwa bon iai Ngaia ma tiaki kona ni baireia bwa abwakira. E taku Bwauro, ‘Te Tamnei n ti ngaia e karekeaa ana koaua man tamneira, ae ngaira natin te Atua’” [Room 8:16] (Tiemiti E. Booti, inanon Conference Report, Eperi 1981, iteraniba 9; ke <i>Ensign</i>, Meei 1981, iteranibaa 9–10).</p> <p>Tuangia ataeiaine bwa ana iangoa te baere e taekinna Unimwane Baoti n aron bwaai aika a kanganga baireaa iroura. Korei baikai iaon te burakibooti.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Baikara tabeua iraraang aika kona n roota aron ara namakin bon ibukira. A kona iai baikai— <ol style="list-style-type: none"> 1. Te atatai n arora n Atua ngkai ngaira natin te Atua. 2. E kangaa aroia ara karo n taetae nakoira. 3. Aekara aia mwakuri raora nakoira aika onimakinaki iroura. 4. A kangaa taan reirei n nanona ara mwakuri n te reirei 5. Taian tokanikai ma taian konaaki karekean ara atatai.
Maroorooakinan anaitaeka	<p>E uringaki Erenoia Ruutiwerote ibukin mwamwannanoan rabakauia raona ngke e taku, “Akea ae konaa ni kamangoriko n akea am kariaia” (“Points to Ponder,” <i>Reader’s Digest</i>, Beberuare 1963, iteraniba 261).</p> <ul style="list-style-type: none"> • E aera n tabetai ti kariaia tabeman bwa ana kamangoriira? (Ibukina bwa ti aki toki n tauraoi ni kakoauaira ae ti buakaka ao ti kabwaka n uring korakorara ao manenara; ibukina bwa ti kabatiaa te raraoma n tabeakin aia iangon aomata.) • Ko na kangaa ni kawakiniko man te kamangoraki? <p>Ngkana iai aia kaangaanga ataeiaine ni kaekaan te titiraki aio, tuangia bwa ana iangoia teutana. Nikiran kanoan te reirei bon iango ake ana buokiia ni kaekaa.</p>

Ara Iango bon Ibukira E Buokiira n ara Waaki	
Ana anga reirei te tia reirei	Taekinna ae aki boboraoi ara taarena, ara konabwai, ke manenara, ma ngaira n tatatabemaniira nako iai iroura te bwai ae ti konaa ni karoia raoi. Ti kainnanoa kakaean te bae ti manena iai ma ni karikirakea. Ti kainnanoa te onimakiniira i bon iroura ae tau ae ti kona ni karikirakea. Ti na moanna ni iangoa ae ti na waaki.
Manga taekinan taeka	<p>“Te iango e korakora te bae na karoia ma arora ni maiu, bwa ti kukurei ke ti nanokawaki, ti katia n tokanikai ke ti namakina te bwarannano, bwa ti ka katia n te aro n tamnei ke ti rootaki ibukin aekana, ao n aro aika bat, I kakoaua, bwa ti ongeaba ke tiaki ongeaba nakon ana tua te Atua. A taekinna taan rabakau ni boong aikai bwa mwakurin ana iango te aomata ai aron mwakurin te kombiuta are iai ana konabwai n ata te bwai ae riki. Te karinrin ae karoaki nakon te waki anne e mwaiti te bae karoia ma te bwai are e na otinako n aron te iango, te namakin, ao te aroaro” (Teen L. Raaten, “Thoughts about Thoughts,” <i>Speeches of the Year</i>, 1976 [Burowo: Buringam Iang Uniwitite Boreti, 1977], iteraniba 116).</p> <ul style="list-style-type: none"> • E na kanga n okoro maium ngkana ko ataa te bae na riki ao ko rinei iango aika raraoi ibukim inanon te tai teuana? • Ti na kanga ni karin iango aika raraoi inanon ara iango ae atai baika ana riki? <p>Ukoukori rabakau aika riai, n aron te taetae raoi nakon temanna, kaungaan temanna n iango aika raraoi n aron ae “Ko kona ni karoia!”</p> <p>Keiti aika ana kamatebwaiaki aikai a kaota aron ara iango ni kairaraanga ara konabwai ni waaki.</p> <p><i>Keiti ni Kamatebwai 1</i></p> <p>E ienikuri tinan Tintee ni katauraoa te katairiki iaon te taibora n te aoa 6:00 ibukina bwa iai ana botaki n 7:30. E tabe Tintee n iangoa ana bwai nakon te reirei n te bong are imwina ngke e tabe ni katikui raurau ni nneia. E wewete tinana man te umwa ni kuuka, “Kawaeko Tintee, ko rangi ni baenikai.” E a tia n tuangaki Tintee bwa e rangi ni baenikai tabea te tai n taai aika nako ao e a moanna ni kakoaua. “I keetinna bwa I rangi ni baenikai,” e iangoia.</p>
Marooroo	<ul style="list-style-type: none"> • E kanga Tintee ni bita ana kaeka nakon teuana ae tamaroa? <p><i>Keiti ni Kamatebwai 2</i></p> <p>E moana ana reirei n te waioriin Tue ma iroun ana itabon bata ae te tia reirei. E namakina te katuaraa n tauakin te waioriin ao e tuanga ana tia reirei ae e aki iangoia bwa e na aki karoia ae raoiroi. E tuanga ana tia reirei bwa man te kataneiai e na namakina riki iai te mwengaraoi. Ma e namakinna Tue bwa e na bon aki konaa n rabakau, n te tai ae waekoa e katoka ana kataneiai.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Teraa ae na karoia ana tia reirei Tue ngkana e roko Tue ni kawara ana reirei n te tai ae na roko? • Te mwakuri aio e na kamatoaa ana iango Tue ae aki konaa n rabakau n takakaro? • Tera ni koaua ana kaangaanga Tue—ana aki konabwai ni katangitang, ke buren ana iango ibukina? • Te kawai raa ae iangoia Tue n aron otinakon mwiin ana reirei iaon te waaioriin? <p><i>Keiti ni Kamatebwai 3</i></p> <p>E bwakanako ana tai ni mwakuri Beekii n te tairiki ni kabanea ana kakarabakau are e katauraoa ibukin te reirei. Ngke e warekia nakon tinana n te ingaong are imwiina imwaain nakona nakon te reirei e taku, “N au iango e rangi n tamaroa au kakarabakau, ko kakoauaa? E kaeka tinana ma n taku bwa te kakarabakau ae rangi n tamaroa ibukina bwa e a tia n tai iaona ni katauraoia.</p>
Marooroo	<ul style="list-style-type: none"> • E na kanga ana iango Beekii, ni buotokaaki n ana kariaia tinana, n roota ana anga reirei n te reirei? • Teraa ae na tia n riki ngke arona bwa e aki kabanea te tai ni katauraoa ana kakarabakau? Aekara ana namakin i bon irouna?

Ana anga reirei te tia reirei	Katereterea ae a mwaiti bwaai aika a kona n roota onimakinara. Ma te bwai ae rangi ni kakawaki bon ara iango. Bon katabeara. Ti kona n rineia bwa ti na kataui iango aika ti na konaaki iai, ke ti na rinei iango aika a raraoi ae buokiira ni waaki. Ti ataia bwa ngaira natin Tama are i Karawa ao nanoara e rikirake n taabo aika bat ae e aki tianaki. Ngkana ti rineia bwa ti na karikirakea taraakira, karikirakea ara taarena ma wanawanara, ao ni karakaa ara tabeaianga ma ara tangira ibukia tabemwaang.
Manga taekinan taeka	Ti bane ni bungiaki bwa ti na waaki n te aro ae raoiroi, ni kamanenai ara atatai ae tabu ni bairei arora n aron ae taekinna te anaitaeka aio: “Manenaia ni koauan te rabwata ae korakora bon karakaan raoiroin te tararake ni ukeukeri baika a tabu. N ai aron kaai aika kokorakora, ae ti na rootii ieta ibukin te oota. . . I a tia n noora manenan te aomata ma boongana ae kateretereaki n aron taraan maiuia kainnano ao ai uana naba ma maiuia aika reirei ma ni kaubwai” (Tiemit E. Booti, inanon Conference Report, Eberi 1981, iteraniba 9; ke <i>Ensign</i> , Meei 1981, iteraniba 10).

Kabaneana

Katereterea bwa iai taai aika ti bane iai n namakina te mamaara nakoia aomata tabeman. Ti kainnanoa te kabootauaakira ma ara kabanea n tamaroa ao n ukoukoru karikirakean maiura ake a reke iaan ara konabwai. Teuana ae korakora ma ibuakon kaewenakoara bon te tokanikai iaon te namakin ae aki kakawaki. Iai bukin maiura. Ti bungiaki bwa ti na waaki ao n riki ni katootoonga te Atua.

Kammwakuran te Reirei

1. Kataneiai ni bubutimwaa iango ni kaunga n taekina “Ko rabwa.” Tai karaoi taeka ni butu n ai aron ae, “Oh, aio te mane ni kunnikai,” ke “Irau e aki taraa raoi n aron anne.” E aki manena butimwaeakin taeka ma iango.
2. Noora te beeба are karinanaki iai taeka ni moan te reirei. Rinea teuana ae kona ni bitaki ao moana karikirakean kanikinaaean te aomata anne.

Te Konamaki ni Kataia

TE KAANTANINGA	E riai ni iai irouia ataeiaine n tatabemaanii te konamaki ni kataui iango ao mwakuri nakon karikirakean maiuna.
----------------	---

TE KATAURAOI	<ol style="list-style-type: none"> 1. Tamnei 19, Etita, ae mena i akuun te boki n reirei. 2. Katauraoa te tiaate ma Iotua 1:9 ae koreaki iaona. 3. Katauraoi moti ni beeба ma atuun te marooroo ae koreaki iaoia. 4. Katauraoi n taekina te iango teuana ae ko na kainnanoa iai te konamaki nakon karaaoan te bwai ae boou. 5. Anganiia ataeiaine bwa ana anga te karaki, taeka aika tabu, ke anaitaeka ae ko bon taku.
--------------	--

Taeka nakon te tia reirei	E kabotoaki te reirei aio iaon te konamaki nakon kataakin baika a boou ao ni kaungaa n aron naba te konamaki ni kataia n reitii nako aro aika mamatoa. Kakoaua raoi bwa ana aki mangao ataeiaine ma te konamaki ni karaoi baika aki raraoi.
---------------------------	---

ARON WAAKINAN TE REIREI	<p>E Tangira te Konamaki Nakon Kataakin Baika a Boou ma ni Kaunga</p> <p>Tuangija ataeiaine bwa ana iangoa te tai ngke a kataa te bwai ae boou ma ni manena, n ai aron te anga reirei, e mwakuri ibukin te kirabu, kataakin te takakaro ae boou, ke reiakinan te rabakau ae boou. Tuangija bwa ana tibwauua aia namakin n aron te mwakuri anne. Imwina katerea ae e tangira te konamaki nakon kataakin te bwai ae boou ma ni kaunga.</p> <p>Ngkai ko tabe ni maroorooakin aia namakin ataeiaine n aron aia mwakuri, kaotinakoi iango aikai.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Angiia aomata iai irouia te namakin ni maaku ngkana a kaitara ma te mwakuri ae boou. 2. E taabangaki te namakin n raoraoma ma ni maaku n aron kataakin te bwai ae boou. 3. Ti aki kainnanoa maakura bwa e na katokiira man kataakin bwaai aika e na kakorakorai ma ni karikirakei maiura. <p>• Baikara maaku tabeua aika a tauira man kataakin baika a boou?</p>
----------------------------	--

Ana anga reirei te tia reirei	Ngkana a tibwauai aia iango ataeiaine, uotarake te iango ae angiia aomata ake maaka kaokoron ke te kababaaki ngkana e aki eti te bwai ae boou. Maaku aikai aki toki n tuukiia aomata man karaaoan te rabakau ae boou ke te mwakuri.
-------------------------------	---

Ana anga reirei te tia reirei	Kakarabakauakina nanon te taeka ae konamaki. Buokiia ataeiaine bwa ana ataia ae te konamaki ea anganiira te korakora ni kataia. Ngakana ti maaku ni katai ni kaungai baika a boou, ti konaa ni katoka ara waaki ma n tauira man mwakuri aika e na kakorakora ao ni karaababai maiura. Te konamaki ngkana e kamanenaaki ma te onimaki ibukin baika raraoi bon te bwai ni mwakuri ae korakora teuana ae iai iroura ae buokiira ni karikirakea maiura.
-------------------------------	---

Marooroo	<p>• Baikara bwaai tabeua ae ko na kainnanoa iai te konamaki bwa e na karaoia?</p> <p>Aikai tabeua iango: Te anga reirei, moanakin te kakarabakau ma temanna ae boou, te tataro i matan te kurubu, karaaoan te botaki ni kakukurei n te reirei, kanakoan te kakaitai, kabwarabwaraan te euangkerio nakon te rao, reiakinan te takakaro ae boou, katauan te kaairua ma te kabwara bure, ao te bubuti ibukin te mwakuri.</p>
----------	--

Ana anga reirei te tia reirei	Koteia ae ngaira n tatabemaniira nako iai, n tabetai, namakinan maaku ao raraoma. E ngae n anne, ti riki ni korakora ao na tauraoi ibukin korakoran kaewenako ngkana ti aki kataua te maaku bwa e na babairei ara kaantaninga nakon karikirakean maiura.
-------------------------------	--

Tiaatan te taeka ae tabu	Iai kawai aika raraoi nakon buokara n riaoakin te maaku ma n anganiira te korakora nakon kataakin baika boou ma ni kaunga.
Botaki ni kakukurei	<p>Kaota te tiaata n Iotua 1:9. Anganiia ataeiaine bwa ana wareware ao ni kamatenanoa. Katuruturua nakoia ae na boutokaira te Uea ao E na anganiira te korakora ngkana ti ukoukora ana buoka ngkana ti karaoi baika a raoiroi.</p> <p>Anganiia ataeiaine n tatabemaniia bwa ana rinea teuana ma ibuakon moti ni beeбаake ko katauraoi ake iai attuun te marooroo ibukin maroorooakinana. Anganna bwa e na warekia nakon te kiraati ao imwiina tuangiia bwa ana kangaa iango n tatabeua nako ni buoka temanna ni karekea te konamaki ni kataia. Ko kona ni ikotia nakon ana iango bwaai ake ko namakinna bwa ana kainnanoaki.</p>
	<p><i>Tatauraoi.</i> (Karaoi mooti n aron anga ao manenaia imwain rokon te kaangaanga. Aio e na buokiko ni iangoia raoi riki ao n anganiko te konamaki ni karaoia raoi. Tatauraoi n tiku n am moti n aki ongei kairoro ma kariirii.)</p> <p><i>Nanona te reirei.</i> (Kataua te kakauongo ao karina te reirei. Taraia ao iangoi raoi aroia imwaain kataakina. Taraiko man te bonotaniga ao te kainikatonga ae bure. Kakauongo nakon te tamnei ibukin ana kairiirii.)</p> <p><i>Karekea te iango ae raoiroi.</i> (Ataia ao namakina manenam ngkai ngkoe natin te Atua. Uringa bwa ko kanakoaki nako ikai bwa ko na waaki. Iai am taarena ao am konabwai ae na rikirake ni korakora ngkana ko kamanenai.)</p>
	<p><i>Tataro.</i> (Te tataro bon ngaia reken te korakora ae konaa n anganiko te konamaki bwa ko na kataia n riaon te maaku. Te Tamnei ae Raoiroi e na buokiko ni kairiko ao ni kakorakorako.)</p> <p><i>Karekea te Onimakinaki.</i> (Kakoaua bwa a mwaiti buokam ngkana ko katai baika boou. Iai am iango ni iangoia, te utuu, mataniwiin te Ekaretia, taan reirei, raa, ao taeka aika tabu ni kateitei iaona.)</p> <p><i>Karaoa am Kabanea n Raoiroi.</i> (E tangiraki am kabanea n raoiroi ni kataakin baika boou. Tai maaku ngkana e aki nako raoi, bwa kataakina e katamaroako e ngae ngke e aki roko raoi mwiina n aron ae ko kaantaninga.)</p>
Karakin taeka aika tabu	<p>Ti Karekea te Korakora ngkana ti Konamaki ni Kaitara ma Baika Boou</p> <p>Koteia bwa taeka aika tabu e taekiniia aomata aika batia ake a konamaki ni kaitarai aroaro aika boou ma ni kaewenako. Ibukin aia konamaki, e kakorakoraaki maiuia ma ni kakabwaiaki. Etita te ataeiaine n Ebera ae tikiraoi are e mareaki nakon uean Bootia. Ana tiibi minitita te kiing e ribaia i Iutaia ao e kakaea angaiia ana aomata Etita ni kateia. E uota te nanokawaki ae korakora nakon Etita ma ana aomata. E ataaki bwa iai te bwai ae na karaoaki ibukin kamaiuaia, Morotekai, ae ai mwaanen Etita, e rairaki nakoina ibukin ana ibuobuoki. E tuanga bwa e na taetae nakon te kiing ao ni kataia ni kairoroa bwa e na bita te babaire aio. N te tai anne, te katei bwa ane kawara te kiing n aki kaoaki e konaa ni kamateaki. E ataa aio Etita. Ngkana e nakoina ao e karuoana ana kai ni kaitaraa, e konaa n taetae nakoina, ma ngkana e taua ana kai ni kateia rake, e nanonaki iai tiringana. E iango Etita bwa e riai kabuaan maiuna ibukin kamaiuaia ana aomata.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Botaki wareka Etia 2:5–17; 3–4. • Aekara am iango n aron ana namakin Etita ngke e kaitara ma te aro aio? <p>E kanakoa ana kaeka Etita nakon Morotekai. Anganiia ataeiaine bwa ana maroorooakinna Etita 4:16.</p>
Taeka aika tabu	<p>Ko konaa n taekinna ni boin oin am taeka bwa teraa ae riki ngkana e noora Etita te kiing (noora Etita 5:1–3).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tera ana katauraoi ibukin kataan te konamaki aio? • E ataia Etita bwa e na tokanikai ke e na aki? • Teraa am iango n aron ana namakin Etita imwiin ana konabwai ni buokiia ana aomata?
Ana anga reirei te tia reirei	Katereterea ae kataan te onimaki ao te konamaki e kakorakoraa Etita. Ibukina bwa e nanona te kataia, e a riki bwa ngaia temanna ainen Iteraera ae rangin tangiraki.

Ngkana e reke taina, karakina rongorongan Kiteon man te O Tetamenti (Taani Motiki Taeka 6–8). Kiteon bon te roronga ae kabwaka n te onimakinaki ao e iangoia bwa ngaia bon te kabanea ni mangori i buakoia ana utuu tamana. N te bong teuana, ngke e tabe ni kamaenakoi koraan wiita, e roko te anera ao e tekateka iaan te kai ae te oke.

E tuanga Kiteon te anera ae E tangiria te Uea bwa e na kamaiua Iteraera ma irouia ana kairiribai, aika I Miiria. Etitiraki Kiteon bwa e na kangaa ni karaoa te mwakuri ae korakora aio.

Taeka aika tabu

Tuangiia ataeiaine bwa ana raira Taani Motiki Taeka 6:16 bwa ana ukora kaakaan Kiteon iroun te Uea.

Ana anga reirei
te tia reirei

Katereterea ae Kiteon e kakorakoraaki n te konamaki are e karika konabwaina ni kamaenikuna te baonikarea nakon Bwaara. Imwiina e kairiia tenibubua mwaane ni kaaitaraia I Miiria aika mwaiti, ao n aron Etita, e buoka kainaomatakiia ana aomata.

- A kangaa kataakin te onimaki ma konamaki aikai ni bita Kiteon?

Taekinna ae te Uea e berita nakoira n tatabemaniira nako bwa ngkana iai iroura te konamaki ni karaoa ae eti, E na mena iroura ao ti na karekea te korakora ni kaitarai kataaki ma aroaro n te bong koraki. Te korakora aio e na buokiira ni kaitarai bwarannano ma ni karekea te konamaki ni kataia riki.

Kabaneana

Wareka ana taeka te Unimwaane F. Entio Buutike aio:

Manga taekinan taeka

“E tangira te konamaki ao te motinnano nakon irakinana kairiiri te Tamnei ibukina bwa a konaa ni kakamakuira ngkana a kairiira n nakonako iaon kawai aika boou, n tabetai bon kawai aika akea ae e a tia n totoua ma imwaaina, kawai n te kauoua ni maire, aika rangi ni kaokoro ma are a kakaraoia aomata. N aron te katootoo ae ti kona ni kairaki iai bwa ti na moangare ngkana iai ae kauniira, ti na tangiria tabeman ake a ribaira, ti na taekina te kakaaitau ike akea ae riai ni kaaitauaki, ni kariai mwakuri ake a na kamoamoa iai tabemwaang, ma ni karaoi mwakuri n nanobaba are e wiirkirikiia te Tamnei karaoan ae kokoaua, te nano ae kakauongo ni kan karaoia” (“The Only Real Treasure,” *New Era*, Ritembwa 1979, iteraniba 5).

Maroorooakin aaro ake e mwanewei te Unimwane ae Buutike, ni buokiia ataeiaine bwa ana noora kakawakin te konamaki n itera aika ai aron akanne inanon maiuia.

Kammwakuran te Reirei

Iangoira bwa ana tatato ataeiaine imwaain kataan baika boou. Kaungaia bwa ana ukora ana kairiiri te Tamnei ae Rairoi ni kakaea ao ni karaoi aroaro aika boou ake e na kakorakora ma ni kaungai maiuia. Iangoia bwa ana korea mwina n aia tionare (journal) aia namakin imwaain ao imwiin karaoan mwakuri aikai.

TE KAANTANINGA	Ataeiaine n tatabemaniia ana kinaa namakinan te onimakinaki ae airi ma maiuakinan te raoiroi.
TE KATAURAOI	<ol style="list-style-type: none"> Imwain te reirei, karina teuana te buun ae uarereke n te tano inanon te tiaa ae te kiraati. Kanoaa te tiaa (jar) n te ran ni kaonna. Kaina matan te tiaa (jar), ao ioia bwa ana irengan kanoana. Katikua inanon tebwiina te miniti ao kanakoa ranna ma i matana ma iaon te tano. Manga kaona riki te iata n te ran ao ioia. Katikua riki inanon tebwiina te miniti ao manga kanakoa ranna ma i matana are iaon te tano. Karaoa aio aua ke nimaua te tai n te aro are e na itiaki te ran are ietana ngkana e ruo te tano nako kabin te tiaa. Te waaki aio e kanakoi bwaai ake ana iinako inanon te ran. Anganiia ataeiaine bwa ana anga te taeka ae tabu, karaki, ke anaitaeka aika ko bon taku.
ARON WAAKINAN TE REIREI	<p>Kabwarabwaraana</p> <p>Tabekarake te Tiaa n ran ao kaokia n akoao te taibora taiaoaka, anaa te tiaa (jar) n ran ao n tano are e a kaman toka iaon te taibora inanon tebwiina ke tebwii ma nimaua te miniti. E riai n rangi ni itiaki te ran i aon te barekareka are e a iinako n rau. Tuangiia ataeiaine bwa na taraia bwa teraa ae na riki nakon te ran ngkana ko ioioa te tiaa e na manga mantoa te ran mani baarekareka. Kaoka te tiaa nako aon te taibora.</p> <p>Taeka aika tabu Angan te ataeiaine bwa e na wareka Itaia 57:20–21.</p> <p>Katereterea ae tekoraki ake a maeka i etan taari ataa te bwai ae riki nakon taari inanon nuukan te buaka. Ni kabane aeka ni bareka ma bwai riki tabeua a waerake mai kabin marawa ao a biri n aki akaaka, “ni kaaki te bareka.” Iai te aki rau ma te mangaongao ngkana e biri n aki akaaka te nao.</p> <p>• Teraa ae taekinna Itaia n nanonna n “aki raun taari, ngkana e aki kona n rau”? Ngke E taekinna te Atua, “bwa akea te rau nakon te bure,” te aeka n rau raa ae nanonna? (Raun te iango, te namakin ae itiaki.) Buokiia ataeiaine bwa a na ota irouia ae ngkana e karaoa te bure temanna ao e aki raira nanona, e aki rau ke akea te rau irouna. Te aki rau aio e karekea rikin bwaai te bwai ae na riki. Ae teraa ngkoa? Kaira te marooroo ni karina te iango ae te bure ao te bua n ataakin te riai ngaia tabeua otinakoia.</p> <p>Katerea bwa buan te karineaki ae uotia te buakaka ti teboo ma “aki raun taari.” Akea te rau inanon maiun te aomata ae buakaka.</p> <p>• E kangaa te buakaka ni buoka kabuaan te karineaki?</p>
Ana anga reirei te tia reirei	
Marooroo	
Ana anga reirei te tia reirei	

Maiuakinan te Raoiroi e Karakaa Ataakin te Riai

Ana anga reirei te tia reirei:

Katereterea bwa n tabetai ataakin te riai e marooroakinaki ni kaeti ma bwaai ake e karaoi te aomata, n aron katangan te bwai ni katangitang, karaoon ae riai inanon te reirei ke n takakaro. Iai te bwai teuana ae a konaa ni karaopia aomata nako ae na karikirakea ataan te riai, ao anne bon te maiu ae raoiroi. Ngkana e kataia te aomata ni maiuakina te raoiroi, a na iai te rau inanona ae na roko n akea riki kawaina. E na namakina te raoiroi n arona. Temanna mataniwiin te Ekaretia e taekina te taeka aio:

Manga taekinan taeka	"I aki ata te bwai ae e roota riki te kukurei nakon ataa kin ae ti a tia ni karaoa ke ni karaoi baika aeti ma n riai" (Rekiti D. Biinika, "What It Means to Establish a Relationship with Christ," inanon Speeches of the Year 1977 [Burowo: Buringam Yang Ana Tabo ni Boreti te Reirei ae Rietata, 1978], iteranibaa 91).
Manga taekinan taeka	Temanna mataniwiin te Ekaretia ae karaoa naba te aeka n taeka anne: "Ngkana e karaoa ana buaka te mwaane iaon oin mamaarana e katabea inanon ana buaka ae moan te tabu ae tuai man tabekaki. Te kainwanga ae roko man te tokanikai n te bobuaka aio e rangi ni kanuringaki, e kataonaki n nano, ma n rangi ni kanganga ni mwakuri ae a tia ni kaitibo mangaia te mwaane" (Buraiante S. Ingkiri, <i>That Ye Might Have Joy</i> [Te Kaawa ae Tioreti Reiki: Tabo ni Boki, 1958], iteraniba 83).
Maroorooakinan te burakibooti	<ul style="list-style-type: none"> • Maiuakinan te raoiroi e nanonaki iai maiuakinana n akea te bure? • Teraa riki ae na karinaki? Koroi iaon te burakibooti tabeua kawai ae ti maiuakina iai te maiu ae raoiroi. <p>Tabeua katootoo bon: maotinnano nakon te boto ni iango ni Kiritian n ai aron ae te kokoaua nakoim ao tabemwaang, te aroaro ae raoiroi, te itiaki, te onimaki, te nanomwaaka, kamangora, buokia tabemwaang.</p> <p>Anganiia ataeiaiine bwa ana ukora Tuua ma Berita 121:45. Maroorooakina te taeka, aei "ao e na kakorakoraaki am onimaki n rokon te Atua." Buokia ataeiaiine bwa ana ataa ae ngkana a maiuakina te raoiroi e na reke irouia te nano n onimakinaki ae na kona ni kateia imataia aia karo, bitiobi, Tama are i Karawa ma te kaantaninga ae itiaki.</p>
Ana anga reirei te tia reirei	Kaira te iango nakon tiaa n tano ao te ran ae taekinna bwa e a rau ngkai, te baareka e buki inano i kabina ao te ran e a itiaki.
Maroro	Maroorooakina te rau ao rootaki aika ataa ki ae roko man maiuakinan moan tuan te raoiroi ae karinakanaki iaon te burakibooti.
	Taekin karaki aika uoua aikai ni buokia ataeiaiine bwa ana ataa aron rokon te rau man raoiroin te maiu.
Te karaki	<p>Meeri bon te ikawai ibuakoia niiman ataei. E aki toki n onimakinna tinana irouia natina ake a uarereke ao e kaantaninga bwa e na taotaona nanona ma n tangiria n te tai are e rangi n ataei iai. E rikirake Meeri ni kua n te onimakinaki ae riao ibukia mwaanena ma tarina, ngkai e a ikawai riki ao e a manga irekereke ma raona aika batu ma botaki ni kakukurei. E moana katei buakana nakoia mwaanena ma tarina ao e aki tararuuaia. E takaarua nakoia ao e tuangiia bwa ana bane nako ma ni katikua n ti ngaia ni katoa te tai ae a kawaria iai ibukin te bwai teuana. E aki manga oki n taetae nakoia n aron aia botaki ni kakukurei ke tao ni kariaa bwa ana kawara ana ruu. E moanna n rawa nakon mweengana imwiin te reirei, e nakon aia auti raraona bwa e na aki manga katabeaki n tararuuaia "ataei ae akea aia riai." N tabetai e noora te nanokawaki ma te mata ni maroaa irouia ngkana e nooria n te taibora n tain te katairiki, ma e aki kan bita arona nakoia.</p>
Te karaki	<p>E namakinna Naentii bwa teuana katabean maiuna bon te unaine ae maeka n te kawai are mai inano. Te aine ae Timiti e maeka n ti ngaia ao n angii te tai e kainnana buokana n ana auti ao ana mwaake. E nanako Naentii ni buokia n tabetai, ma ni katoaa te tai anne e aki ti karaoa nanon te auti ma tinanikuna, ma e bon ongongora naba iroun Timiti inanon aua tabeua. E namakinna Naentii bwa bon te kabane tai kakawarana, ao tao e na raoiroi riki kawaraia raraona. E tuangaki iroun tinana Naentii bwa e na karaoa ana kakatai. E tuanga bwa e na kawara ana auti Timiti n teuana te bwakantaa n te wiiki n tiaki ti te kaitiaki, ma n te ongongoraa nakoina ma n atai raoi baike e taekin. E tuanga bwa e na karaoa aio inanon te namwakaina, ao e kona ni katokaia ngkana nanona. E iangoia Naentii bwa e na karaoa n te aro bwa e na aki manga tabeakina nanakona nakon ana auti Timiti.</p> <p>Te moan wiiki, e korakai ni kataia ni kakauongo nakon Timiti, ma e kunea n ana namakin bwa e bon nanokawaki teutana ibukin te unaine n noorakin matoatoan te maiu ae mena inanona. N te wiiki are imwiina ngke e kaitiaki ma ni kakauongo, e moanna ni kunea ae e mwaiti te bwai ae kunea Timiti man ana tekateka ni kakauongo ao e aki botuakina te kan ongora. N tokin te namwakaina, e aki ti namakina te tangira ma te kakaitau ibukin Timiti, ma e namakina kakawakin temanna ae kainnanoia ni koaua.</p>

Maroroo	<ul style="list-style-type: none"> Te ataeiaine raa ae ko namakinna bwa iai irouna namakinan te rau ni maiuna? Antai ae namakina te kabanea n raoiroi ibukina? Bukin teraa? Baikara tabeua maneunan moanakin te maiu ae raoiroi ni moan taai ni maiuakinaki? (Ko konaa ni karaoa te katei ae raoiroi ni moantai, e na batiriki am tai n rikirake, karikirake, waaki, te karineaki, ni kauarerekea rikin kairua aika mamatoa ake ana kona ni kairiko nakon buan te onimakinaki.)
Taeka nakon te tia reirei	<p>E Tuangira te Uea bwa “Te Buakaka Akea Kakukureina”</p> <p>Ana te [tiaa te kiraati] n ran ao te tano, ao ioia n aki akaaka n te aro are e na manga bareka riki. Koteia ae noorakin te okoro nakon te rauaki ae roko nakon temanna n aron Naentii ae kataia ni maiuakina te raoiroi, temanna ae karina te buakaka nakon maiuna ai aron “karauan taari.”</p>
Maroroookinan taeka aika tabu	<p>Wareka Aramwa 41:10 ao Karaatia 6:7.</p> <ul style="list-style-type: none"> Aekara ara namakin ngkana ti karaoa ae aki tau? E aera ngkai akea namakinan te rau iai? Te aekara am kabwarabwara n namakinan te bure? Tera ae riki nakon onimakinara ngkana ti namakina te bure? Iai okorona ma noorakin ataakina iroura? <p>Katereterea ae te aonnaaba e na kakoauaira bwa ti konaa ni karaoi namakinan te bure nakon karaoan riki te bure ae riki man namakinan te bure.</p>
Ana anga reirei te tia reirei	<p>Taekinna ae ti bane ni bungiaki ma te iango ae raoiroi ao ae bure. Te iango aio e aki toki n atongaki bwa kabitoin nanora. Bwa nooria, Tamnein Kristo e anganaki te aomata, bwa e na ataa te raoiroi man te buakaka” (Moronaa 7:16). E reke ataakin aio ngkana ti karaoa te kaairua ao e aki oki ni kairiira bwa ti na rairaki man te buakaka.</p> <ul style="list-style-type: none"> Tera ae na riki ngkana ti aki mutiakina kabitoin nanora n angin te tai? (Ti riki ni mamaara n ara namakin ni kakoroan nanoia.)
Manga taekinan taeka	<p>E taku te Unimwaane Tiemiti E. Booti: “Tabemwaang a namakina ae a konaa ni maiuakina te katawe ni iango. N te botaki ae e inaomata ni iango—inaomata ni kateina, inomata n anuana—a mwaiti naba ae a maiuakin inaomataia n namakin manenaia, onimakinia, ma kamoamoaaia” (inanon Conference Report, Eberi 1981, iteraniba 9; ke Ensign, Meei 1981, iteraniba 9).</p> <ul style="list-style-type: none"> E aera ngkai e taekinna te Uea bwa akea kakukurein te buakaka? Ni kawai raa ae ti na namakina riki iai te rauaki ao te rau ngkana iai iroura te katei?
Maroroo	<p>Ngkana Onimakinam E Bua, E Kona ni Manga Karekeaki</p> <ul style="list-style-type: none"> Ti na kanga ni manga karekea te namakin ae bua n aron manenam, te onimakinaki ma te kamoamoaki? <p>Katereterea ae akea ibuakora ae rikirake n aki karaoi bwaai aika bure. Ngkana ti kabuua te onimakinaki ao ti namakina te bure, ti konaa ni bita arora ma kateira rinanon te raira n nano. Karekean kabwaraan te bure ma iroun te Uea e konaa ni karekea nakoira te namakin ae tamaraa ibukira n akea n ai arona.</p>
	<p>Kabaneana</p> <p>Katereterea ae te raira n nano ao kabwaraan te bure e kaoka raun te iango ao e karaoa “kareun ana taari te aomata.” Taekinna aron itiakin te ran inanon te bwatoro ngkana e raumeaaki ni kamwaawai taano aika tiku. E konaa n oki onimakinara ngkana ti rairaki ni koaua ma ni kaoka kabitoin nanora.</p>
	<p>Kammwakuran te Reirei</p> <p>Tuangjia ataeiaine bwa ana rinanon aia mwakuri ao ana iangoi baike a na kainnanoa te raira n nano iai ke ni bitii n te aro bwa e na uota karakaan te onimakinaki.</p>

Babairean Buokam

Kamanenaan te Tai ma te Wanawana

TE KAANTANINGA	Ataeiaine n tatabemaniaa nako e na ataaki irouia kakawakin ao manenan kamanenaakin te tai ma te wanawana.
----------------	---

TE KATAURAOI	<ol style="list-style-type: none"> 1. Uoti beeба ao bentira ibukiia ataeiaine n tatabeman nako. 2. Kaoti aekani bwaai ibukin tauakin mwiin te tai n ai aron kiraatin te aoa ke te tai ae te bunimoa, aekakin taai nako, te tai ni bai, ke te bwai ae kaota te tai n tangi na ae karina. 3. Ikoti baikai ibukin te anga reirei n aron kabwarabwaraana n te reirei (ko konaa ni kataneiako ngkana ko tangiria n anga reirei ma te bwai imwaain te kiraati): <ol style="list-style-type: none"> a. Teuana te bwainte n tiaa ke te boora ae itiaki. b. Atama ae tau mwaitiia (1 nokon 1 te inti rababaia) ae na kaona te tiaa ni bwainte. c. Teuana te bwainte n tano, raiti ke taoro. d. Teuana te bwainte n ran. 4. Katauraoa uoua kaobiin taeka aika tabu ane iaon te Beeba ni Kauring (noora "Tain ukoran taeka aika tabu"). Tai kaairii taeka akana a rokiaki n taian koma. 5. Karaoa te beeба ni katanoata ae kaota tamaroan ana rabakau te tia rabakau ae otu inanon te reirei. 6. Anganiia ataeiaine bwa ana anga te karaki, taeka aika tabu, ke anaitaeka aika ko bon taku.
--------------	---

ARON WAAKINAN TE REIREI	Kabwarabwaraana
Te anga reirei n te bwai	<p>Kaoti aeka ni bwai n tauan mwin te tai.</p> <p>Katea te bwai ae na tauan mwiin te tai n aron te tain ae te bunimoa, te tai ae konaa ni katokaki, ke te tai ae beero, ibukin teuana te miniti ao kateia i matan te kiraati.</p> <p>E aoria ngkana e na taraa n abwabwaki te tai n ti tekateka, tuangiia ataeiaine bwa ana tekateka n aki kakarongoa inanon teuana te miniti.</p>
Marooroo	<ul style="list-style-type: none"> • I raua te miniti ae ti kamanena ma te wanawana ni katoa bong? Ao mwaitira ae kamanenaaki buaka? • Tera ae na noraki bwa e tia inanon tebwina nakon tebwi ma nimaua te miniti ae kamanenaaki raoi? • Ko kokoaua ae ko bon mwiokoaki ni kamanenaan am tai? <p>Imwin aia kaeka ataeiaine, kaotia ae iai te bwai teuana ae a katiitabooaki iai aomata. Ni kabane aomata ti teboo aia tai ae anganaki n te bong koraki. E mwiokoaki te ataeiaine ibukin te tai ae anganaki.</p>

Tain ukoran taeka aika tabu	<p>Ti Mwiokoaki Ibukin Arora ni Kamanenai Ara Tai</p> <p>Taekinna ae taeka aika tabu e reireiniira bwa ti na kamanena raoi te tai. Tibwaia ataeiaine nakon uakurubu. Rinea te tia koroboki ibukin kurubu n tatabeua, anganna te bentira ao beeban taeka aika tabu are katauraoaki man karinanin taeka ake ana okiraki.</p> <p><i>Taeka aika tabu ake a karinanaki ni koreaki ibukin okiraiia</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Bon iai (<i>bongin</i>) bwaai ni (<i>kabane</i>) (Minita 3:1). 2. Ane kawakina te tua ao e na aki ata te bwai teuana ae buakaka ao e ata te tai ma te kaeti taeka (<i>nanon te aomata</i>) ae rabakau (Minita 8:5).
--------------------------------	---

	<p>3. Ko na tai aoaoriko ni kabanea am (<i>tai</i>) (T&B 60:13).</p> <p>4. Ana motikaki taekaia n aron aia mwakuri ake a karaoaki n (<i>rabwataia</i>) inanon aia bong ni (<i>kataaki</i>) (1 Niibwaai 15:32).</p> <p>Imwiin te kanikina n teirake, e riai te kurubu n tatabeua ni kunea te tabo ae mena iai ao e riai te tia koroboki ni kanoai taeka n taabo ake a bwangabwanga. Tai riaon tenuua te miniti. Tungiia taani koroboki bwa ana uateia warekan taeka aika tabu ake a bobonga.</p>
Manga taekinan taeka	<p>Karekea te membwa n te kiraati bwa e na wareka ana taeka Beretitenti Buringam Lang aio:</p> <p>“Mwaaneu, ngkai . . . te tai bon te kabitare ae tauraoi iaon te aonnaba; . . . ngkana e kabonganaki raoi, e uoti baika ana ikotaki nakon mweraoim, mwaawan am tai, ma rauakim. Ti na iangoa aio, ma n aki tekateka ni booti baira, ni kabane tai” (<i>Discourses of Brigham Young</i>, ae rineaki iroun Tiaon A. Witetiou [Te Kaawa ae Tioreti Reiki: Kambana ni Boki ae Teetierete, 1941], iteraniba 214).</p>

Kamanenaan Raoi te Tai e Uoti Kakabwaia n Tamnei ao n Rabwata

Marooroo	<ul style="list-style-type: none"> • E aera bwa ti na kamanenaa raoi ara tai? (Maroroakina aio, tuangiia ataeiaine bwa ana tibwauaa te katootoo man oin maiuia ke ni maiuia tabemwaang.) <p>Taraia raoi bwa ana mwemwe iango aikai inanon te marooroo.</p> <p><i>Iango aika riai ibukin te kabane tai:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Te aki babaire raoi 2. Aki noorakin raoi baika ana riai ni karaoaki aika a kainnanoaki ma ataakin ae kakawaki ae na karaoaki moa 3. Kabaenikaian karaoan ae bon riai ni karaoaki 4. Aki bairean te tai ke te mwakuri 5. Aki kamanenaan te bwai ni mwakuri ke te kawai ni mwakuri ae te kabanea n raoiroi ni katiaan te mwakuri 6. Bonotakin te tai ni baika aki manena <p>Katereterea ae te babaire, n aron baika ana moanibwaiaki, te kairiirii, te teirake, kamanenaan bwaai ni mwakuri aika riai ao kawai a kona ni kabebetea aron te maiu ma ni kamwaitii uaana. Kamanenaan raoi te tai e kaira te aomata nakon te katia ni kakabwaia n tamnei ao n rabwata.</p>
Maroroakinan keiti ni kamatebwai	<p>Tuangiia ataeiaine bwa ana buoka kaetakin aroaro aikai n te aro are ana otinako kakabwaia aika korakora n te rabwata ao n te tamnei ibukin te ataeiaine ni katoaa te keiti ni kamatebwai.</p> <p><i>Keiti ni kamatebwai 1</i></p> <p>Anna, bon te beretitenti n aia kiraati Ataeiaine ae rangi ni kakaonimaki, e anaa te reirei ni katangitang ao bon ti ngaia te natte aine ni mwengana. Maiuna e taraa ni mangaongao ma ana bwai ni kamatebwai ni mwengana, botakin te Ekaretia ni kakukurei, kataneiai, botaki, karaoan rabwatana, ao mwakuri n te mwenga. E taraa n aki kona n reke ana tai ni wareware n taeka aika tabu, n tabetai e matu n tain ana tatato, ao e aki toki n ririmwi nakon botaki.</p> <ul style="list-style-type: none"> • E na kanga Anna ni kakatia n te maiu ae baireaki raoi nakon karaoan te maiu ae mangaongao? (E riai ni iangoi baika a bongana ao imwina e na bairea ana tai ni karina te tatato, kamatebwai taeka aika tabu n te bong koraki, ao bwaai riki tabeua.) <p><i>Keiti ni kamatebwai 2</i></p> <p>E kabanei aua aika batu kuriiteina imwiin te reirei n tararuia mwanena ma tarina ake a uarereke. E tangiria ni kamwaita riki ana tai ni karikirakea tamneina ma ni kataneiaa ni karaoi mwakuri n te mweenga tabeua.</p> <ul style="list-style-type: none"> • E na kanga ni boota ana mwakuri n tararua ma karikirakean tamneina ao te mwakuri n te mweenga? (E konaa n reiakinia ataei reirei n te euangkerio ao anene; karikirakea te babaire n reiakinia tarina ni kuuka, n ituutu, ke ni karaoi mwakurin te bai; wareware n taeka aika tabu ma ni karakin taeka aika tabu nakoia ataei.)

Keiti ni kamatebwai 3

E kakoroi mwiokoana Ritia n te Ekaretia ao te ataei ae raoiroi, te tia beku ae mwamwakuri, ao te nati te aine ae ibuobuoki. E kabanea ana tai ae mwaawa ni kakauongo n te katangitang, te uua, te iangoi taeka aika tabu ao ni miakina kanoan te ngaina.

- Tera am iango n ana kawai Ritia ni kabanea ana tai ae mwaawa? (Ritia e taraa ni manena ao e bairea raoi ana tai. Te tai ni motirawa, ni kamaangang, ao n takakaro e riai ni karinaki ni kanoan te babaire. Aki bairean raoi te tai bon tiaki te kabane tai.)

Kakimototoan
anaitaeka

Wareki anaitaeka aikai:

“Bitiniti aika uarereke bon tiaki ngaaia bwaai aika e riai kabanean te tai iai. E riai ni iai te tai ibukin karikirakean te iango ma te tamnei n aron naba te kamaangang: tain te nebo n taromauri ao te tai ni kaitau ibukin ara konabwai ni mwakuri, ao n iango, ma n tataro ao ni wareware, ma n ibuobuoki, ao ni mii, ma ni ngare, ao ni babaire ao n reirei. . . .

“Te tai ae ti kabanea n ataakin Tama are i Karawa e na uoti kakabwaia ake a tuai n taekinaki nakoira inanon bongin maiura” (Tiaon Rongoten, “Time Is of the Essence,” *Improvement Era*, Tuun 1966, iteranibaa 511–12).

Kamaneaan Raoi te Tai e Tangira te Babaire

Te reirei ma te bwai

Tuangija ataeiaine bwa ana atong mwakuri aika a na riai ni karaoi ni katoa bong (ira te reirei, n amwarake, matu, ni karaoi mwakuri n te mweenga, ao tabeua riki). Ngkai a tia n ataaki mwakuri aikai, karina te atibu teuana inanon te tiaa ke te boora. Te boora ma te tiaa a tei ibukin uabwi ma aua te aoa n tebongina.) Kaona te tiaa n atibu. Tuangija ataeiaine bwa ana atong bwaai tabeua ake ana kainnanoi karaoaia n te bong koraki (mwananga nakon ao n oki man te reirei, karaoan kainiwene, katauraoi n onoono, n tebotebo, kaitiakan te ruu, tararuuan maan, tataro, kamatebwaien taeka aika tabu, katauraoan kunnikai, kataneiae ni katangitang, irakin botaki n te Ekaretia ao tabeua riki). Ngkai aikai mwakuri aika a kinaaki, ikota te tano, te raiti, ke te taoro nakon atiibu ake inanon te tiaa ni karokoa ae taraa n on. (Te tano e onea mwiin mwakuri riki tabeua.) Kaotia ae maiuia ataeiaine e onrake n aron taraan te tiaa. Imwina ikota te ran nako iai, ao katereterea bwa e ngae ngke e onrake te bong bon iai tain te iango, te takakaro, ao mwakuri riki tabeua. (Te ran ae onei mwiin baikai.) Ti riai ngaira ni bane ni uaiakina kabaerantan raoi kamanenaan ara tai. Katiaan baika ti kainnanoi ma ni kaantaningai karaoaia e tangira te babaire raoi.

Te karaki

“N te taina e kawara te beretitenti n te kambana ni biti ae bubura te tia rabakau ni bairea butin te mwakuri ao e katereterea mwakurin ana kambana. ‘Akea manena,’ e kaeka te beretitenti ‘I aki kammwakuria naba ngkai I a ataa arona ngkai. Ti kainnanoa te mwakuri, ma tiaki te ataibwai riki. Ngkana ko konaa ni kaoira bwa ti na karaoa te bwai ae ti ataia bwa e riai, N na kabooko n te mwaiti ae ko tangiria.’

“‘E raoiroi,’ e kaeka te tia rabakau. ‘I kona n anganiko te bwai teuana inanon tabeua te miniti bwa e na karakaa am mwakuri nimabwi te kabubua. Te moan, koreia iaon te beebea ae e itiaki baike onoua aika rang kakawaki ae ko riai ni karaoi ni moanibwaia ae kakawaki. Te kauoua, kataniniia n aron kakawakiia. Te katenuua karebenakoa te beebea aio n te moan ingaabong ao moana te mwakuri iaon te uana imwiin teuana. Ngkana e bane, karaoa nambwa uoua, imwiina nambwa tenuua. Karaoa aio ni karokoa ae bane taina. Tai tabeaianga ngkana ko ti nambwana teuana. Ko na mwakuri iaon te bwai ae kakawaki. Te kaaua, anai kaka nimaua te miniti ma n atuun botaki ao ikoti iaan te atuu teuana ni mwakuri bwa ke aonga ni karaoa te rinan teuana n te bwai ae riai karaoana ibukin boong ma mwakuri ake a riai karaoia.’

“N te riibooti, e kanakoa te beretitenti te mwaiti ni mwane ae \$25,000 ibukin te iango, \$1,000 ibukin kaka uabwi ma nimaua te miniti ae kabaneaki n teuana te kakawari” (*Teacher Development Program—In-service Series 2, 1971–72, Bwaai n Anga Reirei*, iteraniba 58).

Kaota te beebea ni katanoata n taekan ana ibuobuoki te tia rabakau.

Ana Taeka n Reirei te Tia Rabakau

1. Korea te mwakuri ae te kabanea ni kakawaki ae na karaoaki.
2. Nambwan baikai n aron kakawakiia.

3. Moana te mwakuri iaon nambwa teuana n te moan ingaabong.
4. Ngkana e tia nambwa teuana, nakon nambwa uoua ao ai arona nako naba.
5. N te tairiki koraki karaoa te rinan ae boou ae na kamanenaaki n te ingaabong are imwiina.
  - E na kanga a n rekereke Tama are i Karawa n te babaire aio? (Butia Tamam ana ibuobuoki ni kamanenaan ara tai ma ni iangoi baika ana moani bwai.)

Koroboki

Tibwatibwai beebea aika akea kanoaia ao te bentira ni katoaia ataeiaine. Ke a tibwatibwa aia beebea n tenuua te koorom ni kanikinaea te moan koorom n te taeka ae “Riai ni Karaoaki,” ao te kauoua “E na Karaoaki,” ao te katenuua “Tangiria ni Karaoia.” Tuangiia ataeiaine bwa ana koreia iaan te atuu ae “Riai ni Karaoaki” te bwai ae a riai ni karaoa ningaabong; iaan te atuu ae “E na Karaoaki” bwaai aika kaantaningaaki karaoaia; ao iaan te atu ae “Tangiria ni Karaoia” bwaai ake ana kakatia ni karaoa ibukin te kukurei. Ti te arona baikai ma bwaai ake a kuneaki n te anga reirei iaon te bwaa, te tano, ao te ran. Tuangiia ataeiaine bwa ana nambwan kaka uoua man kabanea ni bwai ni koorom ake uoua n rinanin kakawakiia, ngkai botaki aikai a kona ni babairei aroia.

Kammwakuran te Reirei

Tuangiia ataeiaine bwa ana tarai raoi baika a kakawaki ake a tia ni kunei, ao ni iangoa aron kamaneaan aia tai ni katia te kabanea ni kakawaki ni botaki n te kabanea ni koorom ake uoua. Iangoia bwa ana ira ana kaetieti te tia rabakau ni kabutan te mwakuri inanon uoua te wiiki. Karekea te tai ibukiia n riibootin riaia inanon uoua te wiiki.

Kaungaia ataeiaine bwa ana katorobubua ni kawara te Uea n te tataro ni katoa ingaabong. A kona n taetae nakolina n aron aia mwakuri n rinanon kakawakiia n te bong anne, bubuti te buoka ma te kairiirii n aron karaoana, ao imwiina ribootina mwiina nakolina n te tairiki.

Iangoan Botaki ni Kakukurei

N ana kariaia te bitiobi ke te beretitenti n te mwaanga, kaoa te aomata ae iai rabakauna (n aron, ataein te reirei ae rietata, te tina ae te ataei, ke tabeman membwa n am uoote aika mwaatai n taikan babaire) bwa a na tibwauaa aron kammwakuran kamanenaan ana tai temanna.

TE KAANTANINGA Ataeiaine tatabeman nako ana kaaitau ni manueunan te mwakuri.

- TE KATAURAOI
1. Bon te nano: Karekea te boki n anene n te aro bwa aonga ataeiaine n anenea Nambwa 252, "Katena Angam Nakon te Wiira."
  2. Bon te nano: Katauraoa te bwai ma te taeka ae mwakuri ni koreaki iaona ibukiia ataeiaine n tatabemaniia nako.
  3. Angan te ataeiaine bwa e na taetae n aron te mwakuri ae katabeaki inanon ao temanna te ataeiaine e na taetae n aron te mwakuri ni ibuobuoki ae kabwarabwaraaki inanon te reirei.
  4. Angan te ataeiaine bwa ana anga te karaki, taeka aika tabu, ke anaitaeka ae ko bon taku.
-

ARON WAAKINAN
TE REIREI

Te Mwakuri bon Mwakoron ana Baire te Euangkerio ae riai

Tuangija ataeiaine bwa ana kakauongo ngkana ko taekin taeka tabeua ao ana katea baia ni kaotia bwa te taeka raa ae uota te namakin ae raoiroi nakoia. Atong taeka aikai—te motirawa, te mwakuri, te kamaangang, te mwakuri—teei teutana imwiin teuana n tatabeua nako n taua mwiin te kaeka.

Taekinna ae te iango ibukin te mwakuri e aki anainano n taainako nakoira. Ma te konabwai ae riai nakon te mwakuri e konaa ni uoti kakabwaia aika korakora nakon maiuna.

- E na kanga maium n te bong aio ni kaokoro ngkana am karo aki tauraoi ni kan karaoa te mwakuri i bukim?
- Ana te aekara te Ekaretia n te bong aio ngkana membwa n te Ekaretia ake mai imwaina aki tauraoi ni kan mwakuri?

Taeka aika tabu

Wareka ni botaki Moote 5:1 ao Te Otinako 20:9.

Manga taekinan taeka

Kateretere a burabeti ni boong aikai a reireira bwa ti na mwamwakuri, inaomata, ao n onimakinira. Wareka te taeka aio:

"Akea ni koaua ae Itiaki ni Boong aika Kaitira, ae tau ke ni konabwai ni karaai uotana ke ana utuu nakon temanna riki. E tii konaa man ana kairiirii te Uea ni bon oin maonona, e na bon anganna ma ana utuu te tamnei ao baika a bon riai ibukin te maiu aio" (Tibentia W. Kimboro, inanon Conference Report, Okitobwa 1977, iteraniba 124; ke *Ensign*, Nobembwa 1977, iteranibaa 77–78).

Manga taekinan taeka

Ngke e taekinaki te burokuraem ni ibuobuoki n te bong aio, e taku te Moa ni Beretitentii: "Bukina ni koaua [e] kateaki, n arona bwa e na riai, te waaki are aana bwa e na katekebuakaaki te taningaroti ni kamaunaaki, ao te inaomata, ni mwamwakuri, kawakin bwaai ma n onimakinaki ni manga kateaki riki ibuakoia ara aomata. Ana kaantaninga te Ekaretia bwa e na buoka te aomata ae na bon buokia i bon irouna. Te mwakuri ae na kauuaaki bwa te boto ni baire ni maiuia membwa n te Ekaretia" (inanon Conference Report, Okitobwa 1936, iteraniba 3).

Marooroo ao te burakibooti

- E aera ngkai te mwakuri e na riki bwa te boto ni baire inanon maiura"?
- E aera ngkai e aranaki te taningaroti bwa te tekebuaka? Baikara buakakan te kamaiuaki n taian ibuobuoki"?

	<ul style="list-style-type: none"> • Baikara kakabwaiara ngkana ti kataneiaira ni bwaina te boto ni baire aio? (Korea te taeka ae <i>inaomata</i>, <i>mwamwakuri</i>, <i>kawakin bwai</i>, te <i>onimakinaki</i> iaon te burakibooti.)
Marooroo	Tuangjia ataeiaine ngkana iai i buakoia ae a tia ni mamaara ma n aki konaa ni karaoa te bwai teuana. Ngkana e reitinako n te tai ae maan, ana te aekara aia namakin ngkana aki konabwai ni katiaa te bwai ae uarereke ni mwakuri ni bon tararuai aroia?
Ana anga reirei te tia reirei	Temanna te ataeiaine ae a tia n tauaki n tiku n ana kainiwene ni kabanea bongin te tiamwa ibukin te aoraki ae kakaiaki e berita bwa e na aki ngureakina teirakena n te moan ingaabong. E rangi ni kukurei bwa e a manga reke kamanenaan waena ni karaoi ana mwakuri aika riai.
Te karaki	<p>Katereterea ae teuana te bwai ae rangi ni kakawaki ni mwakoron karekean te kukurei bon karikirakean te katei ni mwakuri ma te nano ni koaua. E kona ni karau nano, kakamataku, noorakin te konabwai, kaunganano, tatangiraki, kakariki bwai. E aki tangira te okioki ma ni inanikabotu, nanakabi, kabotu, ianibata, ke a taninganina. Ara kaantaninga bwa tina iangoia e ngaa ma ibuakon baikai ae ti na kariaia n ara iango. Te aine temanna e reiakina kakawakin te reirei ae taekinaki n te karaki aio:</p> <p>“Ituua te ririki n nako, Anna Kiriniki e moana ana mwakuri n tobwa ni mweengana bwa e na kamwawaa te mwakuri ni kabootai i tinanikun mweengana.</p> <p>“Ma aman ataei aika a tuai nakonako n te mweenga ao temanna te ataei ae reirei n teuana te tai, ao rawawatan te mwane ae tokara te utuu, e taku bwa te titiraki e aki kaeti ma mwakurina ke tiaki, ma e ti kaeti ma te aekaki ni mwakuri ae na karaopia. . . .</p> <p>“Ngkai e katoka [ana kanganga ma natina ni mwengana], e manga karika teuana.</p> <p>“ ‘I aki kukurei iai,’ e taku. ‘I kunea bwa I kabanea 60 te aoa ni mwakuri n te wiiki n tararuai natiai aomata. I bon tuai ni karaoa te tobwaia ataei ngke te kairake ngai. N etina ni koaua, I aki katia ni botaki ma ataei, i tinanikun ake bon natiu. Ao I totokoa te aro arei ibukina bwa I namakina ae I kairoroaki nako iai. E aki kaunganano.</p> <p>“ ‘Ma I aki kona ni katikua ao I aki konaa n oti nako ni mwakuri.’</p> <p>“Inanon te moan uoua n ririki, e kunea te kanganga n te bong ae koraki, ni kataia ni karekea tain ononeakin kunnikai imarenan kaitiakan te auti, ao te kuuka, irarikin tararuuaia ataei ae 10 bon natina ao onoman tabemwang.</p> <p>“ ‘N te bong teuana I wareka te rongorongo mairoun te mataniwi n te Ekaretia temanna ae tuanga te mwaane are karawa te tia kaitiaki te aine ae karaoa te mwakuri ae kabotu ae kaitiakan kaintamwarake ni katoa bong.</p> <p>“ ‘Ngke e ngurengure te aine n aron kabotun maiuna, e katereterea te mwaane bwa ngke arona bwa e reke irouna te mwakuri anne e na kataia ni karekea kaungana ni ukoukorri bwaai ni kabane iai. . . .</p> <p>“ ‘Te bwai ae karaoa te karaki anne nakoiu e bon kaira au iango nakon te bwai ae ko karaoa ae kakawaki, tiaki ni kaeti nakon te mwakuri,’ e taku Titita Kiriniki.</p> <p>“ ‘Man te tai anne rikaaki, I iangoia bwa N na reireinai bwaai nako aika I konaa n aron tararuuaia ataei.’ . . . E rin inanon kiraati aika batii. . . . E a tauraoi ngkai ana burokuraem ni waaki n aron ae a tabwanin kanoan ana reirei ae baireia ibukiia ataei teuana te ririki ni maontaaai. Iai ana beebea n tataninga ibukin ana mwakuri. . . .</p> <p>“ ‘Ai ngaia are te bwai ae riki bwa inanon ituua te ririki ae nako, I namakinna, bwa I a tia ni karaoa te bwai teuana ae I ribaia bwa e kabotu, ao ibukin bitakin au iango,’ e taku Titita Kiriniki. . . .</p> <p>“ ‘I atai bwai, I a ikawai ao I katia n te bwai ae I karaopia’ ” (Tiaon Bootita, “Iango—Tiaki ti te Mwakuri—Ae Kakawaki,” <i>Church News</i>, 29 Meei 1982, iteraniba 12).</p>
Marooroo	<p>Tuangjia ataeiaine ngkana iai ibuakoia ae a tia ni ni kaitibo ma te mwakuri anne bwa e na tibwauia.</p> <ul style="list-style-type: none"> • E na kanga te mwakuri aio ni kabonganaaki nakon te kiraati n te reirei, mwakuri n te auti, mwakuri aika aki teimatoa, ke tibwanga n te Ekaretia aika a konaa n taara n aki kaunga? E na kangaara iango ni kairaranga arora ni karaoa ara mwakuri? Baikara kaniwangan tabeua ibukin te mwakuri aika katiaaki raoi?

Manga taekinan taeka	<p>Wareka te rongorongo aio:</p> <p>“Tai kataia n tarai a na mwakuri n taabo aika a uarereke aia kareke mwane. Iai manenaia ae korakora inanon te kokoaua n te mwakuri. Tai kamanenaa te taeka ae aki kakanongora ibukin te mwakuri ae karikirakea te aonnaaba ke aomata aika a maeka inanona.</p> <p>“Akea te maamama n te mwakuri” (Booti K. Baeka, inanon Conference Report, Eberi 1982, iteraniba 121; ke <i>Ensign</i>, Meei 1982, iteraniba 84).</p>												
E Kakawaki te Mwakuri Ibukin Bwain te Maiu aei ao Reitakira ma Aomata ao ni Maiura n Tamnei													
Te karaki	<p>Te tia mwananga n te taina e roko n te nei ae mena imwaain kawaina. E roko te ianena ao e tuanga bwa ngkana e anai atibu tabeua ni karin inanon ana buua, ngkana e roko n tokin kawaina, e na namakina te nanokawaki ao te kukurei. E karaoa are e tuanga te ianena ao e toua nako. N rokona n te kawa are imwiina, e anai atibu man ana buua ao e miimii bwa e kunei bwa a bitaki nakon bwaaai aika a kakawaki. E a ataa te bwai are nanonna te ianena. E namakina te nanokawaki ngkai e aki kaman anai ni kabatiai atiibu, ma e kukurei bwa e a tia n anai mwaitin ae kona.</p>												
Marooroakina te burakibooti	<p>Korea te mronron iaon te burakibooti n onea mwiin atiibu. Koreia iaon taeka aika katabwaninaki n te marooroo ae kaotaki. Kamronron aua taeka iaon te burakibooti man am marooroo are mai imwaina: <i>inaomata</i>, <i>mwamwakuri</i>, <i>kawakin bwai</i>, ao te <i>karineaki</i>.</p>												
	<table border="1" style="margin-left: auto; margin-right: auto; border-collapse: collapse; text-align: center;"> <tr> <td>utuu</td> <td>atongaki</td> <td>raraom</td> </tr> <tr> <td>tokanikai aika reke</td> <td>koaua</td> <td>kaubwai</td> </tr> <tr> <td>mwamwakuri</td> <td>kawakin bwai</td> <td>karineaki</td> </tr> <tr> <td>inaomata</td> <td>totokoan te kanganga</td> <td></td> </tr> </table>	utuu	atongaki	raraom	tokanikai aika reke	koaua	kaubwai	mwamwakuri	kawakin bwai	karineaki	inaomata	totokoan te kanganga	
utuu	atongaki	raraom											
tokanikai aika reke	koaua	kaubwai											
mwamwakuri	kawakin bwai	karineaki											
inaomata	totokoan te kanganga												
Marooroo	<ul style="list-style-type: none"> • Ngke arona bwa te tia mwananga aio boni ngkami n tokin maiumi, ana tera ae kananonaa te atiibu nakoim? • Baikara am kouru tabeua aika ko na karekei? Baikara tabeua bonganau bwaai aika ko na tangiria inanon maium? • Te aekara am namakin imwiina ni maium ngkana ko aki karekeia te tai n anai “atiibu” ni kabane aika ko tangiria? 												
Kamatenano	<p>Te kawai teuana ni katereterea te iango aio:</p> <p>Bwa ibukin taeka n nanokawaki ni kabane ae taekin te newe ke ae koreaki Ae moan te kananokawaki bon aikai: “E konaa ni kaman arona!” (Tiaon Kiriiniibu Wiitea, “Maud Muller,” <i>A Treasury of the Familiar</i>, e koreaki iroun Raabwa L. Uote [Nu Iaoki: Makimiran Kambana ni Boki, 1942], iteraniba 236.)</p>												
Ana anga reirei te tia reirei	<p>Taekinna ae a mwaiti aomata aika aki roko n tiaia ke ni karekeia ae a kaantaningia ti ibukina bwa aki tauraoi nanoia ni mwakuri ke n aki karaoa te mwakuri ae bon tau. Aki tauraoi ni “kabwakaa te boo” ibukin te kukurei ae a karekeia. A mwaiti aomata aika mwamwananga ni kawain te maiu ae aki ataa ae a kona, n akea te tabunea, ni bitii aia iango ni karekei rabwataia—ni karaoi mwakuri ibukiia.</p>												
Manga taekinan taeka	<p>Wareka te rongorongo aio:</p> <p>“Akea te kawai ae rineaki nakon karekean te ataibwai, n aki taekinaki bwa te raa. . . . Akea te kawai ae rineaki nakon te bwai ae iai manenana. Akea te bwai ae konaa n reke ma ti rinanon te mwakuri korakora. I aki tabe iai bwa kakannatora ngkoe, te kaetieti e na bon</p>												

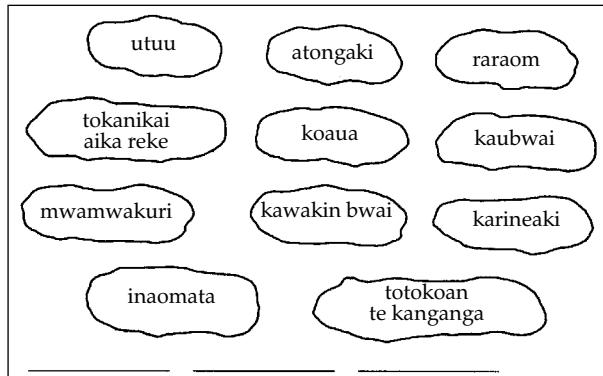
tauaki" (J. Reuben Kiraaka, ae taekinaki inanon *Vital Quotations*, ae oteaki iroun Emetin Rooe Maeao [Te Kaawa ae Tioreti Reiki: Tabo n Boki, 1968], iteranibaa 401–2).

Ana anga reirei
te tia reirei ao
te burakibooti

Taekinna ae ti konaa ni uabaia raoiroin mwiin te mwakuri ni itera aika tenuua.

Iaan "atiibu" iaon te burakibooti, korei tenuua rain ao katukui n aki kakanoa. Inanon waakin te marooroo, kanoai bwangabwanga ma taeka aika *rabwata*, *nano ni botaki*, ao n *tamnei*.

Ikotia ma ane n te burakibooti:

Korea te taeka ae bwain te maiu aio ae *rabwata* n te moan bwangabwanga. Katereterea ae te mwakuri e tangiraki ibukin kamaiuara.

Manga taekinan taeka

"Ni kabane baika ti karekei inanon maiura aika reke man te mwakuri ao ana kakai te Atua. Te mwakuri n tii ngaia e karekei bwain te maiu" (Etiara Tabu Bentin, inanon Conference Report, Okitobwa 1980, iteraniba 45; ke Ensign, Nobembwa 1980, iteraniba 32).

Ana anga reirei
te tia reirei

Katereterea ae ti ataa te mwakuri naba ae iai maneunan te mwane. Ti aki toki ni kabooaki ke ni kaniwanganaki n aron rabakaura, konabwaira, ao onimakinara.

- Baikara kawai aika ti na kainnanoi ni karaoi ngkai ibukin te tai ae na roko iaon bwain te maiu aio ae iai rabwatana?
- Tera te iango ae na totokoira man reiakinan te mwakuri nakon tararuaan bwain te maiu ae kainnanoaki?
- E na kangaa te nano ni mwakuri ni buokiko n am mwakuri n te reirei ao ni maiun am utuu?

Ana anga reirei te
membwa n te kiraati

Tuanga te ataeiae bwa e na taekin tabeua mwakuri ake e karaoi. E karekea iaa ana atatai n aron karaon ana mwakuri? E kangaa ni kakatia iai E kangaa aron rikirakena nakon rabakauna?

Manga taekinan taeka

N te taetae nakoia ataein te kooreti, te Unimwaane Taarin H. Ookiti, ae te beretitenti n te Buringam Lang Uniwitete e katuruturua te bae kainnanoaki ibukiia ataei bwa ana ataa te mwakuri ao ni kateituiaia.

"Iai tabeua bwaai ae anganai riki te mmaraki nakon norakiia ataei ni mwaane ma aine ae aki atai manenaia, ae aki kateituiaia nakon mwakuri aika riai nakon karekean te rabwakau ma ataakin te reirei ae raoiroi. E rangi ni mwaiti te taningaroti, e mwaiti matakuakinan terewiition, e mwaiti te tatawa iaan te riringa, e mwaiti ukeukeran te kakukurei, e mwaiti te irannano aia iango ma aia mwakuri tabemwaang. E uarereke onimakinan ae ko na bon karekea" (Taarin H. Ookiti, "The Formula for Success at BYU," *Speeches of the Year*, 1979 [Burowo: Buringam Lang Uniwitete Boreti, 1980], iteraniba 169).

Marooroo

Maroorooakin baika ana tinewangaa te nano ni kan karaoa te mwakuri n aron are taekinna Beretitenti Ookiti.

- Ti na kangaa ni kateituaira bwa ti na karaoa ae raoiroi riki inanon te reirei? Teraa te taningaroti?
- Baikara tabeua katei ao iango ae na kawakiniira man kabanebuakaan te waaki?

Burakibooti

Korea te taeka ae reitaki ma aomata inanon te kauoua ni bwangabwanga.

Wareki ao mwaaken taeka aika tabu aikai: Tuua ma Berita 68:31; 42:42; 75:29.

	<ul style="list-style-type: none"> E na kanga te tapinganina ni kairia aomata nakon karaoa te bure? Maroorooakin rootaki man te tapinganina nakon te aomata n tatabeman, te utuu, ao te bootaki.
Manga taekinan taeka	<p>Karekea temanna bwa e na wareka ana buoka ni iango te Unimwaane ae Niro A. Maekituuaero iaon ara mwakuri n reitaki ma aomata:</p> <p>“Ngkana ti reireiniira ni mwakuri ni moantai inanon maiura ti na bon raoiroi, membwa ti na bon raoiroi, membwa n te utuu aika raoiroi, itabon bata aika raoiroi, ao ana reirei Iesu Kristo aika raoiroi, are Ngaia ae reirei te mwakuri ni kabentaa” (“Gospel of Work,” Friend, Tuun 1975, iteraniba 7).</p>
Maroro	<ul style="list-style-type: none"> E na kanga nanora ae tatauraoi ni mwakuri ni kakabwaiaa maiua membwa tabemwaang n ara utuu? Ma raora n te reirei? Ao aomata inanon ara bootaki? <p>Ana anga reirei te membwa n te kiraati</p> <p>Karekea te ataeiaine bwa e na riibootina ana namakin n aron te mwakuri ni ibuobuoki. Tera te mwakuri ae kaitaaki? E kanga ni buokia tabeman? Aekara aia kaeka? Aekara ana namakin?</p>
Ana anga reirei te tia reirei	Katuruturua ae te bootaki ae maiuraoi e raannanoa tatauraoi nanoia ana membwa n anga aia buoka rinanon aia mwakuri. Ti aki konaa ni kakoro mwiokoara n ataein te reirei, mitinare, mataniwi, kaaro, ao aomata ma tii ngkana ti reireiniira ni mwakuri.
Burakibooti	Korea te taeka ae te maiu n tamnei iaon te katenuua ni bwangabwanga.
Ana anga reirei te tia reirei	<p>Koteia ae Atam ao Ewa a kunea bwa te Uea e katekebuaka te <i>aonnaaba ibukiia</i> (noora Moote 4:23).</p> <ul style="list-style-type: none"> E aera ngkai katekebuakaan te aba <i>e manena</i> nakon Atam ao Ewa? Teraa manenan ni koaua kainnaoan te mwakuri are e riki ma irouia? Teraa ae riki nakon tamneira ngkana ti mwakuri? Ngkana ti aki mwakuri?
Maroroakinan taeka aika tabu	Warekia ni botaki Tuua ma Berita 75:3–5. Teraa ae tuangiira te Uea bwa ti na karaoa? Teraa kaniwangara?

Kabaneana

Manga taekinan taeka	“Ngaira bon raon te Atua ni karikibwai. E anganiira te mwaaka ni karaoa te mwakuri ae katikua n aki katiaa, kammwakuran te korakora, kena te atiibu, bita tein kaubwain aon tano ae raoiroi ibukira. Ma ae rangi ni kakawaki, e ataia te Uea ae man te mwakuri n ukeuke ae korakora e kaotinakoa te aroaro ae matoatoa” (T. Ritiati Kiraaka, inanon Conference Report, Eberi 1982, iteranibaa 109–10; ke Ensign, Meei 1982, iteraniba 77).
(Bon te nano) te anene	Anenea ke wareki kibun ni kabane te anene ae “Put Your Shoulder to the Wheel” (Hymns, nambwan 252).

Kammwakuran te Reirei

Angan te ataeiaine te atiibu ke te bwaa ma te taeka ae *mwakuri* ae koreaki i aona. Kaungaia n tatabemaniia nako bwa ana karoiroa rabakauia ma aia iango n aron te mwakuri.

TE KAANTANINGA Te ataeiaine n tatabeman nako e na ataa bukin ao maneunan te reirei rinanon maiuna.

- TE KATAURAOI
1. Tamnei 20, Te ataeiaine ngke e mwakuri ni ibuobuoki, tamnei 21, Te tina ae ataei ngke e buokiia natina ni wareware; tamnei 22, Te ataeiaine e anga reirei ni Botakin te Ekaretia. A bane ni katukaki i akuun te boki n reirei.
  2. Bon te nano: Katauraoi ni kaota bwain te reirei n ai aron te boki n reirei, taeka aika tabu, te katangitang, booki, ruura.
  3. Bon te nano: Katauraoa tenuua beeban taeka bwa: "Inaon te mwakuri ni ibuobuoki," "Inanon te Ekaretia ao te bootaki."
  4. Anganiia ataeiaine bwa ana angan te karaki, taeka aika tabu, ke anaitaeka aika ko bon taku.
-

ARON WAAKINAN
TE REIREI

Te karaki

Kabwarabwaraana

Tieburii R. Ooran, ngke e beretitenti n te Uniwitite ae Buringam Iang, e taekina te karaki aio:

"I tangiria n tuangkami te karaki ae koaua ae rongorongan te ataei ni mwane ae aki reke rinna n te reirei n te tai ae maan. E mate tamana, ao ti teutana te mwane n tiku ibukin ana utuu te ataei ni mwaane. Te bong teuana e rangi ni mamaara te ataei ni mwaane n te bwaoki ao e a riai ni kabuua te reirei ae batu.

"E karaurau n rikirake marurungina, ao e a kukurei bwa e a konaa ni kaea ana reiei riki. Ma e okira te reirei inanon ti teuana te ririki, ni kabanea te ka ituua ni koraki, ngke e a bon riai ni katoka manga nakona. Ngaia ma tarina a riai ni kakaei aia mwakuri ni buoka karekean te mwane ibukin boon te amwarake ao kuniikai aika kainnanoaki n te utuu.

"E mwakuri korakora te ataei ni mwaane, e rikirake ni korakora, ao e karekea rabakauna ae batu man ana mwakuri. E wareki booki ngkana e konaa, ao e kukurei ni karekei bwaai ake e a tia ni kabuai ibukin aki nakona n reirei. N angiin te tai e taekina nanokawakina ngkai e a aki reke ni koaua reireina. Te aomata ae kamiimii ao e mwakuri korakora ni karikirake. Ao e aki toki ni kaantaningaa te bong teuana ae na konaa n okira riki te reirei. Ma e aki reke te tai anne. E rikirake te ataei ni mwaane aio n ae tangira reitakin ana reirei bon tamau.

"Ibukin ana mwakuri tamau, e ingainga nanona ibukuu bwa e na reke au reirei ae raoiroi. Ngkana I taekina ae, 'Ma I aki kan nakon te reirei,' e na taekina, 'Ngkanne N na nako n onea mwina. N am iango e na mimi te tia reirei? Ai teraa ngke I konaa n tau n am kaintekateka n am taibora?'

"E aki toki ni kangareai ibukina bwa I taku bwa e na kakamaaka au tia reirei n noora te mwaane ae a ikawai ni kaea te reirei, ao I ataia bwa e aki konaa ni bootau ma au kaintekateka ae uarereke. Ngaia are I a nako n te reirei. . . .

"Imwiina ngke I a otinako man te reirei, I karaoa au mwakuri ni mitinare, ao I kabanei au kooti n te kooreti, I waakinako ni karekea au beebea ae Ph.D. man te reirei i Engiran ae Boou. . . .

"Ngke I karekea au tiiburomwa (diploma) I tangira tamau bwa e na anganaki. E tuai man iira te anga beebea n te tiiburomwa ma I taku bwa e bon riai n te tai aio. I tuanga bwa e ngae ngke e mwakoro arana i aona, e bon riai n anganaki te tiiburomwa. I tuanga bwa tao a tia ni kaairua ni booretia E bon ngare mani karekea te tang nakoina. I aki koaua raoi bwa e aera ngkai e tang—ma I a ataia ngkai" ("Do You Think I Can Fit into Your Seat?" *Friend*, Tebetembwa 1978, iteranibaa 6–7).

Marooroo	<ul style="list-style-type: none"> • N am iango te karo ao te nati a tia n ataa maneunan te reirei? E na kangaa te katootoo aio ni buokiira bwa ti na namakina raoiroin karekean te reirei?
Ana anga reirei te tia reirei	<p>Ti a tia n Tuangaki bwa ti na Karekea te Reirei</p> <p>Katereterea bwa ti a tia ni kaungaaki irouia mataniwiin ara Ekaretia bwa ti riai ni karekea te reirei. Moomon bwaeaniia ake ngkoa, n aki ongei totoko ma tabekakin mweengaia, a reitaanako te anga reirei nakon temanna ma temanna. E riki te reirei bwa te moan bwai ae rietaata. A uouoti booki n aekaia aika bat, ao te tabo ike a nako iai, a katea te reirei.</p>
Maroroookinan taeka aika tabu ao te burakibooti	<p>Tuangija ataeiaine bwa ana raira ma ni wareka Tuua ma Berita 88:118. Taekinna bwa inanon te taeka ae tabu aio ao inanon taabo tabeua, e tuangiira te Uea bwa ti na ukoukora te ataibwai.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tera n am iangon te bwai ae tangiria te Uea bwa ti na ataia? Korei aia karaki ataeiaine iaon te burakibooti. Imwiina wareka Tuua ma Berita 88:77–79 ao iktotia nakon baike a koreaki aika aki mwaneweaki. • Baikara bwaai n reirei aika ko kamatebwai ngkai ae a buokiko n reiakin baika a koreaki iaon te burakibooti?
Manga taekinan taeka	<p>A tia mataniwiin te Ekaretia n reitaanako nnen ao kakawakin te bwai ae te reirei. Uoman ara burabeti ni boong aikai ae anganiira te reirei aio:</p> <p>“E a tia te Ekaretia man te moan tai ni kairaki n te moan tua ae ‘mimitongin te Atua bon te ataibwai.’ (T&B 93:36.) Mangaia are ti kaungaia ara aomata nakon te reirei ao te katauraoi n anga te mwakuri ni ibuobuoki ma nanoia ao ma baia.</p> <p>“Tabemwaang a nanorawata nakon te kataneiae n te uniwitite, ao tabemwaang a nanorawata nakon te kataneiae n taabo n reirei. Ti namakinna bwa ara aomata a riai ni karekea te kataneiae ae aitara nanoia ma aia taarena. Bwa tao e na boboto iaon rabakau ni korotamnei. Ke ni karaobwai, bwa tao te uniwitite ke te kataneiae ni karaobwai, ti tabekia ma ni kaungaa” (Tibentia W. Kimboro, inanon Conference Report, Okitobwa 1977, iteranibaa 4–5; ke <i>Ensign</i>, Nobembwa 1977, iteraniba 4).</p> <p>“E rangi ni kinaaki te reirei ioun te Ekaretia bwa te mwioko ni katoaa te roro ae nambwa teuana nakon are imwiina ao n tatabeman nako. Ngaira n tatabemaniira nako ti katabuaki n aki toki, ma n ataibwai. Iai katabeara nako iai, mangaia are, kaungaana ma kamaiuan te tamnei, nakon ataakin ao reitakin te kan atai bwaai nako aika riai ibukira, raora, ara aonnaba, ao Atuara” (Aaki B. Buraun, inanon Conference Report, Eberi 1968, iteraniba 101; ke <i>Improvement Era</i>, Tuun 1968, iteraniba 34).</p>
Te Reirei e Kona ni Boongana Rinanon Maiura	
Maroroookina te burakibooti	<p>Katereterea ae te reirei e kauki mataroa ni uoua inanon te maiu n rabwata ma te tamnei.</p> <ul style="list-style-type: none"> • E na kangaa te reirei ni buokiira rinanon maiura? <p>Korei aia kaeka ataeiaine iaon te burakibooti. Taraia bwa a na karinaki baikai n te marooroo.</p>
Tamnei ao beebean taeka	<ol style="list-style-type: none"> 1. (Kaota beebean te taeka ae “Inanon te reirei ni karaobwai” ao katea tamnein te ataeiaine inanon te reirei ni karaobwai.) Katereterea ae te reirei e anganiira rabakau ke te taneiae ni karaobwai ae na buokiira ni karekea te mwakuri ae manena. E kakawaki aio ibukiia aine ao ataei ni mwaane, n aron ae taekinaki inanon te rongorongo aio:
Manga taekinan taeka ao marooroo	<p>“N aia babaire ara titita ni karekean te mwakuri ae iai bukina. . . . Ti tangiria bwa ana karekea te reirei ni kabane ma te kataneiae ni mwakuri aika riai imwaain te mare. Ngkana a manga tiku n tii ngaia ke n raure ao a kainnanoa te mwakuri, ti tangiriia bwa ana kinaaki ao ni karekea te mwakuri ae raoiroi kanimwangana. Ngkana e aki iein te titita, e reke iouna te inaomata nako ni karekea te tabo ae tamaroa ae na kataua nakon karakaan ana taarena ao bwaai n tangira” (Aouati W. Anta, <i>Ensign</i>, Nobembwa 1975, iteraniba 124).</p>

- Baikara tabeua bukin ae ti riai ni katauraoi ibukin te mwakuri? E na kanga te reirei ae raoiroi ni buokiira ni katauraoi ibukin te mwakuri?
  - E aera ngkai e kakawaki bwa ti na kaea te reirei ni katoa tai, ni kamatebwai, ao ni karaoi babaire ibukin te reirei? Teraa ae na roota am kamatebwai ma am babaire ngkai iaon am bong aika rimwii?
- Tamnei ao beebar taeka
- Manga taekinan taeka
- Marooroo
- Tamnei ao beebar taeka
2. (Kaota beebar te taeka ae “Inanon te mweenga” ao katei tamnein te tina ae ataei ni buokiia natina ni wareware.) Taekinna bwa te reirei ae raoiroi e kona ni buokiira bwa ti na riki bwa tiina aika tamaroa ao taan karaoa te mweenga.
- “Te tabeaianga ae korakora e aki konaa ni uotaki inanon reiakinaia ara aine aika ataei. Mwioko aika korakora ana toka iaoia. Baia ana tauraoi ni kairi kateia aika kairake. Ke a bane ainen abara n ataibwai, ao a na ti te arona ma natia. te reirei e tau ibukin te mwaane ae iangoa maiuna, ma iangoan te utuu ae bwanin a tararuaki iaan reiakinan te aine ae eti” (Tioti Q. Kaenon, *Gospel Truth*, iron Tiereeta L. Niukiiti [Te Kaawa ae Tioreti Reiki: Kambana ni Boki, 1974], 2:138).
- E na kanga ana reirei te aine ni uaana nakon ana utuu?
3. Kaota beebar te taeka ae “Inanon te Ekaretia ma bootaki” ao katea tamnein te tina ae ataei n anga reirei inanon botakin te ekaretia. Katereterea ae tauraoi raoi te aine, bon kamwaitan ana konabwai nakon ana bootaki n ana ekaretia. Te reirei bon te kawai teuana ae rangi n tamaroa are konaa ni katauraoia ibukin te ibuobuoki.
- Ni buokiia ataeiaiine ni iangoi kawai aika batia ae a na kamanenaa iai te reirei inanon te Ekaretia ao te ibuobuoki n te botaki, ngkai ao rimwi, anga titiraki aikai:
- Ko na kanga ni kamanenaa am reirei n anga reirei n te buraimwarii? Inanon te nakonako n anga reirei iaan auti? N te anga reirei n te Reirei n Tabati? Inanon taekinan taeka inanon te Ekaretia?
  - Ko na kanga ni kamanenaa am reirei inanon buokaia aomata aika a aoraki? Ni buokaia aomata ae aki reke aia mwakuri ae raoiroi?
  - Ko na kanga ni kamanenaa am reirei ni buokaia aomata aika a aoraki? Ni buokaia aomata ae aki reke aia mwakuri ae raoiroi?
- Tuangia ataeiaiine bwa ana iangoi kawai riki tabeua aika a na kona iai n tauraoi ni ibuobuoki ngke arona bwa iai aia reirei ae tau.

Kabaneana

Ana anga reirei te tia reirei

Katereterea ae te reirei bon mwakoron rikirakera ae kakawaki n te aonnaaba. Ngkai ti karekea te wanawana, ti na riai n rabakau ni karabwarabwa nakon te Uea ni baika E katauraoi ibukira. Rikiraken te wanawana ao te kataneiai n reirei e na buokiira ni iteran maiura nako ma ni karekea nakoira te konabwai ae raoiroi ni kateakin Uean te Atua. Akea te tai ae tau nakon karekean te reirei ae raoiroi nakon ae inanon kairakera. Ti riai ni kamanenaa tain te reirei ae tauraoi ibukira ma n ukoukora te wanawana n aekaia nako.

Kammwakuran te Reirei

Kaungaia ataeiaiine n tatabemaniai nako bwa ana kamanena tain te reirei n taai nako ae tauraoi ibukina. Iangoia bwa e na rinea teuana te bwai inanon te reirei. Ke iteran te euangkerio ae tangiria n reiakinna riki ao ni kabanea ana tai iaon te tabeka anne. Tuanga bwa e na riibooti nakon te kiraati, aia mataniwi ataeiaiine, ke ana tionare n aron bwaai ake reiakin.

Kaungakin Karikirakean Taarena

TE KAANTANINGA	Ana kaaitau ataeiaine ma ni kaungaa karikirakean aia taarena ma te koraki ake membwa n aia utuu.
TE KATAURAOI	<ol style="list-style-type: none"> 1. Tamnei 23, E beeniaki iroun Wintiente Waan Koobu, e mena i akuun te boki n reirei. 2. Uota te beeба ao te bentira ibukiia ataeiaine n tatabemaniia nako. 3. Bon te nano: Uoti bwaai aika ana karabaaki nakoia ataeiaine, n aron te moti ni kora, te neiran, te biin, te biin ae bubura, te moti ni karai, te uea, te bwatin, te bentira, te bwai ni kangeri ira. 4. Karaoi beeban bwaai aika karabaaki ibukiia ataeiaine n tatabemaniia. 5. Anganiia ataeiaine bwa ana anga taeka aika tabu, karaki, ke anaitaeka ae ko bon taku.
ARON WAAKINAN TE REIREI	<p>Kabwarabwarai: Bwaai ake a Karabaaki</p> <p>Ngke a tabe n rin inanon te umwa n reirei ataeiaine, katikia nakon te itera teuana ao kanimwa i aona teuana te bwai are ko uotia. Katikua n te tabo ae kai nooraki man aki raba (n te katootoo, kanimwa n te karai i tabon angana, minota te uea ke karina te biin ni bwangabwangan te bwatin, katanea te bentira iaon te taninga).</p> <p>Anganiia ataeiaine beebar bwaai ake ko a tia ni katukui iaoia ataeiaine n tatabemaniia bwa ana tarai bwaai ma n tirimataa te bwai iaon aia beeба ae a kunea kataua uoua te miniti ibukiia ataeiaine bwa ana ukeuke n aki kakarongoaa; imwina iangoi bwa baikara bwaai ake a kuneaki ao aika a tuai. Ngkai a tabe ataeiaine n tuoia aia beeба, n aranii bwaai ma aia tabo, kamwawaa te bwai mairoun te ataeiaine ao katinanikua. Tao teuana ke uoua ae tuai kuneaki. Kaotia bwa a mena iia bwaai aikai.</p>
Marooroo	<p>Maroroakina aron reken bwaai aikai ae ti teboo ma kuneakin taarena.</p> <ul style="list-style-type: none"> • E na kanga ni kinaaki ara taarena? • E na kanga n riai bwa ara taarena e na kai nooraki n ake a taakina iroura? • Ti na kanga n tibanku ma kinaakin te taarena? • Ti na kanga ni iangoia bwa iai ara taarena ni kabaneira? • E aera ngkai taarena tabeua a kangaanga kuneakiia? • E aera bwa ti na ukeuke ni karokoa ae ti kunei taarena? <p>Taelomma ae a bane n anganaki aomata nako bwaai n tangira ke taarena mairoun Tama are i Karawa. N tabetai bwaintangira ke taarena aikai a rangi n raba ao a kangaanga kakaeia. Ngkana e kuneaki te taarena, e kakawaki karikirakean te taarena anne, rimwi e na bua.</p> <p>Kauringga ataeiaine bwa taarena tiaki bwaai aika a manennati, aki korakora n taai nako, a matoatoa kuneakiia n tabetai, n tabetai aki rangi ni mwannanoaki, ao n tabetai a bon mwanuokinaki, ao n angin te tai a rangi ni boongana ao a ibuobuoki nakoia tabemwang.</p>
Burakibooti	<p>A roko bwaai n Tangira ma iroun Tama are i Karawa nakoira n Tatabemaniira nako</p> <p>Korea te iango aio ieta n te burakibooti ao katikua ikekei rinanon tain te reirei: Ngaira bon natin Tama are i Karawa n tamnei, ao ngaira n tatabemaniira nako ti anganaki bwaai</p>

	<p>n tangira mairoun tamnein te Atua. Tuangiia ataeiaine bwa ana kabaibati n atonga te taeka teuana ngkana ko koreia ao imwina wareka te kibu n taeka ae bwanin ni booraoi ngkana e tia.</p>
Marooroakina te taeka ae tabu	<p>Katereterea ae te Uea e anganga te kaetieti ae batu inanon boong aikai ni kaeti ma taarena. Ngkana ko wareware ma ni marooroakina aua taeka aika tabu aikai, ko konaa n tuangiia ataeiaine bwa ana rainia aana ma ni karaoi titiraki iaoia.</p> <p>Angan te ataeiaine bwa e na wareka Tuua ma Berita 46:11–12. Marooroakina nanon te taeka ae bwai n tangira ao bukina ngkai e anganiira te Uea taarena aikai.</p> <p>Tuanga te ataeiaine temanna bwa e na wareka Tuua ma Berita 82:18. Marooroakina te bwai ae kaotia te Uea nakoira inanon ana taeka ae tabu n aron kamanenaan taarena.</p> <p>Wareka Tuua ma Berita 82:2–3 ao marooroakin mwakuri ma n taeka aika tabu aio nakon aron kamanenaan ara taarena.</p> <p>Inano Tuua ma Berita 60:13, e taetae te Uea nakoia uoman mitinare. Karekea temanna te membwa n te kiraati bwa e na wareka te taeka ae tabu aio, ao tuanga te kiraati bwa e na katereterea te booraoi imarenan te taningaroti ao taunakin taarena.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Imwin warekan aua taeka aika tabu aikai, e kangaam namakin n aron mwiokoam ni kakaea, karikirakean, ao kamanenan am taarena? <p>Tuangiia ataeiaine bwa ana iango, ngkai ko tabe n anga aroaro aikai, n aron tabeua kawai ae ana kuneaki iai taarena.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Tiaintea e namakinna bwa e tauraoi ni butimwaea ana kakabwaia te Tama n Uea. Ngkai e tabe n anganna te kakabwaia. E kakauongo raoi Tiaintea ao e mimi n ongo ma irouna ae tuanga bwa iai ana taarena ae korakora ibukin te anga reirei. 2. E a tia Tiaara ni mamate nanona n ana kaewenako Titita Mwaairon ae anganan ana kiraati bwa ana kunea o ni moana karikirakean aia taarena ibukin te ibuobuoki. 3. E a tia Mitiero n ana te reirei iaon te biaano inanon tii uoua te ririki ngke e a butiaki bwa e na riki bwa te tia katanga te biaano n te buraimwarii. N te bwakantai teuana, imwiin weteakina nakon nakoana ae boou, e tekateka n te biaano ao e iangoa mwaitin rawana ni kataneiai. Imwina e uringa Bitiboi Ambuton ngke e katabua, e berita bwa ngkana e kawakina karikirakean rabakauna n te biaano, e na bon konabwai ni kairaraanga ae batu inanon aba ni uean te Uea rinanon tibwauan karikirakean te katangitang. 4. E tuangaki Marian iroun ana tia reirei bwa e na tararuua te kiraati ni karaobwai. E bon tuai Marian inanon maiuna ni karaoa te bwai teuana. Ni mimiina, ngke moana karikorikoan iango ma ni karaoi tabeua bwaai, e kakatia iai.
Marooroo	<p>Kunei tabeua kawai ae a kunei taarena iai aomata. Imwina marooroakin titiraki aikai ngkai a kaineti nakoia am ataeiaine:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Iai ibuakomi ae kunei taarena aika, aki ataaki bwa iai iroumi? • Baikara taarena tabeua aika ko a tia ni kinai iroum ke irouia raom? • E aera bwa e aki tau kuneakin taarena?
Te karaki	<p>Te Kaunganano ae riai e Kakorakora Karikirakean Taarena</p> <p>Kaota katotongan te tamnei are beenia Waan Kaobu ae mena n tokin te boki n anga reirei. Ngkane angaa te o te rongoro ae kakawakin ibukin te tia koro tamnei.</p> <p>Wintiente Waan Kaobu, are bungiaki i Ooran tebubua tabun te ririki n nako (1853), e reke irouna te maiu buaka ma ni kananokawaki. Tao tiaki ibukin tarina ae karako. Teeo, ngke e mena ao e aki riki bwa te tia korotamnei ae kinaaki. E kakoaua tarina Teeo, ao te onimaki aio e kamatoa Wintiente. I rarikin ae karekean te onimaki n ana konabwai Wintiente, e kakatauraoi tamnei, kaewati, amwarake, ao te maeka ngkana e aki konaa te tia beeni tamnei ni katauraoi baikai ibukina. E aki tabwara Teeo ngkana tabemwaang aki onimakina Wintiente. Te kairaraang are iroun Waan Koobu e namakinaki ni kabutaa te aonnaaba ni koro tamnei. A tine ana tamnei inanon taabo n amwarake aika kokorakora n aaba aika batu.</p>

Taeka nakon te tia reirei	Taratarai bwa maiun Waan Kaobu e aki nako raoi. Ngkana iai te ataeiaine ae mwaneweia, kateretere a e te marooroo aio e boto iaon karikerakean ana taarena ao te boutoka are e kareke, ma tiaki n taraan maiuna.
Ana anga reirei te tia reirei	Kateretere a e mwaiti i buakora, ae ti te arona ma Waan Kaobu, ae iai ana taarena ae kainnanoa karikirakeana, ma n akean aia kaunganano te koraki ake irarikira ti bon konaa n aki karikirakei.
Manga taekinan taeka	<p>Natin Beretitenti ma Titita Aero B. Rii, Eren Rii Koute e taekina:</p> <p>“ ‘A taratara raoi [ara karo] n tararuuaan ara namakin bon ibukira! Inanon moan ririkin kataan kairakin bwaai ni katangitang e uota te bwarannano ae nooraki, ma ti boutokaaki n taai nako, n te nano ae matoatoa mairoun te karo ma te tina ae a taku bwa ti karaoa te katangitang ae tamaraoa ni iteran karawa aio. Ngke a taoniira ririki ni kabwara nano akanne, n aia aki tarabwai n akea te onimakinaki, ti aki toki ni kauringaki bwa ara karo ma tinara a tangiriira ao a anaaki nanoia n taku bwa ti tararaoi, ti kantangiraki n aron ae a tuai man nonoria. Bon kaaro aika wanawana, tao a kaman ataia ae ngkana a kawenea te banna anne imatara, ti na bae ni karaoa are a bon nanonna bwa ti na karaoia, ao ae ataia raoi bwa ti na bon riki n arona” (n ana boki Niro A. Maekituaero, <i>That My Family Should Partake</i> [Te Kaawa ae Tioreti Reiki: Kambana ni Boki ae Teetierete, 1974], iteranibaa 56–57).</p> <ul style="list-style-type: none"> • A na kanga ataeiaine ni kammwakura te moan tua ni kaunganano inanon reitakiia ma kaain aia utuu tabemwang? <p>Kareke aia tai ataeiaine ni maroorooakin tabeua mwakuri, aika raoiroi ke ae buakaka, ae aika irouia ma aia taarena ao kaain aia utuu. Kataia katuruturua ae te kaunganano ngaia ae kainnanoaki bwa e na kakibea karikirakean taarena. Ko konaa n tangiria ataeiaine bwa ana kabotaua karakin Waan Kaobu ma rongorongan Titita Koute ni kaota te iraraang ae kona n reke irouia membwa n te utuu iaon ana taarena temanna.</p>
Marooroo	<ul style="list-style-type: none"> • E na kangaa am mwakuri ao am iango ni mweengam ni kareke te kaokoro inanoia tarim ao mwaanem ni karikirakean aia taarena? • E aera ngkai e konaa ni bvara nanon temanna i bon irouna n ana taarena?
Bootaki ni kakukurei	<p>Tibwatibwai bentira ao beebea nakoia ataeiaine n tatabemaniia nako. Ke a nukuma te beebea nakon tenuua ana koorom ao borettia te taeka ae “Aran te membwa n te utuu” i taberan te moan koorom, “Taarena” i taberan te kauoua ni koorom, ao “Teraa ae I riai ni karaoia?” i taberan te katenuua.</p> <p>A riai ataeiaine ni korei araia membwa n te utuu n te koorom ae n te maing, ni katukui marena i marenan aara. Iangoia bwa ana kabanea tabeua te miniti ni iangoi raoi aia taarena membwa n aia utuu. Tuangiia bwa ana taua mwiin aia taarena n te kauoua ni koorom. Maroorooakin kawai aika riai irouia ataeiaine ni buokia membwa n aia utuu, baikai a riai ni koreaki n te kabanea ni koorom. Kaungaia ataeiaine bwa ana kamanenai aia iango iaon te beebea ni buoka karikirakean taarena irouia membwa n aia utuu.</p>

Aran te membwa n te utuu	Taarena (aika a riai ngkai)	Tera ae I riai ni Karaopia?
Booti	Takakaro Warebwai Te Anene	Kataneiai ma ngaia. Anaia bwa e na buoka te warebwai. Kamoamoaa n taai nako bwa e raoiroi ae karaoia. Anene ma ngaia.
Tiantara	Te biri Te ituutuu Te korotamnei	Buoka tauan ana tai ni biri. Kamoamoaa n ana ituutuu, birina, ao ana korotamnei. Buokia ngkana e butiko buokana.

	Kabaneana
Marooroo	<ul style="list-style-type: none"> • Ngke arona bwa e buokiko kaain n am utuu bwa ko na tokanikai ni katiaa te bwai teuana ae ko aki toki ni miia, teraa te rootaki ae na reke iaon am namakin nakon te aomata anne? <p>Maroorooakinna bwa ti na kangaa ni karekea tibwangara man aia taarena tabemwaang. Tuangiia ataeiaine bwa ana tibwaua te mwakuri ae a tia ni karaoia ae buokaki iai temanna inanon te utuu ni karikirakea ana taarena temanna.</p>
Ana anga reirei te tia reirei	<p>Katereterea ae angiira ti kamwimwiia te mwaaka ae raoiroi ae iai iroun te aomata. Ngkana ti katabuira nakon buokaia membwa n te utuu bwa ana kakaea ma ni karikirakea aia taarena, ti na kunea bwa ara tangira ibukiia e maiu ma n rikirake ma aia taarena. Ti na ataia ae a mwaiti aekakin taarena ao e aki bebete kakaeaia, ao ngkana tiaki ongei kanganga, ti na tokanikai ma ni buokiia membwa n ara utuu bwa ana tokanikai ma ni kukurei inanon te maiu aio ao n te maiu ae akea tokina.</p>

Karikiraean Rabakau ni Kairiirii

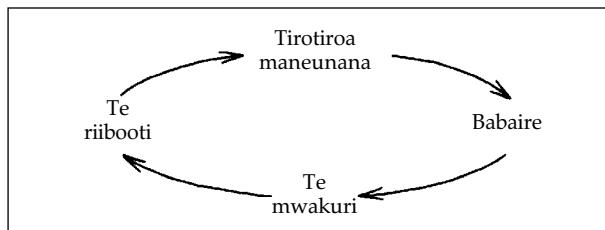
Te Kaantaninga ae Reme te Taratara iai bwa Kaanga Atibu ni Kateiwaē

TE KAANTANINGA	E na ataaki iroun te ataeiaine n tatabemaniia nako aron buokaia ni katei aia kaantaninga aika a kaan ma aia taratara nako iai ni kona ni karekei aika a raroa nako riki.
TE KATAURAOI	<ol style="list-style-type: none"> 1. Uoti beeба ao bentira ibukiia ataeiaine n tatabemaniia nako. 2. Bon te nano: Katauraoa beeban te reirei ae na kanakoaki ni kauouan mwakoron te reirei. 3. Anganiia ataeiaine bwa ana anga te karaki, te taeka ae tabu, ke anaitaeka ae ko bon taku.
ARON WAAKINAN TE REIREI	Kabwarabwaraana
Bootaki ni kakukurei	<p>Tuangiia ataeiaine bwa ana iangoia inanon nimaua te ririki ma ngkai. Tuangiia bwa ana iango teuana ke uoua te miniti ni iangoia bwa teraa ae ana tangiria ni karaoa ao te aomata ae na karaoa ana kabanea n rietataa bwa a na kangaa ni kakoroaki bukin aia kaantaninga. Tuangiia bwa ana kakoauai aia kaantaninga ae a taekin bwa a kaonoti, n aron ae: “I tangiria ni mareaki n te tempora; I tangiria n karekea au beeба man te kaoret; I tangiria n tia reirei (tia koroboki, taokita, ao tabeua riki).” Imwiin tabeua te miniti ni iango, tuangiia bwa ana koroi aia kaantaninga aikai iaon te moti ni beeба. Imwiina tuangiia ataeiaine bwa ana korei tenuua mai iaoni baika a rang kakaraoia ni buoka karekeean aia kaantaninga.</p> <p>Katereterea nakoia ataeiaine ae baika tenuua aikai bon kaantaninga aika a reme taian taratara nako iai, ke atibu ni kateiwaē, ae na kairia nakon katiaan aia kaantaninga ae raroa te taratara iai. E katereterea te taeka n rabakau n Tiaina ae: “Te mwananga ae teuana te ngaa te maire e moanaki man teuana te rangata ni wae.” Tuanga temanna ke uoman ataeiaine bwa ana tibwaua aia kaantaninga ae raroa te taratara iai ma te kiraati ao te atibu ni katei wae (te kaantaninga ae reme te taratara iai) ae na karokoia nako iai. Korei baikai iaon te burakibooti, ma te kaantaninga ae raroa te taratara iai ma ieta ao kaantaninga aika a reme te taratara nako iai ma inano.</p>
Ana anga reirei te tia reirei	<p>Katean Kaantaninga e kona ni Buokiira ni Waaki</p> <p>Katereterea ae kaantaninga a kona ni buokiira ni karekei ara kaantaninga.</p> <ul style="list-style-type: none"> • E aera ngkai tii te nano ae ti na konaa iai ni karekea te bwai teuana ae aki batin tau nakon kamarurungakira bwa ti na waaki? <p>Taekinna bwa te kaantaninga e anganiira te bwai teuana ae onoti man kona n reke ngkana e karekeaki. E katauraoa te kawai i bukira bwa ti na iria. Wareka te rongorongo aio:</p>
Manga taekinan taeka	<p>“Akea te babaire. Akea bukina. Akea ana kaantaninga. Te kawai nakon te akea e kaeti nakon te mii ae kabane tai, mwakuri ni bakatae, ao te maiu ae aki kokoroaki nanona” (Tomwati S. Montin, inanon Conference Report, Okitobwa 1976, iteraniba 73; ke Ensign, Nobembwa 1976, iteraniba 51).</p> <p>Te waaki ni kateakin kaantaninga e kona n riki bwa te kawai ae kakawaki ni waakinaki rinanon maiura. Ao ngkai te tai ae raoiroi nakon ataakin aron kairan korakorara ni katean ao karekean ara kaantaninga ae manena.</p>

Beeban te anga reirei ke te burakibooti

Rinanoi kawai aika aua n aron katean waakin te kaantaninga ma ataeiaine:

Waakinan baireantaian kaantninga

Mwaneka 1: *Tirotiroa maneunana* (iangoia bwa teraa baika kainnanoaki bwa ana karaoaki)—Karaoa tauan mwiin bwaai ake ko na tangirii n atai, mwaitin ao konabwaim ae ko tangiria ni karekea, ao bwaai ake ko tangiria ni katia inanon maium.

Mwaneka 2: *Babaire* (teraa ae na karaoaki ao n ningai)—Korea te kaantninga ma aron am babaire ni kakoroa. Uringa, bwa te kaantninga ae aki koreaki mwiina bon tii te iango. Ngkana ko bon tangiria, rinea te karo, raoraom, ke am mataniwi ae ko na riibootina nakolina te waaki ae kona karaoia. Katea te tai ae ko na katia iai am kaantninga ao bongina bon te kawai n tuoakin am waaki.

Mwaneka 3: *Mwakuri* iaon te babaire—Ngkana te kaantninga bon te bwai ae ko kona ni karaoia boni ngkoe, *karaoia!* Ngkana ko kainnanoa te buoka, butiia temanna bwa e na buokiko ni katia am kaantninga.

Mwaneka 4: *Riibooti* iaon te waaki ma mwiina—Botaki ma te aomata ae ko rinea bwa ko na riibootina am waaki nakolina. Kaota te bae ko a tia ni karaoia ao tuoam waaki. Tabeu n am waaki a kona ni katabuaki. Ko kona n tuoam boni ngkoe ke n riibooti nakon Tama are i Karawa n te tataro.

Ngkana e tia mwaneka 4, moana te waaki riki n tirotiroan te bwai ae ko tangiria ni karaoia imwiina.

Te karaki

Te tia reirei ma ataeiaine n te kiraati n tabeaianga iroun temanna kaain te kiraati. A rinea ana kouru te kiraati ae ana kamarurunga Tierere nakon tokin ririkin te reirei. E ataaki irouia ae aio e na riki bwa te kaantninga ae raroa te taratara iai, ngkai e roko n te kiraati uoua te tai inanon tenuua te ririki. A bairei tabeua kaantninga aika e reme te taratara iai ao a tuanga te tia reirei bwa e na riibootina ana waaki nakolina. Aia kaantninga bon (1) te karekea Tierere bwa e na roko n teuana te botaki ao (2) bwa e na roko n te Reirei n Tabati. A korea mwiin te babaire ibukin te kouru n tatabeua ao a moana karaoana.

Te moan kaantninga e bebete. Ataia ae Tierere e tatangira te beitiboro ao e takakaro n ana tiim ni beitiboro te reirei. A bairea te takakaro n te tairiki ao a tuananga bwa e na roko n anganiia tabeua reirei iaon te beitiboro. E kariaia ma nanona ao e kakukurei te waaki.

Te kauoua ni kaantninga e matoatoa teutana. E rekenako aia iraorao ma ngaia n te reirei. A uota naba beeban ana kiraati, ma e bon taraa naba n aki rau ma n aki kan roko n te Tabati. Imwiina ngkai bon ana botaki te kiraati, ataeiaine ao aia tia reirei a nakon ana takakaro Tierere ni matakau n te tiim ni beitiboro n te reirei. A bane n takaaruua ni kaungaa ao a biri ni katekeraoia n ana tokanikai. N te Tabati are imwiina e a roko n te taromauri Tierere! N te moan tai e taraa n namakina te rau ao e ngare ma ni kakarabakau ma ataeiaine. A reitaanako aia mwakuri ao aia tangira, ao Tierere e a weteaki bwa te membwa n ana beretitentii te kiraati n te ririki are imwiina.

Marooroo

Tuangija ataeiaine bwa ana kinai mwaneka ake aua ni waakinan baireian te kaantninga ngkai a riki inanon te karaki aio. Taekinna bwa te kaantninga ae reme te taratara iai bon te moa ni waaki nakon te kaantninga ae anaanau te taratara iai.

Tirotiroan Maneunana Ara Kouru ae Reme te Taratara iai e Buokiira ni Uabaaea Waakira ma ni Kaeta ara Kooti

Koteia ae ti kainnanoa tirotiroan maneunan kaantninga ae reme ara taratara iai bwa ti na kokoaua ae a kairiira nako ike ti kan nako iai.

Manga taekinan taeka	Wareka te anaitaeka aio: “Ti riai n tirotiroa maneunan ara waaki. Maiuakinan te maiu ae raoiroi ma ni kakoroa bukin ara kariki bwai, ti bon riai n rinanoa te tai ae nako, ni iangoa arora n te tai aio, ma ni bairei ara kaantuninga ibukin te tai ae na roko. N akean te waaki aio e uarereke te tai nakon karokoan bukin ana kaantuninga teuana” (O. Reetire Titoun, inanon Conference Report, Eberi 1978, iteraniba 87; ke <i>Ensign</i> , Meei 1978, iteraniba 57).
Te karaki	Taekina te karaki aio: E a tia Kirooria ni kaman iai nanona n ana kaantining ae raroa te taratara iai nakon te mareaki n te tembora, man taraa n anaanau te kawai nakon te tai ae na roko. E moa te boontaeka n tabetai ma temanna ae tiaki te membwa n te Ekaretia. Ma e aki rangi n noora te kanganga iai ibukina bwa te mwaane ae boto ni mwaane. Irarikina e aki nanona rekerekeia ae na kakaiaiki. Angiin aia boontaeka a baaireaki ibukin te Tabati ni kaaitaraa ana mwakuri. N te moantai, e kataia Kirooria ni kaea ana botaki n ana Ekaretia, naba. Ma e aki konaa reke aia tai naba. Ma n te tai ni botaki e aki konaa n aitara ma aia tai ni boontaeka, mangaia are e a manga moanna n kaaki te botaki n reirei. E moanna n ataibwai ni bootaki ni mwakuri n te Tabati ae e a tia n aki butimwaeki. Ana karo Kirooria ao ana bitiobi a tabeaianga n aron ana kooti. Inanon ana marooroo, e titirakinna ana bitiobi n aron raroan ana kaantining. E teimatoa n taekinna bwa te mare n te tembora e bon tiku naba ni moanibwai te mare n te tembora. A uaia n ana baan ana waakinako te kaantining arei mani tirotiroi maneunan te kaantining ae reme te taratara iai ae na kairia nakon te kaantining anne. E ataia kirooria bwa ana kaantining ni kamatebwaien taeka aika tabu, te iri bobotakin te ekaretia, te ongeaba nakon tabeua ana tua te Uea aki koro nanoia. Ana karo Kirooria ma ana bitiobi a buokia ni kabobongai ana kaantining tabeua ae reme te taratara iai ae na kaeta ana kooti ma ni buokia ni karokoa n ana kaantining ae te mare n te tembora. Ma te konamaki, te anga nano, ao buokan Tama are i Karawa e bitii baika kainnanao te bitaki n te tai ae matoatoa ni maiuna. Tabeua te ririki imwiina, e kaitibo ma te ataei ni mwaane ae te kairake ao a mare n te tembora.
Marooroo	<ul style="list-style-type: none"> Ana teraa ae na riki ngke arona bwa e reitaanako ana moan kooti Kirooria? E kangaa n aki ira nanon ana kaantining ae te mare n te tembora n aki iangoa kakawakin te kaantining ae reme te taratara iai, n aron ae tii te boontaeka ma aika a ririeta ae ana karinea botakin ana Ekaretia? <p>Taekinna bwa beebetera te raainako man ara kaantining aika a maan taia iai ngkana ti aki karekea te tai n tirotiroa maneunana ma n anaa baan ara waaki n taai nako. Buokia naba ataeiae bwa ana kinaa ae tabemwaang, n aroia kaaro ke te bitiobi, a kona ni buokiira n te itera anne.</p>
Karekean Kaantining aika e Raroa te Taratara iai e Tangira te Anga nano ae Nene	
Ana anga reirei te tia reirei	Katereterea ae ti riai n anga nanora nakon ara kaantining, ke n te tabo teuana inanon te kawai ti kona ni bitaa ara kooti ma n taua te kawai ae beebete riki.
Manga taekinan taeka	“Tabeua onean mwiia a abwabwaki ao a matoatoa, ma a uotiira inanon te kawai ae eti nakon ara kaantining; tabeua a kimototo, a rababa, ma ni kakukurei, ma a kaea te tabo ae bure. E kakawaki bwa ti na karekea ara bwai ae ti iangoia n te aro bwa ti na aki untabataba inanon te kawai” (Tibentia W. Kimboro, “Decisions: Why It’s Important to Make Some Now,” New Era, Eberi 1971, iteraniba 3).
Ana anga reirei te tia reirei	Taekinna ae ti riai n anga nanora ae tau nakon te anga karea ma ni kabwaka te boo nakon karekean ara kaantining. Beretitenti Tibentia W. Kimboro n ana anga nano nakon ana kaantining ae kaotaki n te karaki aio:
Te karaki	“Imwiin au mwakuri ni mitinare I tangiria ni rin n te kaoreti, ma aki kona ni kabooa kanakoau. Mangaia are I karekea au mwakuri n te tabo n anai kantoka n te kambana n tureen i Raoti Antiereti ibukin karekean au mwane ibukin te reirei. I mwakuri n tebwi ma aua te aoa n te bongina ni karaai kaako imarenan auti ni kaako ma bwaoki aika kaa iaon uuua wiiraia ae tauaki n te bai. N angiin te tai I karekea teuana tengaa te rawawata ni kaako iaon te aen turaki I ataia raoi ko kona n ataia bwa bukin teraa ngkai I kua n tokin te bong koraki.

“I maeka ma maaneu uoua ke tenua te maire raroana. Te kantoka n te kaa bon tebwina te tianti, ao n nikiran te kawai I nakonako bwa I aonga ni kawakina te uabwi n tianti n tebongina. I rangi n tangira te nako n te kaoreti, ao raroan te kawai ae raroana anne e karaoa au kaantaning ae na kaan riki. I bon karekea te mwane ae tau ibukin okiran mwengau n te Uniweitite ae Aritiona” (Tibentia W. Kimboro, “Decisions,” iteranibaa 2–3).

Kammwakuran te Reirei

Kaungaia ataeiaine bwa ana bairei, aia kaantaning, tirotiroa maneunan, ao n anga nanona nakon ana kaantaning ae kaan ao ae maan taina. Iangoia bwa e na korei mwiin kaantaning tabeua aika boou ngkana e riai ao katiai ni kamanenaa te kaantaning ae reme te taratara iai bwa kaanga te moa ni waaki.

Anganakiia Tabemwaang te Mwiokoaki

TE KAANTANINGA Ana ataa te boto ni iango ao mwaneka ataeiaine n tatabemaniia nako aika ana iraki inanon etin anganakin te aomata temanna te mwioko.

TE KATAURAOI

1. Uoti bentira ao beeба ibukiia ataeiaine.
2. Bon te nano: Ko konaa n anganiiia ataeiaine n tatabemaniia nako kaobiin mwaneka ake nimaua ni uoti nakon mweengaia.
3. Anganiiia uoman ataeiaine bwa ana ira buakon te takakaro iaon mwaneka ake nimaua n anga nako te mwioko.
4. Anganiiia ataeiaine bwa ana anga te karaki, taeka aika tabu, ke anaitaeka aika ko bon taku.

Taeka nakon te tia reirei Ko riai n rangi ni mwaatai ma kamanenaan mwaneka n anganako mwioko ake nimaua ae kateretereaki n te reirei aio. Bukina ngkai a reiakinaki rabakau rinanon te taneiai, mwakoron taina ae abwabwaki e riai n anganaki te kauoua ni mwakoro n te reirei.

ARON WAAKINAN

TE REIREI

Te karaki

Te Anganako te Mwioko te Moan Tua ae Kakawaki n te Kairiri

Tuangiia ataeiaine bwa ana kamakii mataia teutana ma ni katea te tamnei n aia iango te kurubu n ataeiaine ae a takakaro n te tiim ae taabangaki n am tabo. Katereterea te mwakuri ae a karaoia ataeiaine n te tiim n ataeiaine. Te katootoo. Te kaaben e a tia n tibwatibwaia taan takakaro tibwangaia. A takakaro raoi ao a ira ana kaetieti te kaaben. E reke irouia te tikooa, ao a uaia ma te koraki n takarua ma ni kukurei.

Tuangiia ataeiaine ngkai bwa ana iangoa te tiim naba anne bwa ana manga moana riki aia takakaro. N te tai aio te kaaben e mwanuoka anganakiia nneia ke n anganiiia kaetieti. A mangao membwa n te tiim ngke e a moanaki te takakaro ao a biri n aki akaaka. E kataia te kaaben ni bonoti taabo nako. Bon akea irouia ae reke ana tikooa, ma e karekea tenuua te tai.

Maroorooakina te burakibooti Ngkai tuangiia ataeiaine bwa a na kaurei mataia ao ana maroorooakina te kakaokoro imarenaia ma aroia n namakin ngke arona bwa a takakaro n tiim aika uoua aikai. Korei aia kaeka iaon te burakibooti. Tabeuia ma ibuakoia aikai:

Katootoongan te burakibooti

Tiim 1	Tiim 2
Tabeakina	Bwara n nano
Buoka	Aki tangiria ni kan takakaro
Inaomata	Aki manena
Kukurei	Nanokawaki
Te kona ni kaota te bwai ae I kona ni karaoia	Totokoaki

- Te tiim raa ae ko na takakaro iai? Bukin teraa?

Kamwaninga n taeka aika tabu ke te kaboowiikoa n taeka aika tabu

Taekinna bwa ngkana ti mena n te kurubu ike ti namakina manenan ao konabwai aia rinerine ma n anga, ti rikirake ao ti namakina te kukurei. Kaabenin te tiim, te tia babaire n te komete, ke te mataniwi temanna ae buokiira ni karekei namakin aikai e karaoa raoi kamanenaan kakawakin te moan tua n te kairiiri. Tuangia ataeiaine bwa ana atonga aran te moan tua aio. Korea te taeka ae *anganako* iaon te burakibooti.

Ngkana ngaira taan tei, ti tibwaua ara mwakuri ke mwiokoara ma aomata tabeman ma n anganii te kariaiakaki ni karaoia i bukira.

Buokiia ataeiaine bwa ana ataa aron te Uea ni kamanena te moan tua n te anganako te mwioko man kamanenaakin taeka aika tabu aikai. Anga te titiraki teuana n te tai teuana, n anga raoi te taeka ae tabu ae kaineti mangaia. Tuangia ataeiaine bwa ana kakaea te taeka ae tabu, warekia ni karaurau, ao taekina arona ni kaeka te titiraki.

Ke ko konaa n anga kibun te taeka ae tabu ao kanakoa te kaoowiikoa iaon taeka aika tabu. Aanga te titiraki ao anganii ataeiaine bwa a na kataia ni kakaea kaekaana man taeka aika tabu. Ko kona naba n anga taian buoka ngkana e riai.

1. Tera ana mwakuri Tama are i Karawa? (Moote 1:39)
2. Ngaia ma antai n tibwaua te mwakuri aio? (Ioane 6:38)
3. E angan antai te Tia Kamaiu te mwioko ma te kariaiakaki? (Ebeto 4:11–12)
4. Ngkana e anga temanna te mwiokoaki nakoira, teraa ae ti na kainnanoia ni karaoia? (T&B 107:99–100)
5. Imwiin okiia abotoro man mwiokoia, teraa ae a karaoia? Teraa ae ti riai ni karaoia? (Mareko 6:30)

Katereterea ae Tama are i Karawa ao te Tia Kamaiu a kamanena n taai nako te moan tua n te anganako te mwioko. Te moan tua aio e buokiira n rikirake, e katauraoira bwa ti na kamanena ara itabon ma taarena, ao e tangiria bwa ti na taua te mwiokoaki ibukin ara mwakuri.

Katabeam

Ti konaa n Rabakau te Anganako te Mwioko man Kamanenaakin Mwaneka aika Onoti

Katereterea bwa ti kona n rabakau te moan tua n anganako te mwioko ma ni kamanena raoi. Anganii ataeiaine ake a kaman anganaki katabeaia bwa ana kaota katabeaia. Korei mwaneka aikai iaon te burakibooti, ao tuangia ataeiaine bwa ana kamaataataa teuana imwin teuana.

Mwaneka 1: Kaota raoi te katabeaki

Beretitenti n te Kiraati: Anna, ti a tia n tabeaianga n aroia ataeiaine aika a nang kaea roroia n ataeiaine. Ti tangiria n ataia raoi ao ni buokiia bwa ana namakina te butimwaeaki ao te mweengaraoi. Ti tangiriko bwa ko na kaira te kiraati n ana botaki ni buoka ara kiraati bwa ana rena ma ataeiaine aikai. E a tia ni baireaki bwa e na waaki inanon tenuua te wiiki ma ngkai nakon 28 n.

Mwaneka 2: Kabwarabwaraa kakawakin te mwiokoaki ao katereterea onimakinana.

Beretitenti n te Kiraati: Ngkana e aki namakinaki irouia ataeiaine te butimwaeaki ma te tangira, a konaa ni ukoukorii raraoia n taabo riki tabeua. Anna, iai irouum te kawai ae onoti n reitaki nakoia aomata ao ni karaoi bwaai. Ti ataia bwa ko konaa ni buokiira n te botaki ni karaoia ataeiaine aikai bwa ana namakina tangiraia ma te mweengaraoi.

Anna: [Kaeka raoi]

Mwaneka 3: Kaotia bwa antai ae na karaoa teraa ao e na tia n ningai.

Beretitenti n te Kiraati: Ko ataia ae te botaki ai ti tenuua te wiiki raroana. Teraa ae ko iangoia bwa e na kainnanoaki, Anna?

Anna: [E kaeka raoi te titiraki]

Beretitenti n te Kiraati: E ngaa mai ibuakon baikana ko iangoia bwa e kainnanoaki karaoana moa?

Anna: [E kaeka raoi]

Beretitenti n te Kiraati: Ana maanra n am iango ae ko na karaopia iai?

Anna: [E kaeka raoi]

Beretitenti n te Kiraati: Nningai ae ti na katiai bwaai ake tabeua?

Ann: [E kaeka raoi]

Beretitenti n te Kiraati: Antai ae ko na butiia bwa e na buokiko?

Anna: [E kaeka raoi]

Beretitenti n te Kiraati: Anateraa ae kam na karaopia n tatabeman nako?

Anna: [E kaeka raoi]

Beretitenti n te Kiraati: Ti na uaia ni kabaea mwiina bwa ti na aki mwaninga.

Mwaneka 4: Iangoia bwa n ningai ae ko na ruamwiin iai te mwioko anne.

Beretitenti n te Kiraati: N na manga tuoia ma ngkoe teuana te wiiki ma ngkai, ao ngkana iai te bitaki ke ko kainnanoa te bwai teuana imwaaina, taiaoka n tuangai.

Mwaneka 5: Kamaataataa am kaunga nano ma am kaaitau.

Beretitenti n te Kiraati: Anna I rangi ni kukurei n am baire ibukin te botaki. I ongo aia taeka ataeiaine, ao a rangi ni ingainga nanoia ni kan roko. I rang kaitauko ibukin am mwakuri. Ngkana I butiko ibukin am buoka, I ataia bwa I konaa n onimaki iroum.

Maroorooakin titiraki ke iango ake irouia ataeiaine. Katuruturua kakawakin mwaneka 3, ni karekea ana tai ni iango te aomata bwa teraa ae ana karaopia nakon n ningai. Aio aia anganano ni kataua te mwioko. Te mataniwi e kainnanoa ruamwiiana raoi man titirakin te aomata te bae karaopia ao n ningai ae na tia iai te mwakuri. Te anganako te mwioko e konaa n tabetai ni kamanenaaki buaka ngkana te aomata e kataia ni katibankoa karaoon ana mwakuri. E konaa naba ni kabonganaki buaka te mwioka ngkana te mataniwi e aki katuka ana onimaki iroun are e anganna te mwioko. Kauringia ataeiaine bwa ana taraia man kabonganakin buaka te mwioko.

Te Anganako te Mwioko e kona ni Ibuobuoki ni Itera aika Bati

Botaki ni kakukurei inanon kurubu ke ni katoatoa

Ngkai a tia ataeiaine n noora te waaki, anganiiia bwa ana kataneiai n anganako te mwioko nakon temanna ni kamanenai baikai, ke tabemwaang aika ko na rineia. Tuangia ataeiaine bwa ana irii mwaneka aika a koreaki iaon te burakibooti.

1. E a tia ni butiaki am kiraati bwa e na wareware nakon te matakii te aine ae mate buuna n te uoote. Ko na nako ngkoe uatai n te wiiki ibukin teuana te aoa. Angan te membwa n te kiraati bwa e na tararuaa te karikirake aio man bairea tain te kakawari.
2. E baireaki ana maungatabu roro n rikirake n am aono onoua te wiiki ma ngkai. Te boto ni iango ae “Kataua bwa n na Kiba.” Angan temanna bwa e na tararua koreakin te bwai ae riki aio.
3. Ngkoe te beretitenti n te kuaea. Te beretitenti e mwiokoaki bwa e na kawakina mwiin te katangitang—n tibwatibwai, rikoi, ao n taraia raoi bwa ana tauraoi ngkana e anene te kuaea n reirei ake tabeua. Angan te membwa n te kuaea bwa e na bairea kawain kawakinan te katangitang ma n anga ana iango nakon te kuaea n te kataneiai ae na roko.
4. Ngkoe te kabanea ni ikawai inanon am utuu. E roko taekan te bwai ae ienikuriaki, ao tamam ma tinam a tia ni katukuko inanon tenibong bwa ko na tararuaia tarim teniman—roroia wanuua, ruiwa, ao tebwi ma uoua. Ko kainnanoa te tai ni kamatebwai ibukin ana nuuka n ririki te reirei n ukeuke. Ko na kangaa n anganako te mwioko ni karaoon te amwarake, kaitiakan bwaai n amwarake, ao bwain nako te auti?

Marooroo

Mataku n aia kataneiai ataeiaine ao anga te buoaka ngkana iai riaina. Ngkana e reke taina, e riai irouia uoman bwa ana karaoa aia kamataku. Anganiiia ataeiaine bwa ana iangoi aanga tabeua (te Ekaretia, utuu, te reirei, te mwakuri) ike e na ataaki iai aron te anganako te mwioko ae na ibuobuoki.

Kammwakuran te Reirei

Anganiia ataeiaine te bentira ao te beeба. A riai ataeiaine ni koreia iaon te beeба mwioko ake iai irouia. Tuangii ataeiaine bwa a na rinan aia beeба ao n taraia ngkana a konaa ni kamanenai moan tua n te anganako te mwioko n teuana ma ibuakon mwiokoaia. Anganiia bwa ana kataia ni kamanenai mwaneka ake nimaua inanon te wiiki.

Nakon te Tia Kaeti Irouia Ataeiaine: Bairean Reirei man te Maungatabu n aia Taeka ake a Taekin

---

Aia taeka burabeti aika maiu a rangi ni manena ibukin raon te reirei. Rinea ana taeka are taekinaki n te maungatabu ae boretiaki, inanon te *Ensign* ma nuutibeeba n te aonnaaba. Katauraoa ao te anga reirei aikai e na anganiko te mwakuri ae na kairaki iroun te Tamnei n taekinan kainnano aika kaonoti irouia membwa n te kiraati. A riai ataeiaine ni kaongoaki ni moantaa ike a na reiakin iai taeka ake a taekinaki n te aro bwa ana tauraoi ibukin te maroro. Ni karikirakean reirei aikai, kamanenai aia reirei mataniwiin te Ekareitia, n aia taeka ake a taekin n te maungatabu, ma taeka aika tabu.

Katauraoa ao Kanakoan te Reirei

Irii kaetieti ibukin katauraoan ao kanakoan reirei aikai ngkana ko tabe ni irii ibukin reirei inanon te boki n reirei. Mwaneka aikai a katauraoi ana ibuobuoki.

1. Tataro ni iangoa te moan tua n te euangkerio ke te boto ni iango ao reiakinaki ae a tia n rineaki. Kaoti uoua ke tenuua buoka ni iango ae na kairiko nakon te boto ni iango.
2. Iangoia bwa teraa ae ko tangiria ni katiaa mai imwiin te reirei. Te katootoo, ko tangiria ni buoka te membwa n te kirati bwa e na ataa te moan tua, ni karakoaana onimaki, karikirakea ana iango, ke ni kamarurungaki ni bita ana katei?
3. Bairei bwain te reirei. Kamanenaa te kairi nakoan atuun taeka inanon ana Bwaibara Kiing Tiemti ibukiia aika itiaki n aron taetae i tinanikun te Ingiriti ni kakaei kibun taeka aika tabu. Tuanga te tia tararua ana tabo ni boki te auti ni botaki.
4. Katauraoi titiraki n aron rineakin anaitaeka ma taeka aika tabu. Teraa ae nanonaki n anaitaeka ma taeka aika tabu? Kaotaa nakoia ataeiaine (noora 1 Niibwaai 19:23).
5. Rinei aanga n anga reirei ae na karekerekeia ataeiaine, ao anganiiia membwa n te kiraati bwa a na ira buakona. Okira te *Teaching—No Greater Call* (33043) ibukin kabwarabwaraan angan te anga reirei.

Tiaate

Te tiaate aio e kona ni kamanenaaki ngkana e katauraoaki te reirei man te aturetti.

Aran te Atureeti: _____

Te moan tua n te euangkerio ke te boto ni iango: _____

Iango ni ibuobuoki: _____
_____

Iangoakin Botaki

---

1. Kabwarabwaraa te moan tua n
te euangkerio ma iango ni ibuobuoki.

2. Kaota rabwatan te reirei.

- Teraa ae taekinna te Uea n aron ana
moan tua te euangkerio?
- Teraa ae a taekinna iaona burabeti n
te bong aio?
- Ti na kanga ni kamanena ana moa n
tua te euangkerio nakon maiura n te
bong koraki? E na kanga ni karikirakea
ara onimaki te moa n tua aio ma ni
buokiira ni karaoi ara moti aika raraoi
ao ni katoki ara kanganga?

3. N tokin te reirei ao kakimototoa te bwai
are e a tia n reiakinaki.

Iangoakin Kawai n Anga Reirei

- Korea te moan tua n te euangkerio ma
iango ni ibuobuoki iaon te burakibooti.
Kamanena te bwai n te anga reirei,
te karaki, te tamnei, te taeka ae tabu,
ke titiraki ni iango n anainano ni
kabwarabwaraa te reirei.

- Karekea ao maroorooakin taeka aika
tabu ae mwaneweaki inanon te taetae
ao ni ikotaki ma taeka aika tabu ibukin
katereterean ana moa n tua te euangkerio.

- Anga titiraki n aron anaitaeka man
te taetae. Tomai karaki ma katoootoo man
te taetae ni kamaataataa ana moa n tua te
euangkerio.

- Ana titiraki ao kairi marooroo ae na
buokiia ataeiae ni kamanena ana moa
n tua te euangkerio nakon maiua.

- Kaoia membwa n te kiraati bwa a na
tibwauai mwakurin namakin, ao koaua
iaon atuun te iango ae maroorooakinaki.
Ikoti ma oin am namakin.

- Kaota kakoauaan ana moa n tua te
euangkerio ao manenana inanon maium.

Taeka

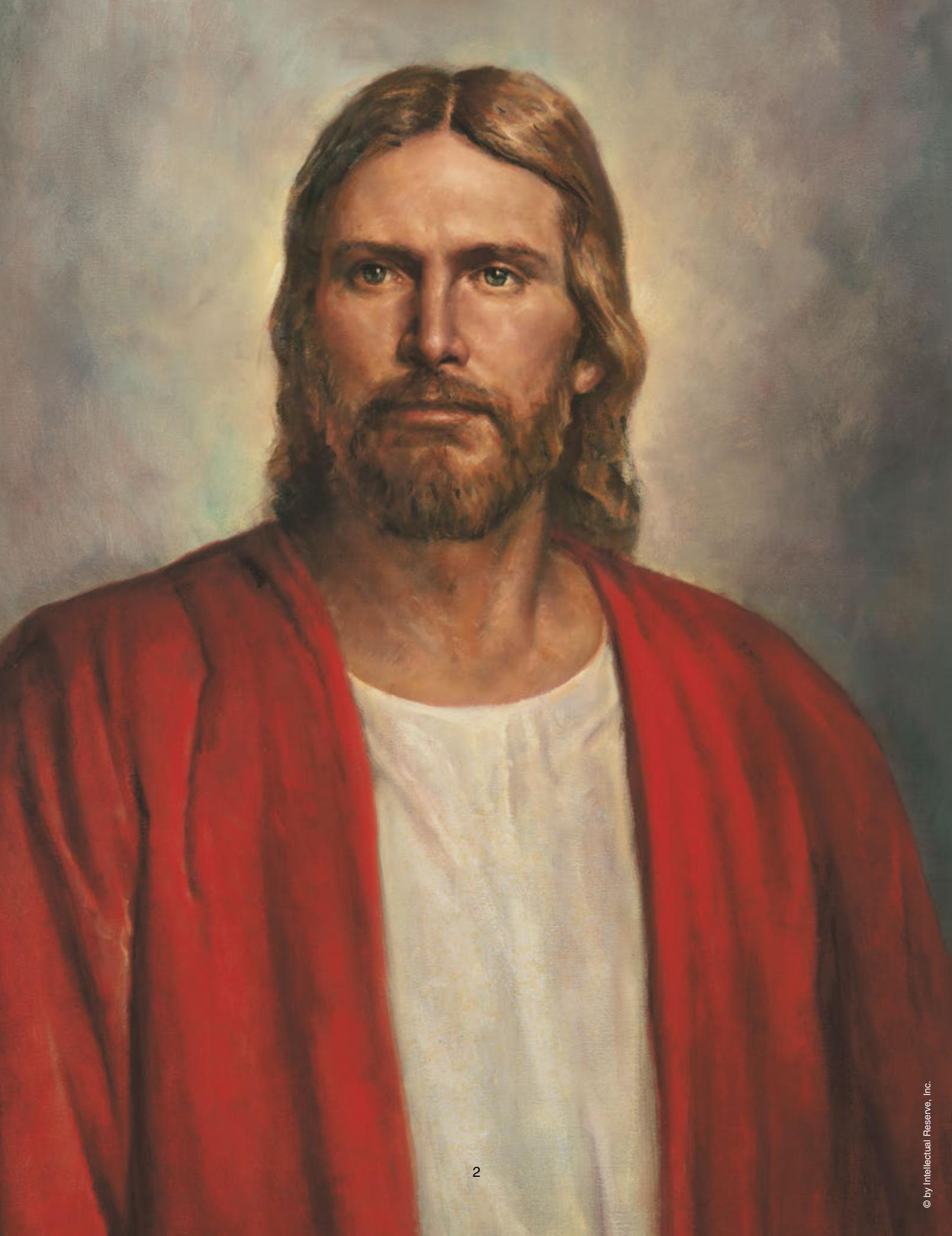

Taeka

Taeka

ANA EKARETIA
IESU KRISTO
IBUKIILA AIKA ITIAKI
NI BOONG AIKA KAITIRA

4 02348 23859 4
34823 859